

SOTAVETERAANI KRIGSVETERANEN

N:o 4/2013 ■ Tarkastettu levikki 54 583 ■ Syyskuun 11. päivänä 2013

Keskeisesti veteraanityötä tukevien säätiöiden edustajat olivat Sotaveteraaniliiton ja Rintamaveteraaniliiton vieraina Pasilan Veteraanitalossa (sivu 7). Vasemmalla Kaatuneiden Muistosäätiön asiamies Helena Hakomäki ja Sotavahinkosäätiön puheenjohtaja Peter Küttner.

Keskisuomalaisia sotaveteraaneja oli lennolla kuumailmapallolla. Alaikäraja lennolle oli 90 vuotta. Kuumailmapallojen ympärillä moottoroitu liitäjä (sivu 37).

**Veva palkitsee
upseerikokelaita**
sivu 6

**Muistomerkki-
kartoitus vauhdissa**
sivu 8

**Tärkeää tietoa
testamentin
tekemisestä**
sivu 9

**Haastattelussa
Lauri Koski**
sivut 10-11

**Venäläisiä Lokan
kylässä**
sivut 12-13

Jatkosotapaketti
sivut 14-16, 18-35

**Junkers-muistomerkki
paljastettiin**
sivu 36

**Salpalinjalla
20. vaellus**
sivu 39

**Perinnettä vaalitaan
300 vuoden takaa**
sivu 47

Helsingissä 11. syyskuuta 2013

Alkusyksen mietiskelyä

Aktiivisen syyskauden alkaessa on jälleen kerran tarpeellista pysähtyä pohtimaan edessämme olevaa tehtäväkenttää. Sotaveteraaniliiton sääntöjen velvoittamina liiton ensimmäisenä ja tärkeimpänä tehtävänä on edunvalvonta. Siihen kytkeytyy tiukasti monipuolisen tuen antaminen kaikilla tasoilla sitä tarvitseville sotaveteraaneille, heidän puolisoilleen ja leskille. Järjestökentän toimivuus on tae sille, että edellä luetellut osa-alueet kyetään kunialla hoitamaan jatkuvasti muuttuvissa olosuhteissa ja toimintaympäristön asettamissa haasteissa. Perinneaikakauteen valmistautuminen jatkuu ja se tulee vaatimaan suunnittelun tarkentumista ja tavoitteiden selkiennyttämistä Oulun liittokokousta silmälläpitäen.

Syksyn vaativin haaste on edunvalvontaan liittyvä kuntoutusmäärärahojen ja kotiin vietävien palvelujen säilyminen eduskunnan tahdon mukaisesti riittävällä tasolla vuosina 2014-2017. Liittotasolla tehdään yhteistyötä päättäjien suuntaan erityisesti Rintamaveteraaniliiton kanssa; onhan liitoilla tässä asiassa yhteinen intressi. Alue- ja paikallistasolla tulee olla jatkuvassa kosketuksessa sekä poliittisiin että virkamiespäättäjiin. Ellei yhteyksiä ole, ne on luotava. Tiedon välittämistä siitä tosiseikasta, että sotaveteraanit, puoliset ja lesket tarvitsevat apua vielä usean vuoden ajan, ei pidä kaihtaa, vaan tuoda tämä tarve hyvällä tavalla julki. Asiallisella vaikuttamisella voidaan ehkäistä väärien käsitysten syntymistä.

Paikallisyhdistykset ovat avainasemassa, kun varmistetaan monipuolisen tuen antaminen eri muodoissa niitä eniten tarvitseville. Niillä on tieto, taito ja halu veljistä huolehtimiseen. Piirien sosiaalineuvojat

ja yli 200:n yhdistyksen veteraaniyhteyshenkilöt tekevät todella arvokasta ja pyyteetöntä työtä tällä vaativalla sektorilla.

Liittomme kenttärakenne tulee muuttumaan tulevina vuosina. Kotimaan paikallisyhdistysten lukumäärä tulee vuosikymmenen loppuun mennessä vääjäämättä pienemään. Tulevaisuussuunnittelun aivan keskeinen kysymys on, miten tämä muutos voidaan alueellisesti hallita ilman, että menetetään mahdollisuudet ja kyky tuki-tehtävän täyttämiseen. Liittokokouksen ja valtuuston päätökset ovat vahva selkänoja tarvittavien toimenpiteiden läpiviemiseen. Meillä ei ole varaa epäonnistua; toista mahdollisuutta ei todennäköisesti tule.

Järkähtämätön edunvalvonta, huolella ja taidolla hoidettu sosiaali- ja tukitoiminta sekä järjestökentän aktiivinen kehittäminen ovat kokonaisuutena ottaen askelia ja valmistautumista tuleviin toimintavuosiin ja perinneaikakauteen. Niihin kuuluu Tammenlehvän Perinneliiton pyytämänä ja liiton toimielinten hyväksymänä perinnetyön organisoinnin valmistelu alueellisella tasolla.

Tehtäviä ja työtä on paljon. Pidetään riivit ojennuksessa ja rintama yhtenäisenä.

Finn-Göran Wennström

PS. Valtiovarainministeriön talousarviesitys vuoden 2014 kuntoutusmäärärahojen osalta ei ole sopusoinnussa eduskunnan 5.12.2012 juhlaistunnossaan tekemän yksimielisen päätöksen kanssa. Esitetyllä määrärahalta kunnat eivät kykene tarjoamaan kuntoutusta ja kotiin vietäviä palveluja kaikille niitä haluaville ja tarvitseville sotaveteraaneille. On jälleen monipuolisen vaikuttamisen paikka.

Rikotaanko lupaus?

Tilanne on huolestuttava. Rintamaveteraanien kuntoutusmäärärahat ovat loppuneet tai loppumassa 104 kunnassa tai kuntayhtymässä.

Viime vuoden itsenäisyyspäivän alla eduskunnan pitämä täysistunto sotaveteraaneille siivitti veteraanijärjestöt vaikutelmaan, että vuosittaiset väennöt kuntoutusmäärärahan tasosta olisivat menneitä aikaa. Eduskunta päätti nostaa kuntoutuksen määrärahaa 6 milj. eurolla. Lisäksi eduskunta hyväksyi lausuman, että hallitus valmistellessaan vuosien 2014-2017 kehyspääöstä varaa riittävän määrärahan veteraanien vuosittaiseen kuntoutukseen. Hyväolontunne kesti runsaan puolen vuoden ajan.

Sotaveteraaniyhdistykset, -piirit ja liitto ovat yhdessä kuntien kanssa etsineet kuntoutuksen ja palveluiden ulkopuolella olevia veteraaneja. Tämänkin johdosta kuntoutuksen piiriin tulee lisää kuntoutettavia ja palvelun tarvisijoita. Etsintätyö jatkuu ja siksi määrärahan tason tulee tulevina vuosina olla riittävä, jos eduskunnan linjauksesta pidetään kiinni. Liian suuri määräraha ei olisi haitta. Kaikkien veteraanien saadessa kuntoutuksen ja palveluita kotiin, palautuisi käyttämätön määräraha valtion kassaan.

Vuonna 2012 vain 53,4 % kuntoutukseen oikeutetuista veteraaneista pääsi osallistumaan kuntoutukseen. Valtiokonttorin tilasto kertoo myös muita asioita. Pitkät kuntoutusjaksot (3-4 viikon laituskuntoutus, 20-30 kerran avokuntoutus tai kotikuntoutus) ovat edelleen harvinaisia. Vain 100 veteraanin laituskuntoutusjakso oli tämän mittainen. Kuitenkin

arviolta puolet veteraaneista kuuluu näihin ryhmiin. Mikäli kunnat noudattaisivat Valtiokonttorin ohjetta, tarvittaisiin merkittävä lisäys kuntoutusmäärärahaan.

Valtiokonttorin ohjekirjeen mukaan kunnat voivat hakea lisämäärärahaa, mikäli varat näyttäisivät loppuvan. Elokuun loppuun mennessä yhteensä 104 kuntaa oli hakenut lisämäärärahaa. Näyttää siltä, että tänäkin vuonna moni kuntoutusta hakeva veteraani jää ilman kuntoutusjaksoa.

Tätä kirjoitettaessa on käytettävissä valtiovarainministeriön talousarviesitys vuodelle 2014. Sen mukaan kuntoutusmääräraha laskisi 16,4 % 30,6 miljoonaan euroon. Toivomme, että tilanne korjataan valtion talousarviesityksessä. Muuten olemme kyselemässä eduskunnalta lupauksen perään.

Tällainen pompottelu ei ole kenenkään edun mukaista, vähiten tietysti sodassa olleen miehen tai naisen. Siksi kaikkien toimijoiden edun mukaista olisi löytää veteraaniaikakauden loppuvuosisiksi yhteinen näkemys. Määrärahojen riittävyyttä tulisi yhteisesti laskea ottaen mukaan kaikki muuttuvat tekijät.

Paras malli tietenkin olisi rintamaveteraanien subjektiivinen oikeus kuntoutukseen pääsyyn. Sen sodissa olleet miehet ja naiset olisivat ansainneet.

Markku Seppä

Kolumni

Juoksuhaudoista tulevaisuuteen

Astuin alkukesällä Koblenzissa hattukaupan ovesta sisään. Oli yksi kesäkuun kuumimmista päivistä ja Reinin laaksossa mittari näytti lähes 40 astetta. Hattukaupan tiskin takana seisoj helteestä piittaamatta villapukuun pukeutunut, kumaraselkäinen vanha mies, kaupan omistaja herra Schnell. Kaupankäynnin lomassa hän kertoi olevansa 96-vuotias ja olleensa mukana Ranskan-sotaretkellä, jossa hän oli saanut konekiväärisuihkun molempiin polviinsa. Hän luonnehti itseään kuitenkin onnekaaksi: sodan loppuvaiheessa hän oli välttynyt venäläisten sotavankeudelta oltuaan toipilaana ranskalaisessa sotasairaalaissa. Palattuaan sodasta Schnell oli ottanut hoitaakseen suvulleen puolitoista vuosisataa kuuluneen hattukaupan.

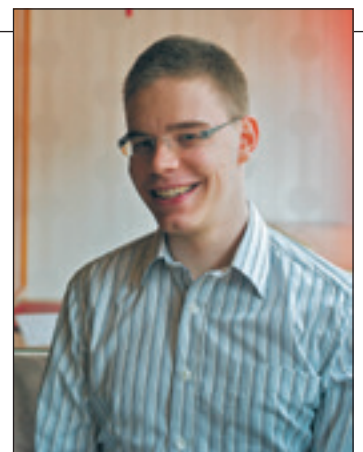
Kysyttyäni, eikö hänellä ole palve-

luksessaan myyjiä, hän kertoi kyllä palkanneensa myyjättären, mutta että tämä työskentelee vain päivisin, koska omistajalla kerran on iltaisin aikaa hoitaa liikettä. ”Mikäli terveyteni vain sallii”, Schnell totesi, ”aion työskennellä 110-vuotiaaksi!” Vaikka hän jalkavaijojensa vuoksi liikkui suhteellisen vaivalloisesti kahden kävelykepin varassa, hän nouti keskustelumme lomassa liikkeen takahuoneesta lukuisia hattuja koikeitavaksi.

Ulos liikkeestä astuttuani oli pakko pysähtyä hetkeksi miettimään juuri tapahtunutta. Juhlapuheissa usein kuullut lausahdukset veteraanisukupolven sitkeydestä ja tulevaisuudenuskosta muuttuivat yhdellä iskulla kouriintuntuvammiksi. Samalla tulin miettineeksi veteraanien mukanaan kantamaa taakkaa laajemminkin: Olivatpa he lähtöi-

sin mistä sotaakäyneestä maasta tahaansa, pystyäkseen nostamaan kotimaansa jaloilleen heidän oli ensin kyettävä jättämään taakseen karmivat kokemukset. Kyttävä vaimentamaan muistot siitä, miltä tuntuu, kun paras ystävä osuman saaneena menehtyy viereen. Kyttävä tukahduttamaan korvissa kaivat elävältä palavien sotilaiden huudot tuleen ammutusta hyökkäysvaunusta, olivatpa nämä omia tai vihollisia.

Suomessa on kuluneena kesänä keskusteltu sodassa psyykkisiä vammoja saaneiden suomalaissotilaiden riittämättömästä hoidosta sodan aikana ja jälkeen. Keskustelun käynnisti Åbo Akademin tutkijan Ville Kivimäen väitöskirja Murtuneet miehet, jossa käsiteltiin sitä, miten sotilaat pitkälti jätettiin yksin traumojensa kanssa rauhantulon jälkeen. Hoidon puutteesta huolimatta

Olli Kleemola aloitti Sotaveteraani-lehden kolumnistina.

valtaosa veteraaneista pystyi sodan jälkeen ammentamaan karmivista kokemuksistaan voimaa – he jättivät sodan haamut taa rakentamalla uutta elämää, rauhaa ja vaurautta. Tälle suurelle henkiseksi ja fyysiselle ponnistukselle sodassa ja rauhassa allekirjoittaneen on hyvinvointi-Suomen kasvattina nostettava hattua!

Olli Kleemola

Tammenlehvän Perinneliiton toiminnanjohtaja vaihtuu

Uudeksi toiminnanjohtajaksi on valittu eversti evp., VTM Pekka Holopainen. Holopainen aloittaa tehtävässä 1.10.2013.

Pekka Holopainen (57) on valmistunut upseeriksi 1980 ja suorittanut yleisesikuntaupseerin tutkinnon 1989. Valtiotieteen maisteriksi hän valmistui 2002.

Uransa aikana hän on ollut muun muassa pääesikunnan tiedotusosaston ulkomaantiedotuksesta vastaavana upseerina, pääesikunnan päällikön avustajana, Karjalan prikaatissa pataljoonan komentajana ja esikuntapäällikkönä, Helsingin sotilasläänin esikuntapäällikkönä sekä Maanpuolustus-

Pekka Holopainen

korkeakoulun koulutustaidon laitoksen sekä Strategian laitoksen johtajana. Kansainvälis-

tä kokemusta Holopaiselle on kertynyt Siviili-sotilasyhteistyöosaston päällikkönä Kosovossa 2004, Euroopan Unionin neuvoston pääsihteeristön voimavarayksikön päällikkönä 2007–2010 sekä UNMOGIP-rauhanturvaoperaation apulaiskomentajana Pakistanissa ja Intiassa 2011–2012. Reserviin Holopainen siirtyi vuoden 2012 lopussa.

Vuodesta 2005 lähtien toiminnanjohtajana ollut eversti evp. Pertti Suominen jatkaa perinnetyötä Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen puheenjohtajana, mihin tehtävään hänet valittiin viime maaliskuussa.

Kansa kävelemään 22.9.

Vuonna 2001 YK:n vuotuisiksi Rauhanpäiviksi vahvistettiin syyskuun 21. päivä. Rauhanpäivän merkityksen korostamiseksi MVJ kehotti 2008 kirjeellään järjestämään kaikissa jäsenmaissa kansallisesti sovitettuja tapahtumia. Suomessa haluttiin tuoda esille erityisesti liikunnan merkitys veteraanien ja nuorempienkin ikäluokkien hyvinvoinnille.

Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto, Rintamaveteraaniliitto ja Suomen Rauhanturvaajaliitto ovat yhteisesti päättäneet järjestää Kansa kävelemään tapahtuman myös tänä vuonna. Lisäksi mukana on eri kansalaisjärjestöjä. Valtakunnallinen päätapahtuma on tänä vuonna Salossa. Viime vuonna päästiin koko maassa noin 15 000 osallistujan ja tänä vuonna on rohke-

ana tavoitteena saada mukaan 20 000 liikkujaa.

Kävelytapahtuma toteutetaan pääsääntöisesti sunnuntaina 22.9. Joillakin paikkakunnalla tapahtuma järjestetään päällekkäisten tapahtumien vuoksi jonain muuna päivänä ja lisäksi on sovittu, että mm.

koululaiset voivat osallistua koulutyöhön liittyen viikoilla 38. tai 39.

Tämän vuotisen tapahtuman suojelijana on tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

Lisätietoja antavat Heimo Purhonen 040 775 4458 ja Heikki Pietilä 040 534 5696.

Kuvassa viimevuotisen Kuopio tapahtuman järjestelijöitä, (vas.) Kuopion Sotaveteraanimuseon Marko Lehtimäki, Pohjois-Savon Rauhanturvaajien Tuomas Oinonen ja Kuopion piispa Jari Jolkkonen. Kuva: Sotaveteraaniliiton arkisto

Muistomerkkilpailu toiseen vaiheeseen

Taidekilpailun tarkoituksena on löytää ehdotuksia talvisodan kansalliseksi muistomerkiksi Helsingin Kasarmitorille. Kilpailun ensimmäinen vaihe oli ideakilpailu, johon jätettiin 258 ehdotusta. Jatkoon valittiin ehdotuksillaan Abel Groenewolt, Pekka Kauhanen, Olli Mantere, Kai van der Puij ja Timo Ripatti sekä Anssi Pulkkinen.

Jatkokehittelyyn tarkoitettu taidekilpailun toinen vaihe päättyy 27.11.2013.

Muistomerkki on tarkoitus paljastaa 13.3.2015 talvisodan päättymisen 75-vuotispäivänä.

Kaikki kilpailuun osallistuneet ehdotukset asetetaan näytteille Helsingin Kamppiin (Runeberginkatu 4 C) kilpailun toiseen vaiheen jälkeen.

Lisätietoja taidekilpailusta: www.minedu.fi/talvisota www.talvisota.fi/talvisotayhdistys

Sotaveteraanikalenteri vuodelle 2014

Perinteinen taskukalenteri ilmestyy syyskuussa 35. kerran. Kalenterissa on totuttuun tapaan tietoa mm. veteraanietuuksista ja liiton toiminnasta. Liiton ja sotaveteraanipiirien, piireissä toimivien sosiaali- ja nuorisoyhteisöjen, Naisjärjestön, Sotaveteraanien tukijajärjestöjen, Sotaveteraanien tukijajärjestöjen luottamus- ja toimihenkilöiden yhteystiedot sisältyvät järjestöjaksosoon. Kalenterista löytyvät tiedot myös sotaveteraanien valtakunnallisista tapahtumista ja liiton järjestämistä kilpailuista.

Kalenteri on erinomainen tietopaketti veteraaneille ja heidän omaisilleen sekä hieno lahja yhteistyökumppaneille ja sotaveteraanityön tukijoille.

Kalenterin hinta on kuusi euroa. Kalenteria voi ostaa tai tilata liiton myyntitoimis-

tosta, PL 600, 00521 Helsinki, puh. (09) 6126 2016, sähköposti: marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi Myös useimmat sotaveteraaniiyhdistykset hoitavat kalenterimyyntiä.

Käy katsomassa Sotaveteraaniliiton internet-sivut ja verkkokauppa. www.sotaveteraaniliitto.fi

Kansa kävelemään 2013

Paikkakunnat ja yhteyshenkilöt:

Helsinki, Käpylän urheilupuisto su 22.9. klo 12.00 – Tapani Forsström 040 587 0352

Imatra, Koskenparras su 22.9. klo 13.00 – 17.00 Heikki Naukkarinen 040 559 0140

Joensuu, Mehtimäki, Areenan edusta su 22.9. klo 14.00 – 15.00 Esko Harjunen 050 584 4030

Joutsa, Liikuntahalli pe 20.9. klo 14.00 Pekka Hytönen 0400 543 990

Kajaani, Kaupunginlampi la 21.9. klo 13.00 – Ermo Saari 044 254 4161

Kotka, Sapokka su 22.9. klo 12.00 – 15.00 Reijo Tähti 040 585 0501

Kouvola, Kasarminmäki su 22.9. klo 12.00 – 15.00

Mikko Ränä 040 825 5666

Kuopio, 22.9. klo 12 - 15 Kuopion Sotaveteraanimuseon yhteydessä ja Valkeisenlammen ympäristössä.

Tuomas Oinonen 044 518 0937

Lohja, Kirkkokenttä su 22.9. klo 11.15 – 14.00

Kari Levonen 040 767 5586

Pudasjärvi, Rajamäen lähiliikuntapuisto ma 16.9. klo 12.00 – Antti Pesälä 040 578 2344

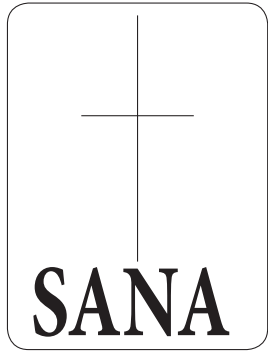
Salon, Salon tori su 22.9. klo 13.00 – 15.00

Heimo Purhonen 040 775 4458

Savonlinna, Kauppatori su 22.9. klo 12.00 - Jaakko Lindell (015) 514 037

Seinäjoki, Jouppilanvuoren Esteetön kuntoreitti (Vuorikorsu) su 22.9. klo 12.00 – Jari Ojala 040 866 5666

Syksyn pääsiäinen

Kesä, joka on ollut odotettu, valoisa ja lämmin vuodenaika, on vaihtumassa syksyyn. Täällä Pohjolassa olemme vuodenaikojen ihmisiä ja elämme voimakkaasti niiden vaihtelut ja muutokset. Lähi-idässä ja Palestiinassa on vaikea erottaa, milloin kesä vaihtuu syksyyn ja kuuma vuodenaika hellittää otettaan. Vuodenaikojen vaihtuminen on lähes huomaamaton. Syksyn tulo aloittaa jälleen uuden vaiheen vuoden kierrossa. Syksyn tullessa saamme viestin kevään ajalta, pääsiäisestä. Siinä meitä muistutetaan annetuista lupauksista, jotka kuuluvat tähän päivään ja huomiseen.

Syyskuun lähellä olevalla sunnuntailla, 17. sunnuntailla helluntaista, on otsikko ”Jeesus antaa elämän”. Tätä pyhäpäivää on nimetty myös pikkupääsiäiseksi tai syksyn pääsiäiseksi. Siihen sisältyy pääsiäisen sanoma. Sen aihe palauttaa meidät uskon ja elämän lähtökohtaan Kristuksen ylösnousemisen päivään. Sunnuntain evankeliumi Luukkaan mukaan (Luukas 7: 11-16) muistuttaa meitä tästä. Jeesus ja hänen seuraajansa olivat matkalla Nainin kaupunkiin, kun he kaupungin portilla kohtasivat saattueen, jossa kannettiin kuollutta, leskiäidin ainoa poikaa. Äiti oli menettänyt poikansa, joka oli hänen turvaverkkonsa. Nyt hän oli yksin ja vailla tulevaisuutta. Jeesus näki hänet ja hänen surunsa, meni parien viereen, kosketti niitä ja kantajat pysähtyivät. ”Nuorukainen, minä sanon sinulle: Nouse!”. Nuorukainen nousi istumaan ja alkoi puhua. Evankeliumi kertoo, että Jeesus antoi hänet takaisin äidille. Jumala oli katsonut kansansa puoleen.

Syksyn pääsiäinen antaa meille näkökulman tähän päivään ja tulevaisuuteen. Mitä ajattelemme tulevaisuudesta ja mitä odotettavaa meillä on? Millaisia ne sitten ovat? Kenties suuria odotuksia, joita elämä on karsinut. Ja pieniltä näyttäviä ja kuitenkin tärkeitä, miten selviytyä tästä päivästä seuraavaan. Nainin leskellä oli huoli omasta tulevaisuudestaan. Elämässä voi olla ja saa olla suuria odotuksia ja haaveita. Eivät ne ole kiellettyjä. Mutta myös siellä, missä on hiljainen tai kärsimättömän odotus tai kun elämän toivo on katoamassa, Vapahtaja lähestyy elämämme pareja. Mitä kannettavaa meillä niissä on? Vapahtajasta sanottiin, että hän näki Nainin lesken surun. Herra näki ja tiesi hänen menetyksensä ja taakkansa. Mitä kannettavaa meillä onkin elämässä, Herra tietää sen eikä muiden aina tarvitse tietää sitä kaikkea. Riittää kun hän tietää. Hänen läsnäolonsa antaa elämän ja uuden toivon. Nainin lesken pojan herättäminen kuolleista on rohkaisu ja merkki siitä, että Vapahtaja on läsnä elämässämme. Hän antaa elämän ja lupauksen, että näin suuria on tapahtuva keran aikojen lopulla. Syksyllä saamme pääsiäisen viestin ja lupauksen: ”Minä elän ja tekin tulette elämään”. Siinä Jumala alkaa kantaa meidän elämäämme. Elämää saa katella Kristuksen kautta. Hän antaa elämän ja on itse elämä.

Seppo Väättäinen

Kuolleita

Ville Tikkanen (18.8.1919 – 26.5.2013)

*”Silloin päivä paistavampi,
kullan kehrä kirkkahampi,
kun on salot samonnunna
soutanut siintävät selät,
päässyt taivahan laelle.”*

Kainuun Sotaveteraanipiirin kunniapuheenjohtaja, kunnallisneuvos Ville Tikkanen kuoli sunnuntaina 26.5 äkillisesti kotonaan Kajaanissa. Tikkanen oli syntynyt Vienen Karjalassa Pistojärvellä 18.8.1919.

Talvisodan jälkeen hän osallistui Kuhmon mottien siivoukseen. Jatkosodan aikana Tikkanen palveli 6. divisioonassa osallistuen mm. Sallan ja Ihantalan taisteluihin.

Siviiliammattissa hän toimi liikennöitsijänä Kajaanissa. Kajaanin kunnallispolitiikassa hän toimi yli 20 vuotta, josta valtuuston puheenjohtajana 13 vuotta.

Hän toimi sosiaalidemokraattien kansanedustaja 1966-1975. Presidentin valitsijamielenä hän oli 1968.

Tikkanen kirjoitti kaikkiaan 17 teosta. Omia sotakokemuksia on kuvailtu teoksessa *Itä-ajan kahta puolta. Petsamos- ta Rajajoelle 1939-1944*. Muita teoksia ovat mm. *Partisaanien uhrit, Jänkääkärin sota, Koh- talon divisioonat*. Hän kirjoitti myös *Kainuun Sotaveteraanipiiri ry 40 vuotta* historiikin.

Veteraanien asiat olivat Tikkaselle tärkeitä. Kirjoista saamansa tulot hän ohjasi veteraanien käyttöön. Hän kuului Sotaveteraaniliiton liittohal-

litukseen 8 vuoden ajan. Kainuun Sotaveteraanipiirin puheenjohtajana Tikkanen toimi 1971 –1982 ja sen jälkeen useita vuosia piirihallituksen jäsenenä. Piirin kunniapuheenjohtajaksi hänet kutsuttiin 2006.

Aktiivisena osallistujana hän käytti veteraanin puheenvuoron vielä kuluvan vuoden kansallisena veteraanipäivänä Kajaanissa.

Vuonna 2009 Ville Tikkanen kertoi haastattelussa, että kaikkein mieluisin puhuttelunimi hänelle on veteraani.

Seppo Tähkää

Kainuun Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja

Carl-Olof Ternryd 1928-2013

Ruotsalainen merkittävä yhteiskunnallinen vaikuttaja ja Suomen-ystävä professori Carl-Olof Ternryd kuoli 85 vuoden ikäisenä 8.7.

Professori Ternryd valmistui Kungliga tekniska högskolanista vuonna 1953 ja teki pitkän uran valtion tielaitoksen palveluksessa, aikana jolloin Ruotsin tieverkosto kasvoi kohisten nykyisiin mittoihin. Vägverket-laitoksen pääjohtajana hän toimi 1978-1982, minkä jälkeen hän siirtyi puolustusmaterilaalilaitos FMV:n pääjohtajaksi kuudeksi vuodeksi.

Ternryd ymmärsi nykyisen kehittyneen yhteiskunnan valtavat infrastruktuuriongelmat hyvin konkreettisesti ja painotti tutkimus- ja kehitystyön tärkeyttä. Ilman uusia kustannustehokkaita menetelmiä yhteiskunnan perusrakenteiden ylläpitoa ei hänen mielestään kyettäisi säilyttämään. Tarmokkaana ja innostavana johtajana hän hankki ajatuksilleen vastakaikua ja toimi Ruotsin kuninkaallisessa insinööritiedeakatemiassa osaston puheenjohtajana vielä 2000-luvulla.

Ternrydin pääjohtajuus

FMV:ssä ajoittui aikaan, jolloin valtiopäivät oli juuri täpäristi päättänyt ilmavoimien uuden monitoimitaistelukoneen kehittämistä Viggen-järjestelmän korvaajaksi. FMV toimi valtion puolesta JAS 39 Gripen-järjestelmän hankinnassa.

Ruotsin kuninkaallinen sotatiedeakatemia (KKrVA) oli Ternrydin sydäntä erityisen lähellä. Hän toimi akatemian kunnioitettuna puheenjohtajana 1990-luvulla niin menestyksellisesti, että akatemiasta tuli Ruotsin yksi johtavia turvallisuus- ja puolustuskeskustelun johtavia foorumeja. Akatemialla on nykyisin noin 400 jäsentä ja 30 ulkomaalaista kutsujäsentä, joista seitsemän on suomalaisia.

Ternryd oli keskeinen vaikuttaja kun haettiin ruotsalaistukea Syväriltä Kannakselle -elokuvien tukiyhdistykselle. Åke Lindmanin ohjaamiin kahteen elokuvaan ”Etulinjan edessä” ja Tali-Ihantala 1944” kerättiin Ruotsissa 10 miljoonaa kruunua, mikä takasi elokuvien teon. Ternryd hankki henkilökohtaisesti projektille Ruotsin kuninkaan näkyvän tuen.

Professori Ternrydin kunnioitus Suomen armeijan sodan ajan saavutuksille oli rajaton ja hän osallistui ruotsalaisten vapaaehtoisten tilaisuuksiin vielä syksyllä 2012. Suomen puolustustaistelun merkitys Ruotsille oli Ternrydin opetus maanmiehilleen. Jos puna-armeija olisi edennyt Tornionjoelle, olisi Ruotsin kehitys maailmansodan jälkeen ollut aivan toinen. Ternryd otti voimakkaasti kantaa Ruotsin puolustuksen alasajoon. Hän katsoi, että puolustuspäätöksistä vastuullinen nuori poliitikkopolvi ei ymmärtänyt turvallisuuden kovia realiteetteja.

Suomelle tekemistään palveluksista tasavallan presidentti myönsi Suomen Valkoisen Ruusun komentajamerkin professori Ternrydille 6.12.2004.

Jan Klenberg, Amiraali
Pertti Torstila, Valtiosihteeri
Stefan Forss, Dosentti

Kirjoittajat ovat professori Ternrydin pitkäaikaisia ystäviä, PT ja SF lisäksi KKrVA:n kutsuttuja jäseniä.

Käy katsomassa Sotaveteraaniliiton internet-sivut ja verkkokauppa.

www.sotaveteraaniliitto.fi

Onnittelemme

Sipi Tilus 100 vuotta

Sosiaalineuvos ja rintamalot-ta Sipi Tiluksen 100-vuotissyntymäpäiväjuhla Ilmajoen seurakuntakeskuksessa oli isänmaallinen tilaisuus. Juhla alkoi

Kauhavan Lentosotakoulun suorittamalla ylilennolla. Seurakuntasali täyttyi arvovaltaisesta onnitelijoiden joukosta, aseveljistä, yhteisöjen edusta-

jista, ystävistä ja sukulaisista. Onnitelupuheenvuoroissa korostui Sipi Tiluksen uttara ja monipuolinen työ isänmaamme hyväksi.

Sosiaali- ja terveysministeri Paula Risikko ihaili päivänsankarin rohkeutta, jolla hän on ajanut lottien asiaa ja pitänyt arvokasta perinnettä yllä.

Sipi Tilus toimi kovissa paikoissa Kannaksen taisteluissa muonituslottana. Tali-Ihantalan tulimyrskyt hän koki yhdessä aseveljiensä kanssa. Sipi Tilus lausui kiitoksensa juhlavieraille. Rintamalotan ääni oli edelleen kantava, vaikka liikkumavälineenä on parin viime vuoden aikana ollut lähinnä rollaattori.

Matti Latvala

Sipi Tiluksen 100-vuotispäivää juhlisti Kauhavan Lentosotakoulun suorittama ylilento. Päivänsankari edessä rollaattorissaan ja taustalla ystävien, veteraanien, sukulaisten ja perinneyhdistysten edustajien joukkoa.

Toivo Järvenpää 100 vuotta

Kuvassa poika Juha Järvenpää ja päivänsankari Toivo Järvenpää.

Kurikassa on nyt kolme yli satavuotiasta sotaveteraania. Toivo Järvenpää syntyi 19.6.1913. Hän oli iloinen ja liikuttunut saadessaan Sotaveteraanien ansioristin rintaansa.

Kaksi viimeistä vuotta täysin sokeana elänyt veteraani ei sen anna haitata. Miehellä on muisti kuin nuorella ja hän on kiitollinen terveydentilastaan.

Jo nuorena aloitettu ruumiillinen työ on antanut hyvät eväät elämälle.

Elämäntyönsä hän teki kuorma-autoyrittäjänä ja kul-

jettajana, yhteensä 57 vuotta. Talvisodan aikana hänellä oli erikoistehtävä, joka myös liittyi kuljetuksiin. Jatkosodan aikana hän toimi myös kuljetustehtävissä.

Luottamustehtävissä Toivo Järvenpää toimi mm. koululautakunnassa, vaalilautakunnassa sekä sydänyhdistyksen hallituksessa.

Kurikan Sotaveteraanit toimittaa veteraanille hyviä ja antoisia päiviä.

Mikko S Sääntti

Esko Petäjä 70 vuotta

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja Esko Petäjä täytti 70 vuotta 10. syyskuuta. Merkkipäivää juhlistettiin Isonkyrön seurakuntakeskuksessa.

E-P:n piirin 6. puheenjohtaja on samalla ensimmäinen so-

taa kokematon piirin puheenjohtaja.

Elämäntyönsä Esko Petäjä on tehnyt opettajana Kymenlaaksossa ja Ylistarossa sekä edelleen kotitilansa viljelijänä Isosakyrössä. Koti, kotiseutu, perhe, uskonto ja Isänmaa ovat ne peruspilarit, joihin hänen arvo maailmansa on rakennettu.

Esko Petäjä omaa korkean työ- ja osallistumismoraalin. Sitoutuessaan johonkin hän antaa siihen aina 100%.

Opettajantoimensa ohessa Esko on tehnyt laajan ja monipuolisen työn kirkkomusiikin alalla. Hän on hoitanut harastuspohjalta kanttorien sijaisuuksia useissa seurakunnissa. Pitkäaikaisesta toiminnasta

kirkkomusiikkialan valtakunnallisissa ja maakunnallisissa luottamustoimissa hänelle on myönnetty director cantuksen arvonimi.

Isänmaan asia ja maanpuolustus ovat niin ikään hänen sydäntään lähellä. Esko on reserviläisenä tehnyt vaikuttavan ja nousujohteisen uran yksikönpäälliköstä sotilasalueen päällikköön. Hänet ylennettiin majuriksi 1999.

Esko Petäjä on toiminut veteraanityössä vuodesta 2004. Tähänkin tehtävään hän sitoutuu täysillä.

Eteläpohjalainen sotaveteraaniväki onnittelee johtajaansa.

Pertti Korttesniemi

Väinö Korkeamäki 100 vuotta

Sotaveteraani, maanviljelijä Väinö Korkeamäki vietti 100-vuotispäiviään Karijoen vanhainkodilla 24.7. Korkeamäki on syntynyt Karijoen Alakylässä. Asevelvollisuuden hän suoritti Lappeenrannan ratsuväessä. Hänen joukko-osastojaan oli talvisodassa K.T-P 8 ja

jatkosodassa 2/1/ JR 58, taistelupaikkoina Sortavalan suunta, Karjalankannas, Metsäpirtti ja Taipale. Synnyinseudulle palattuaan hän toimi tiilitehdas- ja sirkkelisahayrittäjänä. Väinö avioitui vuonna 1949, jonka jälkeen hän osti Elnavaimon kanssa maatilan läheltä synnyinkotiaan. Vuonna 1981 tehdyn sukupolvenvaihdon jälkeen Väinö osallistui vielä pitkään tilan töihin. Neljä lasta perheeseen toivottavat henkisesti vireälle ja oloihinsa tyytyväiselle papalle Jumalan siunausta tuleville päiville.

Ritva Tuomisto

Reino Könkkölä 100 vuotta

Jämsän sotaveteraanien vanhin jäsen Reino Könkkölä täytti 100 vuotta 30. heinäkuuta. Könkkölä osallistui Talvisotaan KTR 7:ssä ja jatkosotaan KTR 19:ssä. Hänet kotiutettiin 17.11.1944. Sotilasarvoltaan Könkkölä on korpraali. Elämäntyönsä hän on tehnyt maanviljelijänä asuttaen rintamamiestaloa Jämsän Ehunsalmella. Könkkölä perusti perheen puolisonsa Bertan kanssa saaden neljä lasta. Könkkölällä on ollut runsaasti luottamustoimia, mm. kansakoulun johtokunnan, tielautakunnan ja vaalilautakunnan jäsenyys.

Eino Kaukonen 100 vuotta

Eino Kaukonen vietti 100-vuotissyntymäpäiväänsä 27.7. läheisten ja ystävien ympäröimänä. Vain runsasta viikkoa aikaisemmin päättyi autoilukärpäsen pureman veteraanin ajokortin voimassaolo. Tablettitietokoneen välityksellä hän seuraa aktiivisesti päivän politiikkaa, sillä se on aina ollut hänen kiinnostuksensa kohde. Tietokoneen avulla leppoisa kahden sodan veteraani pitää keskusteluyhteyttä ulkomaila asuvaan pojantyttärentyttyreen, Helmiin, joka syntyi Einoon päivänä puolitoista vuotta sitten. "Nyt en enää suunnittele

tulevaisuutta, vaan elän päivän kerrallaan!" on Eino motto.

Lauri Leskinen

Vevan ensimmäinen tunnustuspalkinto upseerikokelas Ville Makkoselle

Utin Jääkärirykmentin kotiuttamistilaisuudessa 19.6.2013 luovutettiin ensimmäinen Suomen Veteraaniliittojen valtuuskunnan teräs-muistolautanen upseerikokelas **Ville Makkoselle**. Lautasen luovuttivat Kymenlaakson Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja Arto Mikkonen ja toiminnanjohtaja Toivo Hartikainen.

Päätöksen lautasen luovuttamisesta teki Utin Jääkärirykmentti. Ville Makkonen on kiinnostunut sotakirjallisuudesta ja perinteistä. Kiinnostus on herännyt erityisesti siitä syystä, että hänen isoisänsä on taistellut aikanaan saksalaisten joukoissa. Muita harrastuksia hänellä on pienestä alkaen ollut isänsä kanssa metsästyks ja kalastus. Harrastuksiin kuuluu myös ammunta ja purjelento. Ville

Keskellä upseerikokelas Ville Makkonen, toiminnanjohtaja Toivo Hartikainen (vas.) ja puheenjohtaja Arto Mikkonen. Kuva: Puolustusvoimat

Makkonen valmistui ylioppilaaksi Nastolan lukiossa ja suoritti varusmiespalveluksen Utin Jääkärirykmentissä. Kotiutumisensa jälkeen Ville Makkonen jäi puolustusvoimien palvelukseen ja hän aikoo sotilasuralle.

Lautasen on suunnitellut ja valmistanut suomalainen taidetakoja. Se on taottu teräksestä, jota monet veteraanit vielä sotien seurauksena kantavat

sirpaleina kehossaan. Sen väri on sama kenttäharmaa, mikä tuolloin oli asepuvun väri. Lautanen on korkeatasoista, modernia taidetaontaa. Sen pelkistetyt muodot tuovat mieleen sodanaikaiset puhdetyöt.

Lautanen luovutetaan reserviupseerikurssien päätöstilaisuudessa oppilaalle, joka on

kiinnostunut veteraani- tai perinnetyöstä. Ville Makkonen sai lautasen ensimmäisenä.

Esityksen Reserviupseerikurssilaisen palkitsemisesta teki Sotainvalidien Veljesliiton Kymen piiri.

Teksti: Arto Mikkonen ja Toivo Hartikainen

Kysymys omaiselta

Kysyisin neuvoa isäni puolesta, joka on 88-vuotias sotaveteraani. Viime kevääseen saakka hän pystyi ajamaan omaa autoa ja hoitamaan kauppa- ym. asiointimatkat omatoimisesti. Keväällä hän kaatui ja siitä lähtien hän on tukeutunut rollaattoriin. Lisäksi hän sai keväällä Alzheimer-diagnoosin, jolloin lääkäri eväsi ajokortin, aivan perustellusti. Äidilläni ei ole ajokorttia.

Nyt vanhempani sitten ovat kuljetusavun tarpeessa, joten olen hakenut isäni nimissä kuljetuspalvelutukea (ns. taksisetleitä) kunnalta. Hakemukset on tehty kunnan perusturvalle osoitettuna. Saimme 20.8. kolmannen kielteisen päätöksen

– Ensin tehtiin vaikeavammaisten kuljetuspalveluhakemus (saimme näin otsikoidut hakemuslomakkeet kunnan viranhaltijalta), päätös oli kielteinen. Syy: hakija ei ole vaikeavammaisen.

– Toinen hakemus oli sosiaalihuoltolain mukainen kuljetuspalveluhakemus, päätös oli kielteinen. Syy: hänen varallisuutensa (pankkitalletus) ylitti perusturvalautakunnan myöntämiskriteerien mukaisen varallisuusrajan, (vaikka pienet kuukausitulot jäivät rajan alle).

– Kolmas hakemus tehtiin jälleen sosiaalihuoltolain mukaisena kuljetuspalveluhakemuksena ja viitteellä ”Kuljetuspalvelua haetaan veteraanimäärärahan puitteissa kunnallisiin avopalveluihin osoitetusta määrärahasta”. Syy oli tällä kertaa se, että kunta on käyttänyt kaikki tämän vuoden ko. määrärahat, joten ei ole enää, mistä jakaa.

Alkuvuodesta vanhempani saivat kirjeen kunnalta, jossa tarjottiin veteraanien siivouspalvelua juuri tuosta määrärahasta. Palvelua ei äitini silloin katsonut välttämättömäksi, jo-

ten se jäi heidän kohdaltaan käyttämättä. Kuljetusapu on nyt tällä hetkellä se kriittisin avun tarve, koska he asuvat haja-asutusalueella. Isä saa mm. viikoittaista pesupalvelua ns. kotihoidon palveluna kunnalta, siitä toki kunta laskuttaa.

Kesän ajan me lähiomaiset olemme porukalla hoitaneet kyydityksiä, mutta syksyn tullessa työt ja opiskelut eivät sitä enää mahdollista kuin satunnaisesti.

Tässäpä hieman faktaa siitä, miten vaikea on käytännössä saada kuljetusapua.

Veteraanin tytär

Vastaavia kysymyksiä tulee liitolle useita ja tämä osoittaa sen, että veteraanit eivät vielä lääkään saa heille tarkoitettuja palveluita. Yksi syy on veteraanimäärärahojen riittämättömyys.

Kuntien käytäntö näyttää myös vaihtelevan suuressi. Kotiin vietävät avopalvelut ovat veteraanien lisäapua kotona asumisen tukemiseen muiden apujen lisäksi. Apua myönnetään valtion varoista **tarpeen** mukaisesti. Veteraanin lisäpalvelun tarve määrittelee myönnettävän palvelun sisällön. Kuljetuspalvelut ovat yksi niitä palveluja, joiden tarve on lisääntynyt. Valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisesti kuljetuspalvelujen järjestäminen kuuluu tämän määrärahan kautta myönnettäviin lisäpalveluihin. On valitettavaa, että kunnan määrärahat jaetaan ilman tarveharkintaa, mm. siivouspalvelusetelinä. Tulos on sitten tämä; jos et tarvitse siivousta, et voi saada sitten mitään muutakaan. Selvittelemme asiaa kyseisen kunnan kanssa.

Herttuan Kuntoutuskeskukselle veteraaniperinteen vaalijakilpi

Tammenlehvän Perinneliitto luovutti Veteraaniperinteen vaalijakilven Savonlinnan Kerimäellä sijaitsevalle Hotelli ja Kuntoutuskeskus Herttuan sotahistorialliselle näyttelylle. Kilven luovutus on osoitus Herttuan tekemästä arvokkaasta työstä sotien 1939-1945 veteraaniperinteen vaalimiseksi.

Kilven luovutti Herttualle Tammenlehvän Perinneliiton varapuheenjohtaja **Matti Niemmi**. Herttuan puolesta kilven vastaanotti Herttuan omistaja ja yhtiön hallituksen puheenjohtaja **Visa Järvinen**.

Herttua on jo 1980-luvun lopulla oma-aloitteisesti ja omalla kustannuksellaan entisöinyt ja kunnostanut kuntoutuskeskuksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevia Salpalinjan kuuluvia puolustusasemia. Herttuan sisätiloihin on myös koottu Salpalinjasta ja vuosien 1939 – 1945 sodista kertova ”Viimeisellä linjalla” -näyttely. Näyttely koostuu Salpalinjasta, Suomen sodista 1939-1945 sekä pula-ajasta kertovasta osasta. Näyttelyssä on mm. käsiaseita, sotilaspukuja ja -varusteita, suomalaisia kunniamerkkejä sekä Salpalinjan historiaan liittyvää esineistöä.

Kunnostetut salpalinjakohdet ja näyttely kertovat Herttuan kävijöille Suomea koetelleis-

Veteraaniperinteen vaalijakilpi voidaan myöntää perinnetyötä tekeville yhteisöille osoituksena veteraaniperinteen vaalimiseksi tehdystä arvokkaasta työstä. Kilven myöntämisellä kannustetaan samalla perinnetyön tekijöitä sekä lisätään liiton ja perinnetyön tunnettavuutta.

Ensimmäiset Tammenlehvän Perinneliiton vaalijakilvet luovutettiin vuonna 2010 Sotamuseolle ja Kansallisarkistolle. Sittenkin sen on tähän mennessä saanut 16 muuta kohdetta eri puolella maata. Perinneliitto on perustettu vuonna 2003 vaalimaan sotiemme 1939-1945 veteraanien perinteitä ja arvoja.

ta sotavuosien vaikeista ajoista.

Herttuassa veteraaniperinteen vaalijakilpi otettiin vastaan kiitoksella. Tunnustuksen vastaanottanut yrityksen omistaja Visa Järvinen totesi kiitospuheessaan, että kilven myöntäminen on osoitus siitä, että asioita on tehty oikein. ”Tämän

myöntämisen myötä pääsimme varsin arvokkaaseen seuraan”, kiitteli Järvinen viitaten kilven aiemmin saaneisiin yhteisöihin.

Teksti: Timo Lehtinen
Kuva: Jussi Silvennoinen/Puruvesi-lehti

Henkilöt vas. Visa Järvinen, Kaarina Niemi, Matti Niemmi, Timo Lehtinen, Jaakko Lindell, Veikko Toivanen, Seppo Häyrinen ja Matti Louekoski.

Veteraanilisä hoitotukien viidakossa

Veteraanilisän hakemisessa näyttää olevan epätietoisuutta, joten on ehkä hyvä palauttaa mieliin koko asiakokonaisuus. Veteraanilisään liittyvien eläkkeensaajan hoitotukien hakeminen saattaa tuottaa veteraanille vaikeuksia, joten toivotaan hänen tuekseen tarvittaessa omaisia, kotipalvelun henkilöstöä tai oman järjestön yhdistyksen edustajaa. Hoitotukea haettaessa tarvitaan lääkärintodistus. Ensin kannattaa selvittää kaikki avun ja tuen tarve ja aiheutuneet kustannukset ja täyttää Kelan hakemus näiltä osin valmiiksi. Ottakaa se mukaan lääkärille, niin usein tämä helpottaa myös lääkäriä kirjoittamaan tarvittavan todistuksen.

Veteraanilisä on vuoden alusta 104,42 euroa kuukaudessa ja sitä sai Kelan mukaan heinäkuussa 6031 veteraania eli 35 prosenttia kaikista ylimääräistä rintamalisää saavista, joita oli 17 924. Veteraanilisän saajia olisi todennäköisesti enemmän, jos sitä edellyttävät hoitotukiasiat olisivat ajan tasalla.

Veteraanilisä kuuluu niille veteraaneille, jotka saavat Kelasta ylimääräistä rintamalisää sekä korotettua tai ylintä hoitotukea. Hoitotuen saanti edellyttää sen hakemista Kelalta. Hakemusta ei enää erikseen

tarvita veteraanilisää varten, koska lisän maksamisen edellytykset ovat Kelan tiedossa. Lisä perustuu vammaisetuudesta annettuun lakiin, ja se on verotonta. Se ei pienennä eläkkeensaajan asumistukea. Lisä maksetaan myös laitoshoidossa olevalle veteraanille, mutta se otetaan huomioon pitkäaikashoidon maksussa, jonka laitos tai kunta perii veteraanilta

Hoitotuen määrä

Eläkettä saavan hoitotuki maksetaan kolmeen ryhmään porrastettuna avuntarpeen, ohjauksen ja valvonnan tarpeen

sekä erityiskustannusten määrän perusteella. Hoitotuki on verotonta tuloa. Hoitotukea tarkistetaan vuosittain kansaneläkeindeksillä.

Voit saada perushoitotukea, jos tarvitset vähintään viikoittain apua henkilökohtaisissa toiminnoissasi tai ohjausta ja valvontaa niissä. Jos sinulla on pelkästään avun, ohjauksen tai valvonnan tarvetta kotitaloustöissä tai asioiden hoidossa, hoitotukea ei voida myöntää. Voit saada perushoitotukea myös erityiskustannusten perusteella, jos niitä on keskimäärin perushoitotuen verran kuukaudessa. Sokealla ja liikuntakyvyttömällä on aina oikeus vähintään perushoitotukeen. Hoitotukeen eivät vaikuta eläkkeensaajan ja hänen perheensä tulot eikä omaisuus

Korotettu hoitotuki 153,91 €/kk

Voit saada korotettua hoitotukea, jos tarvitset joka päivä apua vievää apua useissa henkilökohtaisissa toiminnoissasi

(esim. syömisessä, pukeutumisessa ja peseytymisessä) tai jos tarvitset säännöllistä ohjausta ja valvontaa. Voit saada korotettua tukea myös erityiskustannusten* perusteella, jos sairaus tai vamma aiheuttaa niitä huomattavan määrän, vähintään tuen verran kuukausittain.

Ylin hoitotuki 325,46 €/kk

Voit saada ylintä hoitotukea, jos tarvitset ympärivuorokautista toisen henkilön hoitoa ja valvontaa etkä pärjää yksin kuin lyhyen aikaa. Voit saada ylintä hoitotukea myös erityiskustannusten perusteella, jos niitä on vähintään ylimmän hoitotuen verran kuukausittain.

Henkilökohtaisilla toiminnoilla tarkoitetaan mm. pukeutumista, peseytymistä, liikumista tai toimintoja, jotka liittyvät sosiaaliseen vuorovaikutukseen.

Erityiskustannukset ovat tarpeellisia ylimääräisiä kustannuksia, jotka sairaus tai

vamma aiheuttaa. Kustannuksina hyväksytään yleensä vain jatkuvat kustannukset, jolloin niitä tulee olla vähintään kuuden kuukauden ajalta.

*Erityiskustannuksia ovat esimerkiksi

- sairaanhoito- ja lääkekulut
- ylimääräiset matkakustannukset
- kotipalvelun tai kotisairaanhoidon kustannukset
- ylimääräiset vaatekustannukset ja
- erityisruokavalion noudattamisesta aiheutuvat kustannukset.

Voit valtuuttaa toisen henkilön asioimaan puolestasi, jos sinun on itse hankala hoitaa Kela-asioitasi.

Lähde: Kela, eläkkeensaajan hoitotuki

Kuntakohtaiset tilastot löytyvät internet-sivuiltamme www.sotaveteraaniliitto.fi

Anni Grundström

Säätiöiden edustajat vieraina Pasilassa

Sotavahinkosäätiön, Eileen Starckjohann ja Thelma Starckjohann-Bruun Säätiön, Kaatuneiden Muistosäätiön ja Lotta Svärd Säätiön edustajat kokoontuivat Pasilaan Suomen Sotaveteraaniliiton ja Rintamaveteraaniliiton kanssa keskustelemaan avustuksia koskevista asioista. Säätiöt ovat olleet ja ovat edelleen merkittäviä tukijoita avustettaessa veteraaneja, heidän puolisoitaan ja leskiään taloudellisesti. Säätiöt myöntävät määrärahat perustuen liittojen jäsenmääriin. Rintamaveteraaniliiton tunnuksen omaavien määrä oli vuoden vaihteessa noin 5 500 ja Sotaveteraaniliiton 22 000.

Suomen Sotaveteraaniliiton kautta myönnettävä keskimääräinen avustus oli noin 450 euroa vuonna 2012 ja avustusta sai lähes 1 000 henkilöä. Lääke- ja hoitokulujen omavastuusuudet, silmälasien hankinta ja asunnonkorjaukset olivat pääasiallisia avustuskohhteita.

Sotavahinkosäätiön puheenjohtaja Peter Küttner on ollut vahva vaikuttaja nykyisen avustusohjeistuksen luomiselle. Luottamuksellisuus hakemusten käsittelyssä on ollut peruslähtökohta. Hakemuksiin liit-

Pasilassa pitkän pöydän äärellä säätiöiden edustajat paneutuvat liittojen ajankohtaisiin asioihin sekä avustusten myöntöperusteisiin.

tyvää byrokratiaa on vältetty mahdollisimman paljon. Kaikki olivat yksimielisiä siitä, että periaate avustusten kohdentamisessa kaikkein pienituloisille avun tarpeessa oleville on perustana myös tulevaisuudessa.

Keskustelua herättivät alueelliset erot hakemusten määrässä. Liittojen toimintatapojen erilaisuus ja yhdistysten/osastojen toiminta vaikuttavat liitoille tulevien hakemusten määrään. Järjestötoiminnassa yhdistystasolla on toimintaa uudistettava siten, että avun pyytämisen odottaminen ei ole toiminnan lähtökohta vaan avun tarjoaminen ja vierellä kulkeminen. Sotaveteraaniliiton

sosiaalineuvojen ja yhdistysten veteraaniihdyshenkilöiden työ näkyy liitolle tulevien hakemusten määrässä.

Yhteinen huoli oli niistä tunnuksen omaavista veteraaneista, jotka eivät kuulu mihinkään järjestöön jäsenenä. Heitä arvioidaan olevan noin 8 000. Etsivää työtä on siis jatkettava.

Säätiöiden edustajat saivat perustietoa liittojen toiminnasta, avustusten merkityksestä ja avun tarpeesta lähivuosiina. Vaikka veteraanien määrä vähenee vuosittain, niin avun tarve kasvaa veteraanien ikäntymässä. Veteraania ei jätetä, olkoon tämä säätiöiden kuin meidän kaikkien yhteinen tavoite.

Avustusten hakumenettely

Täsmätukena kohdistettava avustus on tarkoitettu pienituloisille, ensisijaisesti ylimääräistä rintamalisää saaville, tunnuksen omaaville miehille ja naisille. Myös veteraanien lesket ja puoliset voivat avustusta saada. Hakijan täytyy olla liiton jäsenyhdistyksen jäsen. Avustuksen myöntämiselle on tulorajat asetettu noin 1 050 euroon kuukaudessa bruttona. Hakulomakkeita on saatavissa sotaveteraanipiireistä ja yhdistyksistä sekä liiton internet-sivuilta www.sotaveteraaniliitto.fi/aineistopankki.

Hakemukset tulee täyttää asianmukaisesti, niin että niistä selviää hakija, syntymäaika, onko hakijalla tunnus, tai onko kysymyksessä veteraanin puoliso tai leski. Hakemuksen liitteenä on oltava tuloseelvitys, joko Kelan todistus ylimääräisestä rintamalisästä tai verotodistus. Hakemuksessa on esitettävä selvitys avustuksen käytöstä, kustannukset sekä kuitit tai niiden kopiot.

Hakemus jätetään siihen veteraaniihdistykseen, jonka jäsen hakija on.

Anni Grundström

Muutoksia Kelan eläkkeiden maksupäivään

Kela maksaa lokakuusta lähtien kansaneläkkeen, rintamalisän ja ylimääräisen rintamalisän kuun 7. päivä. Ensimmäinen yhtenäinen maksupäivä on 7.10.2013. Asiakkaiden kannattaa tarkistaa, vaikuttaako maksupäivän muuttuminen heidän laskujensa maksuun. Muidenkin eläketuukkien maksupäiviä tullaan yhtenäistämään, mutta toistaiseksi niiden maksupäivä määräytyy sukunimen alkukirjaimen mukaan. Tähän saakka maksupäivät on porrastettu sukunimen alkukirjaimen mukaan. (A–K 4. päivä, L–R 14. päivä ja S–Ö 22. päivä). Takuueläke taas maksetaan lain mukaan kuun 22. päivä ja eläkkeensaajan asumistuki kuun 4. päivä kuten ennenkin.

Perusturvakuntayhtymä Akseli - kasvot veteraanipalveluille

Toiminta-alue

Perusturvakuntayhtymä Akseli toimii Varsinais-Suomessa Maskun, Mynämäen ja Nousiaisten kuntien alueella. Perusturvakuntayhtymä Akseli vastaa vuodesta 2011 alkaen kolmen kunnan perusterveydenhuollon sekä ikäihmistien palveluiden järjestämisestä. Vuodesta 2013 lähtien kuntayhtymän vastuulla ovat myös edellä mainittujen kuntien kaikki sosiaalitoimen palvelut lukuun ottamatta lasten päivähoitopalveluja. Akselin jäsenkuntien yhteenlaskettu asukasmäärä vuonna 2012 oli 22 497 asukasta. Akselin alue on osa Turun seutua ja asukasmäärältään kasvava.

Kuntoutukseen ja kotiin vietäviin palveluihin oikeutettujen veteraanien määrä ja valtion veteraanimäärärahat olivat vuoden 2013 alussa:

- Masku; 22 veteraania, kuntoutusmääräraha 18 450,12 ja kotiin vietäviin palveluihin 3829,30
- Mynämäki; 54 veteraania, kuntoutusmääräraha 45286,67 ja kotiin vietäviin palveluihin 9300,19
- Nousiainen; 19 veteraania, kuntoutusmääräraha

15954,20 ja kotiin vietäviin palveluihin 3307,12

Veteraanien yhteyshenkilöinä avopalveluiden ja kotikäyntien osalta toimii sosiaaliohjaaja **Leena-Maija Virtanen**.

Kotikäyntien tavoite ja sisältö

Kotikäyntien tavoitteena on toimintakyvyn ja terveyden seuranta ja sotaveteraaneille tarjottujen kuntoutuksen ja kotiin vietävien palvelujen kohdentaminen tarpeen mukaisella tavalla. Kotikäynti sisältää palvelutarpeiden arviointia, ennakointia ja veteraanin omien voimavarojen tukemista, jotta kotona asuminen ja itsenäinen selviytyminen olisivat mahdollisia. Käynnillä kartoitetaan myös apuvälineet ja asunnon ja asuinympäristön toimivuus. Veteraaneille annetaan tietoa palveluista ja etuuksista sekä tarvittaessa suunnitellaan yksilöllisiä tarvetta vastaavia palveluja.

Toiminnan käynnistyminen

Kotikäynnit aloitettiin vuonna 2012 sosiaaliohjaajan toimesta sellaiselle veteraanille, joka eivät kuulu palvelujen piiriin.

Veteraanit saivat alkuvuodesta kirjeen, jossa kerrottiin tulevasta kotikäynnistä. Ennen kotikäyntiä ohjaaja soitti veteraanille ja sopi käynnin ajankohdan.

Myönteisten palautteiden sekä ennakointien palveluiden tarpeiden määrittelyn ja suunnittelun selkeytymisen vuoksi kotikäynnit otettiin Perusturvakuntayhtymä Akseliin pysyväksi työmuodoksi. Veteraanien määrä on laskussa ja heidän toimintakykynsä laskee luonnollisesti korkean iän myötä, joten vuosittaisten kotikäyntien merkitys kasvaa myös muiden palvelujen suunnittelun näkökulmasta. Palvelun tavoitteista on toetunut myös se, että kotona asuvat veteraanit tietävät palveluverkostossa edes yhden henkilön, johon ottaa yhteyttä mieltä askarruttavissa asioissa. Veteraanit saivat ”kasvot” työntekijälle.

Kotikäyntien sisältö

Ohjaaja varasi kotikäyntiin aikaa n.1,5-2,5 h. Tarkoitus oli luoda kiiretön ja leppoisa ilmapiiri jutustelulle. Keskustelun pohjana käytettiin Kotona selviytymisen arviointi -lomaketta ja kaikille tehtiin RAVA-

Veteraani Into Suvitie Maskusta ja Leena-Maija Virtanen tutustuvat kotikäynnin yhteydessä. Nyt on helppo asioida tutun ihmisen kanssa.

toimintakykymittaus sekä tarvittaessa MMSE ja/tai GDS -15 seula.

Palveluohjauksen ja tuen tarve oli yksilöllinen ja riippuvainen siitä, onko veteraanilla läheisiä rinnallaan ohjaamassa ja auttamassa. Kotikäynnillä ohjaaja selvitti veteraaneille ja heidän puolisoilleen/lapsilleen palvelujen tarjontaa ja yhteystietoja. Mikäli käynnillä paljastui akuutti palvelun/avun tarve, ohjaaja otti palvelua tarjoavaan tahoon yhteyden samantien. Kelan etuudet olivat monelle epäselviä. Ohjaaja auttoi

ja neuvoi esimerkiksi eläkkeensaajan hoitotuen hakemisessa ja tarvittaessa käynnisti hakuprosessin.

Kaikille tunnuksen omaaville veteraaneille postitettiin 11.6.2013 maksusitoumus kymmenen tunnin kodinhoitollisista palveluista sekä tiedot palveluntuottajista. Leena-Maija Virtanen seuraa maksusitoumusten käyttöä.

Leena-Maija Virtanen
sosiaaliohjaaja

Muistomerkkikartoitus etenee Etelä-Pohjanmaalla

Karijokisista Hautaniemen veljeksistä karijokelaiset järjestöt pystyttivät laatan vuonna 2005.

Tammenlehvän Perineliiton toimeksiannosta on koko valtakunnassa aloitettu sotiimme 1939-1945 liittyvien muistomerkkien kartoitus. Tehtävän suoritusvastuu on sotaveteraanipiireillä ja erityisesti sen nimeämällä perinneyhteyshenkilöllä. Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirissä on jokaiseen sotaveteraaniih-

distykseen nimetty henkilö, joka vastaa kartoituksen tekemisestä.

Hankkeen tarkoituksena on inventoida muistomerkit ja selvittää niiden kunto, sijainti ja hoitovastuu. Kartoituksen ulkopuolelle jäävät hautausmaiden yhteydessä olevat sankarihautausmaat, jotka ovat seurakuntien vastuulla ja joista Tammenlehvän Perineliitto kokoaa omaa tiedostoa interne-

tin perinneportaaliin.

Kartoitus koskee kaikkia muistomerkkejä tai niihin rinnastettavia patsaita, kiviä, laattoja ja kylttejä.

Suuren ryhmän muodostavat mm. kouluilla sijaitsevat sankaritaulut. Näitä arvioidaan olevan Etelä-Pohjanmaan piirin alueella 150 kpl. Kouluja on lakkautettu ja rakennuksia myyty mm. yksityisille henkilöille. On tärkeää selvittää

ovatko ko. sankaritaulut tallella ja missä ne sijaitsevat. Toisen suuren ryhmän muodostavat joukkojen perustamisesta tai sijainnista kertovat laatat rakennusten seinässä.

Tapahtumapaikkaan sidottuja erilaisia muistokiviä on myös paljon. Oman ryhmän muodostavat ns. yksityiset muistomerkit, jotka voivat olla yksityisen henkilön tai sukujen toimeksiannosta pystytettyjä.

Tämä Pro Patria -sankaritaulu sijaitsee Lappajärven seurakuntatalolla.

Seinäjoen Veteraanipatsas sijaitsee Olavi Pihan puistossa.

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin alueella kartoitus on käynnistynyt kaikkien 20 kunnan ja 30 yhdistyksen alueella. Tavoitteena on saada kartoitus tehdyksi tämän vuoden aikana.

Pertti Kortesiemi

Testamentti on tärkeä asiakirja

Mikä testamentti on?

Testamentti eli jälkisäädös on luonnollisen henkilön vapaaehtoisesti ilmaisema viimeinen tahto, jolla tekijä määrää, kenelle hänen omaisuutensa on kuolemansa jälkeen menevä. Tekijä voi testamentata koko omaisuutensa tai vain osan siitä, esimerkiksi rahasumman tai yksittäisen esineen. Kaksi henkilöä voi laatia testamentin myös yhdessä, jolloin kyseessä on keskinäinen testamentti.

Kenelle perintö menee ilman testamenttia?

Perinnönjättäjän kuoltua saavat rintaperilliset (lapset, ottoplapset ja heidän jälkeläisensä) hänen omaisuutensa perintökaaren mukaisesti.

Jos rintaperillisiä ei ole, menee perintö lähisukulaisille kuitenkin niin, että serkut eivät enää peri. Jos perinnönjättäjällä ei ole serkkuja läheisempiä sukulaisia, menee perintö valtiolle. Tämä voidaan kuitenkin aina estää tekemällä testamentti.

Laki takaa oikeuden saada perintöä vain rintaperillisille, joilla heilläkin on oikeus vain lakiosaan. Se on puolet siitä perintöosuudesta, jonka rintaperillinen saa siinä tapauksessa, ettei perinnönjättäjä ole tehnyt testamenttia. Toinen puoli perintöosuudesta on niin sanottua vapaaosaa, jonka perinnönjättäjä voi testamentata vapaasti kenelle haluaa, vaikka hänellä olisikin rintaperillisiä. Jos rintaperillisiä ei ole, on koko omaisuus vapaasti testamentattavissa. Testamentintekijän puolison avio-oikeutta ei testamentilla kuitenkaan saa loukata.

Testamentin tekijästä ja saajasta

Testamentin voi pääsääntöisesti tehdä jokainen täysi-ikäinen henkilö. Tekijän on kuitenkin oltava psyykkisesti siinä kunnossa, että hän kykenee itsenäiseen tahdonmuodostukseen. Testamentin tekoa ei estä pelkästään se, että tekijälle on määrätty edunvalvoja.

Testamentin saajana voi olla luonnollinen henkilö, joka on elossa testamentin tekijän kuolinhetkellä. Myös tekijän kuolinhetkellä vielä syntymätön, mutta elävänä myöhemmin syntyvä lapsi voi olla tietyin edellytyksin saajana.

Testamentti voidaan tehdä myös oikeushenkilöiden esim. yhdistyksen tai säätiön hyväksi.

Testamentin laatiminen

Testamentin tekemiselle on laissa säädetty tiukat muotovaatimukset. Testamentti on ensinnäkin tehtävä kirjallisesti kahden todistajan ollessa läsnä. Siinä on oltava tekijän henkilötiedot, se on päivättävä ja tekijän on allekirjoitettava testamentti, minkä jälkeen todistajat yhtä aikaa läsnä olleen allekirjoittavat testamentin todistuslausuman. Tekijän ei tarvitse näyttää todistajille testamentin sisältöä, mutta näiden tulee tietää, että kyseessä on testamentti. Laki määrää, että todistajien on merkittävä nimikirjoituksensa oheen ammattinsa ja asuinpaikkansa samoin kuin todistamisen paikka ja aika.

Testamentin todistajien tulee olla 15 vuotta täyttäneitä ja esteettömiä. Sieluntoiminnaltaan häiriintynyt henkilö ei kelpaa todistajaksi. Esteellisiä todistajaksi ovat myös testamentin tekijän puoliso ja tekijään läheisessä sukulaisuus- tai lankoussuhteessa olevat henkilöt sekä näiden aviopuolisot, samoin henkilö, joka hyötyy testamentista. Yhteisön hallituksen jäsen ei kelpaa todistajaksi testamenttiin, jolla hänen yhteisölleen testamentataan omaisuutta.

Tiukoista muotovaatimuksista huolimatta testamentin tekijä voi päättää testamentin sisällöstä vapaasti, kunhan tekijän tarkoitus käy riidattomasti ilmi. Testamentattaessa omaisuususeriä ja esineitä tulee kohde kuvata niin tarkasti, ettei sekaannuksia pääse syntymään. Testamentin saajat, joita voi olla testamentissa lukuisiakin, tulee yksilöidä - jos mahdollista - henkilötunnusten avulla.

Hätätilatestamentti

Jos testamentin tekijä ei voi sairauden tai muun pakottavan syyn vuoksi tehdä muotovaatimusten mukaista kirjallista testamenttia, on testamentti mahdollista tehdä suullisesti kahden todistajan todistamana. Tekijän omakätisesti kirjoittama ja allekirjoittama testamentti on myös hätätilassa pätevä. Hätätilatestamentti kuitenkin raukeaa, jos tekijällä on esteen lakattua ollut kolmen

kuukauden aikana mahdollisuus määrätä omaisuudestaan muotovaatimukset täyttävällä testamentilla.

Testamentin muuttaminen ja peruuttaminen

Testamentin tekijä voi koska tahansa muuttaa tai peruuttaa testamentin. Muutokset on tehtävä muotovaatimuksia tarkoin noudattaen, mutta peruuttaminen käy yksinkertaisesti hävittämällä testamentti. Uusi, muotovaatimuksia noudattaen laadittu testamentti mitätöi vanhan.

Testamentin säilytys

Testamentti tulee säilyttää turvallisessa paikassa niin, etteivät asiattomat tahot pääse siihen käsiksi.

Sen täytyy toisaalta olla helpposti löydettävissä testamentin tekijän kuoltua. Paras paikka testamentille onkin pankin tallelokero. Yleistä myös on, että testamentti laaditaan kahtena alkuperäiskappaleena, joista toinen luovutetaan testamentin saajalle.

Testamentilla saadun omaisuuden verotus

Testamentilla saatua omaisuutta verotetaan, kuten perintöä perintö- ja lahjaverolain mukaisesti.

Verovelvolliset jaetaan kahteen veroluokkaan, joista ensimmäiseen kuuluvat testamentin tekijän aviopuoliso sekä lähisukulaiset alenevassa ja ylenevässä polvessa. Toiseen veroluokkaan, jossa vero on huomattavasti korkeampi kuin ensimmäisessä luokassa, kuuluvat muut sukulaiset ja vieraat.

Veroseuraamusten ankaruutta lievennetään usein niin, että aviopuolisot laativat keskinäisen käyttöoikeustestamentin, jossa eloon jäänyt puoliso

Sotaveteraanityö tarvitsee vielä tukea

Sotaveteraaniliitto ja useimmat sotaveteraaniyhdistykset ja -piirit toimivat 2020-luvulle asti. Sotaveteraaniyhteisöt tarvitsevat varoja sotaveteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä tukemiseen. Sotaveteraaniyhteisöt ovat edelleen hyvä kohde testamenttivaroille.

Perinnetyökin tarvitsee tukea

Sotaveteraaniliitto jatkaa perinnetyötä. Liitolle voi tehdä lahjoituksen. Varoilla rahoitetaan sotiemme veteraanien perinnetyötä.

teraanien tuki- ja perinnesäätiö, joille voi testamentata omaisuutta joko tiettyyn tarkoitukseen tai ilman tarkoitemääräystä, jolloin varat menevät saajan normaalin toiminnan rahoittamiseen.

Mistä apua testamentin laatimiseen?

Mutkattomissa tilanteissa apua testamentin laatimiseen löytyy Internetistä ja asiakirjaoppaista.

Vähänkin vaikeammissa tapauksissa on kuitenkin syytä kääntyä lakimiehen puoleen, jotta testamentin tulkintaa ja veroseuraamuksia koskevat ongelmat voitaisiin ratkaista jo testamentin tekovaiheessa.

Suomen Sotaveteraaniliiton valtuuttama lakimies, Aarno Koho, puh. 040 588 1112 avustaa tarvittaessa testamentin laatimisessa veloituksetta.

Aarno Koho

Malli testamentiksi

TESTAMENTTI

Minä Matti Mantunen määrään viimeisenä tahtonani ja testamenttinani, että kuoltuani on rahavaroistani menevä viisitoistatuhatta (15.000) euroa Suomen Sotaveteraaniliitto ry:lle perinnetyöhön käytettäväksi.

Muu omaisuuteni on menevä rintaperillisilleni perintökaaren 2 luvun mukaisessa järjestyksessä.

Mäntsälässä elokuun 1. päivänä 2013

Matti Mantunen
ht 311140-001A
maanviljelijä, Mäntsälä

Vartavasten kutsuttuina ja yhtä aikaa läsnäolevina todistamme, että Matti Mantunen, jonka hyvin tunnemme, on täydellä ymmärryksellä ja vapaasta tahdostaan ilmoittanut edellä olevan sisältävän hänen testamenttinsa ja että hän on tämän testamentin omakätisesti allekirjoittanut.

Paikka ja aika kuten edellä

Simo Sunola Leena Sunola
maanviljelijä, Mäntsälä toimistosihteeri, Mäntsälä

Lauri Koski – Tyrvään miehiä

Sastamalan Sotaveteraaniyhdistyksen hallitus: Istumassa vasemmalta Hannu Toivonen sihteeri, Pentti Hannula toiminnanjohtaja ja Lauri Koski puheenjohtaja ja seisomassa Markku Esko jäsen, Paavo Sundholm jäsen, Pekka Maaranen varapuheenjohtaja ja Erkki Aaltonen jäsen. Kuvasta puuttuvat jäsenet Matti Niemi, Osmo Ojan-sivu, Pekka Koski ja Tauno Virtanen. Kuva: Lauri Kosken arkisto

Lauri Koski syntyi Tyrvään kunnassa, nykyisessä Sastamalan kaupungissa, 7.8.1923. Isä oli paikallisen osuuskauhan johtaja ja lapsia oli tyttö ja neljä poikaa. Kristillisessä kodissa me lapset saimme hyvän ja kurinalaisen kasvatuksen, Lauri Koski toteaa. Kävin kotikunnassani kansakoulun ja keskikoulun, mutta lukioon en ennättänyt, koska siihen aikaan olin ilmoittautunut sotilaspalvelukseen. Sotilaspoikana osallistuin paikallisen varikkoalueen vartiointitehtäviin.

Koulupoikana, jopa sodan jälkeen olin innokas partiolainen. Hankin itselleni partiossa koulutusohjaajan päte-

vyyden, Lauri Koski kertoo. Myös tuleva vaimoni, Kanneljärvellä syntynyt Zoja, oli hankin partiotyössä mukana. Määrätietoisena nuorena tyttönä sai hän tehtäväkseen johtaa Kolkka-poikia. Lauri piti yllä myös lennokkikerhoa ja harrasti aikuisena purjelentoa.

Jatkosodan syttyessä 1941 oli Lauri Koski vasta 17-vuotias ja näin ollen tarvitsi vanhempiensa suostumuksen päästessään vapaaehtoisena armeijaan. Tyrvää kuului Satakunnan sotilaspiiriin toiminnassa tykistöalueeseen, oli luonnollista, että myös Lauri Koski määrättiin tykistöön.

Lauri Koski sai kutsun Hämeenlinnan varuskuntaan, jos-

ta hän jo viikon alokaskoulutuksen jälkeen sai siirron aliupseerikouluun. Aliupseerikoulun jälkeen korpraali Koski määrättiin kouluttajaksi samaan koulutusyksikköön. Välttämättä uuden tehtävän alettua, hän pyysi siirtoa rintamalle.

Tykinjohtajaksi Äänislinnaan

Sain siirron Äänislinnan lähelle, kevytpatteristo 10:een ja siellä minusta tuli tykinjohtaja, Lauri Koski muistelee. Pian oli edessä Kontupohjan ja Karhumäen taistelut. Vastassa olivat panssarivaunuilla vahvistetut vihollisen joukot. Sitkeydellä ja neuvokkuudella saimme valloitetu molemmat rintamakohdet joulukuussa 1941.

Kesken kovimman taistelutilanteen viereeni iskeytyi suuri kranaatti, joka räjähtäessään aiheutti voimakkaan paineaallon ja huumaavan räjähdysäänien vieden kuulon molemmista korvistani, Lauri Koski kertoo. Myöhemmin kuulo oikeaan korvaan hiljalleen palautui, mutta vasemmasta se oli mennyt lopullisesti.

Taistelujen tauottua Karhumäessä alkoi pitkä asemasotavaihe, joka tällä rintamalahokolla jatkui kesäkuulle 1944. Asemasodan aikana patteristomme siirrettiin Karhumäestä Syvärille. Uudesta tukikohdastamme kävimme tekemässä pikaisia tuli-iskuja siellä, missä tarve kulloinkin oli tarpeellisin, Koski kuvailee.

Kunniavartio sankarihaudalla itsenäisyyspäivänä 2012. Vasemmalta: Tauno Virtanen, Juho Koski, Pekka Koski ja Lauri Koski. Juho ja Pekka ovat Laurin poikia. Kuva: Lauri Kosken arkisto

Syväriltä Lauri Koski sai komennuksen Äänislinnaan, jonne oli perustettu rynnäköitykkipataljoona. Jokaiseen vaunuun asennettiin 4” tykki ja vaunuun asiantuntijaksi komennettiin tykistön aliupseeri. Lauri Koski toimi vaununjohtajana viiden kuukauden ajan. Vuonna 1943 Koski sai kutsun tykistön upseerikouluun Niinisaloon. Kurssin päätyttyä vuoden lopulla oli vuorossa paluu takaisin KTR 4:jään, joka oli taisteluasemissa Syvärillä.

Tali-Ihantala taistelut

Vihollisen suurhyökkäys alkoi 9.6.1944 kannaksella 150 000 tuhannen sotilaan voimin. Kymmenen päivän kuluttua Viipuri oli menetetty ja pian myös Tali. Nyt vihollisjoukkojen panssarikärki eteni pitkin Juustilan tietä tavoitteena Saimaan kanava ja edelleen Lappeenranta.

Suomalaisjoukkojen apuun siirrettiin junakuljetuksena Syväriltä 11 Div. Vastahyökkäys panssarivaunujen tukeamana käynnistettiin heti ja vihollinen saatiinkin työnnettyä laajan kyläaukean taakse, jonne linjat pysähtyivät aina aselepoon asti. Suurena apuna vastahyökkäyksen onnistumisessa oli saksalaisen taisteluosasto Kühlmayn tehokas toiminta Stuka syöksy- ja hävittäjäpommittajilla, Koski toteaa.

Juustilan taistelun jälkeen vihollinen suuntasi voimansa Ihantalaan. Siellä suomalaiset olivat ehtineet saada puolustuksen kuntoon ja tykit asemiin, ja niin hyökkäysyritykset saatiin torjutuksi.

Juustilan ja Ihantalan taisteluissa onnistuimme tuhoamaan 215 vihollisen panssarivaunua, omien menetysten rajoituksessa yhdeksään vaunuun. Se taistelu oli meille koko sotaajan tuloksellisin, Lauri Koski sanoo.

Sota päättyi syyskuulla 1944, mutta kotiuttaminen Lauri Kosken osalta sai vielä odottaa. Edessä oli lähtö Lapin sotaan. Kalusto miehistöineen oli tarkoitettu siirtää pohjoiseen junakuljetuksella, mutta se ei oikein onnistunut tai edistyi hitaasti. Lapin läänissä saksalaiset olivat tuhonneet lähes kaikki rautatiesillat. Ylitornioon asti jotenkin päästiin, mutta sitten tuli toppi. Lauri Koski kotiutettiin yksikkönsä mukana Nivalassa 22.11.1944. Aikaa sodassa oli kulunut kolme vuotta, neljä kuukautta ja neljä päivää. Kotiutettaessa Lauri Koski oli 21-vuotias.

Sodan jälkeinen työ

Työskentelin isäni kauppalikkeessä, eikä opiskelu enää kiinnostanut, Lauri Koski kertoo. Vilkas ja utelias mielikuvitus vetivät maailmalle, johon yllättäen tarjoutuinkin sopiva mahdollisuus kavereiden pyytäessä mukaan purjevenehankintaan ja kaukomaille ulottuvaan purjehdusmatkaan. Mitään edellytyksiä maailmanmatkaajaksi Laurilla ei kuitenkaan ollut. Ei kielitaitoa, ei ammattia, ei rahaa, mutta rohkeutta ja luottamusta korkeimman johdatusseen kylläkin.

Kahdeksan nuoremiehen porukka osti 16 metriä pitkän vanhan purjeveneen, kunnos-

Lauri Koski pitkäaikaisen kotinsa piha-alueella. Taustalla hämmäyttävää taloa asuu nyt hänen poikansa. Lauri itse on siirtynyt läheiseen kerrostaloon. Lauri Kosken edessä ikimuistoinen jämäkkä kivi-pöytä. Kuva: Matti Värri

ti sen ja lähti 24.8.1948 purjehdusmatkalle kohti Atlantia. Matkalla purjehtijat poikkesivat monissa kaupungeissa, kuten Kööpenhaminassa, Lontoossa, Lissabonissa ja Casablanca, josta matka jatkui Madeiran ja Kanariansaarten kautta yli Atlantin Puerto Ricoon ja sieltä edelleen Venezuelaan. Matka kesti 12 kuukautta ja 10 päivää. Merimatkaa kertyi 8 112 mpk.

Venezuelaan saavuttuamme meidät pidätettiin, koska veneestämme oli löytynyt aseita, Lauri Koski kertoo. Yli kuukauden jatkuneen pidätyksen jälkeen meidät vapautettiin koska aseet olivat osoittautuneet metsästysaseiksi. Vapauttamistamme edesauttanut valtion virkamies halusi ostaa purjeveneemme kalastusta varten.

Venekaupan myötä kielitoinen venekapteeni ja Lauri Koski pääsivät valtiolle kartoitustoihin. Kartoitustyö oli neljän osavaltion peruskartoitusta. Alue oli viidakoseutua, osin Andien vuoristoa, jossa ei ollut tieyhteyksiä. Maastossa kuljettiin jeepillä, aaseilla ja muuleilla.

Lomalla Lauri Koski poikkesi Suomessa vaimonhakumatalla. Lauri vihittiin siirtolaisytyön Zojan kanssa, jonka jälkeen nuoripari palasi yhdessä Venezuelaan. Lopullinen paluu Suomeen tapahtui 1,5 vuoden

kulutta, koska Laurin isä oli kuollut ja Lauria odotti isännätön kauppaliike.

Palattuani Venezuelan matkalta ryhdyin jatkamaan isältäni jäänyttä kauppaliikettä. Myymälöitä oli kaksi. Vanhempi veljeni otti vastuulleen ruokatarvikaupan, minulle jäi puolestaan vastuu paperikaupasta, Lauri Koski selvittää. Monipuolistin kaupan paitsi artikkelivalikoimaa, niin myös laajensin sen toimialaa. Uusia toimialoja olivat musiikki ja matkailu.

Muutaman vuoden jälkeen Koski myi yrityksensä ja siirtyi Helsingin Sanomien Tampereen aluekonttorin piiripäälliköksi. Aluekonttorin tehtävänä oli markkinointi-, levikki-, jakelu- ja kuljetusasiain hoito Tampereen talousalueella. Eli kaikki muu toiminta paitsi toimituksellinen työ. Tätä tehtävää Lauri Koski hoiti 25 vuotta, jonka jälkeen hän siirtyi eläkkeelle.

Zoja ja Lauri Koskella on avioliitostaan viisi lasta, kaksi tyttöä ja kolme poikaa. Tytöistä toinen toimii lähetystössä, ensin 20 vuotta Nepalissa, nyt Keniassa ja toinen terveyshoitajana Rovaniemellä. Pojista yksi on jo menehtynyt, mutta jäljelle jääneistä pojista toimii toinen paikallisen metalliyrityksen vientijohtajana ja toinen Helsingin yliopiston tietohallinnon vastaavana. Lapsenlapsia on kymmenen ja jälkikasvua nel-

jännessä polvessa on kahdeksan ja tulossa vielä kolme.

Pitkäaikainen työ Sotaveteraaneissa

Paikallisen Sotaveteraaniyhdistyksen jäseneksi Lauri Koski liittyi 1977 ja vuosikokouksessa 1995 hänet valittiin yhdistyksen varapuheenjohtajaksi. Kahden viikon kuluttua kokouksesta silloinen puheenjohtaja yllättäen kuoli, jolloin puheenjohtajuus siirtyi Laurille. Siitä lähtien Lauri Koski on toiminut Sastamalan Sotaveteraaniyhdistyksen puheenjohtajana, nyt jo 18 vuotta. Puheenjohtajuus jatkuu edelleen.

Rintamatunnuksen omaavia jäseniä on 114 ja kannattajajäseniä yli 500. Ottaen huomioon rajallisen toimialueemme on kannattajajäsenten määrä suhteutettuna asukaslukuun todella suuri. Kokonaisjäsenmäärä on 700.

Säännöllistä yhteyttä jäsenkuntaan yhdistys pitää neljä kertaa vuodessa lähetettävällä jäsenviesti-julkaisulla. Jäsenviesti julkaisee kutsut yhdistyksen kokouksiin, retkiin ja eri tapahtumiin. Se antaa myös seikkaperäisen kuvauksen jo tapahtuneista kokouksista, retkistä ja muusta toiminnasta. Se julkaisee myös henkilöuutiset.

Yhdistyksen johto laskee havuseppeleen poisnukkuneiden haudalle, hoitaa merkkipäivä-

Juuri 90 vuotta täyttänyt sotaveteraani Lauri Koski on elänyt sielätorikkaan ja kunnioitettavan elämän. Läpi elämän hän on aina luottanut Jumalan johdatukseen. Kuva. Matti Värri

onnittelut ja vastaa itsenäisyyspäivänä kunniavartioinnista ja sepeleen laskusta sankarivainajien muistomerille. Halitus vastaa myös kokousten, retkien ja muiden tapahtumien järjestelyistä.

Kaupunki tarjoaa jokaiselle rintamatunnuksen omaavalle veteraanijäsenelle veloituksetta kotiin toimitettuna lämpimän aterian kolme kertaa viikossa ja kodin suursiivouksen kerran vuodessa. Yhdistys järjestää vuosittain viikon kestävästä kuntoutusmatkan Pärnuun, joka on sotaveteraaneille ilmainen.

Puheenjohtaja Lauri Koski

kirjoitti vuonna 2010 elämäänsä kuvaavan kirjan: ”Muistojen polku”. Kirja on mielenkiintoinen kuvaus yhden miehen elämästä, lapsuuden, nuoruusvuosien, sodan ja työelämän kautta eläkevuosille. Siitä lukija löytää moniakin yhtäläisyyksiä joko omaan tai läheisensä elämänsä kaareen. Kirja on tilattavissa hintaan 15 €/kpl, osoitteesta: lauri.j.koski@gmail.com tai gsm 050 356 8355. Myynnistä saatavat tulot menevät Sotaveteraanien Sastamalan yhdistykselle.

Matti Värri

Erikoishammasteknikko valmistaa suoraan asiakkaille kokohammasproteesit ja huoltaa ne. Erikoishammasteknikkoliiton jäsen on järjestäytynyt terveyspalvelujen tuottaja. KELA korvaa hammashuollon kustannuksia Veteraaneille ja Miinanraivaajille edelleen.

Erikoishammasteknikkoliiton jäsenet palveluksessasi:

HAAPAVESI

EHT Vesa Kuusirati

Urheilutie 49, 86600 Haapavesi
puh. 08-451 075

HÄMEENLINNA

EHT P. Kari-Koskinen

Linnanniemenkatu 8, 13100 Hämeenlinna
puh. 03-616 9777, GSM 0500-486 831

JÄMSÄ

EHT Terho Parikka

Koskentie 2, 42100 Jämsä
puh. 014-713 711

LAHTI

Hammas-Tiimi Oy EHT Timo Vuori

Rautatienkatu 21 B, 15100 Lahti
Puh. 03-752 7577

OULU

EHT Esa Ontero ja EHT Hannu Orell

Kirkkokatu 17 A 19, 90100 Oulu
Puh. 08-311 8252
vastaanotto myös Haukiputaalla
sopimuksen mukaan

PORVOO

EHT Pekka Juurikko

Lundinkatu 10 B, 4 krs., 06100 Porvoo
puh. 019-524 4433

SODANKYLÄ

EHT Erkki Melamies

Jäämerentie 14, 99600 Sodankylä
puh. 016-612 280
gsm. 0400-396 662

SUONENJOKI

EHT Harri Ikävalko Harrin Hammas

Asemakatu 11, 77600 Suonenjoki
Puh. 017-513 652

Rauhan siltaa rakentamassa - venäläisiä ensimmäistä kertaa Lokan kylässä

Dmitrijenkon johtama joukkue rynnisti ensimmäisenä hyökkäykseen Lokassa. Hänen ampmustaan valokuvaaluodista syttyi tuleen Lokan koulu, jonka kellarissa paloi äiti viiden lapsensa kanssa. Kuva kirjasta "Viimeinen aamu".

Lokan kyläläiset puuhailivat ilta-askareissaan, kello lähenteli kuutta. Oli heinäkuun 14. päivä ja elettiin vuotta 1944. Kylän kohtalon hetket olivat lähellä, sillä sitä lähestyi 98 henkilöstä koostuva partisaaniosasto Stalinets.

Stanilets oli tarkkaillut kylää jo aiemmin ja päättänyt hyökätä länsipuolelta, sillä kyläläiset vartioivat idästä päin tulevaa reittiä. Se pääsi yllättämään, vaikka Veikko ja Vilma Manninen lehmiiä noutaessaan kohtasivat tuntemattoman miehen, joka oli selvästi venäläinen. Mies kutsui Veikkoa luokseen ja Veikko reagoi ampuamalla välittömästi.

Tämä laukaus sai partisaanit liikkeelle ja herätti kyläläiset valmiuteen. Olli Lokka sai vielä hidastettua hyökkäystä ampuamalla kuusi partisaania. Tämä säästi todennäköisesti ihmishenkiä, kertoo tietokirjailija Veikko Erkkilä, joka on perehtynyt partisaanikysymykseen.

Partisaanit kylvivät tuhoa ampuamalla silmittömästi kaikkia tavoittamiaan ihmisiä ja sytyttivät samalla rakennuksia palamaan.

Hyökkäyksessä kuoli kaksikymmentä siviiliä, joista yksi oli mies ja loput naisia ja lapsia, Erkkilä toteaa.

Yksi hyökkäyksestä selvinnyt oli Erkki Vitikka, joka oli tuolloin kymmenvuotias. Hän muistaa tapahtumat vielä hyvin.

Oli lämmin hellepäivä, mi-

nulla oli ainoastaan uimahousut jalassa. Pakenin partisaaneja joen törmän alle yhdessä Yrjö Lokka -nimisen miehen kanssa.

Vitikan mukaan joen törmän yläpuolelle, puolen metrin päähän heistä ilmestyi pikakivääri, jonka liekki läpätti ja sylki luoteja kohti joella pakenevia kyläläisiä.

Kun seuravana kesänä palasin evakosta takaisin kylään, löysin paikasta 147 pikakiväärin hylsyä, Vitikka muistelee.

Erkki Vitikan äiti Maria oli yhdessä Enna Neitolan kanssa iltalypsillä navetassa. Partisaanit sytyttivät navetan tulleen. Maria ja Enna paloivat sen mukana kuoliaaksi. Erkin sisko Martta ja heidän isänsä selviytyivät hyökkäyksestä.

Karun kohtalon koki Johannes Kumpula. Hän menetti puolisonsa Hiljan ja viisi lastaan. Nämä menehtyivät koulun kellariin koulun palaessa.

Johannes yritti viime hetkeen saakka pelastaa perheensä, mutta partisaanien tulittaessa pelastajia ja haavoittuneena hän joutui luopumaan yrityksestään, Erkkilä toteaa.

Linnea Kavakka, Helli ja hänen kuusivuotias poikansa Antero Lokka, neljävuotias Urpo Yliriesto, kolmetoistavuotias Irma Ylilokka, kaikki he kuolivat ja luetteloa voi vielä jatkaa. Heidän muistoaan vaalitaan kyläläisten sydämissä.

Historiallinen hetki

Partisaanit tekivät tuhoa myös muissa Lapin kylissä. Lokan kylä on ollut kuitenkin näistä ainoa, joka ei ole vuosien saatossa suostunut ottamaan venäläisiä vierailijoita vastaan.

Nyt aika oli kuitenkin otollinen ja 13.7.2013 kylässä koettiin historiallinen hetki, kun neljän hengen venäläisryhmä vieraili paikanpäällä. Aika tapaamiseen oli kypsytynyt.

Niin kyläläisiä kuin venäläisiä vieraitamme jännitti aluksi. Mutta jännitys laukesi hyvin nopeasti. Vierailun lopputulos oli aivan uskomattoman lämmän ja helpottunut molemmien puolin, Erkkilä kertoo.

Virallinen Venäjä ei tunnusta

Venäjä ei ole vielä tunnustanut partisaanien joukkotuhoja. Kuitenkin loppalaisten ja

seitajärveläisten kanssa saman pöydän ääressä istuneet tutkijat tunnistivat kyläläisten kokemat julmuudet ja vääryydet. Tällä oli suuri merkitys loppalaisille.

Venäjällä ongelma juontaa juurensa siihen, että siellä on annettu ymmärtää Lokan kylän olleen vaarallinen sotilaallinen kohde, joka oli tuhottava. Stalinets tiesi kuitenkin tarkasti, mitä oli tekemässä: kylvämmässä kauhua siviilien keskuuteen.

Valheellinen linja jatkui Stalinetsin analyysikokouksessa. Kolmannen joukkueen taistelijaj I. P. Vjahirer oli sanonut, että

Vierailijat:

- Petroskoin valtionylipiston dosentti, historian laitoksen dekaani Sergei Verigin
- Karjalan pedagogisen akatemian dosentti, historian laitoksen johtaja German Tshumakov
- Carelia-lehden toimittaja Armas Mashin
- Karjalan kansallisen teatterin virkailija Anna Zavjalova

Neuvostopartisaanit tekivät sodan aikana vuosina 1941-1945 useita iskuja suomalaisiin rajaseudun kyliin. Venäläiset vieraat kävivät muun muassa Sodankylän Lokassa, Savukosken Seitajärvellä ja Sallassa, jossa matka huipentui Sallan Hautajärvellä vietettyyn partisaanihyökkäyksen 70-vuotismuistojuhlaan.

Lokan kylä ennen partisaanien tuhoamista.

Lokan kylä partisaanien iskun jälkeen.

”varuskunnan tuhoamisen yhteydessä olin vakuuttunut, että rauhalliseksi siviilikyläksi naamiotunut Lokka oli todellisuudessa hyvin aseistunut varuskunta, sen kaikki asukkaat olivat aseistuneita”.

Autoja ei irronnut evakuointiin

Partisaaniuhka oli tiedetty jo etukäteen. Savukosken Seitajärvelle oli hyökätty viikkoa aikaisemmin. Lokka ja muu Sompion alue oli päätetty evakuoida. Sodankylän nimismies jarrutteli. Hän ei pitänyt sitä kaikista kiireellisimpänä asiaina. Vähillä autoilla oli kysyntää muualle.

Muistan hyvin, kun yritimme saada autoja, mutta ei niitä

meille herunut. Olimme hyvin huolissamme ja peloissamme, koska olimme kuulleet partisaanien hyökkäyksistä. Kyllä niitä autoja sitten löytyi kuljetamaan ruumiita pois, Erkki Vitikka toteaa.

Vitikka asuu nykyisin Savukoskella. Hän oli mukana kolmen muun Lokan kylästä lapsena selviytyneen kanssa juttelemassa venäläisten kanssa.

Pidin vierailua merkittävänä. On hyvä päästä keskustelemaan asioista. Minä itse olen jo antanut anteeksi. Kaunan ja katkeruuden kantamisesta sydämessä ei ole mitään hyötyä, siinä vain pilaa oman ja toisten elämän, Vitikka toteaa.

Tarja Lappalainen

Lokan historiallisen tapaamistilaisuuden henkilöitä. Vas. Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys Salan etsintäryhmän sihteeri Pasi Purhnen, kirjailija Lauri Hihnavaara, etsintäryhmän puheenjohtaja Pekka Moilanen, Petroskoin yliopiston historian laitoksen dekaani Sergei Verigin, Karjalan kansallisen teatterin virkailija Anna Zavjalova sekä Lokan kylän edustajat Voitto Kavakka, Erkki Vitikka, Jouko Lokka, Pertti Lokka ja Martta Ruha (o.s. Vitikka). Nykyisin Erkki asuu Savukoskella ja Martta Kemijärvellä.

Matti Kassilalta käsikirjoitus talvisota-aiheiseen elokuvaan

Professori **Matti Kassila** (89) on ollut suomalaisen elokuvan keskeinen tekijä vuodesta 1949 lähtien. Vuoteen 1994 asti hänet tunnettiin ennen kaikkea ohjaajana ja käsikirjoittajana, mutta hyvin ansaituilla eläkepäivilläänkin hän on ollut mukana elokuvamaailmassa kirjailijana ja nyt jälleen taas käsikirjoittajana. Kassila on kirjoittanut Suomen kohtalonhetket -nimisen elokuvakäsikirjoituksen, jonka tuotantoa kehittää Il-lume Oy:ssä. Uudesta käsikirjoitusversiosta ja ohjauksesta vastaa **Olli Soinio**, joka käsikirjoitti myös **Jörn Donnerin Kuulustelu**-elokuvan.

Käsikirjoitukseni alkaa, kun sisäministeri **Kekkoselle** tulee Terijoelta rajavartioston päällikön puhelu: Kronstadtin tykit ampuvat Terijokea ja rajan yli tulee joukkoja. Ja loppuu siihen, kun presidentti **Kyösti Kallio** kuolee joulun alla Helsingin asemalla sotamarsalkka **Mannerheimin** käsivarsille. Mainitsen myös, että samana päivänä **Hitler** allekirjoittaa Berliinissä ns. Barbarossa-suunnitelman, joka merkitsi seuraavana keväänä hyökkäystä Neuvostoliittoon, kertoo itsekin sota-ajan hyvin muistava Kassila uudesta projektistaan.

Katson sotaa ja välirauhaa johtajien kautta, Kallion, pääministeri Rytin, ulkoministeri Väinö Tannerin, Mannerheimin ja muiden vähäisempien roolien kautta. Sitä ei ole koskaan tähän mennessä suoma-

laisessa elokuvassa tehty. Tanner ja Ryti kertovat katsojille suoraan asioista ja liittyvät siten muiden joukkoon toimijoiksi. Koko tapahtumasarja on erittäin mielenkiintoinen, kun muistetaan, että Stalin nimitti 1.12.1939 Terijoen hallituksen ja sanoi Suomen hallituksen paenneen tuntemattomaan paikkaan. Stalin oletti, että armeijassa olevat työväen edustajat karkaavat puna-armeijan puolelle ja kohta marsitaan Helsinkiin. Yllätys oli, että kaikki, jopa kommunistit, taistelivat urhoollisesti puna-armeijaa vastaan, pitivät puoliaan pääasemissa 105 päivää ja saavuttivat suuria voittoja. Kesti kauan, ennen kuin Stalin oli niellyt kaiken ja päästiin rauhantunnusteluihin Tukholman kautta. Puna-armeija lopulta mursi linjat, kun se oli kerännyt valtavan panssari- ja tykistövoiman ja kykeni murtautumaan Summassa pääaseman läpi. Niinpä tilanne tuli kriittiseksi ja oli pakko tehdä kova rauha.

Tuntemattomasta sotilaasta, Pohjantähdestä ja Päämajasta

Kotimaisista sotaelokuvista Kassila pitää parhaimpana **Edvin Laineen Tuntematon sotilasta**. – Se on ylivoimainen. **Rauni Mollbergin Tuntematon** oli kehno, hän tuhosi monta hyvää roolia kummallisilla tulkinnoillaan ja käytti heiluvaa kameraa (siis käsivarakameraa)

koko filmin ajan, niin että katsojissa oli vähällä tulla merisairaaksi.

Kassila on itsekin ollut mukana tekemässä sotal filmejä. **Mikko Niskasen Sissit**-elokuvassa (1963) ja Edvin Laineen *Täällä Pohjantähden alla* -filmissä (1968) hän toimi tuotantopäällikkönä ja yhtenä käsikirjoittajista, jälkimmäisessä myöskin kertojajäsenenä. Kassilan itsensä ohjaama filmaus **Ilmari Turjan Päämajassa**-näytelmästä tuli ensi-iltaan vuonna 1970. – Minun *Päämajassa* on vain siinä mielessä sotal filmi, että se kuvaa sodan johtoa Mikkeliissä, ohjaaja kertoo tänä päivänä. Mannerheimia näytelleen **Joel Rinteen** sijaan katsojan huomio elokuvassa kiinnittyi Airoa näytelleeseen **Jussi Jurkkaan**. – Jussi Jurkka oli loistava päämajamestarina ja sai miespääosa-Jussin siitä, Kassila muistelee yhtä niistä yli kymmenistä Jussi-palkinnoista, jotka hänen elokuvansa ovat voittaneet.

Sota-aikana lentokonetehtaalla ja panssarivoimien keskuskorjaamossa

Kassila oli itse sota-aikana vapautettu rintamapalveluksesta sydänvian takia, mutta terveydentila riitti isänmaan palvelamiseen muissa tehtävissä. Kassilan veli **Jaakko** taasen oli panssarivärikki. Hän johdatti joukkuetta, jossa oli viisi Vickers-vaunua, kun hyökkäys lähti Tuulosjoelta kohti Sy-

Matti Kassila kotonaan Rajatorpassa kesällä 2013.
Kuva: Pekka J. Heiskanen

väriä ja hän pääsi joukkueineen ensimmäisenä Syvärinjoelle. Eversti **Lagus** tuli ja kätteli häntä, kiitti hyvin suoritusta työstä. Jaska sai 4.lk:n vapaudenristin ja ylennyksen luutnantiksi.

Talvisodan aikaan Kassila oli Tampereen lentokonetehtaalla asentajan apulaisena koontaosasto 1:ssä, jossa huollettiin kaikki talvisodassa käytetyt lentokoneet. Näiltä ajoilta on peräisin Kassilan tietämys sekä suomalaisista että venäläisistä konetyypeistä. Jatkosodan aikana taas olin Varkaudes-

sa panssarivoimien keskuskorjaamon piirustuskonttorissa. Niinpä tunnen kaikki jatkosodassa käytetyt kotimaiset ja saksalaiset sturmit sekä sotasaaliina saadut venäläiset panssarivaunut, joita oli paljon, mm. viisi, Sotkaksi kutsuttua T-34-vaunua, jota sanottiin maailman parhaaksi.

Vantaan kaupunginmuseossa avattiin *Matti Kassila – ohjaaja omalla maallaan* -näyttely 4. syyskuuta.

Niko Jutila

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Jatkosotatapahtumia 1943

syyskuu

- 18.9. Kouluhallitus kiinnittää huomioita siihen, että inkeriläislapsilla pitää olla sama oikeus maksutta käydä kansakoulua kuin muillakin saman koulu-piirin lapsilla, vaikkeivät olekaan Suomen kansalaisia.
- 20.9. Saksan sodanjohto pohtii, mitä vetäytyminen Narvajoen linjalle aiheuttaisi. Suomessa uskotaan syntyvän vakavia poliittisia ja sotilaallisia seurauksia.
- 24.9. Inkerinsuomalaisten valistus- ja toiminnan-tarpeen tyydyttämiseksi suunnittelevat väestönsiirtoasian keskustoimisto ja Inkerin liitto perustettavaksi erityisiä Inkeri-kerhoja.
- 28.9. Hitler antaa yleisohjeen n:o 50, johon sisältyvät suunnitelmat Ahvenanamaan (Tanne West) ja Suursaaren (Tanne Ost) miehittämisestä sinä tapauksessa, että Suomi irtautuu sodasta.

lokakuu

- 2.10. Ylipääällikkö mainitsee ohimennen päämajan kahvipöydässä, että hän on lähettänyt kullekin upseerivankileirissä olevalle venäläiselle upseerille laatikon tupakkaa. Laskun hän on maksanut omista varoistaan.
- 7.10. Suomen Marsalkka suunnittelee kolmen divisonan perustamista siltä varalta, että saksalaiset vetäytyvät Lapista. Jalkaväenkenraali Erfurthille kerrotaan, että suomalaiset aikovat rakentaa Pohjois-Suomessa taistelevien saksalaisten selustaan oman linnoituslinjan.
- 8.10. Valtioneuvosto päättää, että Suomi ottaa vastaan ne Inkeristä ja Virossa evakuoitavat suomalaiset ja vatjalaiset, jotka vapaaehtoisesti haluavat tulla ja jotka Valpo hyväksyy.
- 10.10. Kansainvälisen Pelastakaa Lapset -järjestön pääsihteeri Goerges Thélen saapuu Suomeen neuvottelemaan Mannerheim-liiton jaa muiden järjestöjen kanssa Suomen lasten avustamisen uusista suuntaviivoista.
- 14.10. Tykistökenraali Alfred Jodl tuo presidentti Rytille Hitlerin kirjeen, jossa tämä kritikoii suomalaisten erillisrauhapuheita. Jodl vakuuttaa marsalkka Mannerheimille, ettei saksalaisilla ole aikomusta vetäytyä Leningradin piirityksestä Narvajoen linjalle.
- 15.10. Kaatuneiden ja kadonneiden lukumääräksi sodan alkamisesta lähtien ilmoitetaan 37 962.
- 16.10. Kaikki Helsingin elokuvateatterit lahjoittavat tämäniltaiset pääsylipputulonsa sotainvalidien hyväksi.
- 17.10. Alkavan sotaorpoviikon kunniaksi järjestetään Ateneumissa lapsiaiheisten töiden näyttely. Lipputulot lahjoitetaan sotaorpojen hyväksi.
- 18.10. Inkeriläisten siirron toinen ja laajin vaihe alkaa. Tähän mennessä inkeriläisiä on siirretty Suomeen 22 050 henkeä 65 laivauksella. Laivauksia nopeutetaan Viron tilanpuutteen takia ja suomalainen siirtokoneisto joutuu ajoittain sekasortoon.
- 28.10. Suomenlahden yllä käydään päivän aikana seitsemän ilmataistelua, joissa ammutaan alas yhteensä kahdeksan viholliskonetta.

Partisaani-iskusta Laanilassa 70 vuotta

Jääkäriprikaati ja Inarin seurakunta järjestivät yhdessä heinäkuun neljäntenä päivänä Laaninojan sillan maastoon Oulun hiippakunnan seurakuntien vuonna 1950 pystyttämällä muistomerkillä tunteikkaan muistojuhlan tapahtuman 70-vuotismuiston merkeissä. Tapahtuma kokosi noin 60 hengen joukon muistelemaan jatkosodan aikaisen neuvostopartisaanien tuhoisan iskun aiheuttamaa surua siviilipostiautoa vastaan tehdyn iskun seurauksista.

Partisaanit tappoivat iskussa linja-autossa matkustaneen Oulun piispa Yrjö Wallinmaan, joka oli menossa suorittamaan piispantarkastusta Inarin seurakuntaan, rouva Aune Hiltusen, neiti Ruut Kjälidin ja linja-autokuljettaja P. Nyqvistin. Haavottuneina iskusta selvisi 10 bussissa matkustanutta henkilöä ja viisi henkilöä säästyi ehjin nahoin.

Nyt vietetyn muistotilaisuuden yleisön joukossa olivat tapahtumaan osallistuneista rouva Kirsti E. Guttorm, o.s. Paltto, joka viiden vanhana oli mukana bussimatkalla Sodankylästä Inariin. Hänet evakuoitiin tuolloin 70 vuotta sitten kaatuneiden ja haavoittuneiden mukana kenttäsairaalaan Sodankylään. Sodankylässä potilaita oli vastaanottamassa lottana sairaalassa työskennellyt nyt jo iäkäs rouva Elsa Lehtinen o.s. Yliaska. He tapasivat tässä muistojuhlassa toisensa ja yhteistä muisteltavaa riitti.

Muistojuhlassa hartauden ja muistopuheen piti lääninrovassa

ti Jouko Lepistö, joka pohti teon tarkoitusta, joksi voi arvella Pohjolan hengellisen johtajan surmasta aiheutuvaa suomalaisten selkärangan murtamista.

Tilaisuuteen oli vain kuukautta aikaisemmin Lapissa kenttäpiispana ensimmäisen tarkastuksen tehnyt Pekka Särkiö lähettänyt oman tervehdyksensä, jonka tilaisuudessa luki Jääkäriprikaatin komentajan sijainen everstiluutnantti Jari Osmonen.

Tervehdyksessään kenttäpiis-

pa Särkiö toteaa näiden partisaaniosastojen siviiliväestöön kohdistuneet veriteot sotarikoksiksi, jotka kansainvälinen oikeus ehdottomasti tuomitsee. Ne muistuttavat siitä, kuinka tärkeää on maanpuolustuksella suojata väestöä hyökkääjän uhalta ja väkivallalta. Lapin puolustukseen panostaminen riittävällä tavalla on kenttäpiispan sanomassa aiheellista yhä edelleen.

Kirkon sanoma kaikkina aikoina on lohdutuksen ja rauhan sanoma.

Tilaisuus muistomerkillä päättyi seppelleenlaskun ja rouva Guttormin muistokukan laulemisen jälkeen Sodankylän Sotilaskotiyhdistyksen tarjoamaan kahvihetkeen.

**Teksti ja kuva:
Pekka J. Heikkilä**

Laaninojan maastossa olevalle muistomerkille laskettiin havuseppele.

Yleisöä muistotilaisuuteen oli saapunut noin 60 henkeä.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Jatkosodan rauhanopposition pitkät jäljet

Suomen kotirintamaa ja poliittista kehitystä on totuttu pitämään jokseenkin säröttömänä. Väli- rauhan ja jatkosodan aikana toimitettiin jopa kahdet presidentinvaalit, joskin valinnan suorittivat vuonna 1937 valitut valitsijamiehet eivätkä kansalaiset suoraan. Ainoana sotaikäyvä Manner-Euroopan valtiona Suomessa toimi tuolloin demokratia, vaikka yleisiä vaaleja ei sodan olosuhteista johtuen voitu järjestäkään.

Suomessa oli kuitenkin sodan aikana toimintaa, joka ei ollut laillisen hallituksen linjan mukaista, vaan jopa sen vastaista. Tämä toiminta tähtäsi siihen, että Suomi irtautuu Saksan rinnalta ja rintamasta ja tekee Neuvostoliiton kanssa pikaisen rauhan - tarvittaessa vaikka huonoillakin ehdoilla. Samaa päämäärää pyrki tietysti maan hallituskin, mutta tarjolla oli vain huonoja ja vielä huonompia vaihtoehtoja.

Tämän ns. rauhaopposition näkyvin aikaansaannos oli 70 vuotta sitten, elokuun 20. päivänä 1943 kirjelmä tasavallan presidentti Risto Rytille. Siinä esitettiin huolestuneisuus sodan jatkumisesta - mikä allekirjoittajien mielestä aiheutti levottomuutta kansalaisissa - ja toivottiin valtiovallan toimenpiteitä Suomen irrottamiseksi sodasta. Tämä 33 tunnetun kansalaisen allekirjoittama vetoamus rauhan puolesta oli kuitenkin vain jäävuoren huippu. Järjestäytynyt rauhanoppositio oli aloittanut toimintansa jo saman vuoden tammikuussa. Aktiivisimmillaan, joskin pääosin näkymättömissä, sen toiminta oli heinä-elokuussa 1944.

Rauhanopposition toimintaa on tutkittu aika vähän, vaikka toiminnan yleispiirteet ovat toki selvillä. Seuraavassa tiivistelmä tästä jossakin määrin arkaluotoiseksi koetusta aiheesta.

Rauhanopposition synty

Tammikuussa 1943 oli sotaa käyty jo yli puolitoista vuotta eikä loppua ollut vielä edes näköpiirissä. Saksa oli kärsinyt Stalingradissa murskaavan tappion, kun kokonainen 6. Armeija, lähes 300 000 miestä oli joko tuhoutunut tai antautunut. Usko Saksan voittoon oli saanut pahan kolauksen. Erityisesti ruotsalaisen kansanpuolueen riveissä oli henkilöitä, joilla oli hyvät yhteydet Tukholmaan ja ruotsalaisten välityksellä myös amerikkalaisiin. Sitä kautta saatiin tietoja, jotka vääjäämättömästi osoittivat sen, että Liittoutuneet, mukaan luettuna Neuvostoliitto, tulisivat voittamaan sodan.

Näitä RKP:n piirissä toimivia henkilöitä yhdisti myös kuuluminen Nyliberala Studentförbundetiin, vuonna 1937 perustettuun ruotsinkieliseen ylioppi-

lasjärjestöön. Kysymyksessä eivät olleet kuitenkaan pelkästään opiskelijat, vaan yhdistykseen kuului varttuneempaa väkeä, niin tutkijoita kuin muitakin akateemisia toimijoita. Yhdistyksen puheenjohtajana toimi perustamisesta lähtien vuoteen 1945 saakka lakit. tri J.O. Söderhjelm.

Pääosin tästä piiristä lähtöisin oleva joukko, johon kuului myös useita RKP:n kansanedustajia, kokoontui tammikuun 29. päivänä keskustelemaan siitä, miten rauhanasiassa voitaisiin edetä. Samassa kokouksessa asetettiin myös toimikunta - sen muodostivat Söderhjelm, valtion tiedotuslaitoksen apulaishohtaja Nils Meinander ja Svenska Pressen -lehden toimittaja Ragnar Ölander - joka sai tehtäväkseen suunnitella, miten ryhmän tuli suhtautua tuleviin presidentinvaaleihin, miten luoda toimivat yhteydet länteen, vielä Ruotsiakin kauemmaksi ja miten saada aikaan yhteistyö muiden samanmielisten ryhmien kanssa.

Vapaamuotoinen, vaihtelevan kokoonpanon saava ryhmä tuli Nils Meinanderin johdolla kokoontumaan säännöllisesti syksyyn 1944 saakka. Virallisesti kokoontumisten aiheena olivat "stipendiasiat" siltä varalta, että Valtiolinen poliisi tulisi puuttumaan tyhjän toimintaan. Oikeasti esillä oli rauhan aikaansaaminen, se miten Suomi saataisiin irti sodasta ja rauhansopimus Neuvostoliiton kanssa.

Ryhmä onnistui tavoitteissaan kotitalaisen hyvin. Se loi hyvin toimivat yhteydet Tukholman poliittisiin päättäjiin ja sen johdolla muodostettiin keväällä 1943 ns. yhteistoimintakomitea. Siihen liittyi väkeä kaikista poliittisista ryhmästä Isänmaallista Kansanliikettä lukuun ottamatta ja edellä mainitun Rytille osoitetun kirjelmän allekirjoittajiksi saatiin 33 vaikutusvaltaista henkilöä kaikista puolueista IKL:ää lukuun ottamatta. Sen sijaan tavoitteessaan saa-

J.K. Paasikivi

da ylipäällikkö Mannerheim presidentiksi jo helmikuussa 1943 ryhmä ei onnistunut. Aika ei ollut vielä kypsä tälle vaiheelle, mutta tämäkin rauhanoppositio tavoite toteutui elokuussa 1944, tosin jo pääosin muista syistä kuin ryhmän toiminnan ansiosta.

Elokuussa 1943 laaditun Rytille osoitetun kirjelmän allekirjoittajien joukossa ei ollut kolmea tunnettua lakitieteen tohtoria. Joukosta puuttuivat Urho Kekkonen, J.K. Paasikivi ja J.O. Söderhjelm, vaikka he kaikki toimivat eri tavoin rauhanliikkeessä. Tutkimuskirjallisuudessa on esitetty erilaisia syitä heidän nimensä puuttumiselle. Yksi syy voi olla sekin, että oikeusoppineet vaistosivat vaaran tällaisen kirjelmän julkittollossa; se olisi voinut horjuttaa yhtenäistä rintamaa. Näin ei sentään käynyt, vaikka kirjelmä julkaistiinkin Tukholman sanomalehdissä jo muutaman päivän kuluttua siitä, kun se oli annettu Rytille.

Presidentti Ryt oli tietoinen kirjelmän laadinnasta ja rauhanopposition muustakin toiminnasta. Päiväkirjoissaan ja kuolemansa jälkeen julkaistuisa muistelmissaan hän ei ota mitään kantaa asiaan, ei edes mainitse nimeä koko rauhanadressia. Sen sijaan silloinen pääministeri Edwin Linkomies kuin myös valtiovarainministeri Väinö Tanner paheksuivat muistelmissaan rauhanopposition toimintaa. Se on ymmärrettävää, heidän itse pyrkivät samaan tavoitteeseen, mutta tekivät sen ainakin omasta mielestään vastuullisemmin ottaen huomioon sen, että Lapissa ja Petsamossa oli vielä 300 000 saksalaista sotilasta, jotka eivät lähtisi maasta pelkästään heidän pyynnöstään. - Kirjelmä ei vaikuttanut ainakaan suoranaisesti sitä eikä tätä.

Holger Nystenin piirin toiminta

Vastuullisuuttaan korosti myös toinen rauhan asialla ollut ryhmä, ns. Nystenin piiri. Monet tämän ryhmän jäsenet kuuluivat myös varsinaiseen, aikaisemmin perustettuun rauhanoppositioon ja ryhmien toiminta oli ainakin osittain päällekkäistä. Myös Suomen Puunjalosteellisuuden Keskusliiton asiamiehenä toiminut Johan Otto Söderhjelm kuului molempiin ryhmiin ja oli mukana niiden toiminnassa alusta alkaen. Hän vähättelee kuitenkin Meinanderin johtaman ryhmän toimintaa ja totesi vuonna 1965 prof. Lauri Puntilalle antamassaan haastattelussa, että Nystenin piirissä toimineet henkilöt olivat olleet realisteja eivätkä mitään kiihkoilijoita viitaten varsinaisen rauhanopposition toimintaan.

Nystenin piirin toiminta lähti liikkeelle kesällä 1943 Söderhjelmin tavattua yhdessä Paperiteollisuusyh-

J.O. Söderhjelm

distyksen johtajan Holger Nystenin kanssa Helsinkiin saapuneen Ruotsin Washingtonin -lähetystössä työskennelleen Sven Dahlmanin. Hän oli entuudestaan Söderhjelmin tuttu ja hän sai molemmat nyt vakuuttuneeksi siitä, että Amerikka liittolaisineen tulee voittamaan sodan. Viesti oli siis sama, minkä monet olivat Suomessakin jo ymmärtäneet saksalaisten Stalingradin tappion jälkeen. Ehkä viesti oli kuitenkin vielä uskottavampi, kun se tuli Atlantin takaa. Joka tapauksessa Nysten alkoi koota ympärilleen samanhenkisiä ystäviään ja työtovereitaan ja he alkoivat kokoontua pohdiskelemaan sitä, miten Suomi pääsisi vähimmin vaurioin sodasta irti. Aktiiviseksi toiminta muuttui vasta seuraavana kesänä, kun venäläiset olivat päässeet Kannaksella läpimurtoon. Nysten kutsui joukkonsa useaan kertaan kokoon ja aina päällimmäisenä oli sama asia; miten saada Mannerheim presidentiksi ja suunnan muutos aikaan.

Nystenin piirin vaikutusvaltaisimmaksi suomenkieliseksi hahmoksi nousi tuolloin maalaisliiton kansanedustaja Urho Kekkonen. Piirissä toimi useita ruotsinkielisiä teollisuusjohtajia ja poliitikkoja ja eräs toimeliaimmista oli juuri J.O. Söderhjelm. Hän oli noussut heinäkuussa 1944 varasijalta eduskuntaan. Sinne häntä oli rohkaissut menemään hänen esimiehensä Puunjalostusteollisuuden Keskusliitosta, puolustusministeri Rudolf Walden ja näin oli syntynyt linkki sille, että Nystenin ohella myös Söderhjelm saattoi raportoida rauhanliikkeen toimista Waldenin välityksellä suoraan Mannerheimille.

Useilla Nystenin piirin jäsenillä oli paremmat yhteydet Tukholmaan kuin konsanaan rauhanopposition jäsenillä ja niitä käytettiin nyt hyväksi. Esillä oli monta vaihtoehtoa sen varalta, että rintama romahtaa ja venäläiset miehittä-

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

tävät maan. Ennen kuin näitä vaihtoehtoja ehdittiin kovin pitkälle suunnitella, saatiin ruotsalaisten ystävien välityksellä Neuvostoliiton Tukholman -lähettiläältä Aleksandra Kollontaylta helpotettava tieto. Sen mukaan venäläiset saataisivat sittenkin suostua solmimaan rauhan suomalaisten kanssa eikä ehdotonta antautumista enää vaadittaisi. Ennakkoehdtona oli kuitenkin se, että Rytin ja Tannerin oli väistytävä.

Mikä oli saanut Stalinin mielen muuttumaan? Sen olivat tehneet Talin ja Ihantalan ja tietysti muidenkin rintaman osien urheat sotilaat. He olivat onnistuneet pysäyttämään ylivoimaisen vihollisen hyökkäyksen. Maailmansota ratkaistaisiin kuitenkin Berliinin suunnalla ja sinne alettiin venäläisjoukkoja nyt Kannakselta siirtää.

Nystenin piiriläiset puolestaan jatkoivat jo aloittamaansa työtä - mielipiteiden muokkausta - joka oli osaltaan ja välillisesti johtava kahden viikon päästä, heinäkuun 28. päivänä siihen, että Mannerheim suostui ottamaan presidentin tehtävät vastaan Rytin ilmoittaessa erostaan. Vallitsevan käytännön mukaisesti presidentin vaihtuessa vaihtuisi hallituskin ja silloin jättäisi paikansa myös Tanner.

STK:n toimitusjohtaja Antti Hackzell nimitettiin pääministeriksi elokuun 8. päivänä. Maiden välinen aseleposo-

pimus astui voimaan Suomen puolella syyskuun 4. päivänä ja venäläisten puolella vuorokautta myöhemmin. Hackzellin johtama rauhansopimusvaltuuskunta matkusti 7.9. Moskovaan ja 10 päivän odottelun jälkeen rauhanneuvottelut alkoivat 17.9. Neuvoteltavaa ei sinänsä tosin ollut, vaan venäläiset esitivät ehtonsa ota tai jätä -tyyliin. Väli- rauhansopimus tunnettuine ehtoineen allekirjoitettiin sitten syyskuun 19. päivänä.

Jälkiarviointia

Nystenin piirin toiminta rauhansopimuksen jouduttamiseksi näyttää onnistuneen. Totta kai maan hallitus pyrki samaan päämäärään, mutta parlamentaariseen kaapuun pukeutuneena ei voinut toimia yhtä vikkelästi eikä nokkelastikaan. Nystenin piiri toimi rauhansopimuksen solmimisen jälkeen vielä parisen kuukautta ja oli voimakkaasti vaikuttamassa kahden hallituksen - Antti Hackzellin ja Urho Castrenin - kaatamiseen ja kolmannen, maraskuun 17. päivänä 1944 nimitetyn J.K. Paasikiven johtaman hallituksen koonpanoon. Uuteen hallitukseen tuli seitsemän Nystenin piirissä toiminutta henkilöä eli pääministerin lisäksi Åke Gartz, Kaarlo Hillilä, Urho Kekkonen, Sakari Tuomioja, Ralf Törngren ja Eero A. Wuori.

Nystenin piiriin liittyvä jälkinäytös näyteltiin huhtikuussa 1948 Moskovassa. Siltä suunnalta oli helmikuussa tullut Josif Stalinin allekirjoittama kutsu tulla neuvottelemaan ystävydestä, yhteistoiminnasta ja keskinäisestä avunannosta. Presidentti Paasikivi - joka oli ollut Söderhjelmin mukaan Nystenin piirin "näkyvätön johtajapersoonallisuus" - nimitti Moskovaan lähtevään neuvottelukuntaan myös luottomiehenä Urho Kekkosen ja J.O. Söderhjelmin.

Huhtikuun 6. päivänä allekirjoitusta yya-sopimuksesta tuli Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden peruskivi aina jälkimmäisen hajoamiseen saakka. Söderhjelm ja Kekkonen onnistuivat ujuttamaan sopimukseen johdantoon lausuman, jonka mukaan Suomella oli oikeus pyrkiä puolueettomuuteen, pysyttämiseen "suurvaltain välisten eturistiriitojen ulkopuolella". Tästä lausekkeesta puolestaan muodostui suomalaisille poliittisille päättäjille koko sopimuksen tärkein elementti.

Nystenin piiriläisten kolmas, viimeiseksi jäävä voimannäyttö oli vuoden 1956 presidentinvaalit. Ehdokkaina oli lähes pelkästään piirin jäseniä eli K.A. Fagerholm, Urho Kekkonen, Eino Kilpi, Sakari Tuomioja ja Ralf Törngren ja vain vähiten ääniä saanut Suomen Kansanpuolueen asettama ehdokas Eero Rydman oli "ulkopuolinen". Piiriläisten

U.K. Kekkonen

luoman linjan - hyvät ja luottamukselliset suhteet Neuvostoliittoon - jatkuminen oli varmaa, vaikka säännölliset kokoontumiset oli lopetettu jo marraskuussa 1944.

Esko Vuorisjärvi

Lähteet:

- Osmo Apunen & Corinna Wolff: Pettureita ja patriotteja, Taistelu Suomen ulko- ja puolustuspolitiikan suunnasta 1938-1948, Helsinki 2009
- J.O. Söderhjelm: Kolme matkaa Moskovaan, Tampere 1970
- Heikki Mikko Viitala: Rauhanoppositio, Tutkimus poliittisesta oppositiosta Suomessa vuosina 1940-1944, Pori 1969

Sotaveteraanipiirien myyntituotteet

Suomi-kello,
hinta 35 euroa.

Liiton tunnuksella
varustettu solmio,
hinta 15 euroa.

Kylpypyyhkeet
(Finlayson)

Pyyhkeen koko 70x150,
neljä väri vaihtoehtoa,
hinta 22 euroa/kpl.

Tilaukset:

Puh. 0400 757 195, 050 517 6396,
ep.sotaveteraanipiiri@netikka.fi

Kävelykeppi

Jääpiikillä ja rannelenkillä
varustettu kävelykeppi.
Sotaveteraanien
perinneyhdistyksen jäsenten
käsiyönä valmistama. Tilatessasi
ilmoita pituutesi.
Hinta 60 euroa

Tilaukset:

Loimaan Seudun Sotaveteraanien
Perinneyhdistys r.y., Risto Jaakkola,
Loimaankatu 8 C 5, 32200 Loimaa,
puh. 050 566 0456,
risto.jaakkola@saunalahti.fi
Toimitus postiennakolla.

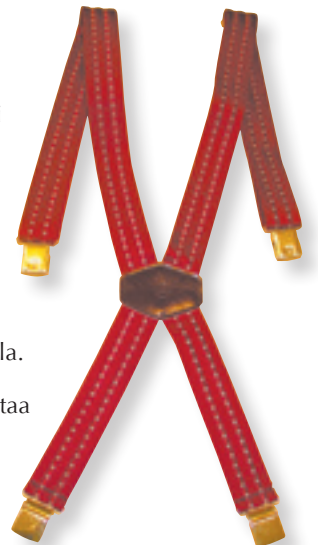
Kaulaliina

Laadukas, vuorillinen
kaulaliina.
Hinta 23 euroa

Veteraanivyö

Laadukas kotimainen
kääntövyö, nahkaa väri
musta/viininpunainen.
Soljessa liiton tunnus.
Hinta 25 euroa

Henkselit

Kotimaiset,
veteraanitunnuksella.
Saatavana on
viininpunaista, mustaa
ja harmaata.
Hinta 23 euroa

Tilaukset: Solveig Hyöty, (09) 612 7003,
sodrafinlands.kvd@sotaveteraaniliitto.fi

Kaikki tuotteet on varustettu Sotaveteraaniliiton logolla.

Pohjanmaan Kiinteistötekniikka Oy Alavieska -rakennusautomaatiota-	AKR Betoni Oy Espoo	Kiitos sotaveteraaneille Espoosta! nro 107
Evenflow Oy Espoo	Oy Finductives Ltd Espoo www.finductives.fi	Espoon Asunnot Oy Espoo
Puhdistus Helmi Oy Espoo	Steripolar Oy Espoo	Market-Visio Oy Espoo
Ari-Air Oy Espoo	Espoon Sähköasennus Ky Espoo	Euran Yritystilitt Oy Eura
Kiitos sotaveteraaneille Haminasta! nro 102 	Kiitos sotaveteraaneille Summasta! nro 110 	Insinööritoimisto Aulis Bertin Oy Harjavalta www.aulisbertin.fi
Kuljetusliike Yrjö Erämies Oy Hartola	Hauhon Myllärit Oy Hauho	Helaform Oy Helsinki
Tiori Kuljetus Oy Helsinki	Brando Oy Helsinki	Lihatukku Heikin Liha Oy Helsinki
Asianajotoimisto Kari Silvennoinen Ky Korkeavuorenkatu 19 A,00130 Helsinki puh.010 616 8920,www.silvennoinen.fi	Kiitos sotaveteraaneille Helsingistä! nro 104 	Rail Partners Oy Helsinki
Insinööritoimisto Saanio&Riekkola Oy Helsinki, www.sroy.fi	Suomen Varustamot ry Helsinki	TRG-Rakennus Oy Helsinki
Arkkitehdit Jurvainen ja Pesola Oy Helsinki	Kuljetus Oy Serai Helsinki	Olympiakylän Huolto Oy Helsinki
Oy Helsinki Chartering Ab Helsinki	K-EXTRA HERKKULAUTTA Helsinki, Lauttasaari	Mantilan Kuljetus Oy Helsinki
Rakennus Oy Isotalo Helsinki	Espoon Puhdistustuote Oy Helsinki	Kaupin Kiinteistökoneet Oy Hummppila
Kiljavan Lääketutkimus Oy Hyvinkää	Triplan Oy Hämeenlinna	Paletti Oy Hämeenlinna
Kuljetusliike Matti Löflund Oy Iittala	Imatran Kone Oy Imatra	Velarium Oy Ab Imatra
LVIK-Insinööritoimisto Termoins Oy Imatra	Kiitos sotaveteraaneille Imatralta! nro 111 	Kuusitunturi Oy Imatra

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Lavansaaren revohka – Suomalaispommittajien oppitunti 1943

Suomen ilmavoimat saivat vuonna 1943 käyttöönsä uusia pommikoneita, mutta pommitusretkistä kaksi osoitti, että johtamisessa ja suunnistamisessa oli puutteita. Ensimmäinen epäonnistuminen oli lumimyrskyn ahdistama paluu Sekehen tukikohdan pommituksesta helmikuussa. Kolme konetta tuhoutui ja viisi teki pakkolaskun. Toinen, sään heikkoudesta syyskuussa kärsinyt pommitusretki Lavansaareen jäi kantamaan nimitystä ”revohka”.

Keväällä 1943 hankittiin 23 modernia saksalaista Junkers Ju-88A-4 (JK) –syöksypommittajaa, jotka tulivat Lentolaivue 44:n käyttöön. Elokuusta alkaen kalustoon alkoi saapua uusi erä Valtion lentokonetehtaan valmistamia Blenheim (BL)-koneita. Muut pommikoneytyypit olivat Dornier ja venäläiset sotasaauskoneet (DB, SB). Kaukotiedustelua suoritti LeLv 48, jolla oli myös Pe-2 –sotasaauskoneita.

Loppukesän tärkein pommitusretki suuntautui aamuyöllä 20.8. Lehdon partisaanitukikohtaan Sorokan lounaispuolelle Itä-Karjalassa. Yhteensä 31 pommikoneetta (5 BL-, 6 DN-, 4 DB- ja 16 JK) pudotti partisaanitukikohtaan 35 tonnia pommeja. Aamulla suoritettu kuvaustiedustelu totesi kohteessa suurta tuhoa.

Punatähtiset ahdistavat merenkulkua

Venäläisten lentotoiminta kiihtyi Suomenlahdella elokuussa 1943. Lento-osastot pommittivat Helsinkiä, Kotkaa ja Somerin saaritukikohtaa Lavansaaren ja Seiskarin lentokentiltä. Kohteina olivat myös Suursaari ja Tytärsaari sekä etenkin viime mainitun läheisyydessä toimineet saksalaiset alukset. Nämä kärsivätkin huomattavia tappioita, mutta saarissa vauriot jäivät lähes olemattomiksi. Helsinkiin, Kotkaan ja Haminaan suoritettiin 10 - 12 koneen osastoin pommituksia, joissa hyökkääjät kuitenkin lähes poikkeuksetta pudottivat pomminsa ennen aikaisesta ja kääntyivät takaisin itään avattua tulen. Hyökkäysten tarkoituksena saattoikin olla miinoitusten salaaminen. Venäläisten mukaan Helsingin satama-alueelle pudotettiin viikolla 7.-15.9. kaikkiaan 36 miinaa.

Venäläisten lisääntynyt aktiivisuus Suomenlahdella kostautui 16.9. iltapäivällä suomalaisille myös merellä. Venäläinen pommikone upotti kahdella torpedolla saattaja Uiskon Naissaaren pohjoispuolella. Venäläisen laivastokronikan mukaan asialla oli Il-4, joka oli ns. risteilylennolla Suomenlahden suuntaisesti.

Päätös tuhota Lavansaaren lentokentän laitteet

Pommitusten lisääntyessä Ilmavoimien komentaja käski 9.9. Lentorykmentti 4:n ja Lentorykmentti 5:n suorittaa seuraavan täydenkuun aikana hyökkäyksiä Lavansaaren lentotukikohtaan maaleina lentokoneiden seisontapaikat ja lentokonekorsut kiitoradan kummallakin puolella. Lentolaivueiden komentajat kokoontuivat 10.9. Mensuvaaraan pohdittamaan mahdollisuuksia. Ilmavoimien esikunta antoi 11.9. pommituskäskyn ja Lentorykmentti 4 omansa 12.9., minkä jälkeen laivueet antoivat omat käskynsä..

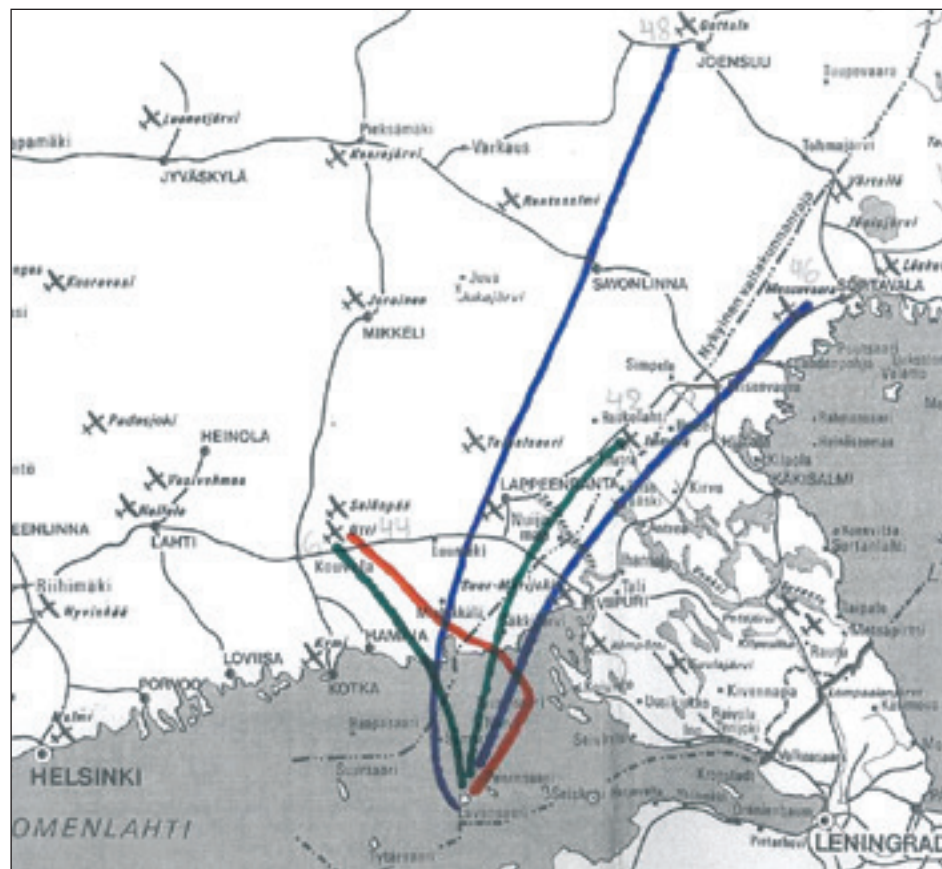
Lentorykmentti 4 ilmoitti 14.9., 15.9. ja 16.9., ettei pommitusta sinä iltana tehtäisi. Seuraava yö näytti olevan sääolosuhteiltaan lupaava. Eräitä huolestuttavia tietoja saatiin iltapäivällä, ja johtovastuussa ollut LentoR 4:n komentajan sijainen everstiluutnantti B. Gabrielson lykkäsi ensin klo 18.30 hyökkäystä mutta teki klo 19.25 päätöksen operaatioon ryhtymisestä. Kun tarkoituksena oli uusia hyökkäys samana yönä, osa laivueista siirrettiin lähemmäs pommituskohtetta: 44.laivue Uttiin ja 42.laivue Immolaan. Operaatioon varatut Lentorykmentti 5:n 6.laivueen SB-koneet oli siirretty Uttiin jo 15.9. Myös 46.laivue toimi Immolasta, kun taas 48.laivueen tukikohta oli Onttola.

Kohteella

Laivueet nousivat ilmaan klo 20.50 - 21.30 välillä. Toiminta-alueella havaittiin matala pilvikerros, joka nopeasti tiheni. Pian oli vaikeaa määrittää, lennettiinkö mantereeseen vai meren päälle. Suunnistaminen oli vaikeaa ja aiheutti koneiden eksymisiä. Maanäkkyvyyden kadottua pimeässä yössä syntyi monia sekaannuksia ja kaaosmainen ruuhka radiotoiminnassa. Osaltaan tähän oli syynä tottumattomuus radiolaitteiden käytössä.

Lähempänä kohdetta todettiin Lavansaaren olevan pilvien peitossa. Vain osa koneista löysi kohteen; se paljastui vihollisen valonheittimistä ja it-tulesta, jotka näkyivät pilviharson läpi. Viiden laivueen 35 pommituskoneesta 23 suoritti kohteen pommituksen. Pommitukset tapahtuivat pääpiirteittäin valonheittimien rajoittaman alueen keskelle. Etukäteen oli määritelty kaksi maalialuetta, lentokentän molemmille sivuille, mutta vain yhdessä taistelukertomuksessa näkyy pommien kohdistaminen määriteltyyn maalialueeseen. Pommitusta – venäläisten laskujen mukaan 70 pommia – kesti kohteella 21.32-24.00.

Kohteeseen pudotti pomminsa yksi

Pommituslaivueille käsketyt lähestymisreitit Lavansaareen. Laivueiden numerot merkitty lähtökentän kohdalle. Laivue 48:n tuli lähestyä kohdetta etelästä ja Laivue 44:n koillisesta.

DB (21.20), ja kaksi SB:tä (21.17–21.44), kaikki kuusi Blenheimiä (21.37–21.45), kaksi Dornieria (21.25 - 22.00) ja 12 Junkersia (noin 22.15, näistä yksi ehkä vasta 24.00). Suurimman osan kohteeseen pudotetuista pommeista arvioitiin osuneen saareen. Lentokonetuhoja ei neuvostopuolella kirjattu. Neuvostolähteet ilmoittavat Lavansaaren sotilas-kohteiden lisäksi maaliksi myös Kappellahteen ankkuroidut alukset. Yksi DB pudottikin pomminsa mereen Lavansaaren pohjoispuolelle. Tosin myös lentokentän pohjoispään etäisyys Kappellahteen oli pieni.

Suomalaisten ja saksalaisten tietämättä olivat venäläiset saaneet Lavansaaren tutkan, joka pystyi havaitsemaan suomalaiskoneet 100 km:n säteellä. Ilmatorjunta ampui 1400 laukausta ja ilmoitti pudottaneensa kaksi suomalaiskoneetta. Nyt tiedämme, että yksi Blenheim tuhoutui kohdetta pommittaessaan. Toinenkin Blenheim tuhoutui, mutta kaukana Lavansaaresta polttoaineen loputtua.

Neuvostolähteiden mukaan pommitukseen osallistui 13 Ju 88-koneetta, yksi Blenheim, viisi Do 215 -koneetta, neljä Ju 87 -koneetta ja seitsemän He 111 -koneetta eli yhteensä 30 pommikoneetta. Havainnoissa oli selviä virheitä ja ilmeisesti päällekkäisyyttä. He-111-koneiksi määritellyt olivat kenties Blenheimiä ja Ju 87 -koneet venäläisiä sotasaauskoneita. Dornierit oli helppo tunnistaa pyrstöstä.

Operaatiokäskyssä oli nimenomaan

muistutettu, että pommeja ei räjähdysvaaran takia saanut tuoda takaisin tukikohtaan. Viisi (mahdollisesti seitsemän) konetta pudotti pomminsa Suomenlahteen, koska eivät olleet varmoja edes siitä, kuuluivatko valonheittimet varmasti Lavansaareen vai johonkin suomalaisen tukikohtaan. Kaksi Lentolaivue 48:n koneista (yksi DB ja yksi DF) kääntyi pian lähdön jälkeen takaisin. ne pudottivat pomminsa Höytiäisiin ja Pyhäselkään. Ainakin kaksi Dornieria pudotti pomminsa Laatokkaan.

Onneton paluulento

Paluulento ja laskeutuminen huonosäissä päättyivät onnettomasti. Utin kenttä peittyi ajoittain aivan pintaan asti ulottuvaan pilveen, ja koko Etelä-Suomi oli matalan pilvikerroksen peitossa. Eräät koneet joutuivat palatesaan harhailemaan pitkiä aikoja, monet aivan polttoaineen loppumiseen asti, ja pyrkimään mahdollisuuksien mukaan eri kentille.

Neljä DB/DF-koneetta pääsi onnellisesti Onttolaan, jossa oli hyvä sää. DN-koneista neljän onnistui suunnistautua tukikohtaansa Mensuvaaraan; yksi laskeutui Immolaan ja yksi Onttolaan. Kolme BL-koneetta laskeutui Immolaan ja yksi Mensuvaaraan. Yhden miehistö hyppäsi polttoaineen loputtua laskuvarjoilla Lahdenpohjaan ja yksi tuhoutui miehistöineen.

JK-koneista seitsemän pääsi Uttiin, yksi lensi Onttolaan ja vaurioitui las-

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

kussa, yksi vaurioitui suorittaessaan pakkolaskun pellolle Kouvolan eteläpuolelle Sippolan Liikkalassa, yksi laskeutui Mikkeliin, jossa se vaurioitui kentän huonon kunnon takia, kolme laskeutui Malmille (kaksi näistä vaurioitui kenttävalaistuksen puuttuessa) ja yksi lensi Äänislinnan pohjoispuolelle 20 km ja teki mahalaskun Uskjärveen.

Yhteen laskien: neljä lentävään henkilökuntaan kuulunutta sai surmansa, kaksi BL-konetta tuhoutui ja seitsemän JK-konetta vaurioitui.

Hyökkäys oli tarkoitus uusia, mutta 23.55 annettiin käsky, että hyökkäystä ei sääolosuhteiden takia jatketa.

Jälkipyykki

Onnettomasti päättynyttä Lavansaaren pommitusoperaatiota on kutsuttu ”Lavansaaren revohkaksi”. Ilmavoimien tutkimuksissa todettiin, että yöpommituslennon aloittaminen illan 17.9. olosuhteissa oli uskallettua. Säätilanteen operatiiviselle johdolle ilmoittanut kokosi tiedot säätiedoista eri havaintoasemilla ja eri ajankohtina. Hän saattoi vedota siihen, että meteorologien ennusteet olivat eronneet toisistaan. Operaation johtamisen kannalta oli valitettavaa, että rykmentin komentajalla ei ollut kiinteää yhteyttä työkentille.

Eräitä asioita oli jäänyt valmistelematta. Yhteyttä ilmavalvontaan ja ilmatorjuntaan ei ollut järjestetty. Malmin kentän lennonjohdolle ei ollut ilmoitettu, että olisi varauduttava koneiden vastaanottoon. Lentorykmentti 4:n viidestä valomajakasta oli käytössä vain yksi. Blenheim-laivueen radioasemaa ei ehditty saada toimintaan. Lento-laivue 44:n henkilökunnan koulutus todettiin puutteelliseksi: kaluston käyttö ja tuntemus ei ollut kaikin osin vaaditulla tasolla. Ennen kaikkea ei tunnettu Junkers-koneiden kohtilentoalaitetta.

Ylipäällikkö käski kenraaliluutnantti Hj. Siilasvuon tutkimaan epäonnistumisen syyt. Tutkimuksen loppulausunnossa kiinnitettiin huomiota erityisesti edellä mainittuihin johtamisessa ja lennonvarmennuksessa todettuihin puutteisiin.

Lavansaaren onnettomuuden jälkeen aina vuoden 1943 loppuun pommitustoiminta supistui hyvin vähiin. Tämä johtui osaksi siitä, että Ilmavoimien Viestikoulussa jo vuosia suunnitteilla olleet radiopurjehduskurssit nyt, ylimmän johdon kiinnitettyä huomiota Lavansaaren pommituksen jälkiseurauksiin, toteutettiin Ilmavoimien viestipataljoonassa. Laivueitten henkilöstöt osallistuivat näihin johtamiseen ja lennonvarmennukseen liittyviin koulutus-tilaisuuksiin vuorotellen. Vuoden lopulla Ilmavoimien komentaja Lundqvist pyysi selvittämään Saksassa mahdollisuuksia kahden esikuntaupseerin harjoitteluun yöpommitusrykmentissä.

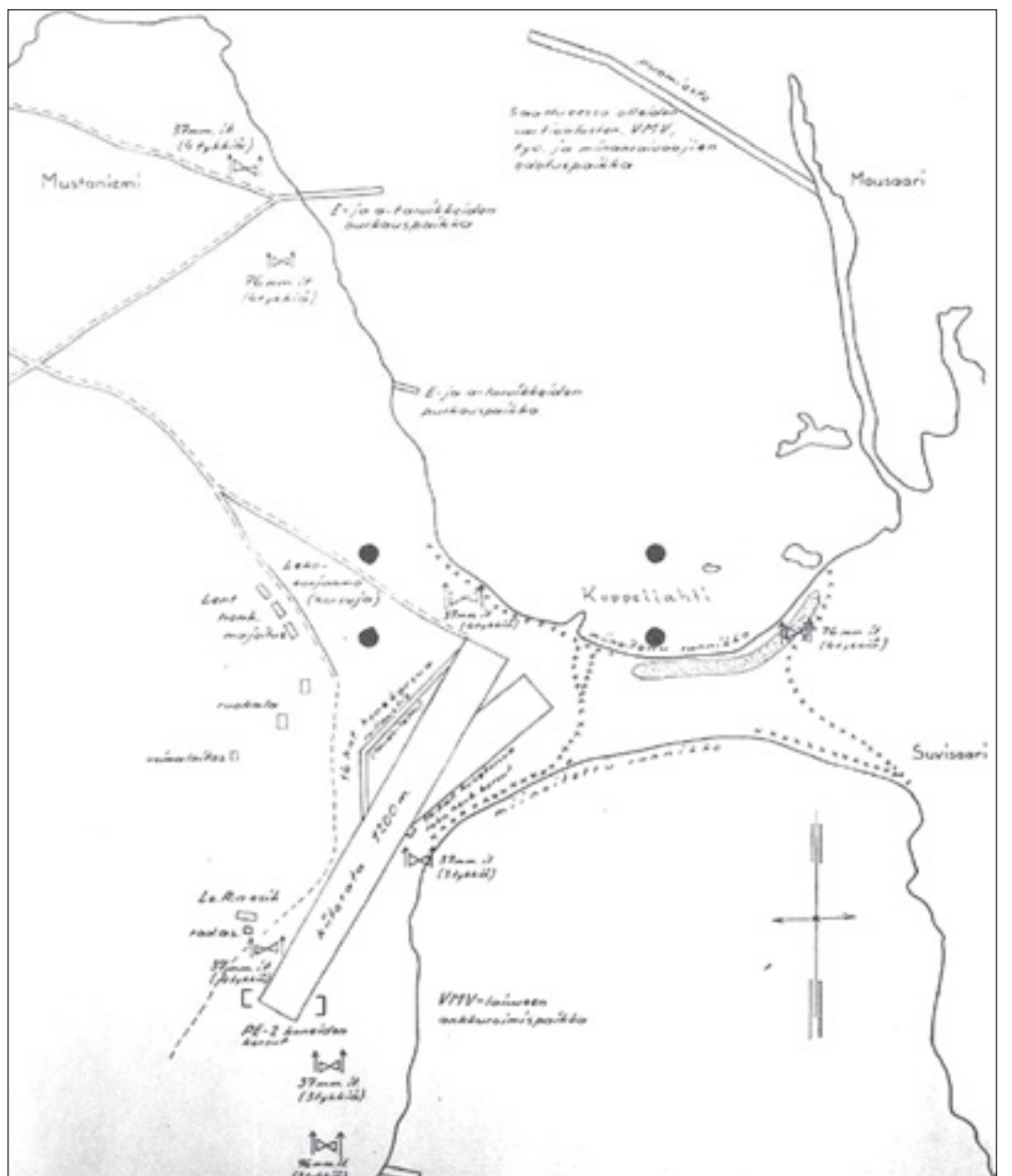
Ohto Manninen

Suomalaisia pommikoneita matkalennolla. Alhaalla Blenheim, ylhäällä Dornier. SA-kuva.

Ilmakuvanegatiivi Lavansaaren lentokentän alueesta elokuussa 1943. Siihen on merkitty sotilaallisia laitteita ja pommitusmaalit 1 ja 2.

Piirros Lavansaaren sotilaskohteista sotavankitietojen pohjalta.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Jatkosodan rintamamiehet – aseveljiä kaikki

Asevelihengen yksi koetinkivi oli, miten tuhansista sotainvalideista pidettäisiin huolta.

Tahdonpuutteesta ei suomalaisia tässä asiassa saattanut syyttää. Sodassa vammautuneilla oli tukenaan koko yhteiskunnan jakamaton myötätunto ja kunnioitus. Lehdistöissä sotainvalidit pulmineen ja toiveineen pääsivät esille tavan takaa. Järjestettiin keräyksiä ja arpajaisia. Veljesliiton Kukkasrahastosta adresseineen tuli heti hyvin suosittu.

Monesti toiminnan alku oli liikuttavan vaatimaton. Turun osaston toimintakin alkoi Allan Hartmanin muistikuvaan mukaan tyhjästä:

Ensimmäiset varat saatiin pikkulasten juhlasta. Sen tuotto tuotiin minulle ruskeassa paperipussissa, viiden ja kymmenen markan kolikkoina. Alkuvuosi ei ollut varsinaisia keräyksiä. Varat saatiin lahjoituksista ja hyväntekeväisyysjuhlista. Varsinkin liikelaitokset olivat auttamassa. Varoja tarvittiin veljien asumiseen, ruokaan, kouluun, sairaanhoitoon.

Lahdessa toiminta oli heti suurisuuntaisempaa. Kaupungin ravintoloiden tuotosta meni osa invalideille. Naisosasto järjesti missikisoja ja arpajaisia. Myyjäisiä pidettiin. Elintarvikepulan aikana keväällä 1942 tehtailija Kauko Saario lahjoitti kaksi kiloa omenoita. Ne huu- tokaupattiin Seurahuoneella. Lahtelaisilla oli kahvila ja kioskeja, pesulakin.

Puolustusvoimien ylipäällikkö mar-

salkka Mannerheim kantoi vastuunsa alaisistaan. Jatkosodan alussa hän halusi sotainvalidihuollon organisoituvan uuteen uskoon. Puolustusvoimien sodanaikainen lääkintähuolto ei enää keskittynyt vain terveydenhuoltoon ja sairaanhoitoon vaan nyt myös huolehdittiin taistelukyvyttömiksi saatetuista sotainvalideista.

Sotainvalidiuden ensiaskeleet

Tamperelainen invalidihuoltaja, kapteeni Eero Sarso kiteytti sotilaslääkäreille pitämässään esitelmässä, mistä invalidisoitumisesta oli kysymys:

Kun mies rintamalla haavoittuu tehtävänsä täyttäessään, ei hänellä ensimmäisinä hetkinään ole muita ajatuksia kuin että hän saa levätä. Tämän jälkeen tulevat haavoittumisen aiheuttamat ruumiilliset ja sielulliset tuskat, jotka sotilaalla on voitettavanaan varsinkin silloin, kun hän tuntee jäävänsä invalidiksi ja mahdollisesti toisten avun tarpeeseen, mikäli hänen taloudellinen asemansa on epävarma, niin kuin asianlaite on useimmiten suomalaisen soturin kohdalla.

Joka päivä kymmeniin sotasairaaloihin tuotiin lukuisia pahasti haavoittuneita miehiä. Sotasairaaloissa heidät otti vastaan invalidihuoltaja. Hän kortistoi pysyvän vamman saaneet sotainvalidit ja huolehti, että nämä saivat heille kuuluvat korvaukset puolustusvoimilta.

Sotainvalidihuoltaja kartoitti alusta-

Vuorineuvos John Grundström luovuttaa 1/2 miljoonan markan shekin Aseveliliiton edustajalle sotavirkailija Paasoselle käytettäväksi sota-leskien ja orpojen avustamiseen. Helsinki 26.11.1941. Sa-kuva

vasti myös työkyvyn. Ketään ei vapautettu sotapalveluksesta ennen kuin työsuhte tai työhuolto oli järjestetty. Pääle päätteeksi sotainvalidihuoltaja otti selvää, miten perheen taloudellinen tilanne kesti toisen puolison vammautumisen. Kuten arvata saattaa, ani harva pärjasi ilman Veljesliiton ja yhteiskunnan tukea.

Kaikesta tuesta huolimatta jotkut sotainvalidit masentuivat ja alkoholisoituivat. Useimmilla elämänhalu kuitenkin voitti, kun vammat hiljalleen parantuivat kuntoutuksen tuloksena. Toipilas-

alkoi kaivata toimintaa. Sotasairaaloissa aloitettiin työ- ja askarteluterapia. Se loi uskoa, että paluu ansiotyöhön ja jokseenkin normaaliin elämään olisi vielä joskus mahdollista.

Tehtävä oli vaativa invalidihuollolle. Kovin monet sotainvalidit näet olivat maaseudun monitaitoisia poikia, mutta ammattitaidottomia ajatellen invaliditeettinsa astetta. Veljesliiton kurssit yrittivät vastata haasteeseen. Koulutettiin hitsaajia, puuseppiä, autonasentajia, vaatureita, radionkorjaajia, kirjansitojia.

Kesähyökkäys 1941 vaati raskaan ihmillisen veron. Valtion maksamien sotatapaturmakorvauksien toimeenpano venyi, kun anomusten käsittely ruuhkautui. Se hankaloitti alkuunpääsyä.

Veljesliitto joutui jakamaan taloudellista apua vaikeuksissa oleville sotainvalideille. Heitä oli tuhansia ja lisää tuli sodan pitkittyessä. Apua tarvittiin pahimpaan hätään – vuokranmaksuun, perheen elantokuluihin ja vaatteiden ostoon. Tällaiset avustukset olivat harkinnanvaraisia, koska ne saattoivat heikentää sotainvalidien omatoimisuutta.

Sotainvalidien Veljesliitto pystyi jo sodan aikana iskostamaan jäsenistöön iskulauseen: Me palaamme töihin. Sotainvalidit eivät halunneet jäädä muiden ihmisten armoille ja elätettäväiksi, mistä ilmiöstä Suomessakin oli pitkät perinteet. Moniin muihin sotaa käyviin maihin verrattuna Suomessa koulutuksen ja työnteon kohtalonyhteys ymmärrettiin ja toteutettiin kohtalaisen hyvin.

Työn muodossa annettu korvaus eittämättä auttoi sotainvalidia taloudellisesti ja henkisesti. Laki sotainvalidien työhuollosta tuli voimaan syyskuussa 1942. Sotainvalideille työhuolto määritteli valtion kustantamaa ammatti-

Jalkapallo-ottelu upseerit-kunnanisät invalidien hyväksi. Puolten vaihto. Upseerien maalivahdilla on niin vähän työtä, että kiikkutuoli katsottiin mahdolliseksi. Samoin päivänvarjo. Lahdenpohja 20.6.1943. Sa-kuva

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

ja yleiskoulutusta, työvoimapalveluita, raaka-aine- tai työvälinaepua sekä opintolainoja.

Työhuollosta kehittyi olennainen osa vaikeiden sotavammojen korvausjärjestelmää. Jatkosodan aikana Veljesliiton ja vaapehtoisten huoltojärjestöjen aloittama ammattikurssitoiminta siirtyi valtion valvomaksi ja kustantamaksi.

Ulkomaanapua sotavammaisille

Suomi sai sotainvalidiensa huoltoon ja hoitoon apua ulkomailta. Ruotsalaiset teollisuuspiirit olivat jo 1940 perustaneet avustusjärjestön Hjälpkommittén för Finlands Invalider. Se kustansi ja organisoiti Ruotsissa noin 1 100 suomalaisen sotainvalidin ammattikoulutuksen.

Ruotsin valtio tarjosi sotainvalideille ilmaista sairaalahoitoa. Amputoiduille hankittiin proteeseja. Länsinaapuriiin kuljetettiin eritoten vaikeavammaisia pitkäaikaispotilaita vielä sodan päätyttyäkin. Ylioppilassotainvalideilla oli mahdollisuus opiskella Tukholman korkeakouluissa.

Tanskalaiset puolestaan soivat invalideille parin kuukauden lepo- ja virkistysmatkoja. Saksassa tarjottiin parantolahoitoa sodassa tuberkuloosiin sairastuneille, joita oli kaikkiaan puoli-toistatuhatta.

Haavoittuneet tekivät myös Saksan valtion tarjoamia virkistysmatkoja. Berliinissä paluumatkalla ollut suomalaisryhmä joutui 1. maaliskuuta 1943 keskelle liittoutuneiden pommitusta. Se antoi esimakua, mistä päin sodan tuulet nyt puhalsivat.

Aseveliliiton huoltotyö

Sotainvalidien Veljesliitto oli tiiviissä yhteistyössä Suomen Aseveljien Liiton kanssa. Yhteen hiileen puhallettiin muun muassa rintamamiesten asuntoasioissa, mutta avustavien järjestöjen kenttä oli sotaa käyvässä maassa niin kirjava, että rajanvetoakin oli tehtävä. Tehdyn sopimuksen mukaan Veljesliitto huolehti sodissa haavoittuneista ja sairastuneista, SAL jäsenyhdistyksineen muista aseveljistä ja heidän omaisistaan.

Liittojen yleisperiaatteet kävivät ilman rajankäyntiäkin yhteen: niiden oli määrä ylläpitää isänmaallista, omahyväisyydestä vapaata, uhrivalmistaa henkeä, joka rauhankin aikana muodostaa suurissa asioissa rungon yksimieliselle kansalle ja joka kerran tarvittaessa on valmis antamaan kaikkensa puolustaessaan tätä maata.

Katse suunnattiin jo varhain tulevaisuuteen, sodastahan odotettiin lyhyttä ja asevelihengestä rauhanaikaisen Suomen ideologista kivijalkaa. Aseveliliittoa johti aktiivinen ja suoraviivainen rintamamiespolvi, joka ei siekaillut toimissaan ja josta sodan jälkeen kuultiin enemmänkin.

Keulakuvana toimi koko sodan ajan kenraaliluutnantti Paavo Talvela. Li-

tosta kasvoi mahtava 250 000 jäsentä (joista naisia viidennes) käsittävä järjestö. Sen vaikutus ja lonkerot ulottuivat kaikkialle – rintamilta koteihin, Päämajasta Valtioneuvoston linnaan. Tästä saatiin kiittää SAL:n toimistoa suurennisti johtaneita yliasiamies L. Arvi P. Poijärveä sekä toiminnanjohtaja Veikko Loppia. Heitä säestivät muiden muassa Väinö Leskinen, Jussi Saukkonen, Penna Tervo sekä Leo Tujunen.

Sota toi puutetta ja yhä uusia huollettavia. Kärsimään joutuneille säädettiin useita erikoislakeja. Asepalveluksessa olleiden perheille maksettiin kuukausipalkkaa helmikuussa 1942 annetun asetuksen nojalla. Omaiset olivat tietysti edellytyksin oikeutetut vuokra-avustukseen.

Lakisääteisiä avustuksia hidastuttivat byrokraattinen tarveharkinta ja valtion keho fiskaalinen tilanne. Ensiapua siis tarvittiin ja SAL otti sen hoitaakseen yhdessä Suomen Huollon kanssa. Apua jakoivat huoltotoimistot, pienemmällä paikkakunnilla huoltoasiamiehet tai aseveliyhdistykset; niitä oli sodan lopputilanteessa miltei 800.

Huoltotyöllä kuten ylisummaan SAL:n kaikkinaisella toiminnalla oli vahva aatteellinen lataus. Se nähtiin forumina, jolla kansalaiset saattoivat parhaiten todistaa solidaarisuutensa toisiaan kohtaan. Yhteishenki haluttiin kehittää yhteisvastuuntunnoksi, joka kantaisi yli sodan ja johtaisi sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Sitä kautta yhteiskunnan vakaus turvattaisiin kaikissa oloissa. Poliittisen eripuraa ei enää haluttu rikkovan kansan yhtenäisyyttä.

Kaunista periaatetta lähdettiin toteuttamaan järjestämällä huoltorenkaita. Paremmiin toimeentulevat ottivat ”kummilapsekseen” perheen tai vastaavan, ja kukin sitoutui luovuttamaan sille edellytystensä mukaisen summan kuukaudessa. Pian näitä renkaita oli tuhansia kaikkialla maassa.

Huoltotyö ulottui asutus- ja omakotitoimintaan, ammattikoulutukseen, elinkeinonharjoitukseen sekä kaikkinaiseen neuvontaan. Tilapäishuoltoon sisältyivät raha-avustukset, lainat, vaate- ja muut luontaisavustukset, läinopillinen neuvonta ja lääkärirapu.

Avun kohteiksi valikoituivat sotallesket ja muut kaatuneiden omaiset, vähvaraiset aseveljet sekä siirtoväkeen kuuluvat aseveljet ja heidän perheensä. Sotaleskiä pyrittiin kurssittamaan ammattiin ja rintamamiehiä toimittamaan toipumislomille virkistyskohteisiin.

Talkoita ja propagandaa

Keskeisenä SAL:n työmuotona oli talkoo- ja naapurirapu. Monet olisivat tyytynyt tähän, hädänalaisympäristöä aseveliperheiden tukemiseen. SAL asetti maan edun ensi sijalle sikäli, että koko maan kattava talkotoiminta herättäisi tervet-

Kenraaliluutnantti Paavo Talvela toimi Suomen Aseveljien Liiton puheenjohtajana. Liitto teki merkittävää huoltotyötä erityisesti sotalleskien, -orpojen ja kaatuneiden rintamamiesten perheiden hyväksi. Kuva: Sa-kuva

tä kilpailuhenkeä, se taas työniloa, mikä yhdistäisi kansakuntaa, tyrehtyttäisi valituksen ja apatian.

Tulevaisuudenusko rakentui talkootyön saavutuksille: raivattiin maata, kylvettiin peltoa, korjattiin satoa, rakennettiin ja korjattiin, kaadettiin metsää polttopuiksi, jonka riittävyys oli sotaa käyvän maan elinehto.

Lomalla olevia rintamamiehiä myöten kaikki kynnelle kykenevät osallistuivat talkotoimintaan. Suurtalkoot ry. ja SAL pitivät huolen kansalaisten mobilisoinnista. Se ei ollutkaan vaikeaa, kun kansan valtasi kilpailumania motitalkoissa. Parhaat palkittiin. Ja palkinnoista oltiin ylpeitä.

Asemasodan rintamillakin talkoot olivat kunniassa. Rakennettiin sadoittain asevelitalojen kehikkoja. Ne kuljetettiin pystytettäväksi pääosin Kannakselle mutta myös Pohjois-Suomeen.

Aseveli- ja sotainvalidikyliä rakennettiin kaikkialle Suomeen kaupunkien liepeille, usein keskelle sankkaa metsää. Ne ovat ajat sitten sulautuneet kaupunkirakenteeseen, ja ovat nykyään arvostettuja asuinalueita – aivan kuin sodan jälkeiset rintamamiestaloalueet isoine tontteineen.

Talot ja kylät antoivat rintamamiehille ”siellä jossakin” uskoa tulevaisuuteen. Maansaanti oli rintamajoukkojen keskeinen mielialatekijä ja se käsitettiin Aseveliliitossakin. Tuhannet miehet haaveilivat omasta palstasta, talosta ja perheestä.

Professori Kyösti Haatajan laskelmien mukaan Itä-Karjalaan olisi voitu sijoittaa 820 000 henkilön maatalousväestö 57 000 viljelystilalle. Suomalaisten sijaan näille alueille asutettiin aikanaan toiselta ilmansuunnalta tulleita rintamamiehiä perheineen.

Aseveliliiton ponnistukset yhteisvastuullisuuden herättämiseksi ja lähimmäisten auttamiseksi olisivat valuneet tyhjiin ilman oikean suuntaista mielialahuoltoa tai paremminkin propagandaa.

Uskoa valettiin maan johtajiin ja heidän kykyynsä tehdä oikeita päätöksiä. Teroitettiin yhteenkuuluvuutta ja kiellettiin vastakohtaisuudet. Kielellinen jakolinja oli aikansa elänyt. Kaikki puolueet olivat isänmaan asialla. Sitä eivät olleet itsekkäät ja joutilaat kansalaiset. Työtä oli tehtävä ja salakauppana ilmevä moraalinen rappio torjuttava.

Ettei hukattaisi tilaisuutta, mielen muokkauksessa pyrittiin olemaan kaukokatseisia. Sodan jälkeen alkaisi taas aatteiden välinen mitteliö. Aseveljet voittaisivat sen, jos pysyttäisiin uskollisena aseveljeyteen perustuvalla valtakunnalliselle ja sosiaaliselle eetokselle. Aseveliliitosta saattaisi tulla kansakuntaa pysyvästi eheyttävä liike, kokosihan se ympärilleen kansakunnan aloitteellimmat voimat.

Sodan venyessä kansallinen eheys joutui yhä kovemmalle koetukselle. Se ei luvannut hyvää jatkoon varalle. Aseveliliitto oli mukana mielialoja tarkkailevassa SAT-VIA -organisaatiossa. Kansa oli väsynyt sotaan, elintarvikepulaan ja huhumyllyyn milloin mistäkin.

Rauhanhuhut eivät näistä olleet vähäisimpiä, ja keväällä 1944 niissä näytikin olevan perää. Jotakin oli ilmassa, konekiväärinmiehenä Kannaksella palveleva Antti Nieminenkin oli toukuussa huomaavinaan:

Venäläisten propaganda kiihtyy ja käy uhkaavaksi. Ilmasta pudotetaan etulinjasta kauas takamaastoon tuhansin kappalein lentolehtisiä. [Rauhan]ehdot on lueteltu lentolehtisissä. Paasikivi on palannut Moskovasta ja on tuonut tullessaan venäläisten ehdot, raskaat ehdot. Suomen eduskunta ei niitä ole voinut hyväksyä. Karjalan luovutus ilman taistelua on ollut mahdotonta hyväksyä. Suomalainen rintamamies pyyhkii takapuoltaan tuollaisella paperilla.

Syksyn 1943 kääntyessä kevääseen sodan ratkaisuhetket olivat käsillä.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Laivastomme uudistunut moottoritorpedovenease 1943

Purjehduskauden 1942 päättyessä olivat laivastomme riveissä talvisodan alkaessa olleet moottoritorpedoveneet palvelusuransa päässä – niistä ei enää ollut etulinjan tehtäviin. Vuoden 1943 alussa laivastomme käytössä oli varsinaisina moottoritorpedoveneinä vain kaksi G-5 -tyypin sotasaalisvenettä, jotka olivat saaneet nimikseen **Viima** ja **Vihuri**. Yhdessä moottoritorpedoveneiden kanssa toimi sotasaalisvene **Vasama**. Se oli alkujaan aseistettu torpedoin, mutta vuodesta 1943 sitä käytettiin moottoritykkiveneenä.

Moottoritorpedoveneet vuonna 1943

- Vuosina 1943-44 laivastomme moottoritorpedoveneiden (mtv) määrä kasvoi merkittävästi. Niitä hankittiin ostamalla ulkomailta, rakentamalla kotimaassa ja sotasaaliina seuraavasti:
- **Hurja**-luokka, 5 alusta, toiminta- valmiina keväällä 1943; rakennettiin Italian Genovassa,
 - **Taisto**-luokka, 6 alusta, toiminta- valmiina kesällä 1943; rakennettiin Turossa,
 - **Jymy**-luokka, 4 alusta, toimintavalmiina keväällä 1943, rakennettiin Italian Genovassa,
 - **V-luokka** (tai **Viima**-luokka), kak-

si alusta - yksi kesällä 1944, rakennettu Neuvostoliiton Leningradissa, sotasaa liita.

Vanhat mtv:t oli nyt voitu korvata kokonaan uuden sukupolven aluksilla ja uudella alustekniikalla. Myös aseistus oli uutta. Hankinnat olivat kuitenkin eri syistä venyneet ja vuoden 1943 kevät ja alkukesä jouduttiin käyttämään miehistön kouluttamiseen ja alusten huoltojärjestelmän rakentamiseen.

Kesällä 1943 oli siis Moottoritorpedoveneosastoksi nimetyssä yksikössä kaikkiaan 18 alusta. Osasto jaettiin kahteen laivueeseen, kumpaankin laivueeseen kuului emälaiva; 1.MtvLv:n aluksia olivat Taistot ja Jymyt (10 alusta) sekä emälaivana **Suomen Joutsen** ja 2.MtvLv:n aluksia Hurjat ja V-luokka (7 alusta) emälaivana **von Döbeln**.

Emälaivat von Döbeln ja Suomen Joutsen

Vuosina 1941 ja 1942 laivastomme mtv:t muodostivat vain yhden laivueen. Alusten lukumäärän kasvettua v. 1943 muodostettiin Moottoritorpedoveneosasto, jossa oli kaksi laivuetta. Kummallekin laivueelle oli alkujaan kaavailtu oma emälaivansa; 1.MtvLv:lle koululaiva **Suomen Joutsen** ja 2.MtvLv:lle emälaiva **von Döbeln**. Vuoden 1943 aikana tilanne muuttui siten, että Von Döbeln

Jymy 3 täydessä vauhdissa sodan jälkeisessä asussaan moottoritykkiveneenä.

Taisto 3 eli Tyrsky on moottoritorpedoveneistä ainoana säilytetty sotien aikaisessa asussaan jälkipolville. Se on nyt Forum Marinum –merikeskuksen museoaluksena.

Vene	Rakennus- vuosi	Mitat	Koneet /nopeus	Aseistus
Hurja- lk	1941	16,5x4,3x1,5 m	2 x 800 hv/36 so	2x45 cm torp, 1x20 mm tai 2x20 mm ja 2xkk
Taisto -lk	1943	17,8x4,3x1,2 m	2 x 1150 hv/48 so	2x45 cm torp, 1x20 mm
Jymy -lk	1939	18,7x4,7x1,5 m	2 x 1150 hv/42 so	2x45 cm torp, 1x20 mm
V-luokka	n. 1938	17,3x3,4x0,7 m	2 x n. 900 hv/50 so	2x53 cm torp, 1 kk

Rakennus-			:n sotapäiväkirja	
Päiväys	Kello	SISÄLTÖ		
19.8.43	0830	Osaston toimintavalmius etulinan		
—	0900	Alustatilaus		
		T ₁		
		T ₂		
		T ₃		
		T ₄		
		T ₅		
		T ₆		
		J ₁		
		J ₂		
		J ₃		
		J ₄		
		T ₂		
		T ₁₁		
		T ₁₂		
		T ₁₃		
		T ₁₄		
		V ₂		
		V ₃		
		V ₄		
		V ₅		

Moottoritorpedoveneosaston alusten tilanne on kirjattu osaston sotapäiväkirjaan 19.8.1943 eli 19.-20.8.43 saaristotaistelun ensimmäisen päivän aamuna. Listasta käy ilmi, että Taisto- ja Jymy-veneiden tukikota oli Viipurin ulkosatama Uuras ja Hurja- luokan aluksien Tuholma (Tuuholmi, Virolahti).

toimi emälaivana Mtv -osaston tuketu- tumisalueilla itäisellä Suomenlahdella ja Suomen Joutsen Helsingissä.

Moottoritorpedoveneet taistelussa

Vuonna 1943 Neuvostolaivasto oli sul- jettu Suomenlahden pohjukkaan. Hei- dän hallussaan olevina tukikohta- saarina olivat kuitenkin muun mu- assa Seiskari ja Lavansaari. Näiden saarien huoltokuljetukset tulivat ole- maan Moottoritorpedoveneosastomme kohteina.

Neuvostolaivasto käytti kuljetuksiin hinaajien vetämiä proomuja ja joitakin pienehköjä kuljetusaluksia. Kuljetuksia suojaamassa oli tavallisesti useita hei- dän vartioveneitään.

Syksyn 1943 aikana Hurjat ja V-luo- kan sotasaalisveneet toteuttivat venä- läisille Leningradista Seiskariin ja La- vansaareen johtaville väylille kaikkiaan kahdeksan miinoitusoperaatiota nk. SALPA-miinoitteisiin (Salpa 1-4). Kaik- kiaan miinoja oli 62 ja raivausesteitä 74.

Tietoa näihin miinoitteisiin ajaneista vihollisaluksista ei ole. Kuitenkin mii- noitteet pakottivat vihollisen sitomaan voimiaan niiden raivaamiseen.

Saattuetaistelut 19.8.-7.9.1943

Taistelu 19.-20.8.1943

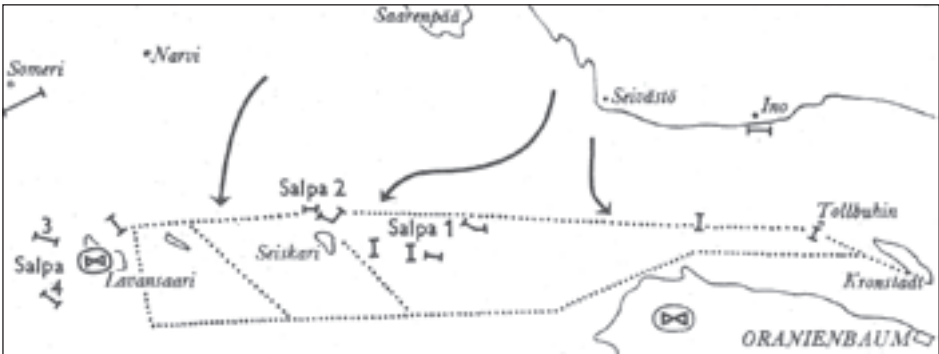
Lentotiedustelu oli havainnut 19.8.1943 vihollisen saattueen Lavansaaren itä- puolella matkalla itään. Moottoritor- pedoveneosaston ensimmäinen laivue (Taistot ja Jymyt) lähti klo 21.00 tuki- kohdastaan Viipurin lahdelta Koivis- ton salmen kautta kohti etelää. Sää me- rialueella oli hyökkäykselle otollinen. Suomenlahden pohjoinen horisontti oli tumma ja eteläinen kuun valaisema. Tuulta oli vain kaksi beaufordia.

Laivueen komentaja kapteeniluut- nantti Jouko Pirhonen johti laivuettaan **Taisto 5**llä, jonka päällikkö oli luut- nantti Mauno Satuli. Veneen parina oli sotilasmestari Toimi Ovaskaisen **Taisto 1**. Seuraavan parin muodostivat Kaptee- niluutnantti Tauno Siivosen **Taisto 4** ja luutnantti Kaarlo Kyröhongan **Taisto 6**. Taistot muodostivat ensimmäisen alus- ryhmän.

Toista alusryhmää johti kapteeni- luutnantti Kaarlo Salo (vuodesta 1945 Kajatsalo) aluksellaan **Jymy 1**. Ryhmään kuuluivat Aarre Vuorensaaren **Jymy 3** ja luutnantti Jorma Haapkyllän **Jymy 2**.

Taisto-ryhmä suuntasi kohti etelää ja sai vihollisen saattueen näkyviin. Sii-

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Hurja-luokan veneet eivät epäluotettavien koneittensa vuoksi soveltuneet torpedo-hyökkäyksiin. Aluksia käytettiin mm. karttapiirroksessa näkyvien SALPA -miinoitteiden laskemiseen. Kuvan nuolet viittaavat moottoritorpedoveneiden hyökkäyksiin saattueita vastaan. Pisteviivat kuvaavat neuvostolaivaston saattueiden käyttämiä väyliä. (Kuva Suomen Laivasto 1918-68 osa 2)

hen kuului kolme hinaajaa proomuineen ja 12-14 vartiovenettä (MO-vene; aseistuksena 1-2 kpl 45 mm:n tykkiä ja 1-2 konekivääriä. Venäläisten lähteiden mukaan saattueeseen kuului myös useita raivaajia, joita suomalaiset pitivät vartioveneinä).

Laivueen komentaja odotti pilven siirtymistä kuun eteen ja sen jälkeen antoi laivueelleen hyökkäyskäsken. Ensimmäinen pari **Taistot 5** ja **1** hyökkäsivät

suoraan saattueen sisään kärki- ja sivustavarmistuksen väliin. **Taisto 5** ampui 500 metrin etäisyydeltä syvimmissä uivaa keskimmäistä noin 100 metristä proomua kohti kaksi torpedoa. Toisena tuleva **Taisto 1** ampui torpedot kohti ensimmäistä ja kolmatta proomua. Vihollisen vartioveneet avasivat tulen hyökkäviä veneitä vastaan. Kiivaassa tulitaistelussa havaittiin vain keskimmäisessä proomussa tapahtunut räjähdys.

Ensimmäisen ryhmän toinen pari joutui tulitaisteluun saattueen kärjessä kulkeneiden vihollisen vartioveneidensä kanssa eikä päässyt edulliseen ampu-ma-asemaan.

Suomalaisveneet käyttivät runsaasti savuja, mikä aiheutti sekaannusta jopa niin, että vihollisten havaittiin ampu-van toisiaan.

Toinen ryhmä havaitsi edetessään kohti etelää kaksi vihollisen vartiove-nettä. Niitä väistääkseen ja vetääkseen niiden huomion pois ensimmäisestä ryhmästä ryhmä kääntyi kohti länttä. Ryhmä kääntyi sitten kohti saattuetta, mutta havaitsi tilanteen siellä sellaisek-si, ettei ollut mahdollisuuksia erottaa vihollisia omista. Ryhmä seurasi kui-tenkin vielä itään etenevää saattuetta, mutta joutui tulitaisteluun vartioveneiden kanssa. Kun sopivaa hyökkäystilan-netta ei enää ilmaantunut, ryhmä lähti paluumatkalle.

Laivue palasi tukikohtaansa klo 03.30.

Hyökkäyksen tuloksena on kirjat-tu **Taisto 5**:lle proomun upotus ja **Tais-**

to 1:lle proomun kyseenalainen osuma. Omia alustappioita ei ollut.

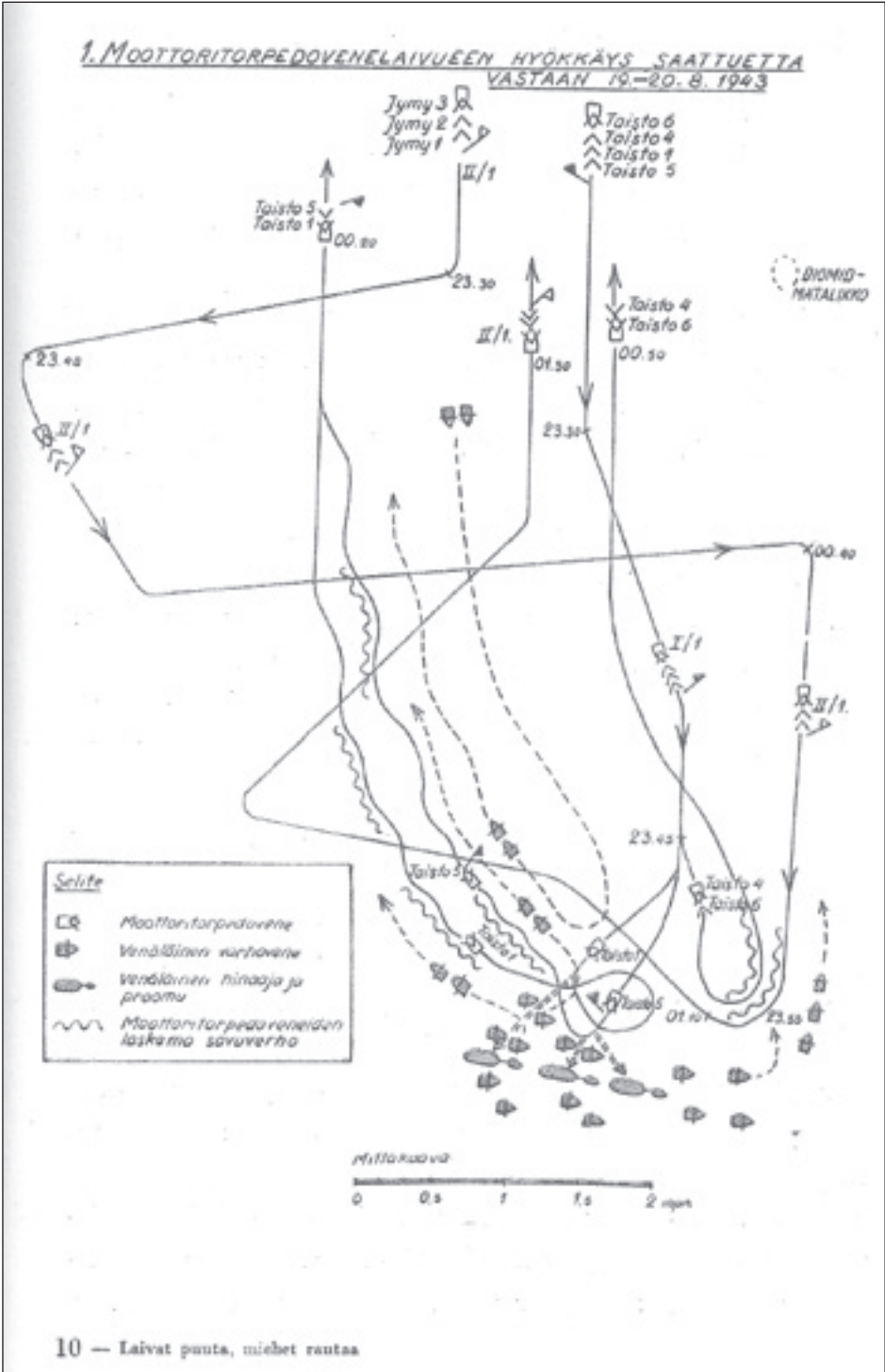
Taistelu 21.-22.8.1943

Moottoritorpedoveneosasto sai 21.8.1943 ilmoitukset sekä lännestä itään että idästä länteen kulkevista saattueista. Kohteeksi valittiin jälkimmäinen, jos-sa lastia olisi todennäköisesti enem-män. Saattueeseen kuului neljä hinaajaa proomuineen, kuljetusalus, 2-3 raivaajaa ja noin 20 vartiovenettä.

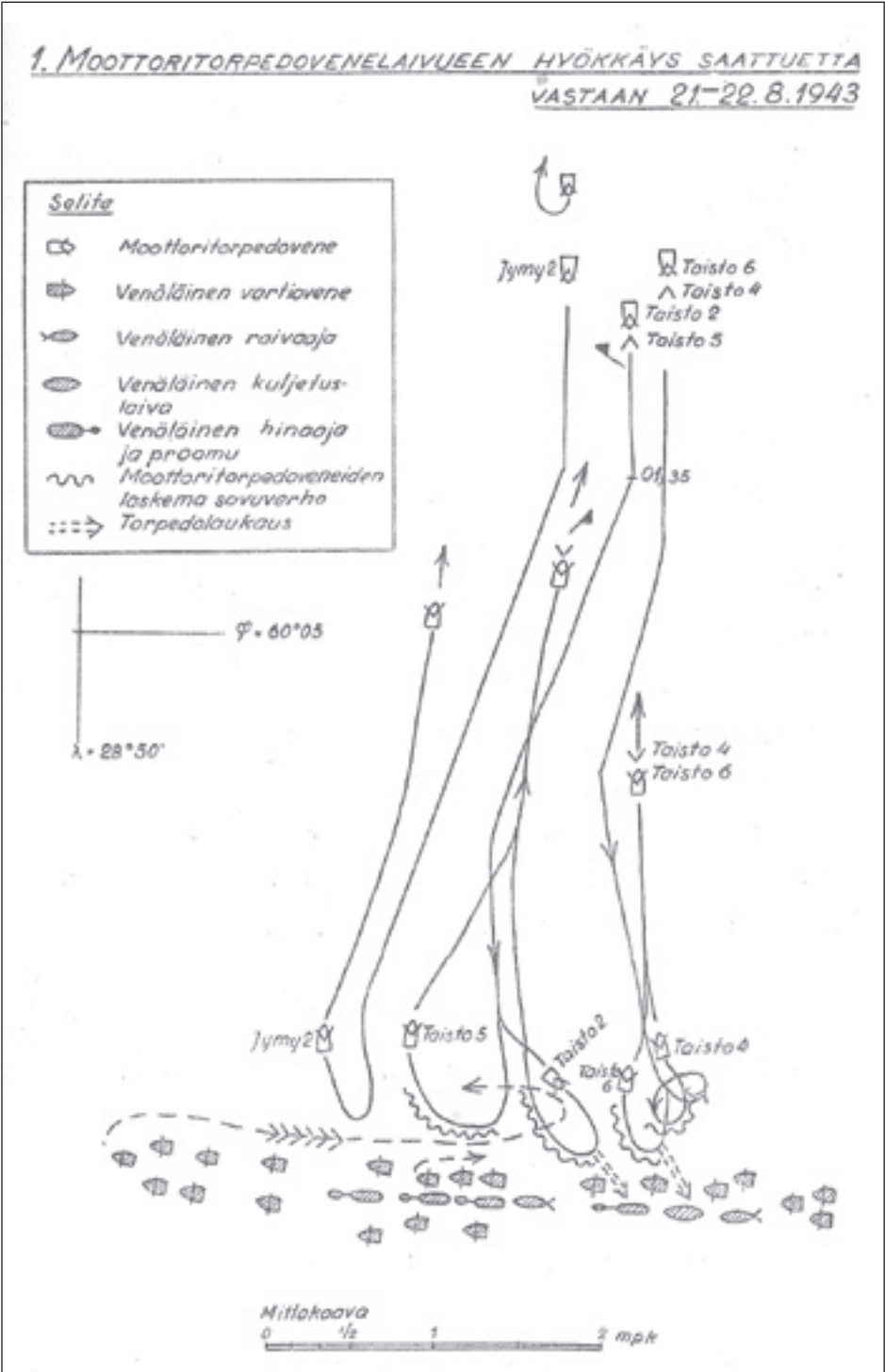
Koivistolle valmiusasemaan siirty-nyt 1.MtvLv:een kuului ensimmäisenä veneparina **Taistot 2** (luutnantti Pehr Karmela) ja **Taisto 4**, toisena **Taisto 5** ja **Taisto 6** (luutnantti Kaarlo Kyröhonka) sekä kolmantena **Jymyt 2** ja **3**; tästä ve-neparista **Jymy 3** joutui konevian takia palaamaan kesken operaatiota tukikoh-taansa Uuraaseen. Laivue sai klo 22.15 käsken hyökätä saattuetta vastaan.

Veneiden tultua 2500 metrin päähän saattueesta sieltä vaadittiin tunnusta. Samanaikaisesti antoi laivueen kome-n-taja hyökkäyskäsken.

Ensimmäinen venepari hyökkäsi

Karttapiirros 19.-20.8.1943 taistelutapahtumasta. (Lähde: Laivat puuta, miehet rautaa)

Karttapiirros 21.-22.8.1943 taistelutapahtumasta. (Lähde: Laivat puuta, miehet rautaa)

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

saattueen keskustaan, toinen jälkipäähän ja kolmas nyt yksinäinen *Jymy 2* etupäättä vastaan.

Taisto 2 upotti isokokoisen proomun ja *Taisto 6* kuljetusaluksen. Kolmaskin torpedoräjähdyshavainti, mutta taistelun tuoksinassa osuma jäi epäselväksi.

Hyökkäyksen tuloksena on kirjattu kaksi upotusta ja yksi kyseenalainen osuma.

Taistelu 6.-7.9.1943

Mtv:t *Taistot 2, 4* ja *6* sekä *Jymyt 2* ja *3* olivat 6.9.1943 partioimassa kapteeniluutnantti Kaarlo Salon johdolla Koiviston salmen eteläpuolisella merialueella. Klo 20.55 osasto sai viestin: **Yksi sotalaiva, seitsemän hinaajaa, kolme proomua, 10 vartiovenettä ja yksi moottoritorpedovene Kronstadtinlahdella, suunta länsi, vauhti 6 solmua.** Osasto sai käskyn hyökätä saattuetta vastaan kuitenkin ilman *Jymy 3*:a, joka oli saanut konevian.

Alukset kulkivat hiljaista vauhtia kohti saattuetta, mutta joutuivatkin tulitaisteluun vihollisen vartioveneiden kanssa. Pääkoneita käynnistettäessä syttyi *Taisto 6*:n kaasuttimesta tulipalo, joka kuitenkin saatiin sammumaan. Kiivaassa tulitaistelussa saatiin runsaasti osumia lähimpään vartioveneseen, joka voimakkaasti savuten vetäytyi taistelusta. Kaikki suomalaisveneet vetäytyivät nyt pohjoiseen.

Alusten vauriotilanteiden selvittelyssä päädyttiin siihen, että kaksi konevaurioita saanutta *Taisto 4* ja *Jymy 2* palaavat tukikohtaansa. Kapteeniluutnantti Salo päätti jatkaa tehtävää vielä taistelulokseilla kolmella veneellä *Taisto 2* ja *6* sekä korjatuksi saadulla *Jymy 3*:lla. Laivue sai ilmoituksen saattueen senhetkisestä sijainnista ja alukset siirtyivät saattueen kulkureitin eteläpuolelle lähelle Seiskaria odottamaan sen ilmes- tymistä näkyviin – pian se havaittiin.

Saattueen kärjessä oli viisi vartiove-

nettä ja pieni höyryalus. Sen jälkeen tuli neljä hinaajaa ja proomua, joista yksi oli noin 2000 -tonninen. Saattueen pohjoispuolella ja oli lukuisia vartioveneitä ja toisen ja kolmannen proomun välissä yksi panssaroitu vartiovene. Saattueen eteläpuolella ei ollut ainoatakaan vartiovenettä.

Taisto 2 (luutnantti Pehr Karmela) ja *Taisto 6* (luutnantti Kaarlo Kyröhonka) ampuivat kaikki neljä torpedoaan keulassa kulkenutta proomua ja sen hinaajaa kohti. Proomu sai kaksi täysosumaa ja hinaaja yhden. Proomusta kohosi kaksi valtavaa savupatsasta ja se painui syvyyteen. Hinaaja syttyi palamaan ja se jäi paikalleen. Samanaikaisesti *Jymy 3* (luutnantti Aarre Vuorensaari) ampui torpedon viimeisenä kulkevaa 60 metristä proomua kohti – torpedo osui ja proomu upposi. Kaikki veneet ajoivat hyökkäyksen jälkeen saattueen eteläpuolella kohti itää ja kääntyivät saattueen kuljettua ohi kohti pohjoista ja tukikohtaansa.

Hyökkäyksen tuloksena on kirjattu kaksi upotusta ja yksi vaurioitettu hinaaja sekä yksi vaurioitettu vartiovene.

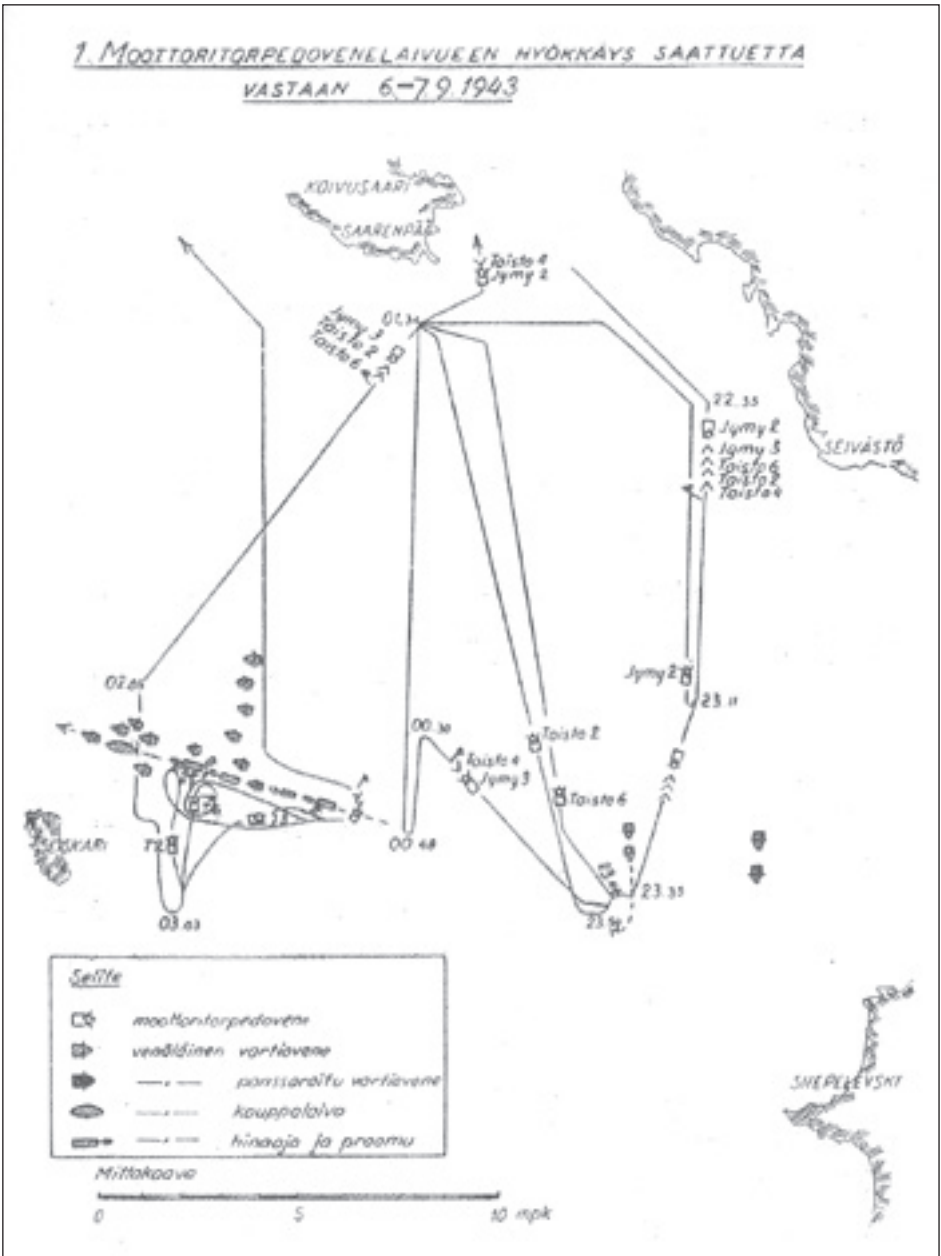
Yhteenveto

Aikavälillä 19.8.–19.11.1943 Moottoritorpedoveneosasto teki kaikkiaan 55 partiomatkaa ja niistä kuusi johti koottuun hyökkäykseen saattueita vastaan. Hyökkäyksissä ammuttiin kaikkiaan 30 torpedoa. Niistä osui 7 ja 9 jäi epävarmaksi.

Yhdestä saattueesta upotettiin hinaaja K-12 ja bensiinilastissa ollut proomu sekä muista saattueista yhteensä kolme proomua.

Vaikka suomalaisten tulokset olivat vaatimattomia, moottoritorpedoveneidemme uhka vaati neuvostolaivastoa keskittämään saattueidensa turvaamiseen merkittävän määrän taisteluvoimi- aan.

Vuoden 1943 aikana kulki Kronstadtin ja Lavansaaren välillä 72 saattuetta ja nii-

Karttapiirros 6.-7.9.1943 taistelutapahtumasta. (Lähde: Laivat puuta, miehet rautaa)

tä suojaamaan oli koottu 153 raivaajaa, 260 pientä raivaajaa, 185 vartiovenettä ja savutustehtäviin 251 moottorivenettä (Lähde Meririntama).

Visa Auvinen
Ye-komentaja evp
Merikirjailija

Lähteet:
Suomen Laivasto 1918-68 osa 2.
Kalervo Kijanen (kirjoitus jatkosodasta)
Taisto-luokan moottoritorpedoveneet.
Eero Auvinen, Olli-Pekka Haukiala, Mikko Meronen
Laivat puuta, miehet rautaa
Orvo Peuranheimo, Jouko Pirhonen, Kullervo Killinen
Leijonalippu Merellä
Visa Auvinen
Meririntama
Per-Olof Ekman
Suomentaja Jorma Haapkylä

Kuljetusliike Olli Riihimäki Oy Orisamala	Isonkyrön Kuljetus Oy Isokyrö	Walto Wood Oy Ivalo
Suomen Levyprofiili Oy Joensuu	Rakennuspalvelu Keijo Niiranen Joensuu	Metsäkoneurakointi Veljekset Eronen Ky Kiihtelysvaara
Kuljetus Risto Putkinen Oy Joensuu	Joensuun Laivaus Oy Joensuu	www.jpj-wood Juupajoki
Suomen CNC-Koneistus Oy Jyväskylä	Finland Motor Home Oy Järvenpää	Solarkaihdin Ky Kalajoki

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Sotavankien vaihdot ja luovutukset jatkosodan aikana

Suomalaisten vangiksi jääneiden puna-armeijalaisten luovuttaminen saksalaisille jatkosodan aikana nousi otsikoihin Elina Sananteoksen *Luovutetut. Suomen ihmisluovutukset Gestapolle ilmestyttyä vuonna 2003. Ilta-päivälehtien sivuille asti päätyi tieto siitä, että Suomi luovutti saksalaisille yli 2000 neuvostosotavankia, joiden joukossa oli muutamia kymmeniä juutalaisia sotavankeja.*

Sotavankiluovutusten volyymi ja erityisesti luovutettujen juutalaisten sotavankien lukumäärä on herättänyt runsaasti keskustelua sekä tieteellisissä julkaisuissa että päivälehdissä. Luovutettujen sotavankien henkilötietoja vertaamalla käy ilmi, että suomalaiset sotilasviranomaiset luovuttivat saksalaisille yhteensä 2916 sotavankia jatkosodan aikana. Näistä sotavangeista suomalaisille kuitenkin palautettiin 640 sotavankia, joten saksalaisille lopullisesti luovutettujen sotavankien kokonaislukumäärä on 2276 sotavankia. Saksalaiset taas luovuttivat suomalaisille sotilasviranomaisille 2714 sotavankia, joista saksalaisille palautettiin 500 sotavankia. Vaikka kaikki sotavankiluovutukset eivät olleet osa sotavankien vaihtoa, luovutuksia tehtiin molempiin suuntiin. Aseveljelle pysyvästi luovutetut 2276 sotavankia edustavat 3-4 prosenttia Suomessa jatkosodan aikana olleiden sotavankien kokonaismäärästä eli noin 70 000 sotavangista.

Sotavankien luovutuksella monia syitä

Sotavankiluovutusten käsittäminen yhdeksi tapahtumaksi johtaa helposti yksinkertaistuksiin. Luovutukset johtuivat eri syistä ja niillä tavoiteltiin erilaisia asioita. Sotavankiluovutusten syitä olivat työvoiman tarve puolin ja toisin, tiettyihin etnisiin ryhmiin kuuluvien sotavankien suosiminen, sotavankien vaihto sekä tiedustelu- ja valvontasyöt. Sotavankiluovutukset ja -vaihdot alkoivat heti sodan alussa, mutta niiden painopiste ajoittuu vuosiin 1942 ja 1943. Vuonna 1944 saksalaisille luovutettiin ja heiltä vastaanotettiin enää yksittäisiä sotavankeja.

Sotavankiluovutusten ja -vaihtojen vaiheet seuraavat osaltaan Suomen ja Saksan välisiä suhteita, mutta sotavankiluovutuksia ei voi suoraviivaisesti sitoa yleispoliittiseen tilanteeseen. Ensimmäiset sotavankiluovutukset johtuivat käytännön syistä ja niistä päätettiin joukkoyksikkötasolla. Saksan armeijalla oli sotavankileiri Stalag 309 Sallassa, jonne saksalaisten Lapissa vangitsemat sotavangit siirrettiin, mutta muualla Suomessa saksalaisten vangiksi jäävät sotavangit siirtyivät suomalaisten halltuun. Kun yhteistä vihollista vastaan kerran taisteltiin, myös vangiksi jääneet vihollissotilaat olivat yhteisiä.

Vankeja työvoimaksi

Myöhemmin sotavankiluovutuksia tapahtui molemminpuolisen työvoimatarpeen vuoksi. Jatkosodan alussa Suo-

messä oli merkittävä työvoimapula. Yli 15 % kokonaisväestöstä ja yli 30 % miespuolisesta väestöstä oli mobilisoitu, ja sota itsessään loi lisäksi uusia työpaikkoja. Varsinkin kesällä ja alkusyksystä 1941 rintaman selustassa tarvittiin työvoimaa sadonkorjuuseen ja rakennustöihin. Sotavankityövoiman käyttö oli ainoa mahdollisuus, sillä omia sotilaita ei voitu irrottaa rintamalta. Helpoin tapa hankkia lisää työvoimaa oli sotavankien "lainaaminen" aseveljeltä. Vielä kesällä 1941 saksalaiset eivät käyttäneet sotavankeja laajamittaisesti työvoimana. Syksyllä 1941 kuitenkin huomattiin, että Saksassa kärsittiin työvoimapulasta, joka häitösi muun muassa sotateollisuutta. Tilanteeseen haettiin parannusta sotavankien avulla. Saksalaisten alkaessa valmistautua talvisodankäyntiin Muurmanskin rintamalla heidän sotavankityövoiman tarpeensa Lapissa kasvoi. Työvoimaa tarvittiin muun muassa Jäämerentien ylläpitoon ja parantamiseen. Työvoimaksi luovutettavia sotavankeja ei valikoitu kansallisuuden tai sotilasarvon perusteella.

Kaikkia ei kohdeltu samanlaisesti

Luovutuksia tapahtui myös tiettyjä kansallisuuksia edustavien sotavankien aseman parantamiseksi. Heti sodan alussa suomalaiset sotilasviranomaiset totesivat virolaisista ja latvialaisista sotavangeista, että heitä "ei voitane kohdella tavallisina sotavankeina vaan joutuvat erikoisasemaan". Samasta syystä suomalaisten vangiksi Aunuksessa ja Syvärillä jääneiden 22 espanjalaisen nuorukaisen kotiuttamisesta Espanjaan alettiin neuvotella Espanjan lähettilään kanssa heti syksyllä 1941. Nämä tasavaltalaisten lapset oli kuljetettu Neuvostoliittoon keväällä 1938. Jatkosodan alussa heidät määrättiin rintamalle puolustamaan Leningradia – nuorin suomalaisten vangiksi jääneistä oli vain 15-vuotias. Lopulta heidät siirrettiin Espanjaan keväällä 1943. Tarkoituksena oli palauttaa eurooppalaiset sotavangit saksalaisten hallussa oleville etnisille alkuperäalueilleen, jossa saksalaiset vapauttaisivat heidät sotavankeudesta. Suomalaiset sotilasviranomaiset eivät halunneet tuhjata resursseja sotavankeihin, jotka aiottiin kotiuttaa heti, kun sota päättyisi akselivaltojen voittoon. Erityisesti vuonna 1941 neuvostosotavankien huolto Suomessa oli riittämätön ja asumisolot kurjat. Koska sodan oli oletettu loppuvan nopeaan voittoon, talvimajoitusta ei ollut suunniteltu, ei myöskään talvivarusteiden hankintaa. Koko maassa vallinnut elintarvikepula talvella 1941-1942 vaikutti erityisesti sotavankeihin, joiden muona-annokset

olivat raskaaseen työhön nähden riittämättömät.

Vankina virolainen olympiapainija

Saksalaisten valloittamassa Virossa virolaisten sotavankien saapuminen Suomesta oli suuri uutinen vuodenvaihteessa 1941-1942. Sanomalehdessä julkaistiin palanneiden nimilista. Myös Viron radiossa luettiin kaikkien Suomesta siirrettyjen vankien nimet. Sotavankeja osattiin odottaa kotiin, sillä marraskuussa 1941 *Linna Teataja* – sanomalehdessä ilmestyi useita juttuja aiheesta. Sotavankijoukon symboliksi niin Virossa kuin Suomessakin nousi painin maailmanmestari ja kaksinkertainen olympiavoittaja Kristjan Palusalu. Olympiavoittajan vangiksi jääminen oli merkittävä asia Suomessakin, ja Palusalun kuulustelupöytäkirja talletettiin heti sotahistorialliseen toimistoon tulevaisuuden historian tutkimusta ajatellen. Palusalun 31.10.1941 vanginneen jalkaväkirykmentti 4:n esikunnassa hän kohtasi sattumalta Berliinin olympialaisista tutun lääkintämajuri Heikki Savolaisen. Tämä oli ollut pronssia voittaneen suomalaisen voimistelujoukkueen jäsen Berliinin olympialaisissa vuonna 1936, samoissa olympialaisissa, joissa Palusalu voitti kaksi painin kultamitalia.

Vankien vaihtoa

Pyrkimys sotavankien kotiuttamiseen johti tiettyjä etnisiä ryhmiä edustavien sotavankien vaihtoon siten, että saksalaiset luovuttivat suomensukuisia sotavankeja suomalaisille ja suomalaiset puolestaan kaukasialaisia ja ukrainalaisia sotavankeja saksalaisille. Sotavankien vaihtoa alettiin suunnitella jo syksyllä 1941, kun Itä-Karjalan Sotilashallinto-esikunnan lainopillinen avustaja Veli Merikoski neuvotteli Saksan itäalueiden ministeriön (*Ostministerium*) ja valloitetujen itäalueiden siviilihallinnon (*Reichskommissariat*) kanssa Itä-Karjalaan jääneen venäläisen siviiliväestön siirtämisestä Saksaan. Tavoitteena oli, että Itä-Karjalan venäläinen siviiliväestö vaihdettaisiin Saksan valtaamalla alueilla olleeseen suomalaiseen väestöön. Vuonna 1942 suomalaiset pääsivät valitsemaan suomensukuisia, käytännössä siis suomalaisia, inkeriläisiä, karjalaisia ja vepsäläisiä, sotavankeja saksalaisilta sotavankileireiltä.

Heimopataljoona 3 syntyy

Aluksi näitä sotavankeja suunniteltiin käytettäväksi Itä-Karjalaa asuttamaan, mutta suunnitelmat muuttuivat, kun lähinnä inkeriläisistä ja itäkarjalaisista sotavangeista koostunut Heimopatal-

Kristjan Palusalu oli virolainen kultamitalipainija, joka luovutettiin saksalaisille Virossa.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Vangit olivat tarpeellista työvoimaa, koska merkittävä osa miehistä oli rintamalla.

joona 3 perustettiin joulukuussa 1942. Saksasta siirrettyjä suomensukuisia sotavankeja hyväksyttiin vapaaehtoisiksi sen riveihin. Ennen Heimopataljoona 3:n perustamista Suomeen siirretyt heimosotavangit työskentelivät etupäässä maatiloilla. Vain noin kolmasosa Suomeen siirretyistä heimosotavangeista pyrki vapaaehtoisena Suomen armeijaan. Inkeriläiset olivat innokkaampia taistelemaan Suomen puolesta, kaukaisemmat heimoveljet tverinkarjalaiset ja vepsäläiset vähemmän innokkaita. Osa vapaaehtoiseksi halukkaista oli asepalvelukseen kelpaamattomia huonon suomen kielen taidon tai poliittisen epäluotettavuuden vuoksi. Osasyynä palvelushaluttomuuteen oli sotaväsymys, mutta heimosotavangit tiesivät myös, että rintamalla vastassa saattoi olla isä, veli tai ystävä. Omat ongelmansa aiheuttivat myös suomalaisten vaihtelevasta suhtautumisesta venäjää puhuviin heimosotamiehiin.

Tiedustelua ja vastavakoilua

Sotavankeja luovutettiin puolin ja toisin myös tiedustelu- ja valvontasyistä. Kaikki Päämajan tiedustelujaoston osastot osallistuivat jatkosodan aikana myös sotavankien vaihtoon tai luovutuksiin. Ulkomaatoimisto hoiti yhteyksiä saksalaisiin sotavankien vaihtojen ja luovutusten yhteydessä. Tiedusteluosasto taas sai saksalaisilta tiedustelun kannalta mielenkiintoisia sotavankeja ja luovutti saksalaisille vastaavia sotavankeja. Varsinkin lentäjäsotavangit olivat tärkeä tiedonlähde sekä suomalaisille että saksalaisille. Osa tiedusteluosaston kautta saksalaisille luovutetuista tai saksalaisilta vastaanotetuista sotavangeista oli joko kaksoisagentteja tai todella

taitavia reaalipoliitikkoja, sillä useampi heistä loi Neuvostoliittoon palattuaan hyvän sotilasuran. Valvontaosaston alatoimistoista ainakin Lapin alatoimisto luovutti ja vastaanotti sotavankeja vastavakoilutarkoituksessa. Valvontaosasto luovutti saksalaisille myös useita satoja poliittisesti epäluotettavia sotavankeja, heidän joukossaan 48 juutalaista sotavankia. Kaiken kaikkiaan suomalaiset luovuttivat yhteensä 54 juutalaista sotavankia saksalaisille. Heistä suomalaisille palautettiin kaksi Porin saksalaisella lentokenttätyömaalla ollutta vankia. Saksalaiset luovuttivat suomalaisille ainakin seitsemän juutalaista sotavankia.

Oikeudellisia näkökohtia

Sotavankien luovuttaminen kolmannelle osapuolelle ei periaatteessa ollut kansainvälisen oikeuden nojalla kiellettyä. Toisen maailmansodan aikana voimassa olleissa kansainvälisissä sopimuksissa ei juurikaan säädelty sotavankien vaihtoja ja luovutuksia. Vuonna 1929 solmittu Geneven sopimus rajoitti vain sairaiden ja haavoittuneiden sotavankien siirtoa silloin kun siitä oli haittaa heidän paranemiselleen. Muutoin sopimuksessa mainittiin vain se, että sotavankeja siirrettäessä vangeille piti etukäteen kertoa, mihin heidät aiottiin siirtää, ja antaa heille mahdollisuus ottaa omaisuuteensa mukaan. Vasta vuonna 1949 solmitussa Geneven sopimuksessa säänneltiin tarkemmin sotavankien siirtoa kolmannelle osapuolelle.

Ida Suolahti
FM

Kirjoittaja valmistelee aiheesta väitöskirjaa

Luottovankeja kohdeltiin maataloissa hyvin

Antti Franssila, 83, Alajärven Koskenvarrelta muistaa hyvin kotitalallaan työskennelleet inkeriläiset evakot – Savolaisen perheen ja kylän muissa taloissa olleet venäläiset sotavangit. Olivatpa Antin isän Voitto Franssilan 40 hehtaarin pelloilla hyvänä apuna myös venäläiset sotasaalishevoset.

Inkeriläisperhe sotaa paossa

Inkeriläisillä oli sodan aikana kahdenlaisia kohtaloita. Osa heistä oli viety kotimaansa Neuvostoliiton armeijaan ja taisteli siellä venäläisten rinnalla. Toinen osa tästä Leningradin ympäristöä asuttaneesta kansasta jäi sodan ja saksalaisten jalkoihin ja miehet palvelivat rintamalla saksalaisten riveissä tai Suomen armeijassa.

Franssilan tilan inkeriläispakolaiselle Juho Savolaiselle kävi näin. Hänen perheensä lähetettiin noin 40 000 muun inkeriläisen tavoin Suomeen. Per-

heen isä kuoli tulomatkalla evakointileirillä Lohjalla, eikä hänen hautaansa myöhemminkään löydetty. Vuonna 1943, Alajärvelle tullessaan, Juho oli 16-17-vuotias ja asui ja teki maatöitä Franssilan tilalla.

- Ahkerat inkeriläiset tekivät mielellään töitä, muistelee Antti Franssila

Juho meni Suomen armeijaan konekivääriampujaksi ja kävi lomillaan katsoomassa Koskenvarrella asuvaa perhettään: äiti-Katria ja sisaria Annia, 18, ja Lempää, 13. Jatkosodan lopulla Juho pääsi heti työmieheksi Franssilan tilalle.

Kun sota loppui, Juho Savolainen pelkäsi Neuvostoliitossa odottavaa vastaanottoa ja lähti kohti Ruotsia, Turkuun saakka, mutta palasi viime tingassa perheensä perään, sillä äiti ja vanhempi sisar Anni halusivat palata kotimaahan, Annilla kun oli sulhasensa NL:n armeijassa.

Venäläisiä sotavankeja Alajärven keskustassa 1943 heinä-elokuussa: Vas. alajärveläinen kyläseppä Aaro Tallbacka, Nikolai-vanki Alapihan talosta, Vasili Brit-vanki Puumalan talosta ja Sergei Filopovist-vanki Viitaniemestä. Kuva: Pekka Viitanien kokoelmat

Nyt kaupoissa upea Arto Pietilän toimittama

**Suomi sodissa 1939 - 1945 kuvakirja.
Talvisota, jatkosota ja Lapin sota.**

Huomattavasti kuvia myös kotirintamalta.

Yli 600 ainutlaatuista valokuvaa kautta Suomen! Kuvia pommitetuista kaupungeista ja sotilaista Marskiin. Lähde Puolustusvoimien mahtava SA-kuva-arkisto.

Myynti mm. Akateeminen kirjakauppa ja Suomalainen kirjakauppa.

Tilaukset myös www.kustannushd.fi
Arto Pietilä 050 3639195

YRJÖ PIRILÄ OY

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Perhe ei kuitenkaan päässyt palaamaan kotiinsa Inkerinmaalle, vaan heidät vietiin jonnekin Moskovan taakse, josta he myöhemmin tulivat takaisin päin metsätyöhön Vienen Karjalaan. Juho taas vangittiin heti ensin vuodeksi Pietari Paavalin vankilaan Leningradiin ja sieltä pakkotyöhön Siperiaan 10 vuodeksi, kirvesmieheksi hiilikaivokselle.

Karkaileva sotakorvaushevonen

Voitto Franssilan perhe Antti-poikineen muutti Kookinlaakson uudistilalle välirauhan kesänä. Talvisodan syttyessä asuin- ja karjarakennukset olivat puoli-valmiita. Niiden ensimmäinen asukas oli pyhäjärveläinen Juho Hinkkasen sotasiirtolaisperhe karjoineen. Asuinrakennukseen saatiin kaksi huonetta asuimiskuntoon ja vesikattovaiheessa olleeseen navettaan sisustettiin sikala ja talousosasto. Sikalassa pidettiin muutamaa lehmää ja Hinkkasen isännällä oli myös komea ori, jolle tarvittiin tallia.

Franssiloiden asetuttua aloilleen Kookinlaaksoon tila laajeni 30 hehtaarin kokoiseksi. Hevosiakin tarvittiin kiipeästi.

- Saimme käyttöön kaksi venäläistä sotasaalishevosta. Arvo Sillanpää -naapurin isäntä - nikkaroi sähköaidan hevoslaitumen ympärille. Toinen venäläishevosista ei sähköstä piitannut, vaan lähti usein omille teilleen ja oli muutenkin vihainen, purikin minua kerran, muistelee Antti Franssila.

- Kerran hevonen sitten irtisanoutui vihollismaata hyödyttävästä työpalveluksesta ja karkasi teille tietymättömmille. Se oli saatu kiinni 20 kilometrin päästä, Lapuan Lakaluoman kylästä, kertoo Franssila. Karkusuuntaa pohdittaessa todettiin, ettei taida pitää paikkaansa uskomus, että hevonen osaa kotiinsa.

- Suoraan länteen paineli venäläishevonenkin, Franssila naurahtaa vanhalle tapaukselle, josta hän kirjoitti tarinan myös Alajärvi-seuran 2006 julkaisemaan Sota-aika kotirintamalla -kirjaan. Alajärven inkeriläisistä pakolaisista on kirjattu muistitietoa myös mm. Maiju

Viitaniemen toimittamaan Hoiskon perinnekirjaan Entisaikojen elämänmeno.

Sotavankeja monessa talossa

Myös venäläisiä sotavankeja työskenteli paljon alajärveläisillä maataloilla paikkaamassa työvoimapulaa.

- Naapurissa, Eino Mäkelän tilalla oli yksi. Olimme joen toisella puolella pellolla töissä ja meidän Juho-evakko neuvoi meille pojille, miten huutaa venäjäksi: Stalin, huono mies. Mäkelän venäläisvanki tuli aivan joen varteen vastaamaan, että ”Mannerheim prui-kuhousu!”, kertoo Franssila.

Arvo Sillanpään tilalle taas sijoitettiin vanki, joka oli ammatiltaan kolhoosin traktorikuski. Hän pilkkasi tilan rautapyöräistä traktoria mitättömäksi ja vertasi sitä kolhoosinsa telaketjutraktoriin, jolla hänen mukaansa ajettiin aamupäivä sarkaa toiseen suuntaan ja ilta-päivä takaisin valtava äes perässä.

- Sellainenkin jäi mieleen, kun tämä vanki kaatoi kortilla saatua petrolia suoraan ämpäristä traktorin tankkiin ja ison osan peltoon. Isäntä juoksi hätiin: ”Älä haaskaa polttoainetta!” Vanki vastasi, että ”Soromnoo, valtion bensaa, ei tarvitse välittää”.

Perunatkin kuorittiin lautaselle

Antti Franssila kertoo, että venäläisvankkeja kohdeltiin kuten muitakin. Vangit nukkuivat vinttikamareissa, komeroissa, liiterin nurkassa – missä tilaa oli. Heidän joukossaan oli hyviä maatyömiehiä, eivät tosin kaikki. Erälle tilalle maatöihin määrättiin sotavanki, joka oli siviiliammatiltaan lääkäri.

- Kun maatyöt eivät sujuneet, isäntä ehdotti, että tee sitten lääkärin töitä ja niin vanki tekikin ja hoiti kylän asukkaista lääkärinä, kertoo Franssila.

- Nälkäähän täällä maalla ei ollut ja vangit söivät samaa ruokaa kuin talon väkikin. Öiksi heidät olisi pitänyt teljetä lukon taa, mutta ei taloissa niin tehty. Ajateltiin, että vangit tekevät paremmin töitä, kun heitä kohdellaan hyvin, sanoo Franssila.

Hän muistaa naapuritalon, jossa oli

Kurejoen rannoilla työskenteli sodan aikaan paljon venäläisiä sotavankeja alajärveläisillä maataloilla. Myös Inkerin evakkoja oli asutettu seudulle. Antti Franssila muistelee lämmöllä heillä asunutta Savolaisen perhettä.

kaksi vankia. Varsinkin sitä ahkeraa ja nöyrää vankia emäntä piti arvossa – kuori tälle perunatkin valmiiksi. Toisinaan vangeista ja talon väestä tuli aivan ystäviä.

- Monet vangeista lähtivät kotimaa-han vesissä silmin. He pelkäsivät, ettei heitä kohdella hyvin Neuvostoliitossa, kun olivat jääneet vangiksi. Sotavankeja karkasi keräilyjunista, Franssila kuvaillee.

Yhteyttä on pidetty

Vuosikymmeniä sotien jälkeen yhteyksiä solmittiin uudelleen, kaikista vangeista ei koskaan kuulunut mitään, mutta toisten kanssa yhteys säilyi – niin kävi Franssiloiden ja Inkerin siirtolaisen Savolaistenkin tapauksessa.

Vasta Hrutsevin tultua valtaan Juho Savolainen saattoi ottaa uudestaan yhteyttä Franssilan perheeseen. Tuolloin MTK:n luottamustehtävissä toiminut Antti Franssila kutsui Juho Savolaisen Suomeen ja Alajärvelle ja nuoruuden ystävät tapasivat vuosien jälkeen Riihimäen asemalla, jonne Juho Savolainen saapui Nina-tyttärensä kanssa.

- Juho muisti vielä hevostemme nimetkin, ihmettelee Antti Franssila. Myöhemmin, Gorbatshevin aikana

Juho Savolainen pääsi palaamaan kotimaisemiinsa Kankaan kylään, Pietarin seudulle ja työhön rakennusmieheksi kolhoosiin. Pietarista löytyivät myös asiakirjat, jotka todistivat hänet kotitilansa alkuperäiseksi omistajaksi ja taloon asettuneet venäläiset joutuivat lähemmään. Antti Franssila vieraili Savolaisten luona Kankaan kylässä.

- Katselimme monia paikkoja siellä Pietarin seudulla. Kuin ihmeen kaupalla Savolaisten talo oli säästynyt ja myöhemmin he saivat ostaa vähän lisää puutarhamaatakin talonsa yhteyteen. Juho kasvatti vihanneksia kasvihuoneessa ja marjojakin viljeli kovasti.

Myöhemmin presidentti Mauno Koivisto myönsi inkerinsuomalaisille paluumuuttajan aseman ja Juho Savolainen palasi Suomeen ja asuu nyt Punkaharjulla sotaveteraanikylässä.

- Soittelemme aina joskus ja vaihdamme kuulumisia, en viitsi enää lähettää kuivia kortteja – on mukavampi kuulla ääntä ja puhua puhelimessa, sanoo Franssila.

Teksti ja kuvat: Erja Niemelä

Kuljetuspalvelu Vatiala Oy

Kangasala

Sähkö-Iskelä

Kangasala

Karkkilan Toritaksi Oy

Karkkila

Pekka Tolvanen Oy

Kemi
www.pekkatolvanen.fi

PR-Trukit Oy

Kemi

RP-Louhinta Oy

Keminmaa

Moottorikoneistamo R-Koneistus Oy

Kerava

ProfeCons Oy

Kerava
www.profecons.fi

RCC Solutions Oy

Kerava

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

ERNA-joukon perustaminen ja koulutus

Talvisodan virolaiset vapaaehtoiset

1939 -1941 saapui maahamme salateitse Suomenlahden yli suuri joukko virolaisia nuoria miehiä. Talvisodan aikana Suomeen lähdön motiivina oli ennen kaikkea veljeskansan auttaminen taistelussa itsenäisyyden säilyttämiseksi. Kevättalvella 1940 miehiä tuli noin 50 – 60, tehtyään äärettömän vaivalloisen matkan pakkasessa ja tuulessa yli raitojen repimän Suomenlahden. Moni lähteneistä hukkui vaarallisella matkallaan. Perille päässeistä muodostettiin oma sotilasyksikkö Suomen puolustusvoimiin. Tälle osasto **Sisun** nimetylle joukolle alettiin antaa sotilaskoulutusta. Talvisota päättyi kuitenkin ennen joukon koulutuksen loppuun saattamista. Osasto lakkautettiin, mutta miehet jäivät Suomeen pääosan sijoittuessa eri tavoin suomalaisen työelämään.

Kaksi erityisryhmää teki kuitenkin poikkeuksen. Jo ennen osasto Sisun lakkauttamista päätti noin 10 miehen ryhmä lähteä Norjaan tukeman norjalaisia heidän taistelussaan itsenäisyyden puolesta saksalais miehittäjää vastaan.

Toinen, viiden miehen erityisryhmä värvättiin Suomen puolustusvoimien tiedustelun palvelukseen. Suomen sotilastiedustelu oli luonnollisesti kiinnostunut tilanteesta Virossa Neuvostoliiton laajennuttua Baltiaan. Miehet tekivät matkoja Viroon joidenkin viipyessä siellä pitkiäkin aikoja lähettämällä hankkimiaan tietoja radiolla Suomeen. Aina-kin kaksi joutui veneen rikkouduttua pidätetyiksi ja pitkiin vankeusrangais- tuksiin Neuvostoliitossa. Myös suomalaisia miehiä oli mukana tiedustelutoiminnassa. Staffanin saaren omistaja Nordberg osallistui tiedusteluretkiin ja sai surmansa neuvostorajavartijoiden luodeista jo syksyllä 1939.

Pakenijoiden toinen aalto

Vuoden 1941 alkupuolella tuli toinen pienempi aalto Viron poikia Suomeen. Tämän joukon Suomeen lähdön taustana oli Viron uusi tilanne sen ollessa nyt osa Neuvostoliittoa. Neuvosto-Virossa pyrittiin lamauttamaan kaikki demokraattinen, itsenäinen, vapaudentah- toa ilmentävä ajattelu. Tämä aiheutti maanalaisen vastarinnan, johon liittyi uusien isäntien propagandaan reagoi- via lentolehtisiä, jopa aseiden kätke- mää. Tästä taas seurasi pidätyksiä ja vangitsemisia ja edelleen se, että monet nuoret miehet alkoivat suunnitella maasta lähtöä uskoen, että vieraalla maalla saattaisi avautua mahdollisuuksia menetety- n itsenäisyyden palauttamiseen. Niinpä kevättalvella 1941 tuli Suomenlahden- jään yli noin 20 nuorta miestä kokien samantlaisia vaivoja, vaaroja ja vastuksia

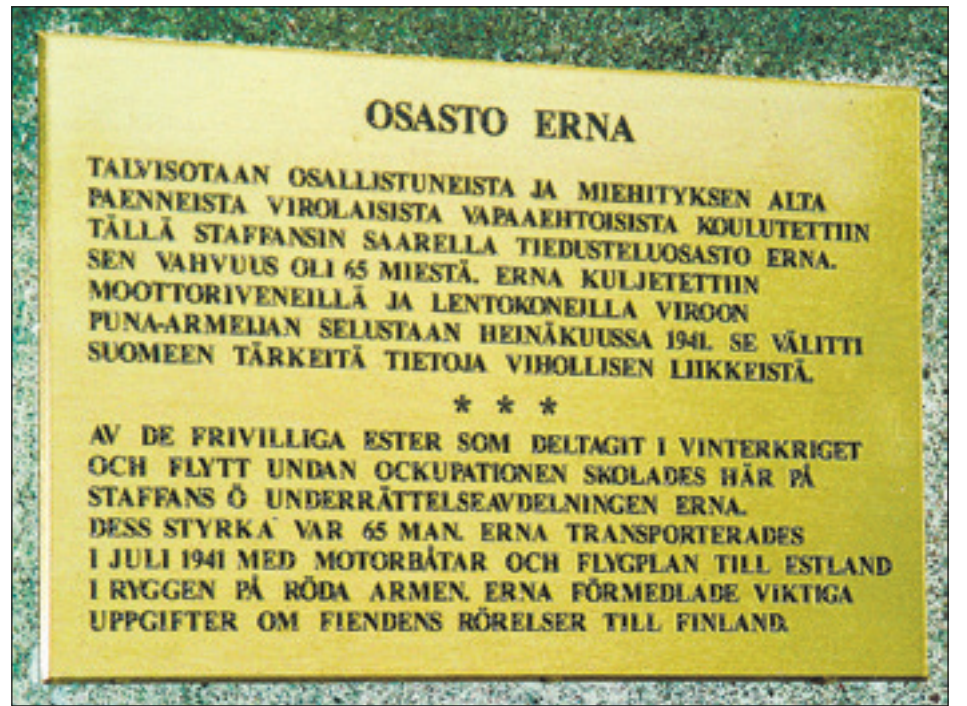
kuin edeltäjänsä vuotta aikaisemmin. Tämä joukko oli suurimmaksi osaksi nuoria opiskelijoita tai koululaisia, joilla ei vielä ollut oleellisia sidonnaisuuksia elämässään Virossa. Suomeen saavuttuaan miehet joutuivat suoraan Ratakadulle Valpon pidättämiksi ja kuulustel- taviksi. Tarkoituksena oli luonnollisesti selvittää saapuneiden taustat ja luotetta- vuus.

Osasto Sisun miehistä tiedustelujoukko

Osasto Sisun miehet, ainakin pääosa heistä, olivat ennen joukon hajaantu- mista keväällä 1940 sopineet siitä, että jos tarve ja mahdollisuus olla hyödyksi kotimaalle Virolle ilmenee, heille ilmoitetaan siitä. Yhteyshenkilöinä Suomes- sa olivat majuri **Aksel Kristjan** ja toi- mittaja **Harald Vellner**. Majuri Kristjan oli vuodesta 1935 toiminut Viron soti- lasiamiehenä Suomessa. Viron tul- tua miehitykseksi hän ei palannut koti- maahan, vaan jäi poliittisena pakolai- sena Suomeen. Toimittaja Vellner oli paennut Suomeen jo 1939 ja työskente- li Helsingin Sanomien poliittisen osas- ton toimittajana. Näiden kahden mie- hen ajatuksena oli kouluttaa Suomessa olevista virolaismiehistä tiedustelujouk- ko, jota tarvittaessa olisi käytetty toimi- maan Virossa. Hankkeen henkisenä tu- kena oli Suomeen tullut amiraali **Johan Pitka**. Taloudellista tukea hankki Ees- ti Laevandus-yhtiön johtaja **Heinrich Neuhaus**. Talvisodan jälkeisessä tilan- teessa Suomen puolustusvoimien tie- dustelua hankke ja siihen liittyvä yhteis- toiminta kiinnosti.

Sodan uhkan kasvaessa kesäkuus- sa 1941 alkoivat Kristjan ja Vellner kut- sua entisiä osasto Sisun miehiä kokoon eri tavoin viestittäen. Monet saivat tie- don Helsingissä Fazerin kahvilassa, jos- sa säännöllisesti tavattiin. Kutsumisen ajankohta vaihtelee muistelijan mukaan kesäkuun alusta kesäkuun 23. päivään. Kokoontumispaikaksi tuli Munkki- niemen koulu, jossa virolaiset upseerit eversti **Henn-Ants Kurg** ja luutnantti **Helmar Lossman** olivat vähitellen saa- puvia miehiä vastaanottamassa. Var- sin pian joukkoon tuli myös saksalai- sedustus, yliluutnantti **Kurt Reinhardt** ja sonderführer **Werner Schwartze**. Kävi ilmi, että saksalaiset olivat otta- neet operaation johtoonsa. Reinhardt nimettiin johtajaksi ja siis sotilasarvos- sa ylempänä olevan Kurgin esimiehek- si. Taustalla yleisjohtajana oli ilmei- sesti Abwehrin Suomen osaston johtaja korvettenkapitän **Alexander Cellarius**. Suomalaisia upseereita ei muistelijoiden mukaan paikalla ollut.

Tähän Sisu-lähtöiseen osastoon tuli yhteensä noin 50 miestä. Ammatilli-

Staffanin saarella on laatta, joka kertoo toiminnoista saarella sodan aikana.

silta taustoiltaan he olivat mitä moni- naisimpien alojen edustajia, asianajajia, kaupallisen alan johtajia, eri alojen vir- kamiehiä, sotilaita, kalastajia jne. Mies- ten ikä vaihteli 16 vuodesta 57 vuoteen.

Toisen aallon miehistä radistiryhmä

Aivan erikseen tästä Sisu-lähtöises- tä ryhmästä valittiin kevättalvella 1941 saapuneista pakolaisista 14 miestä, jois- ta oli tarkoitus muodostaa radiokoulu- tuksen saanut tiedusteluryhmä. Kes- kustelut miesten kanssa käytiin ja eh- dotus liittymisestä tiedustelujoukkoon tehtiin heti, kun heidät oli vapautet- tu Valpon suojista Ratakadulta. Heidät majoitettiin aluksi Helsingissä muka- vasti matkustajakoteihin. Rahoitus tä- hän saatiin ilmeisesti edellä mainituista Neuhausin keräysvaroista. Maalis-hu- tikuun vaihteen tienoilla joukko vietiin amiraali Pitkan puhutteluun. Amiraali loi joukkoon henkeä muistuttamalla, että isänmaa tarvitsee aloitekykyisten nuorten miesten tekoja, sillä Neuvosto- liittoon liittyminen ei ollut kaikkien vi- rolaisten harras toivomus, kuten propa- ganda oli väittänyt.

Amiraalin puhuttelusta joukko vie- tiin suoraan noin 20 km Helsingistä länteen Espoon Soukanniemeen (silloin Sökö), Staffanin saareen. Tukikohdak- si, sekä koulutus- että asuinpaikaksi tuli saarella oleva kaksikerroksinen huvila, yläkertaan majoitus, alakertaan luok- kahuone ja ruokailutila. Koko operaa- tio toimi äärimmäisen salaisena. Siksi oli kiellettyä muun muassa yhteydenpi- to lähiseudun asukkaisiin. Selityksenä mahdollisille utelaille oli, että kysees- sä on joukko virolaisia Talvisodan va- paaehtoisia, jotka on tuotu Espooseen lepäämään rasituksistaan. Koulutetta-

vat saivat suomalaista sotilaan päivära- haa. Käytännössä, joskin epävirallisesti, koulutettavat olivat siis Suomen puolus- tusvoimien sotilaita.

Tämän joukon johto oli Suomen so- tilastiedustelun käsissä. Paikalla kou- lutuksen johtajana oli luutnantti **Erk- ki Laurinmäki**. Koulutuksen valvojik- si oli nimetty Suomen radiotiedustelun johtaja, Päämajan Radiopataljoonan ko- mentaja majuri **Reino Hallamaa** sekä majuri Kristjan. Majuri Hallamaa eli Suomen radiotiedustelu oli hankkees- sa vahvasti mukana. Laurinmäki oli Päämajan Radiopataljoonan teknisellä puolella palveleva upseeri. Kouluttajis- ta vänrikki **Aleksanteri Kinert** oli ra- diotiedustelun venäjänkielentaitoinen koodinmurtaja ja vääpeli **Lauri Yrjölä** Kauniaisissa toimivalta radiotiedustelu- asemalta komennettu kuuntelija. Viro- laisena kouluttajana oli **Toomas Hellat**, joka oli saapunut Suomeen jo syksyllä 1939, saanut syksyllä 1940 tiedustelu- ja radisti- sekä laskuvarjohyppykoulu- tuksen ja tehnyt talvella 1940 -1941 tie- dustelumatkan Viroon. Hänen roolinsa Staffanilla jäi koulutuksen osalta vähäi- seksi. Lähinnä hän muistelmassaan kat- soo itsensä koulutettavien ”kasvattajak- si” ja hengen luojaksi.

Kouluttajien asuinpaikkana sekä ra- diolähtetimen sijoituspaikkana oli Staf- fanin vieressä mantereen puolella sijait- seva ns. Hallamaan huvila. Huvila oli hankittu Hallamaan toimenpitein ja hänen nimiinsä keväällä 1941 käytettä- väksi sotilastiedustelun salaisiin tarkoi- tuksiin. Tämä selittää Staffanin saaren valinnan koulutuspaikaksi.

Tiivistä koulutusta

Munkkiniemen koululle sijoitetun osas- ton kouluttamisesta ei muistelmassa ole

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

täsmällistä tietoa. Koska tämä joukko tuli olemaan ERNA-osaston eräänlainen taisteluosa, oli koulutus ilmeisesti pelkästään taistelukoulutusta ja muuta sotilaallista harjoittelua, esimerkiksi asekäsitteilyä ja liikkumista metsämaastossa. Ainakin pääosalla oli otilaskoulutustaustaa Sisu-koulutuksen ansiosta. Aseistus oli jokseenkin keho. Henkilökohtaisena aseena oli 7,65 FN-pistooli. Lisäksi oli joitakin omia aseita sekä saksalaisia vanhoja automaattiasia, käsikranaatteja ja räjähdysaineita. Koulutusjakso oli kokonaisuudessaan noin viikon pituinen.

Staffanilla koulutus tähtäsi tiedustelijan taitoihin ja siinä erityisesti radioiden käyttämiseen. Radiotekniikasta annettiin ilmeisesti vain jotakin pinnallista tietoa. Tärkeintä oli sähkötyökoulutus, joka alkoi luonnollisesti morse-aakkosten opettelulla. Tavoitteena oli sähkötyönopeus 60 merkkiä minuutissa, mutta monet pääsivät 80, jopa 100 merkin nopeuteen. Innostus oli suuri. Sähkötyöstä harjoiteltiin virallisten oppituntien jälkeenkin usein myöhään yöhön. Samalla harjoiteltiin salakirjoitusasioita. Tiedustelijoiden radiona käytettiin suomalaisia kaukopartioita varten kehitettyjä keveitä ns. Kyynel-radioita. Valokuvista päätelleen silloin oli jo käytössä lähettimenä Kyynel tyyppiä M4 tai M5 ja vastaanottimena tyyppiä M7. Nämä versiot olivat tulleet Päämajan Radiopataljoonan Varikkokomppaniassa sarjatuotantoon keuhällä 1941. Yhteydenpitoa harjoiteltiin jopa 160 km etäisyydellä. Sitä varten Staffanilla oli käytössä 1 kilowatin läheter. Venäjänkieli oli myös ohjelmassa, mutta siltä osin edistyminen oli heikkoa.

Tiedustelutoiminnan tarpeita varten perehdyttiin Puna-armeija organisaatioon ja sen panssarikalustoon, merivoimien aluksiin ja ilmavoimien lentokonetyyppeihin. Toomas Hellatin muistelmaan mukaan perehdyttiin myös Puna-armeijan aseistukseen ja harjoiteltiin ammuntaa eri käsiaseilla. Ülo Jögi taas muistelmaassaan toteaa erityisesti, että mitään ammuntoa Staffanin miehillä ei ollut. Sen sijaan pioneeritoimintaa, lähinnä räjähdysaineiden käyttöä, harjoiteltiin. Liikuntaa harrastettiin kunnon ylläpitämiseksi. Erityisen mieluisa laji oli suunnistaminen.

ERNA-joukko muodostuu

Kesäkuun loppupuolella Staffanilla nähtiin ensimmäisen kerran saksalainen upseeri. Majuri Kristjan toi muka-

naan **Kurt Reinhardtin** (Hellatin mukaan myös sonderführer Schwartz oli mukana). Reinhardt selosti suunnitella olevaa tiedusteluoperaatiota, jota oli suunniteltu yhteistoiminnassa Suomen sotilasjohdon kanssa. Nyt hän esitti kysymyksen, halusiko Staffanin joukko liittyä Munkkiniemessä koulutettavaan joukkoon ja yhteistoimintaan saksalaisten kanssa vai luopua koko yrityksestä. Miehet alkoivat kuumeisesti miettiä eri vaihtoehtoja. Henkisenä lähtökohtana olivat epäluulot entistä historiallista Viron itsenäisyyden vihollista kohtaan. Asiaa mietittiin lähes koko yön. Lopulta päätöksenä oli, että liitytään Munkkiniemen miesten ja sitä kautta siis myös saksalaisten kanssa sotimaan sen hetken vihollista vastaan. Miehet katsoivat, että yhteistyötä voidaan tehdä vaikka paholaisen isoäidin kanssa, kun vastassa on niin paljon kärsimyksiä tuottanut kommunistivalta.

Hellatin mukaan myös muita saksalaisia vieraili Staffanilla, ennen kaikkea itse ”Pyhä Cellarius”. **Ülo Jögi** taas kiistää, että muita saksalaisia olisi Reinhardtin lisäksi käynyt.

Staffanin miesten päätös merkitsi sitä, että heidän asemansa Suomen puolustusvoimissa palvelevina vapaaehtoisina laillistettiin. Nyt he saivat uudet sotilaspuvut menneiden kuukausien harjoituksissa kuluneiden asujen tilalle.

Koulutus päättyi heinäkuun alussa ja Staffanin miehet liitettiin Munkkiniemessä harjoittelemaan joukkoon. Halamaan huvilaan jäi siellä olevan radiolähettimen käyttäjiksi ja yhteyden Suomen-päätä hoitamaan kaksi virolaista laivaradistia. Seurasi valatilaisuus, jossa syntyi kiista eversti Kurgin ja yliluutnantti Reinhardtin välille siitä, kenelle vala vannotaan. Reinhardt vaati uskollisuudenvalaa Führerille. Tästä virolaiset kieltäytyivät, koska he katsoivat olevansa vain yhteistoiminnassa saksalaisten kanssa, eivät Führerin alaisia. Kiistan lopputuloksena oli, että vala vannottiin Suomen valtiolle. Valan vannonjia oli yhteensä 67, 15 Staffanin ja 52 Munkkiniemen miestä. Saksalaiset antoivat joukolle ja koko operaatiolle nimen ERNA. Nimen alkuperästä ei ole tietoa. Viron pojat tulkitsivat huumorimielellä sen tulevan sanoista Eesti Rahvast Nõõgitakse Alati (Viron kansaa pilkataan aina).

Heinäkuun alussa harjoiteltiin veneisiin siirtymistä ja maihinnousua Kulo-saarella. Sieltä siirryttiin Pirttisaareen, lopulliseen lähtösatamaan.

Toomas Hellat

Kuten edellä kerrotusta ilmenee, oli Toomas Hellat erikoinen mies ERNA-joukossa. Siitä syystä hänen elämänvaiheistaan vielä muutama sana. Hän oli syntynyt Tallinnassa 1920. Isä oli toiminut muun muassa ulkoministerinä sekä suurlähettiläänä Puolassa, Latviasa, Suomessa ja Unkarissa. Hän oli käynyt koulunsa Helsingin saksalaisessa koulussa sekä Tallinnan Westholmin ja Tarton Treffnerin lukioissa. Hän aloitti 1938 oikeustieteen opinnot Tarton yliopistossa, mutta siirtyi syksyllä 1939 purjeveneellä Suomeen. Talvisodan aikana hän toimi Suomen Yleisradion virokielisten lähetysten kuuluttajana. Käytyään lyhyen tiedustelukurssin hän lähti marraskuussa 1940 veneellä tiedustelutehtävään Viroon palaten helmikuussa 1941 hiihtäen takaisin Suomeen. Staffanin kurssin päätyttyä hän osallistui ERNA-operaatioon hypäten yhdessä Ülo Jögi n kanssa laskuvarjolla Viroon.

Vuoden 1941 lopulla Hellat astui Saksan sotilastiedustelun palvelukseen saaden alkuvuodesta 1942 tiedustelukoulutuksen Riiaassa ja Hampurissa. Hänet oli tarkoitus siirtää tiedustelutehtävään Egyptiin, mutta Rommelin operaation epäonnistuttua hän joutui vastaaviin tehtäviin Balkanille. Hän pääsi takaisin Viroon Büroo Cellariukseen vuoden 1943 lopulla.

Virossa hän osallistui Suomen sotilastiedustelun kanssa syksyllä 1943 organisoituun uuteen tiedusteluoperaatioon Haukka, jonka tavoitteena oli kerätä tietoa ennen kaikkea saksalaisten toiminnasta ja suunnitelmista Virossa.

Kesällä 1944 saksalaiset perustivat tiedusteluorganisaation Tümmeler, jonka tarkoitus oli jäädä Viroon saksalaisten mahdollisesti vetäytyessä. Hellat osallistui myös tähän. Kun venäläiset sitten miehittivät Viron ja yhteydet Suomeen ja Ruotsiin käytännössä katkesivat, jäi Hellat Viroon. Piileskeltyään muutamia kuukausia hän joutui KGB:n pidättämäksi joulukuussa 1944.

Heti Tallinnassa vankilaan jouduttuaan hän oli suostunut yhteistyöhön KGB:n kanssa ja kuulusteluihin liittyen alkanut kirjoittaa omaa elämäkertansa ja siihen liittyen erityisesti muistelmiaan tapahtumista ja henkilöistä koko tiedustelijauransa ajalta. Muistelmissa, jotka arkistoissa ovat säilyneet, Hellat usein korostaa omaa rooliaan eri tapahtumissa. Tätä Ülo Jögi omassa teoksessaan kritisoi pyrkien kumoamaan Hellatin useita väitteitä.

Viron KGB suunnitteli Hellatin lähettämistä agenttina länteen, mutta tämä suunnitelma ei toteutunut. Vapauduttuaan Hellat toimi mm. Viruhotellin rakennustyömaalla ja hotelli Tallin'issa hallintovirkailijana.

Lauri Lehtonen

Lähteet:

Ülo Jögi, Ernan tarina, suom. Juha Tetri, kustannusosakeyhtiö Ajatus, Helsinki 1996
Hans Salm, Viie luure agent, Esti luurajat II maailmasojas, Maalehe raamat, toinen painos, Tallinna 2007

Toomas Hellat, toim. Jana Reidla, Luuraja aruanne KGB:le, Grenader kirjastus, Tallinna 2006

Koulutettavien koulutus- ja majoitusrakennus saarella

Maalaiskartano Pihkala Oy

Kestilä

Linja-Autoliikenne Helander ja K:nit Oy

Kestilä

puh.(08) 812 2325 ja 0400-890 753

JP Konetyö Oy

Keuruu

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Ultra ja Enigma Radiotaistelu Atlantista

Toisen maailmansodan yhdeksi ratkaisevimmistä tekijöistä on katsottu taistelu Atlantista. Kyse oli Yhdysvaltain ihmis- ja materiaali-potentiaalin hyödyntämisestä Euroopassa. Ehtisivätkö saksalaiset sukellusveneet upottaa enemmän alustonnistoa kuin amerikkalaiset ehtivät rakentaa? Jälkeenpäin on voitu todeta, että liittoutuneiden radiotiedustelun kyky selvittää saksalaisten salasanomia oli tässä taistelussa keskeinen tekijä.

Englantilaisten radiotiedustelun ensimmäinen merkittävä läpimurto Saksan laivaston osalta sai alkunsa siitä, kun sukellusvene U-110 vaurioitui vakavasti 8.5.1941 Grönlannin eteläpuolella. Brittilaivaston onnistui viedä alukselta Enigma-salikirjoituskone ja siihen liittyvät paperit ennen sen uppoamista. Brittien salainen radiotiedusteluprojekti Ultra pystyi nyt kesäkuusta joulukuuhun 1941 lukemaan saksalaisten Hydra-koodia vain 48 tunnin viiveellä.

Sukellusveneiden kannalta oli lisäksi kohtalokasta, että britit kesäkuusta 1941 alkaen onnistuivat tuhoamaan joukon saksalaisia huoltoaluksia. Nämä olivat tärkeitä, jotta hyökkäyssukellusveneiden toiminta-aika pitenis ja ne voisivat toimia sellaisilla alueilla, joihin brittien ilmavoimat eivät kyenneet lentämään.

Enigman kaappaus jäi saksalaisilta salaana. He totesivat kyllä brittien tietojen yllättävän lisääntymisen, mutta Saksan laivaston epäilykset kohdistuivat vakoilijoihin ja yhteensattumiin.

Triton-koodi sulkee brittien silmät

Vasta helmikuussa 1942 saksalaiset ottivat käyttöön monimutkaisemman Triton-koodin. Amerikkalaiset ja brittiläiset koodinmurtaajat sokeutuivat nyt uudelleen noin 10 kuukaudeksi. Kauppalaivamenetykset kasvoivat lähes kestämättömiksi. On tosin arvioitu, että niiden syynä olivat saattoalusten ja lentokoneiden vähäisyys ja käytössä olleen suuntimälaitteen HFDF (high frequency direction finding) epätarkuus. Vuoden 1942 kuluessa saksalaissukellusveneet upottivat 8,5 miljoonaa tonnia aluksia, kun taas liittoutuneet upottivat 85 saksalaista sukellusvenettä.

Tammikuusta kesäkuuhun 1942 sukellusveneillä oli suurimmat menestyksensä Yhdysvaltain itärannikolla. Tätä estämään ei pystytty, kun ei ollut radiotiedustelutietoja eikä riittävästi pitkän lentoajan omaavia koneita.

Eri tavoin, saksalaisten toimintamallien tutkimisen, pintahavaintojen ja HFDF:n avulla liittoutuneet edelleen kykenivät vastaiskuihin. Amerikkalaisten uusi Torjuntatietokeskus kehittyi vuoden 1942 aikana brittien Operaatiotietokeskuksen rinnalle. Saksalaisten operaatio Paukenschlag Yhdysvaltain itärannikolla pääsi tätä ennen toimimaan menestyksellä.

Liittoutuneet mursivat Triton-koodin joulukuussa 1942. Tärkeä apu oli se, että he saivat 31.10.1942 Välimerellä sukellusvene U-559:stä saksalaisten uuden sääkoodin. Aluksi sanomien selvittäminen kesti niin kauan, että niistä ei ollut välitöntä operatiivista hyötyä. Saksalaiset taas kykenivät selvittämään liittoutuneiden saattuekoodit. Näin heillä oli käytössään mm. saattueiden aikataulut. Vaikka Ultran avulla kyettiin muuttamaan saattueiden reittiä, uusi reitti saattoi viedä toisen sukellusveneryhmän eteen, niin paljon sukellusveneitä oli merellä.

Selvitystyö nopeutuu

Enigman selvittäminen nopeutui koko ajan mutta pääosa aineistosta oli säätietoja ja polttoainetietoja kaukana operaatioiden painopisteistä. Dönitzin lähettämistä ohjeista taas puuttuivat paikanmääritykset ja muu välittömästi käytettävissä

Vallattu U-110 ennen uppoamistaan. Siitä britit saivat saaliiksi ensimmäisen laivasto-Enigman.

oleva informaatio. Helmikuussa Ultran kyky lukea Saksan laivaston sanomia oli nopeutunut, niin että viive oli vain vähän yli vuorokauden. Maaliskuussa 1943 briteillä oli kriisivaihe, kun saksalaiset ottivat käyttöön taas uuden sääkoodin. Kun näiden sanomien sisältö oli suurin piirtein pääteltävissä, britit pääsivät kriisin yli yhdeksässä päivässä.

Keväällä 1943 taistelu Atlantista alkoi kääntyä saksalaisten tappioksi. Liittoutuneiden menestyksiin vaikuttivat Ultran lisäksi muutkin tekijät: tutka, il-

masuojan lisäys, kaikuluotain, saattoalukset sekä koulutuksen ja kokemuksen lisääntyminen. Tässä vaiheessa briteille Ultran avulla paljastui, että saksalaiset pystyivät lukemaan saattuesanomia, ja 10.6.1943 brittien laivastosifferit uusittiin.

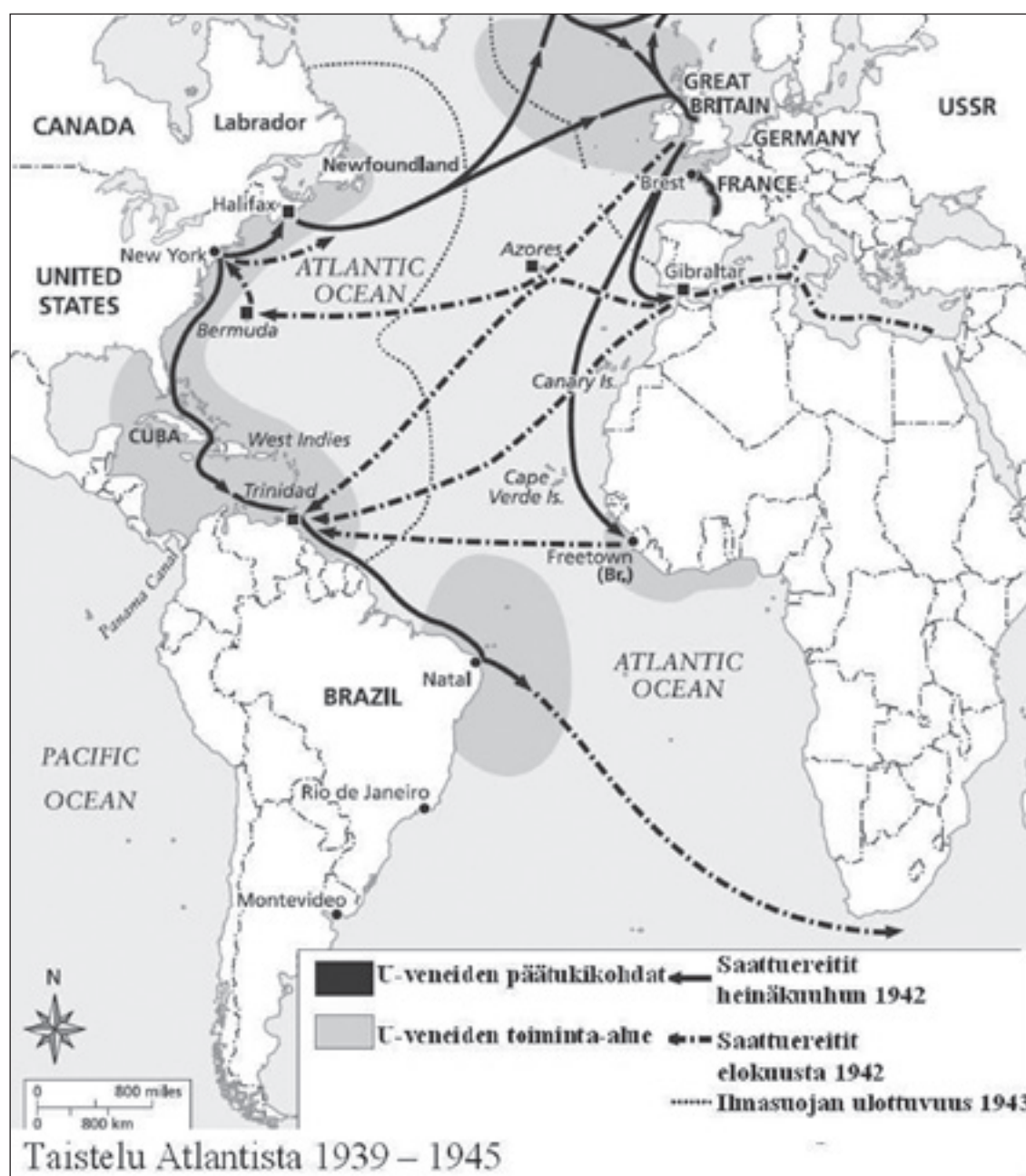
Sukellusveneiden tappiot kasvoivat. Helmikuun alkupuolella ne upottivat saattue SC-118:n 65 aluksesta kymmenen; susilauman yhdeksästä veneestä kolme upposi ja viisi vaurioitui. Vain neljä venettä pystyi jatkamaan tehtävässään.

Ultra ei pystynyt estämään sitä, että sukellusveneet osuivat saattueen reitille. Lauma ehti kokoontua ennen tehokkaiden vastatoimien alkua. Maaliskuussa 1943 Ultran lukunopeus oli kaksi vuorokautta, ja Dönitzillä oli Atlantilla peräti 120 sukellusvenettä. Ne upottivat tonnistoja enemmän kuin minään muuna sodan kuukauteena. Tästä alkaen sukellusveneiden toimintamahdollisuudet heikkenivät radikaalisti. Lentokoneet (niiden toimintasäteen lisääntyminen) ja tutkan käyttö ilmasta ja saattoalusten lisääntyminen ja nopeutuminen heikensivät ratkaisevasti sukellusveneiden mahdollisuuksia toimia pinnalla. Toukokuussa Dönitz veti veneensä pois Pohjois-Atlantin saattureiteiltä.

Sukellusveneen metsästys

Keväällä 1943 liittoutuneet siirsivät toimintansa painopistettä saattueiden suojaamisesta offensiiviin, sukellusveneiden ahdistamiseen. Voimien keskitämiseksi joustavasti Yhdysvaltain laivastoon perustettiin 10. Laivasto – ”laivasto ilman laivoja”. Tämä johtoesikunta käytti tehokkaasti hyväkseen torjunnan tietokeskusta.

Saattuelentotukialuksia

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

konstruointiin nopeasti, niin että kesällä 1943 niiden ympärille voitiin perustaa metsästäjäryhmiä (hunter killer task groups) ajamaan sukellusveneet esiin. Saattotukialukset rakennettiin rahtilaivan rungoille. Tällainen ryhmä pääsi saksalaisten sukellusveneidä "Trutz"-linjan sivuitse. Amerikkalaiset olivat 24.5. saaneet selvitettyksi sukellusveneidä saaman ohjeen, koska saksalaisviestit tuolloin luettiin välittömästi. Lukemisessa oli kuitenkin aukko 1.-4.6., ja vasta 4.6. voitiin metsästäjäryhmälle ilmoittaa Dönitzin 1.6. tekemä ohjeistuksen muutos. Silloin amerikkalaiskoneet pystyivät lähes välittömästi upottamaan sukellusvene U-217:n hyökkäyslinjan eteläpäästä. Seuraavana päivänä U-758 joutui hyökkäyksen kohteeksi. Se lähetti hätäsanoman, jonka yhteydessä amerikkalaisille paljastui sukellusveneidä polttoaineentäydennyspaikka. Jatkossa sanomista paljastui lisää täydennykseen liittyviä tietoja. Huoltosukellusvene U-118 upotettiin 12.6. Huoltosukellusveneen upottaminen lyhensi välittömästi useiden sukellusveneidä partiomatkoja.

Sukellusveneet harvenevat

Vedettyään sudet pois Pohjois-Atlantin saattueireiltä Dönitz lähetti veneitä kaukotoimintaan. Tällä välin oli löydettävä keinot tutkan ja lentokoneen yhteisvaikutuksen torjumiseksi. Pitkät matkat toiminta-alueille ja pysyminen pitkään toi-

minta-alueilla vaati polttoaineentäydennyksen järjestämistä keskisellä Atlantilla. Kesällä 1943 täydennysalue oli Azorien ympärillä. Huoltosukellusvene U-487 upotettiin 13.7.1943 Azorien lounaispuolella neljän saattotukialuksen voimin. Vaikka Ultralla toimikin tuolloin hitaasti, oli vanhemmista sanomista päätelty tämän huoltoveneen saapuminen alueelle täydentämään useita sukellusveneitä. Nämä joutuivat vaikeuksiin. Yksi tapasi 7.8. huoltosukellusveneen U-117, ja tämän amerikkalaiset lentokoneet upottivat. Kyseessä oli ainoa silloin käytettävissä ollut tankkausvene, mikä vähensi sukellusveneidä operaatioita elokuussa. Veneen löytämisessä oli taas käytetty varhemmin saatu sanomamateriaalia.

Heinä-elokuussa 1943 liittoutuneet upottivat 62 saksalaista sukellusvenettä. Elokuun lopussa oli toiminnassa enää 40 sukellusvenettä. Tuon kesän aikana liittoutuneet onnistuivat upottamaan suuren osan Dönitzin huoltoveneistä, yhteensä kahdeksan 11:sta silloin käytössä olleesta. Tämä tukahdutti sukellusveneidä toiminnan.

Saksalaiset olivat kehittäneet sukellusveneidä taktiikkaa ja uusia aseita. Tutkan havaitsemislaitteet paranivat. Akustinen torpedo oli käytettävissä saattoalusten tuhoamiseen. Liittoutuneet kehittivät kuitenkin "Foxy"-laitteen, joka saattoaluksen perässä hinnattuna houkutteli akustiset torpedot sivuun. Syksyllä 1943

Ulträn lukukyky palautui kesän vaikeuksien jälkeen. Näin saattueiden reitit voitiin ohjata kauemmas sukellusveneidä tunnetuista olinpaikoista. Veneitä ei riittänyt näitä harhautuksia tukkimaan.

Vuoden 1943 saattueitaistelussa salasanomien avaaminen oli ollut ratkaisevassa osassa. Kesän ja syksyn aikana liittoutuneet olivat sen avulla ohjanneet ilmavoimat oikeille alueille. Sodan loppuajan avaaminen sujui suuremmista ongelmista, vain vastustajan radiohiljaisuus oli enää esteenä.

Kesäkuun 4. päivänä 1944 amerikkalaiset valtasivat Ranskan Länsi-Afrikan länsipuolella U-505:n. Tällöin saatiin saaliiksi Enigma-laite ja käytössä olevat koodikirjat, mikä helpotti edelleen saksalaissanomien tulkintaa. Saksalaisille ei koko sodan aikana paljastunut tämäkään seikka, mikä olisi edellyttänyt koodien radikaalia muuttamista.

Sukellusveneistä vedenalaisia

Keväällä 1944 Saksan sukellusvenejohdolla sai käyttöönsä lisää sukellusveneitä. Merellä oli keskimäärin 60 sukellusvenettä. Ennen Normandian maihinnousua, joulukuusta 1943 kesäkuun alkuun 1944 sukellusveneet upottivat 19 liittoutuneiden alusta. Näin ei maihinnousua kuitenkaan pystytty torjumaan. Tässä yrityksessä upposi 50 taistelusukellusvenettä ja kaksi huoltosukellusvenettä. Tuolloin oli jo kevästä 1944 alkaen käytettävissä snorkkeli eli ilmaputki, joka lisäsi sukellusveneidä mahdollisuutta py-

Amerikkalaiset ovat juuri vallanneet U-505:n. Siitä saatu Enigma-kone ei enää paljon lisännyt Ultra-tiedustelun kapasiteettia.

syä pitkään pinnan alla. Nyt oli mahdollista toimia pinnan alla. Kesästä 1943 lähtien sukellusveneet olivat pakostakin pääosan toiminta-ajastaan sukelluksissa. Amerikan rannikolla veneet saattoivat odotella saalista satamien ulkopuolella nostu pinnalle vain öisin. Sään ansiosta ja vastustajan tulkitsa tiedustelutietoja virheellisesti sukellusveneet saivat menestystä Pohjois-Amerikan vesillä vielä kesäkuusta 1944 huhtikuuhun 1945. Ilmatoiminta ei ollut tällä alueella riittävää.

Huolimatta pintavoimien yllotteesta U-veneet olivat liittoutuneille ongelma sodan loppuun saakka. Saksalaisten uudet sukellusvenetyypit (XXI ja XXIII) kykenivät liikkumaan nopeasti veden alla, ja niiden käyttöontulo oli yritettävä estää. Luopuessaan 7.11.1943 yöhyökkäystaktiikasta Dönitz tilautti satoja uuden tyyppin veneitä, joiden oli määrä valmistua seuraavana keväänä. Keväällä

1944 liittoutuneet kuitenkin lisäsivät pommituksiaan Saksan laivanrakennusta vastaan, joten uusia veneitä valmistui käyttökuntoon vasta Normandian maihinnousun jälkeen.

Saksalainen merisotahistorian asiantuntija Jürgen Rohwer on katsonut, että radiotiedustelun vaikutus suursodan kehitykseen oli erittäin merkittävä vuoden 1941 loppupuoliskolla. Sen avulla säästettiin muuttamalla Pohjois-Atlantilla saattueirettejä arviolta 300 rahtialusta eli 1,6-2,0 miljoonaa tonnia. Ilman näitä aluksia Normandian maihinnousu olisi voinut siirtyä jopa kevääseen 1945.

Ohto Manninen

Päälähteet:

Jerry C. Russell, Ultra and the Campaign against the Uboats in World War II (1980)
Roger Sarty – Jürgen Rohwer, Intelligence and the Air Forces in the Battle of the Atlantic 1943-1945 (1988)

Huoltosukellusvene U-118 pommituksen kohteena.

Taistelu tonnistosta

	sukellusveneitä upotettu	upotettu 1000 tn	USA:ssa rakennetut	Brittien rakentamat	rakennetut yhteensä	lisäys 1000 tn
1939, 4 kk	9	810	101	231	332	-478
1940	22	4407	439	780	1219	-3188
1941	35	4398	1169	815	1984	-2414
1942	85	8245	5339	1843	7182	-1063
1943	237	3661	12384	2201	14585	+10974
1944	241	1422	11639	1710	13349	+11927
1945, 4 kk	152	458	3551	283	3834	+ 3378
Yhteensä	782	23351	34622	7863	42485	+19134

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Catanian lahden rannikkoa Agnone Bagnin kohdalla. Kuva: Urho Myllyniemen arkisto 10.7.1976

Ponte Granden rauniot sekä Anapo- ja Cianejokien suiston harjanteet. Kuva: Urho Myllyniemen arkisto 10.7.1976

Maastoa Melillin eteläpuolelta. Vasemmalla rautatie ja meren ranta. Kuva: Urho Myllyniemen arkisto 14.7.1976

Suunnitelma esiteltiin Eisenhowerille ja hänen puolustushaarakomentajilleen 13.maaliskuuta Alger'ssa. Suunnitelmaan tehtiin senjälkeen muutoksia ja tarkennuksia. Force 141 toimitti sen Eisenhowerille, joka hyväksyi sen 10.huhtikuuta. Sotatoimen ja sen valmistelujen kannalta asioiden olisi silloin pitänyt olla hyvin, mutta niin ei ollutkaan.

Montgomeryn mielestä joukkojen jako kahtaalle synnytti vaaran niiden tuhoutumisesta osina. Montgomery lähetti Alexanderille sanoman, jossa hän kertoi oman näkemyksensä Itäisen voimaryhmän tehtävästä. Hänen armeijansa täytyy operoida keskitetysti armeijakunnat ja divisioonat niin lähekkäin, että ne pystyvät tukemaan toisiaan. Maihinnousuista Gelan ja Scoglittin alueille tuli luopua. Lopuksi hän ilmoitti kategorisesti antaneensa käskyn, että maavoimien osalta kaikki Itäistä voimaryhmää koskeva suunnittelu ja työskentely jatkuu hänen edellä luonnosteleman suunitelman pohjalta.

Montgomeryn toimenpiteet saivat jyrkän kielteisen vastaanoton. Umpikujan purkamiseksi jouduttiin järjestämään uusia kokouksia.

Montgomery lähetti esikuntaansa palattuaan Alexanderille sanoman, jossa hän neuvoo esimiestään miten tämän tulisi menetellä. Sanoma päättyy virkkeeseen: "Mielestäni oikea vastaus olisi määrätä amerikkalainen armeijakunta minun johtooni ja antaa minun armeijan esikuntani hoidella koko operaatio maataistelun osalta."

Alexanderilla on täytynyt olla harvinaisen korkea sietoraja Montgomeryn pyrkyryyden suhteen. Sanoman viimeinen virke merkitsi sitä, että Montgomery halusi omia Alexanderin tehtävän tosin johtoporrasta alemmalla tasolla. Se että Alexander ei ryhtynyt alaisensa suhteen kurinpidollisiin toimenpiteisiin selittyi heidän tuttavuudellaan.

Eisenhowerin mahdollisuudet vaihtaa suunnitelmavaihtoehtoon valintaan olivat rajoitetut. Ylipäällikkönä

hän oli pakko toimia siten, että eri kansallisuuksien väliset kitkatekijät tulisivat minimoitua. Mutta kun Montgomeryn henkilökohtaiset valtapyytteet leikkasivat kansallisia arvovaltakysymyksiä, Eisenhower oli lujana ja palautti sekä Montgomeryn että Alexanderin omille paikoilleen "ruodussa".

Liittoutuneet pyrkivät harhauttamaan tulevan toimintansa päämäärän kaikilla tasoilla. Strategisella tasolla tarjottiin puolustajalle maihinnousukohteina Sardiniaa ja Kreikkaa. Operatiivisella tasolla tehtiin valemaihinnousu ja voimannäyttö Sisilian länsirannikolle puolustajan reservien sitomiseksi saaren länsiosiin. Taktisella tasolla tehtiin valemahanlaskuja paikallisten reservien suuntaamiseksi sivuun maahanlaskualueilta ja risteilijäosaston tykistösyöky Catanian sekä Taorminan edustoilille.

Brittien toteuttaman strategisen harhautusoperaation perusajatus oli nerokas. Saksalaiset tiesivät, että liittoutuneiden upseereja kuljetettiin jatkuvasti lentoteitse Espanjan rannikkoa pitkin Pohjois-Afrikkaan. Espanjan vesille tulisi toimittaa muka jonkin mereen pudonneen lentokoneen hukkuneena uhriina ruumis, jonka mukana olisi harhauttavia asiapapereita. Kun ruumis ajautuisi rantaan, olisi todennäköistä, että paperit joutuisivat saksalaisten asiamiesten käsiin.

Kaikille Sisilian operaatioon osallistuville joukoille annettiin koulutuskeskuksissa kaksi viikkoa kestävä maihinnousukoulutus. Koulutus huipentui 23.-30.kesäkuuta pidettyihin maihinnousun kenraaliharjoituksiin, jotka vietiin läpi divisioonittain.

Maihinnousu

Sotatoimi LADBROKE

Sisilian maihinnousu alkoi maahanlaskuilla puolustajan selustaan kummankin maihinnousevan armeijan alueilla. Brittiläisen 1.Maahanlaskuprikaatin tehtävänä oli

- vallata Ponte Granden silta ehjänä ja

pitää se Cassibilen alueella maihinnousevien joukkojen saapumiseen saakka,

- tukea yhdellä kompaniialla mereltä suoritettavaa kommandohyökkäystä Capo Murro di Porcon rannikkopaterille ja
- valmistautua jatkamaan hyökkäystä Syrakusaan.

Maahanlasku epäonnistui operaationa, silti sille asetettu tärkein päämäärä saavutettiin.

Sotatoimi HUSKY 1

Amerikkalaisen vahvennetun 505.Laskuvarjorykmentin tehtävänä oli

- vallata ilmasillanpää Niscemin eteläpuolella ja estää vihollisen pääsy pohjoisesta Gelan suuntaan
- katkaista vihollisen yhteydet ja estää tulellaan Ponte Olivon lentokentän käyttö,
- vallata ja pitää Gela - Caltagirone ja Gela - Vittoria teitä hallitseva tukikohta "Y" sekä tienristeys "X",
- tukea 1.Jalkaväkidivisioonan hyökkäystä divisioonan saavutettua yhteyden ilmasillanpäähän.

Sotatoimi HUSKY 1 epäonnistui operaationa. Taktillisella tasolla laskuvarjoyksiköiden oma-aloitteinen taistelutapa tuki kuitenkin merkittävästi 7.Armeijan maihinnousua.

Amerikkalaisen 7.Armeijan maihinnousu

Säätila alkoi nopeasti huonontua 9.heinäkuuta aamupäivällä.

- 7.Armeijan (Force 343) tehtävänä oli
- nousta maihin linjan Pozzallo - Ragusa - Chiaramonte Gulfi - Vizzini länsipuolella H-hetkellä hyökkäyspäivänä,
- vallata ja pitää lentokentät vähän pohjoiseen Comisosta ja Ponte Olivossa sekä laskupaikat Biscarissa ja luoteeseen Licatasta,
- vallata ja pitää toiminnassa Licatan sataman sekä
- valmistautua jatko-operaatioihin.

Brittiläisen 8.Armeijan maihinnousu

Brittiläisen 8.Armeijan tehtävänä oli

- nousta maihin Pozzallon ja Syrakusan välisellä alueella,
- edetä pääpiirteiselle tasalle Pozzallo - Ragusa - Syrakusa ja saavuttaa yhteys amerikkalaiseen 7.Armeijaan ja
- vallata Augustan ja Catanian satamat sekä Gerbinin lentokentät.

15.Armeijaryhmän kannalta tilanne ei ollut 10. heinäkuuta vakaa. Puolustajan taktillisten reservien vastahyökkäykset oli onnistuttu torjumaan, mutta operatiiviset reservit olivat vasta siirtymässä vastahyökkäyksiin Gelan ja Syrakusan suuntiin.

Puolustajan vastahyökkäykset

Vastahyökkäykset Gelan alueella

Panssaridivisioona "Hermann Göring" oli saanut ensimmäiset tiedot maihinnoususta omilta eteen ryhmitetyiltä tiedusteluelimiltään jo varhain 10.heinäkuuta aamulla. Divisioona ei jäänyt odottamaan käskyä ylemmiltä johtoportailta vaan lähti liikkeelle kello viideltä kahtena taisteluosastona. Siirron pituus oli kummallakin taisteluosastolla noin kolmekymmentä kilometriä, joten niiden olisi pitänyt saapua karkiosillaan noin kahden tunnin kuluessa hyökkäyksen lähtöalueelle Biscari - Priolo. Divisioona saavutti lähtöalueensa useita tunteja myöhässä ja oli hyökkäysvalmis vasta iltapäivällä.

Panssarivaunurykmentin taisteluosaston noin kello 14 alkanut hyökkäys pysähtyi Casa del Prion eteläpuolella vastassa olleen Jalkaväkirykmentti 16:n II pataljoonan puolustukseen, kun laivatykistön tuli erotti suojajalkaväen panssarivaunuista.

6.Armeija antoi 10.heinäkuuta kello 14.45 "Livorno" divisioonalle käskyn siirtyä Gelan suuntaan, jossa divisioonan tuli hyökätä yhdessä "Hermann Göring" divisioonan kanssa vihollisen lyömiseksi. XVI Armeijakunnan komentaja antoi käskyn 11.heinäkuuta toimenpantavasta vastahyökkäyksestä.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

5. Jalkaväkidivisioonan joukkoja rantautumassa tykistötulen alla 10. heinäkuuta aamulla Cassibilen George-sektorilla. Kuva: N.A. 4638, IWM

Panssaridivisioona "Hermann Göringin" tuli hyökätä Gelan suuntaan koillisesta ja "Livorno" divisioonan luoteesta. Yhtymien välirajaksi käskettiin valtatie n:o 117 välillä Ponte Olivo – Gela. Hyökkäyshetki oli kello 06.00.

Panssaridivisioona "Hermann Göringin" taistelujaotus muodostui kolmesta taisteluosastosta. Vasemmalla, Biscarin lounaispuolella oli Panssarikrenatöörirykmentti ja kompania "Tiikeri" panssarivaunuja. Panssarivaunurykmentti oli jaettu kahteen taisteluosastoon. Conrath johti divisioonaansa edestä liikkuen keskimmäisen taisteluosastonsa kärkekomppanian mukana.

Divisioonan hyökkäys alkoi kello 06.15. Saksalaisten ja italialaisten ilmapuotit suorittivat samaan aikaan voimakkaan ilmahyökkäyksen Gelaa ja sen edustalla olevaa laivastoa vastaan. Saksalaisten molemmat panssarivaunupataljoonat suuntautuivat keskitettyyn hyökkäykseen kohti Gelan lentokenttää. Kaksi risteilijää ja hävittäjä ampuivat kello 08.29-11.30 välisenä aikana saksalaisia panssarivaunuja vastaan 270 laukausta. Hyökkäjä joutui irtautumaan ja ryhmittymään uudelleen.

"Livorno" divisioonan komentaja odotti turhaan tunnin ajan ilmoitusta naapurinsa hyökkäyksen alkamisesta ja käski sitten oman hyökkäyksensä alkamaan kello 07.30.

Hyökkäys pysähtyi laivatykistön ja raskaan kranaatinheittimistön tuleen. Hyökkäävien pataljoonien jotkut yksiköt kärsivät yli 50 prosentin tappiot. Risteilijä Savannah ampui tällöin 474 laukausta. "Livorno" divisioonan vastahyökkäys oli päättynyt.

Conrath hyökkäsi iltapäivällä panssarivaunupataljoonillaan uudestaan. Hyökkäys sai hyvän alkumenestyksen ja panssarit etenivät jo laivatykistön varmuusaitaisyyden sisäpuolelle. Vastassa oli kuitenkin neljä patteristoa (- kaksi patteria) ja kaksi tykkikomppania suorammunnassa sekä neljä Sherman

panssarivaunua, joiden tulivoima pysäytti hyökkäyksen.

Saksalaiset panssarivaunut joutuivat ampumaan päin sokaisevaa aurinkoa. Amerikkalaisilla tykkimiehillä oli aurinko selän takana, mikä oli merkittävä etu.

Panssarikrenatöörirykmentin hyökkäys Biscarista kohti Acatejoen yli johtavaa Ponte Dirilloa ei pystynyt murtamaan vastassa olleen amerikkalaisen pataljoonan puolustusta. Puolustaja sai tuekseen neljä laivaston hävittäjää, jotka ampuivat päivän kuluessa kaikkiaan 1796 laukausta.

Taisteluun liittyi myös uusi tekijä. Vitorian suunnasta hyökkäsi noin 300 laskuvarjomiehen osasto panssarikrenatöörin kylkeen. Syntyi iltapäivään kestänyt taistelu, joka pysäytti hyökkäyksen Ponte Dirillon suuntaan. Guzzoni käski 11.heinäkuuta iltapäivällä XVI Armeijakunnan lopettaa kaikki hyökkäyksellinen toiminta Gelan alueella.

Vastahyökkäykset Syrakusan suuntaan

Eteentyönnetty tiedusteluelimet ilmoittivat varhain aamulla 10.heinäkuuta eversti Schmalzille vihollisen maihinnousuista alueella Syrakusa – Ispica – Noto. Hän päätti 6.Armeijalta saamansa toimintaohjeen mukaisesti lähteä vastahyökkäykseen Syrakusan suuntaan. Prikaati marssi tietä Catania – Lentini – Syrakusa.

"Panssarikrenatööripataljoona" ja rynnäkötykkikomppania etenivät 11.heinäkuuta aamulla Melillistä Syrakusan suuntaan. "Panssarikrenatööripataljoona" sai Priolon pohjoispuolella kosketuksen Syrakusan suunnasta hyökkääviin brittiläiseen 5.Jalkaväkidivisioonan osiin, joita tuki laivatykistö. Maasto on Melillin eteläpuolella avointa ja mereltä näkee lähes esteettä tähyistä liikenteen tiellä. Kevyet risteilijät Uganda ja Mauritius tukivat 152 mm:n tykistöllään brittejä niin tehokkaasti, ettei

Schmalz voinut jatkaa hyökkäystä Syrakusan suuntaan. Prikaati Schmalz peräytyi Melilliin ja ryhmittyi puolustukseen.

Schmalz totesi 11.heinäkuuta illalla, että vain hänen joukkonsa olisi käytettävissä Catanian alangon suunnassa estämään maihinnousijan etenemiseen Messinaan. Schmalz päätti ryhmittyä puolustukseen maastollisesti edullisemmalle Lentinin alueelle ja suojata ryhmittymisen viivyttämällä "Panssarikrenatööripataljoonalla" Melillin ja Lentinin välillä.

Kilpajuoksu Messinaan

Brittien hyökkäys Catanian suuntaan ei 13.heinäkuuta edistynyt toivotulla tavalla. Sää oli helteinen ja jalkamarssein etenevät brittidivisioonat alkoivat väsyä. Joukkojen liikkuvuus perustui siiviliväestöltä pakko-otettuihin aaseihin ja muuleihin. Nyt kostautui Montgomeryn päätös, että moottoroitujen divisioonien kuljetusvälineitä ei oltu otettu mukaan maihinnousun ensivaiheessa.

Montgomery käski 13.heinäkuuta XIII Armeijakunnan murtautua Lentinin alueelta läpi Catanian alangolle.

Hyökkäykset Ponte dei Malatin ja Primasolen silloille eivät ratkaisevasti

vauhdittaneet brittien etenemistä. Jalkaisin liikkuva brittien XIII Armeijakunta ei ollut saanut otetta mekanisoidusta ja panssaroidusta viivyttäjistä. Huomatessaan ettei Catanian alangon suunnassa ole saavutettavissa tuloksia, Montgomery siirsi painopisteen armeijansa vasemmalle siivelle pyrkien kiertämään Etnan muodostaman esteen vasemmalta puolelta.

Montgomery suuntasi 1.Kanadalaisen divisioonan 12.heinäkuuta omavaltaisesti valtatielle 124 ja hankki vasta jälkikäteen toimenpiteelleen Alexanderin hyväksymisen. 15.Armeijaryhmä antoi 13.heinäkuuta kello 21.16 käskyn tulevien operaatioiden perusteista, jolla armeijojen välirajaa muutettiin siten, että valtatie 124 tuli kuulumaan 8.Armeijalle.

Käskeyteli melkoisena yllätyksenä 7.Armeijalle. Pattonin kärsivällisyys oli kovalla koetuksella, mutta hän noudatti käskyä. Välirajan siirto vaikutti ratkaisevasti Sisilian sotatoimien jatkuu. Amerikkalainen 45.Jalkaväkidivisioona, joka oli ehtinyt jo työntymään osillaan valtatie 124 tuntumaan, joutui kääntymään ympäri, palaamaan takaisin rannalle ja ryhmittymään uudelleen. Vaikea ryhmittymismuutos 1.D:n tait-

Brittien jalkaväkeä marssilla 11.7.1943. Kuva: N.A. 4306, IWM

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

se keskeytti amerikkalaisen II Armeijakunnan etenemisen noin kolmeksi vuorokaudeksi, sillä 45.Jalkaväkidivisioonalla kykeni osillaan hyökkäykseen vasta 17.heinäkuuta kello 04.00.

Näin saamansa aikavoiton turvin puolustaja kykeni siirtämään Sisilian länsipäästä italialaisen XII Armeijakunnan jalkaväkidivisioonat Etna-asemaan, siellä jo olevien 6.Armeijan muiden yhtymien yhteyteen. Saksalainen XIV Panssariarmeijakunnan Esikunta otti 17.heinäkuuta johtoonsa Sisiliassa olleet saksalaiset joukot ja syrjäytti asteittain saarella olleet italialaiset johtoporaat. Guzzoni alisti 2.elokuuta kaikki sotatoimialueella toimivat saksalaiset ja italialaiset joukot XIV Panssariarmeijakunnan esikunnalle.

Patton oli päivä päivältä tyytymättömämpi armeijalleen määrättyyn passiiviseen tehtävään suojata Montgomeryn sivusta ja selusta. Alexander havaitsi Pattonin olevan oikeutetusti turhautunut ja antoi tälle luvan toteuttaa suunnitelmansa saarrostushyökkäyksestä Palermoon.

Sisilian länsiosan valtaamiseksi Patton perusti tilapäisyhtymän, joka käsitti jalkaväkidivisioonan ja maahanlaskudivisioonan. 23. heinäkuuta oli Sisilian länsiosa yhtymän hallussa.

Alexander oli tällä välin todennut, ettei 8.Armeija ollut yksinään riittävän voimakas karkottamaan akselin joukkoja Sisiliasta. Hän antoi siksi 7.Armeijalle 20.heinäkuuta uuden tehtävän. Palermoon valtauksen jälkeen Pattonin tulisi kääntää joukkonsa pohjoisen rannatien suunnassa itään, edetä 8.Armeijan rinnalle, jonka jälkeen molempien armeijojen tulisi hyökätä Messinan suuntaan.

Vauhdittaakseen hyökkäystään amerikkalaiset suorittivat kolme merikoukkausta saksalaisten selustaan.

Mussolinin kukistuminen 25.heinäkuuta nosti aivan uudella tavalla esiin kysymyksen Sisiliassa olevien saksalaisten joukkojen käytöstä. Kokeneet panssariyhtymät olivat liian arvokkaita uhraattaviksi Sisiliassa. Kesselring hankki Hitleriltä luvan aloittaa evakuointi parhaaksi katsomanaan ajankohtana. Evakuointi toteutettiin 10. - 17.elokuuta.

Amerikkalaisen 3.Jalkaväkidivisioonan partio tunkeutui Messinaan 16.elokuuta illalla. Patton ajoi Messinaan 17.elokuuta kello 10 ja otti virallisesti vastaan kaupungin siviili- ja sotilasviranomaisten antautumisen.

Urho Myllyniemi

Avection Ky Kauko Kivilehto Kokkola	Kometko Oy Konnevesi	Konnekuljetus Oy Konnevesi
A ja T Myyry Oy Kontiolahti	Insinööritoimisto H. Eskelinen Oy Kotka, www.heske.fi	Kotkan Metallityöt Oy Kotka
Kiitos sotaveteraaneille Kotkasta! nro 114 	Kuumic Oy Kuusankoski www.kuumic.fi	PVK-Kaivu Oy Elimäki
Kymen STG Group Kouvola	Kiitos sotaveteraaneille Kuusankoskelta! nro 113 	Valkealan Vaihtoautot Ky Valkeala
KORIAN PÖLKKY	Kronoby Elverk Kruunupyyn Sähkölaitos	Kuljetuspalvelu J. Heimonen Ky Kuopio
Maanrakennuspalvelu Mikko Lyytinen Oy Kuopio	Betola Oy Kuopio	"palvelua iloisella mielellä" Puijon Kiinteistöpalvelu Oy Kuopio
Kuopion Talokeskus Oy Kuopio	Pölkky Oy Kuusamo www.polkky.fi	JPT Jaskari Oy Köyliö
Ipa-Pesu Oy Lahti	Kuljetus Raimo Kivinen Ky Lahti	JVW Service Oy Lahti
Kasit Oy Laihia	Moto-Olli Oy Laitila	M. Uussaari Oy Laitila
Teleko Oy Lappeenranta www.teleko.fi	Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy Lappeenranta	Kiitos sotaveteraaneille Lappeenrannasta! nro 109

Junkersille muistomerkki Latviaan

JK-274:n muistomerkki paljastettiin 4.6.2013 runsaslukuisen kutsuvierasjoukon läsnäollessa. Saulkrastin kaupungin järjestämässä juhlallisessa tilaisuudessa olivat läsnä

Omaisten edustajat Sirkka-Liisa Koivuniemi (os. Valkeeniemi) ja Jouni Valkeeniemi muistomerkin paljastuksen jälkeen. Sirkka-Liisa syntyi isän kaatumisen jälkeen saman vuoden syksyllä. Hän oli voinut tutustua isäänsä vain valokuvien ja jälkeen jääneiden kirjeiden avulla ja nyt saattoi laskea kukat isän kaatumispaikalle 70 vuotta myöhemmin. Aimo Valkeeniemi oli Jouni Valkeeniemen isosetä.

mm. pormestari **Ervins Gravitis**, Suomen ja Latvian suurlähettiläät **Pirkko Hämäläinen** ja **Juris Bone**, Latvian puolustusministeriön parlamentaarinen sihteeri **Veiko Spolitis**, Latvian ilmavoimien edustajia, Lapin lennoston ja killan edustajia Rovaniemeltä, Lentovarikon killan edustajia Tampereelta, JK-274:n lentäjien omaisten edustajia sekä latvialaiset **Janis** ja **Guntis Seregins** (isä ja poika), jotka osoittivat Junkersin turmapaikan Vesa Rinkiselle.

JK-274:n muistomerkki oli Lapin lennoston killan ja Saulkrastin kaupungin yhteishanke. Muistomerkin suunnitteli latvialainen arkkitehdiksi valmistuva **Dace Ungure**. Muistomerkki on betonista ja siinä on metalliosia, johon on leikatut Junkersin silhuetti.

Muistomerkin ja muisto-

JK-274:n muistomerkki on näyttävä kokonaisuus.

merkkialueen rakensi saulkrastilainen yritys SIA ZK Celtniecība.

Muistomerkkialueella on informaatiotaulu, jossa on latviaksi, suomeksi ja englanniksi kerrottu JK-274 viimeisestä lennosta ja turman uhreista.

Muistomerkkihanketta ovat tukeneet useat latvialaiset ja suomalaiset yksityishenkilöt ja yhteisöt, joista erityisesti mainittakoon SIA Neste Latvija.

Teksti: Vesa Rinkinen

Kuvat: Jorma Hautala

Junkers JK-274:n viimeinen lento

Suomen Ilmavoimat osti alkuvuodesta 1943 Saksasta 24 uudenaikaista Junkers Ju 88 A-4 -pommikoneita. Tehdas luovutti koneet tilaajalle huhtikuussa 1943 ja ne lennettiin Suomeen kahdessa erässä. Jälkimmäinen 12 koneen erä starttasi Pohjois-Saksasta Tutowista huhtikuun 22. päivänä. Yksi koneista oli JK-274, jonka miehistöön kuuluivat kersantti Urho Jääskeläinen ohjaajana, luutnantti Lauri Suhonen tähtäjänsä ja kersantti Aimo Valkeeniemi radiosähkötäjänä. Lisäksi matkustajana oli alikersantti Erkki Horma, joka palveli suomalaisessa vapaaehtoispataljoonassa Saksassa ja oli lomamatkalla

Suomeen. Koneen lentomatka päättyi traagisesti. Se sai moottorivian Riian pohjoispuolella ja syöksyi metsään lähellä Pabazin kylää, 40 km pohjoiskoilliseen Riiasta 23.4.2013 kello 11:35. Kone syttyi palamaan ja tuhoutui täysin. Kolmehenkinen miehistö ja matkustaja saivat välittömästi surmansa.

Junkers JK-274:n putoamispaikka kauan arvoituksena

Vaikka JK-274:n lentoturma oli pääpiirtein kuvattu kirjallisuudessa, ei koneen tarkkaa putoamispaikka kukaan tiennyt. ”Kiinnostuin asiasta keväällä 2010, kun luin Matti Hämäläisen teoksen Pommituslentolai-vue 44”, kertoo Vesa Rinkinen.

Summittaisen vihjeen koneen putoamispaikasta hän sai kirjan kuvasta, joka kuvatekstin mukaan esitti tuhoutuneen koneen jäännöksiä ”Pabatsin kyläläisten ihmeteltävänä”.

Jaakko Hyvösen teoksessa *Kohtalokkaat lennot 1939–1944* kerrotaan koneen tuhoutuneen Riian kaupungista noin 40 kilometriä pohjoiskoilliseen sijaitsevan Pabatsin kylän lähistöllä. Kansallisarkiston Sörnäisten toimipisteessä Rinkinen tutustui yksityiskohdalliseen tutkimusaineistoon koneen tuhoutumisesta, mutta paikan tarkkaa sijaintia ei mainita sielläkään.

Kun painetuista lähteistä ja arkiston tiedoista ei ollut apua, eikä sotilasilmailumme historiaa tuntevilla henkilöillä ollut tietoa tarkasta putoamispaikasta, lähdin Latviaan selvittääkseni asiaa paikan päällä. Kuvittelin, että joku iäkäs kyläläinen voisi vielä muistaa tapahtuman ja ehkä olisi nähnytkin sen ja että onnistuisin löytämään paikallisen asukkaan, joka osaisi opastaa minut koneen putoamispaikalle. Tiesin hyvin, että todennäköisyys tällaiselle oli erittäin pieni, mutta toisaalta oli selvää, että yrittämättä ainakaan ei voi onnistua, muistelee Rinkinen hankkeen alkuvaiheita.

Koneen putoamispaikka löytyy

Vesa Rinkinen teki vuonna 2010 vaimonsa Pirjon kanssa kaksi tutkimusmatkaa Latviaan, ensimmäisen heinäkuussa ja toisen syyskuun lopulla. Heinäkuussa sattui tapaus, jota hän nimittää onnekkaksi yhteensattumaksi. Erinäisten vaiheiden jälkeen hän sai sattumalta yhteyden henkilöön, jonka isoäiti oli nuorena tyttönä kuullut voimakkaan pamauksen ja ajettuaan polkupyörällä paikalle nähnyt tuhoutuneen koneen jäännökset.

Syyskuussa silminnäkijän poika, tunnettu paikallinen museo- ja kotiseutuharrastaja, näytti paikan, johon kone oli aikalaistiedon mukaan pudonnut, ja josta hän oli nuorena löytänyt pieniä koneen osia. Sain myös haastatella hänen nyt jo iäkästä äitiään, onnettomuuden silminnäkijää. Dokumentoin hänen kertomuksensa, valokuvasin onnettomuuspaikan ja merkitsin sen topografiikartalle sekä kirjoitin muistiin paikan GPS-koordinaatit (N 57,22423 - E 24,39064). Koneen putoamispaikka sijaitsee nykyisen Saulkrastin kaupungin eteläpuolella vanhan Tallinna-Riika -tien varressa sijaitsevan huoltoaseman eteläpuolella. Pabazi ja muita paikallisia ky-

liä on yhdistetty Saulkrastin kaupungiksi. Uusi tie E67, Via Baltica, on noin 1,5 kilometriä putoamispaikasta itään.

Ehdotus muistomerkistä

Tampereen Suomalaisen Klubin Ruutiukkojen lounaskokouksessa piti Vesa Rinkinen 7.2.2011 Junkers JK-274:n putoamispaikan etsimisestä ja löytämisestä esitelmän, joka julkaistiin Klubin internet-sivulla <http://www.tampereen-suomalainenklubi.fi/tapahtumat/07022011.html> Esitelmä päättyi sanoihin: ”Nyt kun tiedetään tarkalleen, mihin JK-274 putosi, olisi perusteltua pystyttää paikalle muistomerkki. Se olisi kunnianosoitus onnettomuudessa menehtyneille, jotka käskettyä tehtävää suorittaessaan sodan aikana saivat surmansa vieraalla maalla. Myös omille näiden sankarivainajien muistamisella olisi merkitystä”.

Junkers JK-274:n putoamispaikka valokuvattuna 23.4.1943. Kuva. Sa-kuva

Keski-Suomen veteraanien lentävä osasto

Maria Kiviaho ja lentopäivänä 92-vuotta täyttänyt Mirjam "Mikki" Haavila.

Ilalla 19.6. tapahtui se, mitä kevään kuluessa oli valmisteltu. Tikkakosken lähistölle saapui Aeronaut-nimisen yrityksen pakettiautoja perävaunuineen. Aeronaut on Suomen toiseksi vanhin kuumailmapallolennätyksiä tarjoava yritys. Yleisölennätyksiä se on tehnyt jo 1989 lähtien. Alkullista varmistui lähtöpaikaksi Ränssin Kievarin piha-alue, sillä tuulen suunta ratkaisee kuumailmapallon lähtöpaikan ja ennen kaikkea sen "oletetun" laskeutumispaikan. Markku Sipinen totesikin kuumailmapalloa täyttäessään tietävänsä laskeutumispaikasta vain sen, että siellä on hyttysiä ja ystävällismielisiä alkuasukkaita.

Kaluston lentokuntoon saatamisen ohessa yrityksen henkilöstö vastaili toimittajien kysymyksiin. Toimittajia oli APU-lehdestä, YLE Keski-Suomesta, Sotaveteraani-lehdestä ja paikallislehtien edustajia. Toimittajia varten oli laadittu esite, jossa esitettiin tulevan lentotapahtuman sponsoroineet yritykset, lennätettävien nimi, ikä ja sodan ajan tehtävä. Esitteen perusteella toimittajat pystyivät etukäteen valmistautumaan.

Vaikka perustan tapahtuman onnistumiselle mahdollisti yritysten sponsorituksi, tapahtuman toteutumisesta kuuluu viime kädessä kiitos Jyväskylän kaupungin sosiaalineuvoja Maria Kiviaholle. Ve-

teraanikenttä ja veteraanien toiveet ovat Marialle tuttuja ja tämän kuumailmapallolennon toteutuminen vastasi usean veteraanin toiveeseen.

Vihdoin minibussin saapui tuoden mukanaan Keski-Suomen alueen 14 veteraanista koostuvan lentävän osaston. Alaikärajaksi oli 90 vuotta. Sponsoritoimintaan liittyen jokainen veteraani noudettiin kotoaan ja myös palautettiin sinne lennon jälkeen.

Veteraanien purkautuessa bussista toimittajat kilvan riensivät heitä haastattelemaan. Todennäköisesti yleisin toimittajien veteraaneille esittämä kysymys oli: Jännittääkö lennolle lähtö? Yleisin vastaus oli: Mitäs sitä jännittämään, nautitaan kauniista suomalaisesta maisemasta lennon aikana.

Keski-ikä 92,5 vuotta, vanhin 98-vuotias

Vaikka tämän ikäisten kuumailmapallolento lienee ainutlaatuista maailmassa, tilaisuudesta ei tarkoituksella haluttu tehdä yleisötapahtumaa mainostamalla sitä etukäteen. Suuret yleisömassat olisivat häirinneet veteraanien haastatteluja, pallojen lentokuntoon saattamista ja veteraaneille annettavaa lentoturvallisuuteen liittyvää koulutusta.

Vanhin osallistuja, 98-vuotias Väinö Viinikainen kertoi elämänsä aikana lentäneensä niin paljon kaupallisilla lennoilla,

ettei edessä oleva koitos jännittänyt ollenkaan. 90-vuotias (Keski-Suomen viimeinen Pilvenveikko) Antti Savela kertoili varsin poikkeuksellisesta sotilasurastaan. Sotatyöt hän aloitti Pajarin sissinä, mutta lentovarikon päällikkönä toiminut velipoika kehotti hakeutumaan Uttiin 5 kk:n mekaanikkokurssille. Kurssin läpäistyään Antti siirrettiin Lentovarikko 4:lle Tikkakoskelle mekaanikoksi huoltamaan Blenheimien ja Dornierien moottoreita. Sieltä matka jatkui -42 upseerikouluun Niinisaloon, jonka jälkeen Mensuvaaraan tähtäriksi LentoR 4:n pommikonelaivueeseen nro 46. Lentäminen oli siis Antille tuttua jo sota-ajalta.

Miehiä ja naisia

Jos ei miehillä ennen lentoa "punti tutissut", eivät kyllä jännittäneet naisetkaan. Lennolle osallistunut Aino Lehtonen (91) kertoi odottavansa lennosta ikimuistoista tapahtumaa. Ja Ainon toive toteutui. Samassa korissa lentäneet herrasmiehet Martti (94), Kaarle (92) ja Simo (93) lauloivat Ainolle ja Margitille (91) serenadin noin kilometrin korkeudessa.

Vielä toinen juttu Ainosta. Jokunen aika sitten olimme pelaamassa piirimme puheenjohtajan Birger J Fältin ja Ainon kanssa Rintamaveteraanien kutsuvierastilaisuudesta Peurungasta. Birger kysyi Ainolta: "Mistä sinä Aino ammennat tuon pirteytesi ja aktiivisuutesi"? Minä ainakin odotin tyyppillistä terveysalan lehtien vastausta: liiku paljon, syö terveellisesti ja nuku hyvin, jne. Mutta Ainopa vastasi: "Minä katselen monesti TV:stä tulevia thrilleireitä puolille öin, meen maata, monesti herään kolmelta yöllä syömään leipää ja keitän kahvit, meen maata ja herään aamu kahdeksalta ottamaan lääkkeit. Jos tällä reseptillä saavuttaa Ainon virkeyden, aloitan itse sen noudattamisen jo heti huomenna.

Veteraanien lentäessä taivaalla ympärillä pyöri myös pienkone, joka ilmasta kuvasi tapahtumia. Kuvaamisen oli järjestänyt lennot toteuttanut yritys ja heidän kotisivuiltaan www.aeronaut.fi voi käydä katsellessaan kuvia.

Lento kesti noin tunnin ja korkeimmillaan huimapäät lensivät noin 1 km:n korkeu-

dessä. Molemmat pallot laskeutuivat Tikkakosken lentokentän alueelle hallitusti.

Veteraanin kiitos

Eräs veteraaneista piti lennon jälkeisen veteraanien kiitospuheen. Hän kiitti tapahtuman järjestäjiä tästä ikimuistoisesta tapahtumasta. Kun hän haki vertausta sille rinnassa polttavalle kiitoksen määrälle, hän rinnasti sen siihen kuumuuteen, jolla ilmaa puhalletaan liekeillä pallojen sisään lennon aikana. Voisiko kiitoksen määrää sen voimallisemmin ilmaista.

Lennon jälkeen tiedustelin Ilmasotakoulun johtajalta eversti Petri Tollalta, voisiko veteraanien lentävä osasto vierailla Tikkakosken varuskunnassa saamassa lisää "lentoalan koulutusta" ilmavoimallisesti painotettuna. Eversti Tolla ilmoitti Ilmasotakoulun ottavan mielellään veteraanit vierailulle loppukesästä. Joten varuskunnassa tavataan veteraanien lentävän osaston kanssa ilmaisuusmerkeissä.

Vesa Juko

Lennon jälkeen nautiskeltiin kuohuviiniä ja mansikoita.

JR1:n historia on nyt saatavana kirjana

VALKEASAARESSA LÄPIMURTO –
Jalkaväkirykmentti 1 Jatkosodassa

JR1:n vaiheet Jatkosodassa on kirjoittanut evl, ST Janne Mäkitalo. Osa tekstistä on maj (evp) Jukka Vainion käsialaa. Kirjan kustantaja on Docendo Oy. Kirjoittajat ovat pitäneet lukuisia taistelupaikkaesittelyjä Kannaksella ja haastatelleet JR1:n sotilaita. Neliväripainoksen noin 400 sivua kertovat rykmentin sotatien perustamisesta aina v. 1944 kotiuttamiseen. Kuvat, kartat ja Veteraanien haastattelut luovat mielenkiintoisen kuvan hyökkäys-, asemasota- ja suurhyökkäyksen torjuntavaiheesta. Kirja on tullut painosta ja sitä voi tilata hintaan 54 € + postikulut. Yhteydenotot Perinnekillan sihteerille jarmo.tolski@pp2.inet.fi, puhelin 040 153 8973.

JR1:n Perinnekillalta ry

Maanpuolustusjuhla Salpalinja-museolla – Rauhan rakentajat -muistomerkki paljastettiin

Miehikkälän, Luumäen ja Virolahden reserviupseeri- ja reserviläisyhdistykset järjestivät isänmaallisen maanpuolustusjuhlan Miehikkälän Salpalinja-museolla, kesäkuun viimeisenä sunnuntaina. Juhlassa rauhanturvaajat paljastivat Salpalinjan rakentajien työn ja kaikkien Suomea puolustaneiden kunnioittamiseksi Rauhanrakentajat-muistomerkkin. Satapäisen juhlayleisön muodostivat maastosta palanneet Salpavaelluksen osanottajat sekä eri maanpuolustus- ja veteraanijärjestöjen jäsenet.

Rauhan rakentajat -muistomerkki on koottu paljaalle kalliolle. Graniitti on materiaalina karun kaunis ja se symbolisoi ikuisuutta.

Juhlapuheen maanpuolustusjuhlassa piti Itä-Suomen sotilasläänin komentaja kenraalimajuri **Veli-Pekka Parkatti**. Muita puhujia juhlassa olivat muun muassa Salpalinjan perinneyhdistyksen puheenjohtaja eversti **Arto Mikkonen** ja Suomen Rauhanturvaajaliiton puheenjohtaja kenraaliluutnantti **Paavo Kiljunen**. Sotilasmusiikista vastasivat Rakuunasoihtokunta ja rauhanturvaajien Fatteri-soihtokunta. Juhlassa kuultiin myös paikkakuntalaisten laulajien esityksiä. Laulaja **Raija Bernitz**, säestäjänään hanuristi **Pertti Husu** ja vuoden 2008 tangokuningas **Jukka Hallikainen** säestäjänään musiikkieverstiluutnantti **Harri Saksa**, esittivät tunnettuja kappaletta.

Varsinainen ”veret pysähdyttävä” ohjelmakatkos koettiin, kun ilman ennakkovaroitusta yleisön eteen ryntäsi sotilaspukuinen, aseistautunut ja kiroileva ”alikersantti **Antti Rokka**”. Antti piti tilaisuuden juontajalle tiukkasanaisen puuttelun:

Usot sie ukko, että mie en käy kiviä siun polulleis asettelemaan.... Alikersantti **Rokka** oli paikkakuntalainen **Antti Peltola**, juuri Teatterikorkeakouluun valittu näyttelijä. Tilanteen rauhoituttua ohjelma sai taas jatkoa.

Puolustuslinja oli tarpeellinen

Salpalinjan linnoitustyö lähti liikkeelle jo runsaan viikon kuluttua Talvisodan päättymisestä, kun Mannerheim oli Inkilän neuvottelussa Juvalla todennut, että puolustuslinja on viipymättä rakennettava. Sodan kokemukset olivat osoittaneet, että puolustustaistelussa ilman suojaa olevat joukot väsyvät nopeasti ja kärsivät suuria tappioita. Tarvittiin siis linnoitettu puolustusasema.

Talvisodan rauhansopimus ei poistanut sodanuhkaa. Päinvastoin, vihollisella oli edelleen vahvat joukot rajan tuntumassa. Tapahtui rajaloukkauksia, uusia teitä ja lentokenttiä rakennettiin rajan läheisyyteen. Hyökkäyksen uhka ja epävarmuus vaikuttivat siihen, että

linnoitustyöt saatiin nopeasti käyntiin ja että rakentamiseen osoitettiin ennennäkemättömän paljon työvoimaa ja rahaa.

Salpalinja on eräs vahvimista toisen maailmansodan aikana rakennetuista linnoituksetjuista, totesi Veli-Pekka Parkatti puheessaan.

Suomenlahdelta Savukoskelle ja sieltä edelleen jäämerelle kenttälinoitettuna rakennettu puolustuslinnoitus, Salpalinja on suurin yksittäinen rakennuskohde, mitä Suomessa on koskaan toteutettu.

Linnoituksen lasketaan maksaneen tuon ajan rahassa, ilman ulkomaista työapua, noin 2,5 miljardia markkaa. Se on suhteellisesti ottaen yhtä paljon kuin koko tämän vuoden puolustusbudjetin osuus valtion budjetista.

Tätä puolustusasemaa ei testattu koskaan, se ei joutunut taisteluun. Joku voi sanoa, että mitä hyötyä siitä sitten oli. Todellisuudessa joka on ollut niin vahva, ettei sitä vastaan kannattanut hyökätä, on parhaiten täyttänyt tehtävänsä, kenraali Parkatti totesi. Toisen maailmansodan jälkeen on sotataito muuttunut. Linjapuolustuksesta on siirrytty aluepuolustukseen.

Yhtenä merkittävimmistä toisen maailmansodan linnoi-

tusketjuista Salpalinja kuuluu Museoviraston määrittelemiin Suomen valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin. Etelä-Karjalan Sotaveteraanipiiri on esittänyt valtioneuvostolle Salpalinjan nimeämistä itsenäisyysmemoriaaliksi Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuonna 2017.

Ansioituneita palkittiin

Salpavaelluksen järjestelyssä pitkään mukana olleita henkilöitä palkittiin Salpalinjan perinneyhdistyksen Salpa-rakentajan ansiomitalilla. Mitalin vastaanottivat:

Hannu Lavonen, Reino Pietikäinen ja Risto Sivula Miehikkälästä, **Jorma Mänttari ja Kari Tahvanainen** Luumäeltä, **Eero Kaasalainen** Savitaipaleelta sekä **Jukka Lappi** Virolahdelta.

Samoin juhlassa palkittiin Salpavaelluksen järjestelyssä jo pitkään mukana olleita henkilöitä muistoesineellä:

Armi Oinonen ja Kimmo Salmela Miehikkälästä, **Hannu Ilves ja Jukka Sillanpää** Luumäeltä sekä **Pekka Krouvi, Petri Rajajärvi ja Erkki Rikola** Virolahdelta. Lisäksi vaelusidean ”isä” **Arto Lavento** palkittiin vaeltajan sauvalla.

Rauhan rakentajat -muistomerkki paljastettiin

Kymenlaakson Rauhanturvaajien aloitteesta ja Suomen Rauhanturvaajaliiton myötävaikutuksella sekä yritysten taloudellisen yhteistyön tuloksena valmistunut Rauhanrakentajat -muistomerkki paljastettiin juhlan päätteeksi Salpalinjan museon piha-alueen lähituntumassa.

Muistomerkki on rapakivigraniitista avokalliolla rakennettu kivirakennelma ja on läpimitaltaan neljä metriä ja korkeudeltaan metrin. Kivi on materiaalina karun kaunis ja se symbolisoi ikuisuutta. Rauhanrakentajat -teoksen on suunnitellut miljöosuunnittelija **Kalle Ränkä** Mikkelistä.

Muistomerkillä kunnioitetaan Salpalinjan rakentajien uutteraa työtä isänmaamme itsenäisyyden ja kansamme vapauden puolesta. Se on myös suomalaisten rauhanturvaajien kunnianosoitus ja kiitos sotavuosina Suomea puolustaneille miehille ja naisille. sanoi Suomen Rauhanturvaajaliiton puheenjohtaja Paavo Kiljunen juhlassa pitämässään paljastuspuheessa.

Kuvat ja teksti: Matti Värri

Maanpuolustusjuhla pidettiin Salpalinja-museon piha-alueella. Taustalla ravintola- ja museorakennus.

*Suurkiitokset Teille
Sotaveteraanit!*

Raimo Hakkarainen Oy
Mustijärventie 25, Ruutana
puh.03-358 3100

**Vanhustyön
Keskusliitto Ry**
Helsinki
www.vtkl.fi

Salpalinjalla juhlavaellus

Tämän kesäinen Salpavaellus ajoittui kesäkuun viimeiseen viikonvaihteeseen. Järjestyksessään vaellus oli jo kahdeskymmenes, kun kansallistuntainen 160 osallistujan joukko kaakonkulman metsissä samosi. Vaeltajien määrä on vuosittain vaihdellut 100:n ja 200:n osallistujan tasossa, joten juhlavaelluskin ylti hyvään keskiarvoon.

Vaellusreittejä oli neljä, kestoltaan ja matkan pituudessa toisistaan poikkeavia. Pääreitti, **Eteläisen rantamaan reitti** starttasi liikkeelle jo perjantai-iltana meren rannalta Virolahden Majaniemestä. Reittipäällikkö Erkki Rikkola esitteli Eteläinen rantamaa -nimellä tunnettua 1930-luvun puolustussuunnitelmaa sekä Siikasaari-Miehikkälä välille rakennettua Salpa-asemaa.

Majaniemestä liikkeelle läh-

teneet vaeltajat, lähes 80 henkilöä, jaettiin viiteen pienryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä oli mukana muun muassa puolustusvoimain komentaja, kenraali **Ari Puheloinen**. Hän halusi henkilökohtaisesti kokea, millaisia ajatuksia Salpavaellus nostattaa mieleen.

Ensimmäinen yöpyminen oli Harjun oppimiskeskuksen rantasaunalla ja toinen Pyyhinlammella. Molemmissa kohteissa oli saunomismahdollisuus ja itse yöpyminen tapah-

tui joko armeijan joukkueteltoissa tai omissa pienteltoissa. Reitti päättyi sunnuntaina Salpalinja-museolle. Vaelluskilometrejä reitille kertyi 27 ja ne jakautuivat kolmelle eri vuorokaudelle.

Luumäen linnoitteet -reitti oli kestoltaan kaksipäiväinen. Se lähti lauantaina Salpalinjan-museolta Miehkälästä. Vaelluksen alkumatka Luumäen linnoituksen alueelle tehtiin linja-autolla. Pysähdyttiin Askolan korsi-alueella, Kotkaniemessä presidentti P.E. Svinhufvudin kotimuseolla sekä Kivijärven tulvituspadolla. Väliin vaeltajat jalkautuivat käyden muun muassa kolmella eri korusella. Yöpyminen oli telttamajoituksessa Mustalammen metsäkämpällä.

Polkupyörä-reitti lähti museolta lauantaina. Ensimmäisenä päivänä pyöräiltiin 50 km ja toisena päivänä 17 km. Yöpyminen oli Eteläisen rantamaan -reitillä Pyyhinlammella.

Pyöräreitin osallistujille oli eduksi, että he ajoivat ajoteitä ja -väyliä pitkin, joilta oli helppo poiketa varsinaiseen tutustumiskohteeseen. Pyörävaellukseen oli varattu 30 kpl SA:n pyörää, mutta ihan kaikille ei ajajaa kuitenkaan löytynyt. Tutustumiskohteet kaikilla vaellusreiteillä olivat samat tai ainakin samantapaiset.

Laatuakaa linjalla -reitti, oli kohdistettu nuorille ja lapsille sekä heidän huoltajilleen.

Puolustusvoimain komentaja Ari Puheloinen eteni tottuneesti ryhmänsä keulilla.

Lähtö oli lauantaina Salpalinjaa seuraillen veteraanien majalle ”Jermulaan”, josta edelleen Pyyhinlammelle telttamajoitukseen. Reitillä varrella voitiin tutustua kiviasteisiin, panssarikavantoon, juoksuhautoihin, korusuihin, tykkiin ja panssarivaunuun. Vaellusmatka oli 12 km.

Omia eväitä vaeltajat eivät välttämättä tarvinneet, sillä tapahtuman järjestäjät olivat Marttojen ja sotilaskotisisarten avustamina järjestäneet yöpymispaikkoihin kenttäruokailun ja reitin varrelle lounas- tai maastokahvitarjoilun.

Jokaiselle vaellusreitille oli nimetty reittipäällikkö, jotka lähtöpisteissä esittelivät Salpa-

linjan historiaa ja linjalla olevia linnoituskohteita. Reitillä kohdattuja yksittäisiä linnoituskohteita oli vaeltajilla mahdollisuus lähemmin tarkkailla.

Kaikki vaeltajat kokoontuivat samanaikaisesti Salpalinjan-museon piha-alueen tuntumaan, josta he järjestäytyneessä muodossa marssivat soittokunnan tahdittamina Maanpuolustusjuhlan yleisöpaikoille.

Kuvat ja teksti: Matti Värri

Kahvitauko Hauhialla, Nurmijärventien risteyskässä. Marttojen tarjoamista kahveista nauttimassa: (vas.) rouva Eila Lerssi-Parkatti, Jukka Sillanpää ja Antero Sarvilahti Luumäeltä sekä Veli-Pekka Parkatti.

Toinen helteinen vaelluspäivä on jo takana. ”Lujille otti, mutta hauskaa tämä toki on”, myönsivät sisarukset Marju Lehonkoski Punkaharjulta (vas.) ja Terttu Tyster-Pöhö Kotkasta. Iltaohjelma Pyyhinlammella vielä odottaa, samoin odottaa takana oleva Söpu-telppä. Sisaruksille vaellus oli jo neljäs. Yksi Luumäki-reitillä, muut tällä Eteläisen rantamaan reitillä.

**OULUNKYLÄN KUNTOUTUSSAIRAALA
OULUNKYLÄN SAIRASKOTISÄÄTIÖ**

**Tarjoamme veteraaneille
laitos- päivä- ja avokuntoutusta.**

**Tervetuloa
Oulunkylän kuntoutussairaalaan!**

Käskynhaltijantie 5, 00640 HELSINKI
Puhelin (09) 752 712
etunimi.sukunimi@okks.fi, www.okks.fi

Vapaussodan kesäpäivät Kuorevedellä

Vapaussodan Perinne-
liitto järjesti vuotuiset
kesäpäivänsä Ilmavoimien
Teknillisen Koulun tiloissa
18.-19. toukokuuta.

Kesäpäivien ehdoton lemmikki on nyt kuusivuotias **Helmi Tiimonen** Imatralta. Jo parivuotiaana lauleskeli Kotimaani ompi Suomi ja nyt ruokarukouksen *Ei Jumalan kämmenellä pelkää lintunen*.

Veljesillallisen alkusanat lausui IlmvTK:n komentaja, eversti **Pasi Jokinen** korostaen veljesillallisten merkitystä yhteenkuulumisen ilmentymänä ja tuttujen tapaamisella.

Juhlajumalanpalveluksessa alttaripalveluksen suoritti kirkkoherra **Pentti Leppänen** Jämsästä. Saarnan piti Satakunnan

Lennoston sotilaspastori **Kari Mannermaa**. Saarnassaan hän siteerasi Mannerheimiä: ”Vapaussodassa, talvisodassa ja jatkosodassa olimme pönkkä idästä yrittävää bolsemismia vastaan”.

Jälkikäteen voimme olla samaa mieltä silloisen ylipäällikkömme kanssa. Voimme todeta, kuinka kylmää oli kyyti punavallan alle joutuneissa maissa, totesi Mannermaa.

Sykähdyttävää oli kokea myös seppeltenlasku punaisten vuonna 1918 menehtyneiden ristille, Sankarihaudalle, Karjalaan jääneiden muistopaadelle ja Vapaussodan muistoristille.

Pääjuhla Kuoreveden koululla veti salintäyden yleisöä.

Reipas pikkuneiti Helmi Timonen (6 vuotta) on kesäpäivien odotetuin esiintyjä.

Juhlakansan toivotti tervetulleeksi Vapaussodan Perinne-
liiton puheenjohtaja **Kalervo Sipi**. Vilppulan Mieslaulajat esiintyi tutuin isänmaallisin sävelin. Solistin sairastuttua jäi Vilppulan urhojen muistolle kuulematta.

Nyky-yhteiskunnassamme ongelmia käsittelevän juhlapuheen piti vaasalaissyntyinen professori **Matti Kuusijärvi**.

Nuorison puheenvuoron käytti orivesiläinen **Kimmo Vihusaari** toivottaen: Kiitän Teitä, vapaussotamme perineliittolaiset, sotiemme veteraanit, lotat sekä kaikkia teitä eri yhteisöjä ja yksityisiä, jotka olette olleet rakasta isänmaatamme rakentamassa. Eläkämme sovussa.

**Kuvat ja teksti:
Raimo Laskujärvi**

Sotilaspastori Kari Mannermaa jalkautui juttusille lipunlaskun jälkeen. Tässä rupatellaan Eevojen kanssa. Tumma Eeva on Luukkosen Imatralta ja vaalea Lindqvist Keuruulta.

Sotiemme Veteraanit -keräyksen piiripäälliköt koolla Vaasassa

Sotiemme Veteraanit -keräyksen piiripäälliköt kokoontuivat Vaasassa 14.-15. elokuuta. Neuvottelupäivät avasi Veteraanivastuun puheenjohtaja **Matti Niemi**. Tulvien vuosien rahankeräysluvasta kertoi **Markku Seppä**.

Kaatuneitten Omaisten Liiton toiminnanjohtaja ja Veteraanivastuun varapuheenjohtaja **Jarmo Hietanen** kertoi liiton toiminnasta.

Everstiluutnantit **Petteri Tervonen** ja **Ilpo Karvinen** pääesikunnasta sekä kapteeni

Sami Sipponen maavoimien esikunnasta selvittivät nykykäytäntöön tulevia muutoksia varuskuntien sulkemisen vuoksi. Puolustusvoimat jatkaa sotiemme veteraanien tukea ja mm. varusmieskeräyksiä niin pitkään kun tukea tarvitaan.

Ensimmäinen päivä päättyi kiertoajeluun Vaasassa ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja **Seppo Rapon** tapaamiseen.

Toisen päivän ohjelmassa oli piirien edustajien puheenvuorot ja **Matti Liuhdon** esittelemät syksyn kampanjatuotteet, Veteraaniheijastin ja Junkers-merkki. Neuvottelupäivät päätti Matti Niemi kiittämällä osallistujia ja Vaasan keräyspiirin **Tuula Harjunpää**ä onnistuneista järjestelyistä. Lopuiksi tutustuttiin Vaasan Sotaveteraanimuseoon.

Tauolla olivat juttelemassa vas. Pirkanmaan Timo Tulosmaa, Satakunnan Seppo Heino, Etelä-Pohjanmaan Pertti Kortenesniemi ja Lahden Seppo Vohlonen.

Kauhajoen juhannustanssit

Tanssien järjestäminen on ollut yksi yleisin varojenhankintakeino maassamme. Kauhajoen Sotaveteraanien juhannusjuhla ja tanssiperinne alkoi jo 1970-luvulla. Veteraaniyhdistys oli Kauhajoen Karhulla talkoissa ja vastikkeeksi he saivat Kasinon käyttöoikeuden juhannusaatoksi. Tällöin järjestettiin

varttuneemman väen tanssit. Parhaimpina vuosina tanssiyleisöä oli yli 1000 henkeä. Keväällä sovittiin neljän naapuriyhdistyksen kanssa, kuka vuorollaan järjestää kesän aikana toiset tanssit. Juhannuksena ollaan kuitenkin aina Kasinolla.

Pertti Kortenesniemi

Laattia luikas ja peli soi, toteavat Aarne Lassila ja Allu Kujanpää.

Kiitokset Kaatuneiden Muistosäätiölle

Olimme kuntoutusmatkalla 19.5-2.6.2013 Viimsissä. Erityiset

kiitokset matkanjohtaja Kauko Korpelalle, matkavastaava Marjo Hautalalle, lääkäri Seppo Rinta-Kauppilalle ja Silvennoisen Kirstille. Useista retkisistä mieleenpainuvien oli Metsäkalmisto, jossa laskettiin kukat Suomen-poikien muistomerkeille. Hoidot oli hyvin järjestetty ja parketilla oli mahdollisuus iltaisin laittaa sandaalia vinoon aivan oman tyyliensä mukaan.

Vaikka loma on jo elettyä elämää, niin muistoissa se säilyy kuitenkin ajasta aikain taa.

Kiittäen ja kumartaen ja kaikkia mukana olleita tervehdysten,

**Olavi Vainio
Hämeenkoski**

Allasvoimistelu ja uinti täydensivät monipuolista kuntoutusta.

Puolustusvoimista paikalla olivat everstiluutnantit Petteri Tervonen ja Ilpo Karvinen sekä kapteeni Sami Sipponen.

Suomen Karbonaatti Oy Lappeenranta	Topiron Ky Laukaa	Ilkan Ikkuna&Puu Oy Leppävirta
Leppävirran Kierreporras lkporras.fi	Kiitos sotaveteraaneille Lieksasta! nro 102 	Kuljetusliike Veljekset Matilainen Ky Liperi
Rakennus Tammi Oy Lohja	Asianajotoimisto Tuomanen ja Kreander Oy Lohja	Kauniston Sora Oy Loimaa
Tomas Oy Ab Loviisa	Näsegård Loviisa	Mikko Kohvakka Ky Haukivuori
Mikkelin Vesilaitos	Torniainen Vesa Hirvensalmi	Tilausliikenne A. Kainulainen Oy Muurame puh. 014-373 1051
Wallius Hitsauskoneet Oy Muurla	Mannerkiven Liikenne Oy Mäntsälä	Mäntän Rengaspiste Oy Mänttä
Pihkis Oy Mänttä www.pihkis.com	Protopaja Oy Naantali	P. Dahlin Oy -eristysliike- Naantali
Juhani Ellä Oy Naantali	Kiitos sotaveteraaneille Naantalista! nro 115 	Päijänne-Sähkö Oy Nastola www.paijanne-sahko.fi
Koneurakointi Jorma Lääveri T:mi Nastola	Naficon Liitin Oy Nauvo	Appcom Oy Nokia
Laattatyö Wikman Oy Nokia	Metallityö Välimäki Oy Nokia	Valtimon Sähkötyö Oy Nurmes
Nordcontact Oy Nurmijärvi -käännöspalveluja,-Suomi,Ruotsi,Englanti ja Venäjä, puh. 044-271 1429	HT-Maanrakennus Oy Perttula	Ollakka Data Consulting Ky Oulu
Katterla Oy Oulu	Työkalutori Oy Oulu	OMP-Konepaja Oy Oulu
Outokummun Varaosa Oy Outokumpu, Polvijärvi	Turun HKV-Rakennepalvelu Oy Paimio	Virtasen Maalitehdas Työkuja 5, 21600 Parainen puh. 02-454 4500
Tiilimäen Romuliike Oy Pori	Höglund&Höglund Öb Porvoo	Vartioliike Edström Oy Ab Porvoo
KJK-Plan Oy Puumala	Pyhännän Vesi Oy Pyhäntä	Kuljetusliike Timo Tuominen Pälkäne

Lahjoitus Isonkyrön sotaveteraaneille ja -invalidille

Lahjoituksen vastaanotti Esko Petäjä.

Edesmenneen liikennöitsijä Tapani Kankaan sisarusukset muistivat kotikuntansa sodan kokeneita miehiä ja naisia lahjoittamalla Tapanin muistolistoista kertyneet varat Isonkyrön sotainvalideille ja sotaveteraaneille, 780 euroa kummallekin. Sotainvalidien asiainhoitaja Erkki Hölsö (toinen oik.) ja veteraani

nien puheenjohtaja Esko Petäjä (oik.) vastaanottivat kumpikin 780 euron lahjoituksen yhdistystensä puolesta. Lahjoituksella Tapani Kankaan sisarusarja halusi viestittää kunnioitustaan sotiemme aikana maattamme puolustaneita kohtaan.

Esko Petäjä

Veteraanien kesäretki Vuottojärvelle

Sotiemme veteraanit puolisojansineen Iisalmen seudulta osallistui elokuussa kesäretkelle lähellä Kajaania sijaitsevalle Vuottojärven majalle. Päivän aikana veteraanit saivat nauttia mainiosta retkiruusta makkaran sekä kahvin kera.

Retkeläisille oli varattu mahdollisuuksia myös harrastaa. Mustikoiden keruu tuntui olevan usealle mieleistä toimintaa. Yllättävin ja erikoisin retkisäälis oli Pirkko Tenhusen ongella pyydystämä kookas ahven.

Teksti ja kuva: Osmo Naakka

Pirkko Tenhusen ja ahven

Kadettikurssi 26:n valmistumisesta 70 vuotta

Suurin kadettikurssi juhli 5.6.2013 juhlavuottaan perinteisin menoin. Vanhoja kadetteja on vielä rivissä 19, joista 9 osallistui juhlaan.

Marskin paadelle Hietaniemessä laskivat seppeleen **Ermei Kanninen** ja **Mauri Maunula** sekä Sankariristille kukat **Niilo Kulve** ja **Olli Vuorio**. Tilaisuutta juhlistivat kunniavartiot ja Kaartin soittokunnan soittoryhmä fanfaarein ja sitä todistivat seitsemän kadettisisarta.

MPKK:lla rehtori **Veijo Taipalus** kertoi tämän päivän upseerikoulutuksesta. Ruokala-

rakennuksen aulaassa **Mikko Sarparanta** laski kukat kaatuneiden kadettiveljiensä Sankaritaululle. Juhlalounaalle osallistuivat vanhojen kadettien ja sisarten lisäksi kadettiveljiemme pojat amiraali **Juhani Kaskeala**, kenraaliluutnantti **Heikki Lyytinen** ja prikaatikenraali **Juha Mäkipää** sekä korkeakoulun edustajina Taipalus, eversti **Harri Niskanen** ja kadettien edustajat.

Kurssiaikaisen filmin katsomisen jälkeen nautittiin lounas marskin ryyppyineen. Sen aikana Juhani Kaskeala valotti

kurssin sodan jälkeisiä vaiheita todeten sekä puolustusvoimissa että siviilissä olleen huomattavan paljon merkittävässä tehtävissä olleita kadettiveljiämme. Ermei Kanninen vastasi ja kiitti Kaskealaa, Lyytistä ja Mäkipäästä hyvin onnistuneen juhlan järjestelyistä.

Näin jälkikäteen arvoisille nuoremmille kadettiveljille järjestelyistä kurssin lämpimät kiitokset.

Olli Vuorio
Kadetti 2674

Vasemmalta Gunni Lehmuskallio, Leena Rauste-Kuosa, Terttu Jokinen, Aili Ylipaavalniemi, Olli Vuorio (93), Niilo Ojala (97), Mikko Sarparanta (93), Mauri Maunula (92), Väinö Ikonen (91), Niilo Kulve (93), Ermei Kanninen (91), Matti Niemi (93) ja Jaakko Hillo (92), Saimi Kaskeala, Satu Tiivola ja Rauni Kähönen.

Marsalkka Mannerheimillä edessään vielä uusi koitos

Juhlapuhuja, professori Ohto Manninen

Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin perinteinen Marsalkka Mannerheimin muistojuhla keräsi jälleen runsaasti veteraaniväkeä eri puolilta piiriä muistelevaan tätä historiamme suurmiestä.

Juhlan aloitti Laivaston Soittokunta soittamalla Suomalaisen Ratsuväen Marssin 30-vuotisessa sodassa sekä Suomalaisen Sotilaan Hymnin. Tämän jälkeen seurasi rovasti **Risto Miettisen** pitämä kenttähartaus. Kenttähartauden päätteeksi Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiirin puheenjohtaja **Tuukka Alhonen** ja Sotainvalidien Veljesliiton Turun osaston puheenjohtaja **Reino Lahtinen** laskivat seppeleen Louhisaaren kartanolinnan puistossa olevalle muistopaadelle.

Tilaisuuden juhlapuheen piti

professori **Ohto Manninen**. Hän käsitteli puheessaan mm. Marsalkan itsestään jättämää kuvaa, hänen suurmiesmainettaan ja suomalaisten suhdetta Mannerheimiin. Mannisen mukaan Mannerheimin kuvalla on vielä myös tulevaisuus ja hän totesi, että ”Edessä Mannerheimillä on kuitenkin vielä uusi koitos. Säilyykö hänen perintönsä ja muistonsa vielä senkin jälkeen, kun hänen johdolla sotineet ovat väistyneet syrjään”.

Juhlassa esiintyivät myös Turun Sotaveteraanilaulajat ja tapahtuma päättyi kaikkien yhteisesti laulamaan Maamme-lauluun. Juhlan jälkeen tarjottu kenttälounaan tuotto käytetään lyhentämättömänä sotaveteraanien hyväksi.

Teksti ja kuva: Osmo Suominen

Jylhän Kiirastulen runot lauluiksi

Imajokelaista harrastajasäveltäjä Taisto Koskelaa Yrjö Jylhän Kiirastulen tekstit ovat puhutelleet niin paljon, että hän päätti säveltää 14 tunnetuinta runoa lauluiksi. Puolentoista vuoden urakka saatiin päätökseen tänä kesänä. Kappalet on laulanut levyllä imajokelainen muusikko Hannu Mahlamäki.

Koskelan mielestä sävellystyö oli vaikea, koska runot on alun perin tehty lausuttavaksi eikä laulettavaksi. Monessa kohtaa samaa asiaa tarkoittavan sanan olisi voinut korvata toisella sanalla, joka olisi helpottanut huomattavasti. Kiirastulen tekijänoikeuksien haltijat eivät kuitenkaan antaneet tällaiseen lupaa. He myös

Runojen säveltäjä Taisto Koskela kädessään uunituore levy.

tarkastivat sävellykset etukäteen. Jylhän läheiset pitivät sävellystyötä onnistuneena.

Levyä voi tilata: puh (06) 424 6044.

Pertti Kortesiemi

Muistokäynti Viron Valgussa

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen hallitus teki 15.7. muistokäynnin kahden pakkolaskuonnettomuudessa elokuussa 1941 Viron maaperällä menehtyneen suomalaisen lentäjän muistomerille Valgussa.

Yhdistyksen lisäksi kukkalaitteensa muistomerille laskivat suurlähettiläs **Aleksi Härkönen** ja sotilasiamiehen avustaja **Ari Harjula** Suomen suurlähetystöstä sekä Märjamaan kunnan apulaisjohtaja **Triin Matsalu**. Tätä ennen yhdistyksen neuvottelukunnan puheenjohtaja, emeritus kenttäpiispa **Hannu Niskanen** piti lyhyen hartaus- ja muistohetken.

Täysin vedenpitävästi ei ole kyetty selvittämään, miksi Nummelasta Hangon rin-

tamalla lentotehtävää suorittamaan lähteneet alikersantti Pentti Antila ja lentomekaanikko Antti Sairio päätyivät Viron puolelle ja ehkä teknisen vian tai polttoaineen loputtua menehtyivät epäonnistuneessa pakkolaskussa. Koneen hyllystä kerrotaan löytyneen saksan- ja venäjänkielisiä lentolehtisiä, jotka viittaisivat tarkoituksella tehtyyn lento-operaatioon. Virolaiset metsäveljet hävittivät heti tapahtuman jälkeen koneen jäänteet ja hautasivat menehtyneet lentäjät.

Muistomerkistä ja sen lähiympäristöstä on pitänyt erinomaisen hyvää huolta Märjamaan kunta. Kiitoksena tästä kunnalle luovutettiin yhdistyksen standaaari.

Pertti Suominen

Elokuussa 1997 onnettomuuspaikan tuntumaan pystytettiin kuvanveistäjä Heikki Häiväoan tekemä Suomen valtion muistomerkki.

Keuruulla toimii yhteistyö

Keuruun Rintamamiehet ry:n ja Keuruun Sotaveteraanit ry:n erinomaisesta yhteistyöstä esimerkkinä on neljä vuosikymmentä jatkunut metalliromunkeräystoiminta. Kertyneet varat on käytetty veteraanien virkistystoimintaan mm. yhteisiin matkoihin jopa ulkomaille ja teatterimatkoihin. Jokavuotinen lohikeitto on nautittu yhdessä kesän lopulla.

Vuodet ovat harventaneet

romukeräykseen osallistuvia veteraaneja. Kaj Lahtinen on ainoa elossa oleva vuonna 1974 toimintaa aloittamassa ollut veteraani.

Yhdistysten naisjaostot ovat olleet mukana kahvi- ja voileipatarjoiluineen romun lastaus- ja viikkotalkoissa. Tuottoisa romunkeräys on ollut myös tärkeää ja virkistävää sekä veljiä yhdistävää toimintaa.

Jarmo Ruhanen

Kuvassa vasemmalta Pentti Kaipainen, Mauri Kytölä, Erkki Niiranen, Kai Lahtinen ja toimittaja Päivi Liimatainen (KSML)

Suomen-poikien Viron perinneyhdistyksen kesämatka

Lounais-Eestiin 27.-28.7. tehdyllä matkalla oli mukana Suomen-poikien lisäksi heidän puolisoitaan ja leskiä sekä kannattajajäseniä Virossa ja Suomesta. Matkakohteina olivat mm. Äksissä Suomen-poikien museo ja Jää-

ajankeskus. Võrun maakunnassa yövyimme *Rogosi Mõisassa*, Külalistemajassa. **Peter Kivimäki** loihtii grillillä illallisen, joka nautittiin ulkona lämpimässä säässä. Matkalla tutustuttiin myös vanhoihin kartanoihin, joita nyt on pe-

ruskorjattu. Matkan yksi kohokohta olivat 14. luvulta peräisin olevat ritarilinnan rauniot; Vana Vastseliina, joka perustettiin Tarton piispan ja Liivinmaan ritarimestarin toimesta. Linnoituksella on ollut paljon eri kansojen isäntiä. Lopullisesti linnoitus tuhouttiin Pohjoissodassa (1702) venäläisten toimesta. Keskiajalla oli Vastseliinan linnoitus katolisen maailman tunnetuimpia pyhiinvaellusmatkailun kohteita. Siellä kumarrettiin linnan kappelissa sijaitsevaa pyhää Ristiä; kappelin vierailu antoi 40 päivän syntien pyyhinnän, jonka ensimmäisen kerran vahvisti paavi Innocentius VI vuonna 1354.

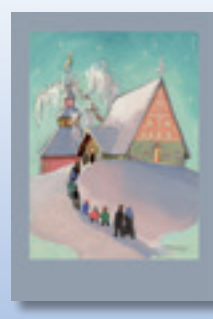
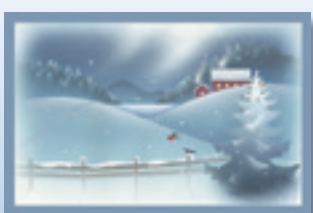
Suur-Munamägin -Viron korkein "vuori" 326 m - näkötorjassa Suomen-pojat virittivät laulun, joka herkkästi mukana olleen kulkijan mielen.

Anni Grundström

Suomen poikien museossa Äksissä Villem Ahas ja Mati Blumfeldt esittelivät Suomen Poikien taisteluita venäläisiä vastaan Tarton alueella elokuussa 1944.

Suomen Sotaveteraaniliiton joulukorttimallisto 2013

Kyrön metsäkirkko uudessa paikassa

Metsäkirkon perinne jatkuu Kyrössä.

Kyrön Seudun Sotaveteraanit järjestivät jälleen yhteistyössä Varsinais-Suomen Sotaveteraanipiiriin hengellisen toimikunnan kanssa Metsäkirkon heinäkuun alussa Kyrössä. Tapahtuma oli saanut uuden paikan Kyrön koulun pihalta Veteraanikiven viereisestä puistikosta.

Tilaisuudessa toimivat tekstin lukijoina rovastit Anne-li Rantalaiho (etualalla) ja Ritva Nieminen. Liturgina toimi kappalainen Juha Dubbe ja saarnan piri kirkkoherra Riku Laukkanen (taustalla).

Teksti ja kuva:
Osmo Suominen

Yhteistyötä yli rajojen

Töölön Reserviupseerit ry järjesti 17.-18.8. kohdennetun teema- viikonlopun sidosryhmilleen. Helsingin Reserviupseeripiirin majalla Sipoossa pidetyssä tapahtumassa perehdyttiin veteraanien hyväksi tehtävän työn nykytilaan, tulevaisuuden näkymiin ja työn tehostamiseen jatkossa.

Työryhmässä oli isäntien lisäksi toistakymmentä edustajaa Suomen Sotaveteraanien Viron yhdistyksestä, Inkeri-

läisistä ja Karjalaisista Heimoveteraaneista, sekä Suomen ja Viron Suomen-poikien perinneyhdistyksistä.

Osallistujien kokemuksia ja näkemyksiä kartoitettiin mm. ryhmätöiden merkeissä. Tapahtuma lujitti edelleen sidosryhmien yhteistyötä ja antoi vinkkejä veteraanien hyväksi tehtävän työn toteuttamiseen.

Teksti ja kuva:
Hans Gabrielsson

Ryhmätöitä menossa sidosryhmien edustajien kanssa.

Levin Huoneistolomat Oy
Levi
www.levinhuoneistolomat.fi

Sodanajan naisen kunniaksi Krigstidens kvinna till ära 1939-1945

Helsingissä toimi vuosina 1985-1996 muistomerkkitoimikunta, joka koostui 20:stä järjestöstä. Puheenjohtajana oli kauppaneuvos Ensio Hukkataival Sotainvalidien Veljesliitosta sekä varapuheenjohtajina ylisinööri Gunnar Laatio Suomen Sotaveteraaniliitosta ja hallitusneuvos Osmo Kalliala Kaatuneitten Omaisten Liitosta. Toimikunta sai muistomerkkiin rahat kansalaiskeräyksillä sekä materiaalihajotuksilla,

niin että paljastusjuhla voitiin pitää 12.10.1996 Helsingin kaupungin osoittamassa paikassa Kallion virastotalon ja Ympyrätalon lähellä olevan Porthanin rinteen kallion kulmassa. Muistomerkki ja sen hoitovastuu annettiin Helsingin kaupungille. Hankkeessa mukana olleet järjestöt on mainittu metallilaitassa, joka on kiinnitetty patsaan viereiseen kallioseinämään.

Muistomerkkin tekijä, kuvanveistäjä Heikki Häivöjä sa-

noi paljastusjuhlassa mm. ”Tämän muistomerkkin takaa löytyy sota. Mutta sitä ei ole tehty muistomerkiksi sodalle, vaan parhaimmille ominaisuuksille ihmisessä, joita juuri sodanajan naiset ovat tuoneet esiin.”

Jostakin syystä jälkipolvet ovat unohtaneet muistomerkkin eikä sen luokse ole juurikaan tehty kunniakäyntejä. Nyt järjestöjen keskuudesta on muodostettu työryhmä, joka järjestää **muistomerkillä pienimuotoisen juhlatilaisuuden lauantaina 12.10.2013 klo 10.00 alkaen**. Työryhmä kutsuu eri järjestöjen henkilöitä ja yleisöä paikalle noin tunnin kestävään juhlaan.

Tämän lehden välityksellä kutsu kohdistuu erityisesti Suomen Sotaveteraaniliiton ja Sotaveteraanien Naisjärjestön jäsenkuntiin.

Mikko Virrankoski,
työryhmän puheenjohtaja
Kuva: Sotaveteraaniliiton
kuva-arkisto

Muistomerkkin paljastustilaisuus 12.10.1996

HOIKU
KYMEN HOITO- JA KUNTOUTUSKESKUS

Tervetuloa Haminaan!

Nyky aikaisten menetelmien ja vahvan ammattitaidon lisäksi asiakkaidemme kuntoutumisen ja hoidon takana ovat lämminhenkinen ihmisten huomioiminen, kuuntelu ja aito välittäminen. Tule sinäkin ihastumaan!

Tarjoamme veteraaneille laitos-, päivä-, avo- ja kotikuntoutusta sekä lyhytaikaista ja pitkäaikaista hoitoa.

Kymen Hoito- ja Kuntoutuskeskus
Kokkokallionkatu 2,
49400 Hamina

Puhelinvaihe 020 7761 700
neuvonta@hoiku.fi
www.hoiku.fi

Tuija Sauralta CD-levy

Lähes 25 vuoden ajan soita-ajan lauluja tulkinnut pöytyäläinen Tuija Saura julkaisi ensimmäisen CD-levynsä. Tuija on koonnut äänitteen kunnioittaakseen sotiemme veteraanien sukupolvea. Äänitteen 18 kappaletta ja niiden väliin lomittuvat kuusi puheosuutta tekee levystä vaikuttavan.

Äänite on saanut nimekseen *Tuija Saura – Minä katson tätä maata*. Korkeatasoisen laulun ja selkeän puheosuuden yhdistelmä on onnistunut kokonaisuus.

Levyä on saatavissa Tuijal-
ta 20 euron hintaan, sähköpos-
ti tuija.saura@luukku.com tai
puhelin 0400 123 134.

Uudenmaan veteraaniyhdyshenkilöt kokoontuivat Tuusulassa

Uudenmaan sosiaali-
neuvoja ja yhdistysten
veteraaniihdyshenki-
löt kokoontuvat ainakin kak-
si kertaa vuodessa yhteiseen
tapaamiseen, tällä kertaa asi-
an lomassa tutustuttiin van-
han rantatien historiaan. Op-
paana toimi Tuusulan veteraa-
niihdyshenkilö **Leena Jäntti**.
Keskustelussa tuli esille jälleen

veteraaniyhdyshenkilöiden tärkeä rooli yhdistysten veteraani-kentässä ja ongelmien moni-mutkaistuminen neuvonnassa ja ohjauksessa. Piirin sosiaali-neuvoja **Raili Mankki** on teh-nyt vuodesta 2004 alkaen työtä tämän verkoston luomiseksi ja ylläpitää yhteishenkeä ja yhdys-henkilöt tiedottamisen kautta ajan tasalla.

Kierroksen jälkeen Järvenpään veteraanijäällä puheenjohtaja Heikki Lindroos odotti kahvin kanssa.

Keski-Suomi aloitti äänitallenneyhteistyön Keuruun museon kanssa

Perehdyttyäni kirjaan **Tällaista elämä oli – veteraaniväen tarinoita**, heräsi ajatus tehdä siitä äänikirja. Kesän aikana luen tarinat äänitallenteeksi CD-levyille. Kirja sisältää myös runoja, jotka FM O Vääriskoski lausuu äänitallenteelle. Tarkoituksena on myös saada kirjaan tarinoita kertoneita veteraaneja lukemaan omat tarinansa.

Sotaveteraaniliitto ja sen

alaiset sotaveteraanipiirit saavat äänitallenteen käyttöönsä. Sotaveteraanipiirit voivat jakaa äänitallennetta alaisilleen paikallisyhdistyksille kuunneltaviksi veteraanien kokoontumisissa. Sotaveteraaniliiton alaiset organisaatiot eivät saa harjoittaa äänitallenteella myyntitoimintaa, siihen on oikeus ainoastaan Keuruun Museolla.

Tarkoituksena on myös hankkia helppokäyttöisiä

MP3-soittimia, joihin äänital-
lenne tallennettaisiin. Näitä
MP3-soittimia voitaisiin sitten
kierrättää yhdistysten sotavete-
raaneilla.

Ohessa FM Orvokki Vääriskosken artikkeli Tällaista elämä oli – veteraaniväen tarinoita kirjan valmistumisprosessista.

Vesa Juko

Tarinakirja korvin kuultavaksi

Keu ruun museon helmi-
kuussa 2013 julkaise-
ma kirja *Tällaista elä-
mä oli – veteraaniväen tarinoi-
ta* ilmestyy myös äänikirjana.
Sotaveteraanien ja sodan ai-
kaisten lasten ja nuorten arki-
elämästä kertova 300-sivuinen
teos saadaan korvin kuultavak-
si Suomen Sotaveteraaniliitto
ry:n tuella.

Idea äänikirjasta syntyi lähes yhtä aikaa Keuruun museolla ja Keski-Suomen Sotaveteraanipiirissä. Kirjan toimittanut filosofian maisteri **Orvokki Vääriskoski** tutustui Keuruun museon tutkimusassistenttina ja pitkän kirja-projektin aikana sekä veteraaniväen lukuhaluihin että iän tuomiin rajoitteisiin. Samaa pohti piirin uudeksi toiminnanjohtajaksi toukokuun alusta 2013 nimetty **Vesa Juko**. Ideat kohtasivat, kun Juko lehtijutun luetuaan tutustui kirjaan.

Kirja äänitetään jyvaskyläisessä studiossa elokuun lopulla. Vesa Joko huolehtii, että äänikirja saadaan veteraanitilaisuuksiin sekä myös kotikäyttöön liikunta- ja näkörajoitteisten kuuntelijoiden iloksi. Äänikirjan käytännönläheisistä tavoitteista ja yhteistyöstä iloitetaan myös Keuruun museolla.

jan lisäksi museon Tällaista elämä oli -projektiin kuuluivat tarinapohjainen kesänäyttely 2012 sekä Museoviraston avustuksella toteutettu näyttely- ja draamaopastuskokonaisuus vanhuksille ja kouluille.

Tarinoijat ovat Keuruun, Multian ja Mäntän seudun paikallista väkeä sekä seudulle työhön, evakkoon tai avioon muuttaneita tai nykyisin muualla asuvia. Tämä elävöittää tarinoita, mikä näkyy myös kirjan sanasto-osiossa. Äänikirjan toteuttamista tukee tavoite pitää kirjan tarinat alkuperäisinä ja omaäänisinä.

Itse tarinapiiriin aloitti jo vuonna 2001 Jukojärven kylälä sotaveteraani **Matti Siltasen** puoliso **Kirsti Siltanen**, joka halusi veteraanien muistelemaan paitsi sotatapahtumia myös arkisia ja hauskoja tarinoita lapsuudesta asti. Viiden äänityslukuvuoden aikana piirissä tarinoi 150 eri henkilöä. Veteraanien ikääntymisen myötä piiriin tuli lisää 1920–1930-luvuilla syntyneitä miehiä ja naisia, jotka elivät pula- ja sota-aikaa ja olivat sotilaspoikia ja pikkulottia, sotilaiden lapsia, leskiä, sotaorpoja. Tästä muodostui käsite veteraaniviäki.

Kirja on mittavan yhteistyön tulos: kaikkiaan toimijoita on ollut yli 200. Yhteinen tavoite

oli pelastaa katoavaa kulttuurihistoriallista perintöä kirjaksi ja arkistoon. Äänikirjan myötä vahvistuu jälleen uusi tavoite: sen toivotaan innostavan myös veteraaniyhdistyksiä tarinankeruuseen, jotta sotamuistojen lisäksi saataisiin talteen tietoa siitä arkielämästä ja henkisestä perinnöstä, josta pulan ja sodan kestänyt väki ammensi voimansa.

Kerran veljeksille tuli eteen erikoinen lääkäriissäkäynti. He olivat ongella, kun koukku jäi toisen veljen päähän. Siimaa ei katkaistu – se ei tullut mieleenkään, koska siima oli kallista. Toinen kulki koukku päässä edellä ja toinen kantoi vapaa perässä. Kun asia oli hoidettu, lähdettiin jatkamaan ongintaa. Eikä sitä kukaan potilaistakaan ihmetellyt, siiman katkaisu niinä aikoina olisi ollut isompi juttu.

Kirjan tiedot: Sivuja 288, tekstikokonaisuuksia 62, joista 17 runoja, lisäksi henkilöluettelo ja sanasto. Mustavalkoisia kuvia 32. Julkaisija: Keuruun museo. Taitto: Digipaino Keuruskopio Oy. Painopaikka: Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu, 2013.

Orvokki Vääriskoski

ISÄNNÖINTI • HUOLTO • SIIVOUS JA KORJAUSPALVELUT

**KAUKAJÄRVI-
osuuskunta** **ISA**

Juvankatu 10, 33710 Tampere
www.kaukajarviok.fi

Pidämme huolta

Autokoulu Ajomestari Oy Pöytyä	ATP Metal Works Oy Raahe	Petrox Oy Raisio
Kiitos sotaveteraaneille Raisiosta! nro 100 	Apricon Oy Riihimäki	Komtek Oy Riihimäki
Kaivinkonepalvelu Lehto Oy Rovaniemi	Salon Tilipalvelu Oy Salo	Salon Auto-Kiillotus Oy Salo
Rakennusliike T. Rauman Oy Salo	Salon Seripaino Oy Salo	Pohjoismainen Solumuovi Oy Muurla
Pensi Rescue Oy Sastamala	Lihapalvelu Reijo Renfors Oy Sastamala	Janze Oy Savonlinna www.janze.net
Maansiirto ja Raivaus Räsänen Oy Kerimäki	JL-Rikotus Oy Seinäjoki	SIKAJOEN NUORISOKOTI
KoneNeliö Oy Siilinjärvi	Konehuolto A. Uotila Somero	Kiitos sotaveteraaneille Somerolta! nro 103
Säkylän Metsätyö Säkylä	Nota Oy Tampere	Kiitos sotaveteraaneille Tampereelta! nro 105
NPE Kulplan Oy -teollisuuden suunnittelu- Tampere	Kuljetusliike PG-Trans Oy Tampere	Insinööritoimisto Comatec Oy www.comatec.fi
WSK-Sähkö Oy Tampere	Kiitos sotaveteraaneille Tampereelta! nro 112 	Lean Ware Oy Tampere www.leanware.fi
Tolppa Oy Tampere	Sampo-Aidat Oy Tampere	Tervakosken Sähkötaito Oy Tervakoski, Janakkala
Matti Tamsi Oy Teuva www.tamsin.fi	Nikka Ky Tornio	Studio Blue Oy Tornio
Kolmeks Oy Turenki	V-S Talopalvelut Ky Turku	Rakennus-Salama Oy Turku
	HTA-Urakointi Oy Turku	Ceravax Turku
AA-Pintarakennus Oy Turku	Ultrafilter Finland Oy Tuusula www.ultra-filter.fi	Kuljetus Kervinen Oy Tuusula

Sotahistoriaa 300 vuoden takaa

Suomen Sotahistoriallinen Seura jalkautuu välillä pääkaupungista maakuntiin. Tällä kertaa vuorossa oli Pälkäneen kunta Pirkanmaalla. Kunnan ja seuran tavoitteet kohtasivat luontevasti, kun Pälkäneellä käydystä Kostianvirran taistelusta tulee lokakuussa kuluneeksi 300 vuotta. Kunta haluaa muistaa merkkipuotta monin tavoin. Yksi muoto oli järjestää seminaari, missä käsiteltäisiin taistelun merkitystä Ruotsin suurvalta-asemalle ja Suomen asukkaille. Hehän senkin sodan todellisia maksu- miehiä olivat venäläisten sotajoukkojen valloitettua Suomen alueen ja suurimman osan virkakunnasta siirrettyä Tornionjoen länsipuolelle.

Kunnanjohtaja **Esko Arasalo** otti yhteyttä seuran puheenjohtajaan, sotatieteen tohtori Pentti Airioon ja "kauppa" syntyi, kunta tarjoaisi puitteet, huolehtisi pitopaikasta ja tiedottamisesta, seura järjestäisi tilaisuuden ohjelman ja luennoitsijat. Helteisenä heinäkuun 26. päivänä Pälkäneen komean, koivuvin koristellun Nuijantalon juhlasali täyttyi lähes viimeistä sijaansa myöten. Kuntalaiset ja sotahistoriasta kiinnostuneet olivat kokoontuneet kuulemaan, kuinka kaikki oikeasti tapahtui, mikä oli syy ja mikä oli seuraus.

Kolme alustusta

Seuran hallituksen jäsen, sotahistorioitsija **Jari Forsblom** avasi kokouksen ja myös päätti sen, välissä kuultiin kolme esitelmää. Dosentti **Antti Kujala** kertoi Suuren Pohjansodan taustoista ja tapahtumista, tietokirjailija **Matti J. Kankaanpää** valotti isonvihan aikaa - joka venäläisen sotaväen harjoittamien raakuuksien vuoksi syöpyi monen sukupolven ajaksi suomalaisten mieliin - ja professori **Aki-Mauri Huh-**

Onnistuneen seminaaripäivän päätti 1700-luvun hengessä ja varusteissa käyty taistelunäytös.

tinen kertoi päätapahtumasta, Kostianvirran taistelusta. Se päättyi venäläisten voittoon. Kun joukot eivät päässeet virran yli, ne rakensivat äkkiä satamäärin pieniä lauttoja, joiden avulla niiden onnistui syyspi- meässä kiertää Mallasveden kautta Ruotsin armeijan - joka muodostui pääosin suomalaisista - selkäpuolelle. Lukumäärältään ylivoimaiset venäläiset ratkaisivat taistelun nopeasti edukseen.

Ruotsi murtui

Vaikka taistelua vielä käytiinkin eri puolilla maata, oli Ruotsin armeijan selkäranka murtunut. Venäläiset joukot miehittivät maan; alkoi isonvihan aika, joka päättyi Uudenkaupungin rauhaan kahdeksan vuotta myöhemmin 1721. Myös Ruotsin suurvalta-aika päättyi, kun se menetti Suomenlahden etelä- ja itäpuolella olleet maa- alueensa, mm. läntisen Karjalankannaksen ja Käkisalmen läänin eteläosan Venäjälle.

Varsinaisten esitelmien jälkeen kuultiin vielä kahden Pälkäneen kesäasukkaan, Seppo ja Tapio Korppoon kertovan omista ja rahoittamistaan venäläisen Aleksei Blandovin tekemistä Kostianvirta-tutkimuksista. Ne perustuvat Pietarin ja Tukholman arkistoista löyty-

neisiin asiakirjoihin. Heidän tutkimuksistaan käy ilmi, että venäläisten saavuttama Kostianvirran voitto oli merkittävä voitto myös Pietari Suurelle.

Suomen ja itänaapurin raja on sen jälkeen kokenut monia muutoksia Siestar- eli Rajajoen ja Kymijoen välillä. Tänä päivänä raja kulkee Etelä-Karjalan kohdalla suunnilleen siinä, missä Pietari Suuri halusi sen lähes 300 vuotta sitten kulke- vankin. Viimeksi rajankulun tälle paikalle varmistivat itse- näisen Suomen armeijan soti- laat 70 vuotta sitten.

Esko Vuorisjärvi

Kostianvirran taistelun muisto- merkki paljastettiin 1906.

Muisteluja

Muusikko **Matti Jurvan** kuoleman 70-vuotismuistokirjoituksen johdosta lehdistössä mieleeni palasi tapaus tuosta hetkestä. Olin silloin Syvärillä ja sattumalta käymässä divisi- oonan esikunnassa, jossa koh- tasin silloin harvinaisen lait- teen, yleisradiovastaanottimen ja sen päiväuutiset. Jäin kuun-

telemaan. Äänessä oli tuttu viihdemies, nimeä en muista, mutta uutisten lopun muistan. Hän kertoi, että "juuri tulleen tiedon mukaan tunnettu muu- sikko **Matti Jurva** on kuollut ja nyt kuulemme **Matti Jurvan** laulavan "Sujut ollaan".

Reijo Kurkela, 93-vuotias sotaveteraani, Helsinki

"Pikkutietoutta kauniista Karjalasta"

Runonlaulaja Larin Parasken elämästä...

Larin Paraske, oikealta nimeltään Paraske Miki- tantytär, varsin tunnettu ja arvostettu kalevalaisen runouden taitaja ja nimenomaan laulaja, oli kotoisin Pohjois-Inkeristä ja oli maaorjan tyttärenä suuressa perheessä tottunut köyhyyteen. Vartuttuaan aikuiseksi - naimaikään - hänet naitiin 20-vuotiaana Sakkolan Vaskelaan, äitinsä kotikylään. Maaorjuus jäi, mutta köyhyys jatkui, sillä hänen uusi kotinsa - Larilan tila - oli pieni. Larin Parasken puoliso Kaurila Teppananpoika oli vaimoan 18 vuotta vanhempi ja sairaalloinen eikä voinut hoitaa tilaansa terveen tavoin. Vaimo joutui- kin perheen elannoksi hanki- maan lisäansioita mm. ve- tämällä muiden kanssa jaalo- ja Taipaleenjoessa Laatokalle ja päinvastoin, halkotöissä ja hoi- tamalla orpolapsia, joita hän nouti useita Pietarin lastenko- deista. Paraske sai miehensä kanssa peräti yhdeksän omaa lasta, joista vain kolme saavut- ti aikuisiän. Suuri lapsikuollei- suus oli tuolloin iso ongelma. Kaurila Teppananpotka kuoli vuonna 1888 jättäen vaimolleen elinkelvottoman pikkutilan. Se joutui vasaran alle joitakin ker- toja, viimeksi vuonna 1889 vain 200 markan velan vuoksi.

Larin Paraske oli hyvä lau-

laja. Mainitaan, että häntä vie- hättivät erityisesti sekä Inke- rin että Karjalan lauluperin- teet. Sakkolan apupappi Adolf Neovius näki Parasken ky- vytt ja aloitti järjestelmällisesti kirjoittaa muistiin tämän ru- noja. Toiminta tuottikin mel- kein ennätysmäärän runoja, joihin sisältyi kertovia runo- ja, lyriikkaa, hää-, tanssi-, leik- ki- ja lastenlauluja sekä itkuvir- siä. Oman sanontansa mukaan Paraske lauloi "päämuistista ja korvakuulolta", mikä edellytti loistavaa muistia. Kun apupap- pi Neovius muutti uuteen vir- kaansa Porvooseen, hän kut- sui sinne myös Larin Parasken - lesken - ja yhteistyö jatkui ai- nakin vuoteen 1894 asti.

Larin Paraske tuli pian tun- netuksi Suomessa. Häneen tu- tustuivat monet suomalaiset kulttuuripersoonat. Kerrotaan, että jopa Jean Sibelius kuunte- li Parasken runoja ja itkuvir- siä valmistellessaan samaan ai- kaan oopperaansa Kullervoa. Eero Järnefelt, Albert Edelfelt sekä muutamat muut taiteilijat maalasivat muotokuvia Paras- kesta. Hän kuoli vuonna 1904. Hänen näköispatsaansa on Helsingissä Hesperian puistos- sa ja Kaarelassa on Larin Paras- ken polku.

Anssi Vuorenmaa

VALTIOKONTTORIN PUHELINNUMEROT MUUTTUVAT
Statskontorets telefonnummer ändras

PUHELINVAIHTUEMME UUSI NUMERO ON 10.9.2013 ALKAEN
Från och med den 10. september 2013 är det nya numret till vår växel

0295 50 2000

ALKAEN
10.9.
FRÅN OCH MED

Rakennusliike
SORVOJA OY

Funderingar vid höstens ankomst

Då den aktiva höstsäsongen börjar, är det igen en gång nödvändigt att stanna upp och diskutera hela fältet av uppgifter, som vi har framför oss. Krigsveteranförbundets främsta och viktigaste uppgift är enligt dess stadgar intressebevakningen. Därtill ansluter sig intimt givande av ett mångsidigt stöd på alla nivåer åt de krigsveteraner, som är i behov av sådant, även som åt deras makor/makar och änkor. Fältorganisationens förmåga att fungera är garanti för att ovannämnda delområden med heder skall kunna skötas i förhållanden, som ständigt undergår förändringar och där verksamhetsmiljön ställer utmaningar. Förberedelserna till traditionstidevarvet fortsätter och kommer att kräva precisering av planeringen och kartläggande av målsättningarna med tanke på förbundsmötet i Uleåborg.

Höstens mest krävande utmaning är till intressebevakningen hörande anslagen för rehabilitering och för servicetjänster till veteranernas hem, så att de bibehålles enligt riksdagens yttrande på tillräcklig nivå för åren 2014 – 2017. På förbunds nivå utför vi samarbete med Frontveteranförbundet gentemot beslutsfattarna; förbunden har ju gemensamt intresse. Regionalt och lokalt bör kontakter upprätthållas såväl till politiska som tjänstemannabeslutsfattare. Om kontakter inte finns, bör de skapas. Man skall inte underskatta det faktum, att krigsveteranerna, deras makor/makar och änkor ännu under flere år behöver stöd, utan föra fram behovet på ett bra sätt. Genom saklig påverkan kan man förhindra, att missförstånd uppstår.

Lokalföreningarna är i nyckelposition, då man skall säkerställa givandet av ett mångsidigt stöd i olika former åt de mest behövande. De har kunskap, förmåga och vilja att ta hand om bröderna. Distriktens socialrådgivare och de över 200 veteran-kontaktpersonerna gör verkligen ett värde-

fullt och oegennyttigt arbete på denna krävande sektor.

Fältstrukturen i vårt förbund kommer att förändras under de kommande åren. Lokalföreningarnas antal kommer inom förloppet av detta decennium oundvikligen att minska. Den alldeles centrala frågan i framtidsplaneringen är, huru man regionalt skall behärska denna förändring utan att förlora möjligheterna och förmågan att uppfylla sina stöduppgifter. Förbundets och fullmäktiges beslut utgör en stadig ryggrad, då de behövliga åtgärderna skall genomföras. Vi har inte råd att misslyckas; annan möjlighet får vi av allt att döma inte.

Orubblig intressebevakning, noggrann och med kunnighet skött social- och stödverksamhet och en aktiv utveckling av organisationsfältet är som helhet betraktat steg och förberedelse för kommande verksamhetsår och för traditionstidevarvet. Till dessa hör av Traditionsförbundet Eklövet inbegärd och av förbundets verksamhetsorgan godkänd beredning av organiserandet av traditionsarbetet på regional nivå.

Det finns mycket uppgifter och arbete. Vi skall hålla leden i rättning och fronten hel.

Finn-Göran Wennström

PS. Finansministeriets budgetförslag för år 2014 är inte vad beträffar rehabiliteringsanslagen i samklang med det av riksdagen den 5.12.2012 i jubileumsplenum enhälligt fattade beslutet. Med det föreslagna anslaget förmår kommunerna inte erbjuda rehabilitering, ej heller servicetjänster till veteranernas hem åt alla de krigsveteraner, som önskar och som är i behov därav. Igen har vi anledning att skrida till mångsidiga påverkningsaktiviteter.

Översättning Holger Strandberg

Brytes löftet?

Situationen är alarmerande. Anslagen för rehabilitering av frontveteraner är slut eller håller på att ta slut i 104 kommuner eller samkommuner.

Riksdagens plenum just före självständighetsdagen i fjol bibringade veteranorganisationerna föreställningen att de årliga krafttagen om rehabiliteringsanslagens nivå skulle hört till en gången tid. Riksdagen beslöt höja rehabiliteringsanslaget med 6 milj. euro. Därutöver godkände riksdagen ett yttrande att regeringen i sin planering av rambeslut för åren 2014 – 2017 reserverar tillräckligt anslag för den årliga rehabiliteringen av veteranerna. Känslan av välbefinnande räckte ett halvt år.

Krigsveteranförningarna, -distrikten och förbundet har tillsammans med kommunerna sökt fram veteraner, som befunnit sig utanför rehabiliteringen och utanför servicetjänsten. Även av den anledningen ökar antalet, som är i behov av rehabilitering och servicetjänster. Detta sökarbete fortsätter. Därför bör anslagsnivån även under kommande år vara tillräcklig, om man håller fast vid riksdagens linjering. För stort anslag skulle inte vara till nackdel. Då alla veteraner får rehabilitering och servicetjänster till sina hem, återgår de oanvända anslagen till statens kassa.

År 2012 fick endast 53,4 % av de till rehabilitering berättigade delta i rehabilitering. Statskontorets statistik berättar också andra fakta. De långa rehabiliteringsperioderna (3 - 4 veckors anstaltsrehabilitering, 20 – 30 gånger öppen rehabilitering eller rehabilitering hemma) är alltför sällsynta. Endast 100 veteraner blev delaktiga av anstaltsrehabilitering av sådana mått. Och dock hör uppskattningsvis hälften av veteranerna till dessa grupper. Om kommunerna skulle hålla sig till Statskontorets anvisningar, skulle det behövas betydande ökning av rehabiliteringsanslagen.

Enligt Statskontorets anvisningsdokument kan kommunerna anshålla om tilläggsanslag, om medlen ser ut att inte räcka till. Före augusti månads utgång hade xx kommuner sökt om tilläggsanslag. Det ser ut som om mången veteran även detta år blir utan rehabiliteringsperiod, fastän han sökt därom.

I skrivande stund är finansministeriets budgetförslag för år 2014 tillgängligt. Enligt detta förslag skulle rehabiliteringsanslaget sjunka med 16,4 % till 30,6 milj. euro. Vi hoppas att läget ändras före den slutliga budgetframställningen. Om inte, måste vi fråga efter riksdagens givna löfte.

Ett sådanthär roende och hopande fram och tillbaka är inte till fördel för någon, naturligtvis särskilt inte för den man eller kvinna, som var med i kriget. Därför borde det för alla, som berörs av anslagsberedningen, vara till fördel att finna gemensam syn för veteranstidevarvets slutskede. Vid beräkandet av anslagens tillräcklighet borde sammantaget alla föränderliga faktorer tas i beaktande.

Den bästa modellen skulle förstås vara frontveteranernas subjektiva rätt till deltagande i rehabilitering.. Det skulle de män och kvinnor, som deltagit i kriget, ha förtjänat.

Markku Seppä
Översättning
Holger Strandberg

Seepsula-Yhtiöt Tuusula	Oy Hartman Rauta Ab Vaasa	Plan-Ark Oy Vaasa
J. Tavela ja Kumpp. Ky Valkeakoski	 masino www.masino.fi	Kevra Oy Vantaa
Oy K. Juslin Ab Vantaa	Arokivi Oy Varkaus	Kuljetus J&J Oy Vehmaa
Vesilahden Kalliomurske Vesilahti	Maansiirto J. Salminen Oy Vihti	Kiitos sotaveteraaneille Viinijärveltä! nro 101
Kaivuriurakointi T:mi Teppo Iivari Virolahti	Via Feenix Oy Virrat	Tili-Fakta Oy Virrat

Sanakilpa

Lehdessä 3/2013 kilpailusanamme oli ”Sadonkorjuu”. Hyväksyttyjä sanoja löytyi 96 kpl, jotka ovat:

- Ajos, arkuus, aunus, (3)
- Dorka, (1)
- Jako, jakso, jano, jaos, jono, joro, judo, judoka, juna, juoksu, juoru, jurous,(12)
- Kajo, karju, karuus, koju, koodaus, korjaus, korjuu, korona, korsu, koru, koto, koura, kouru, kudos, kuja, kuona, kuono, kuoro, kura, kuru, kuura, kuurna, kuuro, (23)
- Narsku, naru, nasu, nauru, noja, norja, noro, norsu, nousu, nuora, nuoska, nurja, nuuska, (13)
- Okra, oksa, oras, orja, orjuus, (5)
- Radon, rajuus, rako, ranko, rasu, rausku, roju, roosa, roska, roso, rousku, rujo, rujous, ruko, rukous, runko, runo, runous, ruoka, ruoko, ruoska, ruska, rusko, ruso, ruuna, (25)
- Sanko, sooda, sora, sudoku, suka, suku, suoja, suora, suru, suura, (10)
- Ujous, uros, usko, uurna (4).

Kaikkien osallistujien kesken arvottiin kolme DVD-kokoelmaa ”Jatkosodan katsaukset”. Palkinnon saavat **Seija Kähkönen**, Polvijärvi, **Heikki Pertovaara**, Helsinki ja **Eija-Liisa Sarkkola**, Hauho. Seuraava kilpailusanamme on ”SIENIMETSÄ”. Lähettäkää vastauksenne perjantaihin 4.10. mennessä kirjeessä tai postikortilla: PL 600, 00521 HELSINKI, faksilla numeroon (09) 6126 2020 tai sähköpostilla osoitteeseen toimitus@sotaveteraaniliitto.fi. Vastaukseen kirjoitetaan lähettäjän nimi ja osoite, kirjekuoreen lisäksi ”Sanakilpa”. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan kolme Sotaveteraaniliiton kalenteria 2014.

Virkistä muistiasi

1. Menee kauaksi, mutta ei liikahda paikaltaan?
2. Jos sinulla on se, niin haluat jakaa sen, mutta jos jaat sen, sitä ei enää ole. Mikä se on?
3. Missä urheilulajissa voittajat kulkevat taaksepäin ja häviäjät eteenpäin?
4. Sen tekijä ei sitä tarvitse, sen hankkija ei sitä käytä ja sen tarvitsija ei tiedä tarvitsevansa sitä. Mikä se on?
5. Mitä yhteistä on ihmisillä ja perunoilla?
6. Mikä näkymätön valkea sydäntäkin polttaa?

Oikeat vastaukset sivulla 55

Kiitos sotaveteraaneille Ylihärmästä!
nro 108

Ylistaron Puurakenne Oy

Eristepalvelu
Moilanen&Kamppinen Oy
Ylistaro

Boxia Oy
Ylöjärvi
puh.03-235 5500, www.boxia.fi

Rakennus ja
Remontti Pasi Koivunen
Ylöjärvi

Powernet Oy
Äänekoski

Syyskuun ristikko

MILLAISEN PUHEEN SUOMALAISET VIIMEKSI HALUAVAT KUULLA?

MIKÄ OLI TURGENEVIN ETUNIMI?

ROSBERG oheiset

ihmisen alku

haaveita puhdas

TEAT-TERI

KÖLI

SAAT!

HEPÄN MENO!

MONEN LADOLLA VIET-TÄMÄ

HUHTI-KUISIA

ISO PAHA SUSI

KAR-VAIKEN VELI

SIELU-KASTA MUSAA

PYYK-KÖ

KIE-HUVIA

ROS-BERG

EX-MAA-HEITRÄN SUKU

ISOPII-MAA MUUT

PIENI MÄÄRÄ

KAATO-NGITA

KÄYT-TÄMÄ-TÖN

Gunde

SAI-NILA

VENÄ-JÄLLE TAI-PEEN

NE-NILLE

RAUTA-VEIS-SÄ

PY-JAMAT

MAA-LARI EETU

THANA RAVHAI

ISOPII-MAA MUUT

PIENI MÄÄRÄ

KAATO-NGITA

KÄYT-TÄMÄ-TÖN

Gunde

SAI-NILA

VENÄ-JÄLLE TAI-PEEN

NE-NILLE

RAUTA-VEIS-SÄ

PY-JAMAT

MAA-LARI EETU

THANA RAVHAI

www.sanaris.fi / laadinta Erkki Vuokila, ulkoasu P.A. Manninen

Kirjat

Matrikkeli SS-vapaaehtoisista

Suomalaisten Waffen-SS vapaaehtoisten matrikkeli 1941-1943
ISBN 978-952-93-1930-5
Porvoo 2013

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen Saksalle sallittiin vain 100 000 miehen vahvuiset asevoimat. Tilanne jatkui vuoteen 1935, jolloin yleinen asevelvollisuus palautettiin. Saksan asevoimat olivat kovin keskeneräiset, kun syyskuussa 1939 ne yhdessä Neuvostoliiton puna-armeijan kanssa hyökkäsivät Puolaan. Hitler suunnitteli uusia valloituksia asevoimien johdon varoituksista piittaamatta. Sitteen avautui mahdollisuus saada täydennystä asevoimiin ulkomailta. Vuosina 1939-1945 ulkomaalaisia värvättiin peräti 1,6 miljoonaa. Näiden joukossa oli hollantilaisia 55 000, belgialaisia 43 000, latvialaisia 110 000, espanjalaisia 46 000, tanskalaisia 8000, norjalaisia 6000, neuvostoliittolaisia 968 000 joita-kin lukumääriä mainiten. Suomen puoleen käännettiin 1941

ja vedottiin jääkäriperinteisiin 1915-1918. Suomen valtion johdosta käsitelti asiaa ja näytti vihreää valoa tilanteessa, jossa perinteiset ystävämme lännessä olivat hylänneet meidät. Saksa näytti ainoalta tukea antavalta suurvallalta. Suomessa lähdettiin siitä, että vapaaehtoiset liitettäisiin Wehrmachtiin eli tavalliseen armeijaan. Suomalaisista oli yllätys joutua Waffen-SS joukkoihin. Nämä joukot olivat tavallisia taistelujoukkoja, ei SS:n tai vielä vähemmän Dirlwangerin teurastusjoukkojen kaltaisia.

Kun suomalaisia värvättiin, lähtökohta oli, että vapaaehtoisten tulisi olla otos Suomen kansasta, ei vain äärioikeistolaisia. Suomalaisia värvättiin kaikkiaan 1407 vapaaehtoista, joista kansallissosialisteja lienee ollut 5 %:n luokkaa. Värväys toteutettiin keväällä 1941. Ensin 400 Talvisodan veteraania lähti, siten 800 vuosina 1922-1925 syntyneitä ja vuonna 1942 tuli vielä 200 miehen täydennysosasto.

Suomalaiset liitettiin 5. SS-Panssaridivisioonan (Wiking),

jota johti kenraali Felix Steiner, sen Nordland-rykmenttiin, jossa suomalaiset muodostivat oman pataljoonan. Alkuvuodesta 1942 taisteltiin Ukrainassa Mius-joella, myöhemmin 5. SS-PsD osallistui Kaukasiin sotaretkeen. Alkuvuodesta 1943 he taistelivat Stalingradin suunnalla, kunnes heidät toukokuussa 1943 vedettiin rintamalta pois ja lomalle Suomeen. Erinäisten vaiheitten jälkeen pataljoona lakkautettiin 4.7.1943 ja miehet, jotka aamupäivällä olivat saksalaisissa puissa, vaihtoivat iltapäivällä suomalaiset sotilaspuvut päälle. Yleisarvosanana saksalaiset esimiehet pitivät suomalaisia koko divisioonan parhaina. Suomalaiset sotivat kotona Pohjolassa 1943-1945 kaikella kunnialla. Tappioita se ei mennyt: Saksan itärintamalla kaatui 256 vapaaehtoista ja Suomen rintamalla 113 viimeiset Lapin sodassa. Noin 800 haavoittui.

Kun lukee upeasti tehtyä matrikkeliä, hämmästyä monesti. Yhdessä vaiheessa he valittivat

huonoa menestystä. Kuitenkin jo 1955 he perustivat Veljesapunimisen yhdistyksen, mikä Sotainvalidien Veljesliittoa lukuun ottamatta on vanhin sotaveteraaniyhdistys Suomessa.

Eräässä tilaisuudessa keskustelin joukon heikäläisiä kanssa, jolloin eräs heistä valitti syrjintää. En voinut olla hiljaa - vastassani seisoivat kaksi professoria, lainsäädäntöneuvos, toimitusjohtaja, agronomi jne. - todella "surkeasti" menestyneitä. Matrikelista laskin eräitä lukuja.

Luvut ovat suuntaa antavia, sillä samalla henkilöllä voi olla useita "titteleitä." Professoreita 10, juristeja 19, ekonomeja 12, insinöörejä 25, toimittajia 14, toimitusjohtajia 40, agronomeja, metsänhoitajia, pankinjohtajia, lääkäreitä, hammaslääkäreitä, maanviljelijöitä, virkamiehiä, ruumiillisen työn tekijöitä jne.

Lyhyesti hyvin oman elämänsä hoitaneita, useassa armeijassa palvelleita on eräitä Suomi-Saksa-Suomi-USA (=Mannerheimristin ritari Lauri Törni), Suomi-Saksa-Suomi-Ranska (muuka-

laislegioona Ranskan Indokiina kaksi henkilöä).

Politiikassa on joitakin ollut mukana edustaen Maalaisliittoa, SDP:tä ja Kokoomusta. Näistä kannattaa mainita ministereinä toimineet Sulo Suortanen ja Pekka Malinen. Upseereiksi koulutettiin Saksassa 21 ja Suomessa 282 = 303 henkilöä, tavaton määrä yhdestä pataljoonasta.

Lopuksi maininta Nürnbergin oikeudenkäynnistä vuodelta 1946. Päätös oli 5. SS-PsD:n vapauttava - ei sotarikoksia.

Yleisarvosana matrikelista on erinomainen. Olisin kuitenkin toivonut selvitystä elämästä enemmän. Nyt siinä kerrotaan tarkkaan sotatie, mutta mitä he tekivät sodan jälkeen? Siitä siis tarkemmin, mutta hyvä näinkin.

Kirjaa voi tilata panssarikilän tai Jari Saurion kautta puh. 050 584 8090 tai jari.saurio@iki.fi

Tapio Skog

Viipurin kadotetut vuodet

Viipurin kadotetut vuodet 1940 - 1990. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2013. ISBN 978-951-31-6885-8.

Keväällä 2013 ilmestynyt kirja on saanut osuvan nimen, Viipurin kadotetut vuodet 1940 - 1990. Ellei kirjan kattamaan ajanjaksoon sisältyisi myös lyhyesti kuvattua suomalaista aikaa elokuun lopusta 1941 kesäkuuhun 1944, kirjan nimenä voisi olla myös "Punainen Viipuri" tai "Neuvosto-Viipuri".

Kun olen vuosia tutkinut intensiivisesti tapahtumia Viipurissa sotiemme 1939-44 aikana, on mielenkiintoista viimein saada asiallista tietoa myös siitä, miten uudet isännät sotien jälkeen ottivat meille niin rakkaan kaupungin haltuunsa ja mitä he sille tekivät. Tässä suhteessa kirja täyttää aukon kaupungin historiassa. Kuvaus on kaunistelematonta ja hyvin objektiivisen tuntuista.

Tästä kirjasta meidän on kiittäminen paitsi kirjailijoita, Yury Shikalovia ja Tapio Hämys-

tä, myös Kustannusosakeyhtiö Tammea, joka on halunnut julkaista tämän kirjan täydentämään runsasta Viipuria käsittelevää kirjallisuutta. Kirjailijoista Shikalov on Udmurtian tasavallassa syntynyt ja myöhemmin Viipurissa asunut tutkija, joka on väitellyt Joensuun yliopistossa Karjalan historiasta. Hän työskentelee Itä-Suomen yliopistossa projektitutkijana ja on julkaissut useita tutkimuksia ja artikkeleita Venäjän Karjalan ja Suomen luovutettujen alueiden historiasta. Tapio Hämynen on Itä-Suomen yliopiston Suomen historian professori, joka on tutkinut laajasti Karjalan historiaa.

Lukija saa käteensä erinomaisen tieto- ja kuvateoksen suomalaisen Viipurin historiasta Neuvostoliiton kaudella. Sen ilahduttavana lopputulemana on, että Viipuri on edelleen, huolimatta ankeista vaiheistaan neuvostovallan aikana, leimallisesti suomalainen kaupunki. Ei siis enää "vanha venäläinen kaupunki, jonka urhoollinen puna-armeija vapautti".

Kirja kertoo, miten suoma-

lainen, pahasti raunioitunut Viipuri niin talvisodan kuin jatkosodankin rauhan jälkeen asutettiin ja vähitellen jälleenrakennettiin neuvostokaupungiksi. Kaupungin suomalainen historia ja osin jopa eräät konkreettiset merkit suomalaisuudesta pyyhittiin pois kuin niitä ei olisi ollutkaan. Lopputulos, tämän päivän Viipuri, on osin seurausta neuvostoaikana tehdyistä ratkaisuksista, uusimmilta osiltaan se edustaa venäläistä näkemystä esimerkiksi arkkitehtuurista.

Tekijöillä on ollut käytettävissään runsaasti neuvostoaikaisista, aikaisemmin tuntematonta materiaalia Viipurin museon ja Leningradin oblastin valtiollisen arkiston kokoelmista. Kirjan mustavalkoinen, osin nuhruinen ja heikkolaatuinen mutta kieltämättä mielenkiintoinen kuvitus on pääosin ennen julkaisematonta.

Göran Lindgren

PerusS

**KAIKKI
PAKKAUKSEEN
PakkausÖhman**

www.pakkausohman.com

Joukko-osastoista historia

**Markku Palokangas ym.
Puolustusvoimien joukko-
osastot 1945-2005, osa 2
Puolustusvoimat 95 vuotta
1918-2013
Sotahistorian laitos Tam-
pere 2013
ISBN 978-951-25-2468-6 ja
ISSN 1239-551 X.**

Puolustusvoimista on julkaistu monenlaisia kirjoja. Nyt on vuorossa joukko-osastoja, sotakouluja, varikkoja, esikuntia ja erilaisia laitoksia esittelevä kokoomateos. Tätä kirjaa on edeltänyt Puolustusvoimien perinteitä käsittelevä osa 1 vuodelta 2008.

Tässä on saatu aikaan tietopaketti, joka pitää sisällään jokaisesta joukosta seuraavia tietoja: yleinen historia, sijoituspaikka (-paikat), mahdolliset joukkoyksiköt, joukon lippu, joukko-osasto risti, kunniamarssi, vuosipäivä, komentajat (- johtajat), kilta- tai perinneyhdistykset, mahdolliset perinnekohteet, joukkoa käsittelevä kirjallisuus, mahdolliset muut asiat - paljon tietoa siis.

Puolustusvoimien sotatien alkaessa 30.11.1939 saatiin riviin vain 295 000 sotilasta ja näistä 274 000:lle voitiin antaa ase. Lisää toki saatiin sodan aikana ja sotilaitakin, sillä Talvisodan päättyessä heitä oli kaikkiaan 346 000. Väli rauhan aikana koulutettiin 100 000 ennen sotia kouluttamatonta ja vuonna 1941 asevoimissa oli 500 000 miestä ja 100 000 naista. Sodan aikana menetettiin taisteluissa kaatuneina, haavoihin kuolleina sekä sodassa kadonneina yhteensä 93 563 sotilasta ja lisäksi noin 2 700 siviilihenkilöä.

Sota oli vaatinut raskaan veron. Paitsi henkilömenetyksiä - tähän lisättyä haavoittuneet, Puolustusvoimat menetti lähinnä Karjalaan jääneet kasarmi- ja harjoitusalueet: Sortavala (ilma-voimat), Huuhanmäki (Viipurin rykmentti), Kiviniemi (Jääkäripataljoona 4), Valkjärvi (Jääkäripataljoona 2), Terijoki (Jääkäripataljoona 1), Viipuri (mm Karjalan Kaartin rykmentti), Rannikkolinnakkeet (mm. Koi-vistolla).

Rauhansopimus rajoitti Puolustusvoimia siten, että miesvahvuus sai olla vain 41 900 henkilöä. Rauhan tulo vaikutti myös rauhan ajan joukkoihin. Niinpä esimerkiksi Santahaminassa en-

nen sotia ollut Uudenmaan rykmentti ”löysi” itsensä Dragsvīgista ja vuonna 1941 Kontiolahdella perustettu ja Jatkosodassa Aunuksen taisteluissa kunnostautunut Jalkaväkirykmentti 9 sijoitettiin Santahaminaan ja Hyrylään saaden myöhemmin vuonna 1945 lakkautetun Jääkäripataljoona 2:n nimen.

Sodan jälkeinen ”armeija” muodostettiin uudelleen jalkaväkijoukot rykmentti ja myöhemmin prikaati -koonpanoon sekä seitsemään jääkäritms pataljoonakoonpanoon. Laivastolla oli tukikohdat Helsingin Katajanokalla ja Pansiossa. Lentäjillä oli lentorykmentit Porissa, Rissalassa, Utissa ja Luonetjärvellä. Tämä sijoittuminen ja organisointi toteutettiin 1946-1955 vaikeissa taloudellisissa olosuhteissa. Jälleenrakennus, 400 000 siirtoväkeen kuuluvan sijoittaminen ja sotakorvaukset kuluttivat rahaa, mutta Puolustusvoimat saatettiin rauhan ajan kannalle. On huomattava, että Puolustusvoimat toimivat näillä eväillä 1990-2000 luvuille saakka. Ehkä merkittävintä muutosta tehtiin 1950-luvulla, jolloin ”kaupunkimotteihin” jääneet joukot sijoitettiin uusille paikoille. Näistä osoituksena Porin prikaatin (3. Pr) siirto Säkylään, Karjalan prikaatin (5. Pr) siirto Valkealaan, Pohjois Savon prikaatin (2. Pr) siirto Kuopiosta Kajaaniin ja Pohjanmaan Jääkäripataljoonan (JP 1) siirto Vaasasta Sodankylään. Nämä ovat esimerkkejä, kun nyt on lyhyen ajan sisällä paremmissa olosuhteissa lopetettu joukko-osastot. Näitä ovat Savon Prikaati, Uudenmaan rakuunapataljoona, Pohjois-Karjalan Patteristo, Kymen Jääkäripataljoona (käytännössä). Viime ”teuras-tus” sai mielet kuohumaan jopa evp kenraalitkin pitivät emämunauksena Pohjois-Karjalan Prikaatin, erään Puolustusvoimien parhaan joukko-osaston lopettamista. Tämä erinomaisessa kunnossa ollut Itä-Suomen viimeinen joukko-osasto jätti jälkeensä ehkä noin 500 km:n aukon. Valkealasta Kajaaniin Rajavartiolaituksen yksiköt poisluettuina.

Kirja alkaa Puolustusvoimain komentajan kenraali Ari Puhelaisen saatesanoilla ja kirjan käyttöoppaalla. Sitten seuraavat joukkojen ja esikuntien sekä so-

takoulujen esittely järjestyksessä maavoimat, merivoimat, ilma-voimat, sotakoulut, varikot sekä Sotatieteen laitos ja Puolustusvoimien koulutuksen kehittämiskeskus.

Tässä on pakko kaivaa esiin sekä naurettu että kirottu organisaatio- tai koulutusjärjestelmä nimeltä kärrynpyöräpyöritys. Sillä tarkoitetaan uudistamista jota seuraa parin vuoden jälkeen uudistamisen uudistamista ja pian uudistamisen uudistamisen uudistamista jne, jolloin vanhat kouluttajat toteavat, että tämä uudistettu on sama kuin meillä oli 10 vuotta sitten! Merkittävä uudistus on tehty ja joku sai kunniaa ja mainetta.

Kirjaa tehtäessä oli tietenkin pakko kääntyä eri joukkojen puoleen, jotta tiedot olisivat oikeita. Hämmästyttävää kyllä läheskään kaikilla joukoilla ei ole oman toimintansa historiaa, toisilla taas on. Mieleen tulee sodan ajan joukko-osastohistoriat. Varmasti niistä löytyy ”vinkkejä” oman joukon vaiheita tarkastellen. Saattaapa tulla yllättäviäkin tietoja. Mm. Kaartin pataljoonan sekä johdolle että muulle joukolle paljastui, että ko. pataljoona on ainoa koko maailmassa, joka on jäljellä Bulgarian vapaustaistelusta 1877-78. Kaikki muut joukot on lopetettu. Tämä selityksenä miksi Bulgarian valtio laskee PE:n pihalla olevalle muistomerkillä merkkipäivänä kukkia ja kutsuu nykykaartilaisia Bulgariaan.

Kirjassa lukija pysähtyy useaan kertaan hänelle tuttujen joukkojen esittelyn eteen. Sotakoulujen organisaatiokehitys varmasti mietityttää. Kruunuhaassa Helsingissä toiminut Sotakorkeakoulu, Tuusulan taistelukoulu sekä Santahaminan Kadettikoulu tekivät kukin sarallaan kiitosta ansaitsevaa työtä. 1990-luvun alun ko. sotakoulujen yhdistäminen ja kerääminen Santahaminaan herätti lukuisia vastalauseita joita ei huomioitu. Synnyttiin mammuttimainen Maanpuolustuskorkeakoulu jatkamaan em sotakoulujen työtä toivottavasti tuloksellisesti.

Teos on pyritty huolella tekemään, mutta muuan virhe lukijalle löytyi. Kyseessä on UudJP:n komentajaluettelo. Komentajat ovat oikeassa järjestyksessä, mutta komentajakaudet ovat

pääosalta virheelliset. Jatkossane on aihetta korjata.

Tietoteoksen ”vetäjä” on mainittu. Syytä on mainita muutkin tekijät: Pekka Saloranta, Martti Leinonen, avustajat Juhani Kandell, Ilpo Karvinen, Timo Martelius, Johanna Palokangas, Aki Aunala. Piirroksista ja tunnuskuvista vastaavat Timo Saramaa ja Toni Tilsala.

Kun näinkin ansiokas teos on tehty, tulee mieleen niiden joukkojen ja sotakoulujen tilanne, jossa mitään historiaa ei ole. Eniten on ihmetelty Kadettikoulua. Siitä on julkaistu vuonna 1969 KadK 50 vuotta, ei muu-

ta. Toki kadettikurssit ovat olleet ahkeria, mutta koulun historia puuttuu. Unohtaa ei tietysti sovi suomalaisen upseerikoulutuksen (akt.res) historiaa 1779-1979.

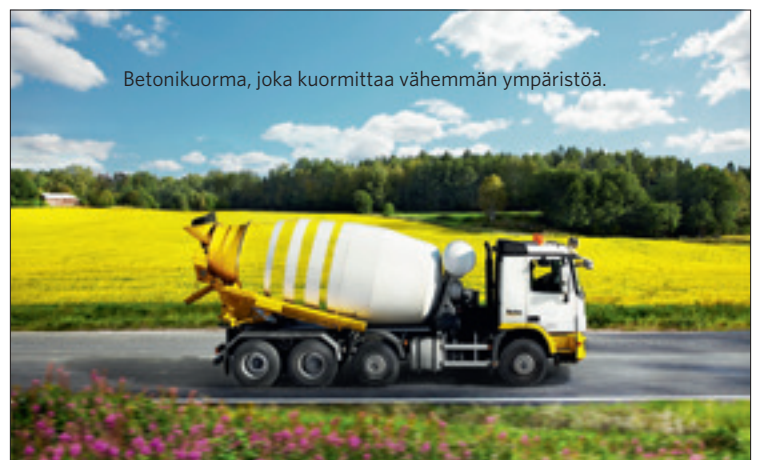
Työryhmä on saanut painavaa tekstiä aikaan. Kirja on suuren kiitoksen väärti! Kiitos kohdistuu niin tekijöihin kuin tukijoihinkin. Teosta voi tällä hetkellä ostaa Sotamuseosta Maurinkatu 1, Helsinki puh. 029 9953 0241. Toivottavasti jatkossa sitä löytyy kirjakaupoistakin.

Tapio Skog

STEN
teräksellä tulokseen

arc
technology
Ohjelmistoratkaisut
www.arctechno.com
Puh. 09 4242 990

JOHN DEERE

Betonikuorma, joka kuormittaa vähemmän ympäristöä.

Rudus toimittaa asiakkailleen ympäristöä mahdollisimman vähän kuormittavia Vihreitä betoneita, jotka suunnitellaan kohdekohtaisesti vastaamaan asiakkaan tarpeita. Tulevaisuus on hyvissä käsissä, kun rakennat Ruduksen kanssa - tutustu toimintaamme tarkemmin osoitteessa www.rudus.fi/vihreabetoni

Rudus VIHREÄ BETONI

KP-Service Partner Oy

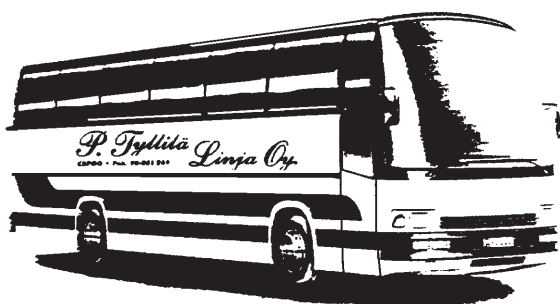
Berner Oy
Helsinki

Insinöörioppilastalo Oy

Tampere
Isännöitsijä Matti J. Mäkelä
0400-637 402

TERVEYSKIRJASTO .fi

Luotettavaa tietoa terveydestä ja sairauksista kaikille suomalaisille »

**KUN HALUAT HYVÄÄ
TILAUSAJOPALVELUA
SOITA**

P. Tyllilä Linja Oy.

Hyljekuja 6, 02270 ESPOO
(09) 888 1269 tai 888 1312

Kirjat

Suomen Joutsen vienninedistäjänä 1930-luvulla

Kirjoittaja: Visa Auvinen, ye-komentaja, merikirjailija
Julkaisija: Suomen Joutsen Valtameripurjehtijain perinneyhdistys ry
Sivuja 170, sidottu. Kirjapaino Newprint Oy, Raisio.

Laivastomme koululaiva Suomen Joutsen teki 1930-luvulla kahdeksan valtamerille suuntautunutta koulutuspurjehdusta. Kolmella matkalla vuosina 1934 – 37 mukana oli myös suomalaisia tuotteita esittelevä vientinäyttely – uiva näyttely. Kahdella ensimmäisellä matkalla noin 40 yritystä ja yhteisöä esitteli tuotteitaan ja kolmannelle noin 20. Kaikkiaan 62 yritystä oli mukana näyttelyissä.

Ajatus näyttelyn järjestämisestä syntyi jo silloin kun pohdittiin hankittavan koululaivamme käyttömahdollisuuksia. Yhdeksi tehtäväksi varsinaisen koulutuksen lisäksi kaavailtiin Suomen tunnetuksi tekemistä sekä itsenäisenä valtiona että aktiivisena ulkomaankaupan harrastajana.

Vientinäyttelyjen käynnistämisen aloitteen tekijänä ja siten

näyttelyjen järjestäjänä yhdessä Merivoimien esikunnan kanssa oli Suomen Vientiyhdistys (nykyinen FINPRO). Yhdistyksen esityksestä ensimmäinen näyttelymatka suunnattiin Levantiin eli Välimeren maihin. Matkasta saatujen myönteisten kokemusten perusteella toinen matka tehtiin Etelä-Amerikkaan, joka jo aiemmin oli ollut ulkomaankauppaa harrastavien yritystemme mielenkiinnon kohteena. Kolmannen näyttelymatkan kohde oli Väli-Amerikka.

Näyttelyjen järjestelyissä Suomen ulkoasiainministeriö oli vahvasti mukana. Paikalliset konsulit huolehtivat kutsujen lähettämisestä Suomesta kiinnostuneille liikemiehille ja toimittivat sanomalehdille kuva-aineistoa ja tekstejä jo ennen koululaivan saapumista. Vierailun jälkeen konsulit laativat kertomukset näyttelyn toteutumisista.

Kirjan lähteinä ovat olleet artikkelit näyttelymatkoista suomalaisissa ja näyttelyn kohdemaiden lehdissä sekä Suomen Vientiyhdistyksen kuva-aineisto. Lehtileikkeet eivät ole kovin

kaan laadukkaita, mutta asiasisältönsä vuoksi ja paikallisen värin luomisessa ne puolustavat paikkaansa kirjan runsaassa kuvituksessa. Sen sijaan Vientiyhdistyksen valokuvat näytteilleasettajien osastoista ovat ammattikuvaajien korkealuokasta työtä.

Vientinäyttelymatkoilla oli kahdenlainen merkitys: etsiä suomalaisille tuotteille vientikohteita ja tehdä Suomea tunnetuksi maailmalla. Suomesta ei vielä 1930-luvulla tiedetty maailmalla kovinkaan paljon.

Teoksen kuvaukset näyttelymatkoista ja niihin liittyneestä yleisön ja liikemiesten kiinnostuksesta Suomeen ja Suomen vientimahdollisuuksiin antavat lukijalle hyvän ja mielenkiintoisen kuvan siitä, että koululaivamme ja sen kolmella valtameripurjehduksella mukana olleiden vientinäyttelyiden panos maamme tunnetuksi tekemisessä ja kauppavaihdon kehittämisessä ennen sotia oli merkittävä.

Teosta myyvät julkaisija (www.suomenjoutsenenperinneyhdistys.fi) ja Forum Marinum –merikeskus Turussa.

Sotilaspojat – Leijonan pojat

Perintöä vaalittu yhdessä 20 vuotta pojasta polveen. Kanta-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekilta ry 1993 - 2013-08-22
ISBN 978-952-93-2360-9
400 s
Bookwell Oy Porvoo 2013-08-22
Reima Lundberg

Reima Lundberg on kirjoittanut esiteltävänä olevan teoksen *Sotilaspojat, Leijonan pojat* joka käsittelee Kanta-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekilta ry:n vaiheita 1993–2013. Kirja on poikkeuksellisen kattava. Kahdeksasta pääluvusta kolme ensimmäistä selvittää suojeluskuntien ja niihin kytkeytyvien poikasotilaiden vaiheita. Kaksi seuraavaa lukua kertoo sotilaspoikien osallisuudesta talvi- ja jatkosotiin.

Talvi- ja jatkosodan aikana sotilaspoikien työ oli jo merkittävää. Pojat toimivat erilaisissa lähettetehtävissä, hieman vanhemmat vartiopalveluksessa ja väestönsuojelupuuhissa.

Jatkosodan vuosina sotilaspoikien tehtävät lisääntyivät;

kotiseudun turvaaminen ja suojaaminen, osallistuminen järjestöjen ja turvallisuuden ylläpitoon yhdessä viranomaisten kanssa, huolto ja koulutustehtäviin. Muutama sotilaspoika ehti rintamapalvelukseenkin. Kirjassa tulee esille runsaasti eri tehtävissä toimineiden sotilaspoikien omakohtaisia kokemuksia ja näkemyksiä.

Teoksen kolme viimeistä lukua muodostaa selkeän painopisteen. Niissä paneudutaan Kanta-Hämeen Sotilaspoikien Perinnekilta ry:n syntyyn ja kilan aktiiviseen toimintaan ja perinnetyöhön. Aiheeseen ennen tutustumattomalle avautuu todella selkeä maailma hämäläisten sotilaspoikien vaiheista.

Lukuisten haastattelujen ja muisteloiden antia täydentää hyvä kuvitus. Yhdessä nämä tekijät luovat lähes käsin koskettavan ilmapiirin. Oman sotilaspoika-ajan vaikutelmani heräsivät ja tuli tarve ottaa yhteys pariinkin sodan ajan veljeen. Olivat jo valitettavasti tulleet viimeiseen iltahuutoon. Kirjan sivuilta tulivat vastaan myös tu-

tut kollegaveljet Raimo Hastio, Pekka Kantakoski, Erkki Rannikko ja Teuvo Mahrberg. Sotilaspoika-henki elää voimallisena Kanta-Hämeessä, sitä ilmentää perinnekillan jäsenistön määrä, innostus sekä toimihenkilöiden uurastus.

Reima Lundberg on todella hyvin tuonut esille sotilaspoikien merkityksen ja perinnearvon maamme historiassa. En ole aiemmin tutustunut näin selkeään ja elävästi kertovaan suojeluskunta-ajan tutkimukseen.

Teoksen taitto ja ulkoasu ovat kiitettäviä.

Kirja antaa hyvän perustan tämän päivän nuorille siitä työstä ja maailmasta jossa sotilaspojat toimivat. Perinteet elävät.

Kirjaa voi ostaa hintaan 25 € Etelä-Hämeen Reserviläispiiri ry Linnankasarmi rak. 1
13100 Hämeenlinna
p. 044-9676728
ehresp@virpi.net

Jyri Paulaharju
sotilaspoika,
yleisesikuntaeversti

KHT-yhteisö www.bdo.fi

Fysioterapiapalveluja Sotaveteraaneille

HAAPAJÄRVI

Haapajärven Lääkäritalo Oy / Fysiokolmio

Kirkkokatu 5, puh. 08-763 575

HEINOLA

Heinolan Fysito Ky Aalto

Virtakatu 4, puh. 03-714 2041

HELSINKI

Malmin Fysioterapia Ky

Kirkonkyläntie 8, 00700 Helsinki
Puh. 09-345 1551e-mail: malminfysioterapia@kolumbus.fi
www.malminfysioterapia.com

- FYSIOTERAPIA • LYMFATERAPIA
- JALKOJEN HOITO • HIERONTA
- AKUPUNKTIO • RYHMÄJUMPAT

OULUNKYLÄN KUNTOUTUS

Mäkitorpantie 19, 00640 Helsinki P. 728 2475
e-mail: oulunkylan.kuntoutus@kolumbus.fi

Pukinmäen Fysiopalvelu Oy

Säterintie 3 00720 Helsinki
Puh. 09-345 1609

www.pukinmaenfysiopalvelu.fi

Fysioterapia Hannele Immonen

Fysioterapeutti Hannele Immonen ja
Susanna Tähtinen
- Myös akupunktio
Hollantilaisentie 9 A, 00330 Helsinki
puh. 09-485 806

FYSIOTERAPIA • LYMFATERAPIA •
HIERONTA • VETERAANIKUNTOUTUS

Puh. 09-3432044

Kauppakeskus Itis, Itäkatu 7, 2.krs Helsinki
www.metrofysio.fi

Lauttasaaren Fysikaalinen Hoitolaitos

Raija Kaila
Pohjoiskaari 9 A, 00200 Helsinki
Puh. 09-6820 201Erikoisosaamistamme: Ikäihmisten, veteraanien ja
muistisairaiden kuntoutusta.
Myös kodeissa ja hoito-laitoksissa.
Geriatrinen Fysioterapia

JÄRVENPÄÄ

Järvenpään Kuntohoito

Kansakoulunkatu 32 B 1
puh/fax 09-291 7177
www.jarvenpaankuntohoito.fi

KANGASALA

Kangasalan Lääkintävoimistelu Ky

Torikatu 1, 36200 Kangasala
Puh. 03-377 0297

KOUVOLA

Myllykosken Fysikaalinen Hoitolaitos

Seurantalo
Puh. 05325 5911
Inkeröisten palvelukeskus
Valtatie 10, 46900 Inkeroinen
Puh. 05367 4916

LAPINLAHTI

Fysioterapiakeskus Tupuna

Juhani Ahontie 4, puh. 0400-802 056

LOHJA

Lohjan Fysikaalinen Hoitolaitos Oy

Kauppakatu 5-9 (Lohjantähti), 08100 Lohja
puh. 019-321 104

NASTOLA

Nastolan Fysikaalinen Hoitolaitos

Timpurintie 2, puh. 03-762 4888
- Veteraanien asialla jo yli 35 vuotta -

PALOKKA

Palokan Fysioterapia

Olavintie 1, puh. 014-677 777

PIELAVESI

Fysioterapiakeskus Tupuna

Toritie 2, puh. 0400-802 645

RAAHE

Kuntoutuskeskus **SPECIAL** Veteraanikuntoutusta,
Lääkintävoimistelua,
HierontaaAntinkankaantie 30, 92130 Raahe
puh. 08-220 444
Siikajoen sivupiste, puh. 044-522 0480

REISJÄRVI

Fysiokolmio

Anjalantie 9, puh. 08-776 770

TAMPERE

Tampereen Kuntouttamislaitos Oy

(Poliinvalidit ry)
- yli 50 vuotta palvelua -
myös kotikäyntejä
Kyttälänkatu 5 (katutaso), 33100 Tampere
puh. 03-3142 5800
www.tampereenkuntouttamislaitos.fi

TUUSNIEMI

Tuusniemen Kuntoutus Ky

Poikkitie 2, 71200 Tuusniemi
puh. 040-545 5788 ja 040-535 7544
www.tuusniemenkuntoutus.fi

VILPPULA

Vilppulan Fysio Oy

Kaarikatu 5, puh. 03-471 3288, 044-361 1052

FENNO MEDICAL OY
Terveydenhuollon palveluksessa

Shoprider
SÄHKÖMOPOT

* Kotiin toimitettuna
* Hyvät maksuehdot

P. 0500 567 104 www.potkupyora.com

HAMMASLÄÄKÄRIPALVELUJA SOTAVETERAANEILLE

IISALMI

**Hammaslääkäri
Juha Sirviö**

Kirkkopuistonkatu 15 A, 74100 Iisalmi
puh. 017-825 002

KUOPIO

EHT Esa-Matti Koponen

Puijonkatu 26 B 23, 3 krs., 70110 Kuopio
Puh. 017-261 3370

MIKKELI

**Mikkelin
Hammaslääkärikeskus**

Mikonkatu 3, 50100 Mikkeli, puh. 015-761 0100

NURMIJÄRVI

Uudenmaan Hammaspalvelu

Keskustie 5, 01900 Nurmijärvi
Lepsämäntie 1, 01800 Klaukkala
Puh. 0207 411 420

OULU

OULUN HAMMASLÄÄKÄRIKESKUS OY

Isokatu 32 B, 3 krs Puh. (08) 374 444
90100 Oulu Fax (08) 377 096

ROVANIEMI

Dentia Hammaslääkärit

Rovakatu 18, 96200 Rovaniemi
puh. 016-311 855 ja 016-344 656

oma
HAMMASLÄÄKÄRISI

Ajanvaraus 010 273 8120
www.omahammaslaakarisi.fi

(Aiemmin Napapiirin
Hammaslääkärikeskus Oy)

**Veteraaneille KELA-suorakorvaus myös
proteettisesta hoidosta.**

OMA HAMMASLÄÄKÄRISI ROVANIEMI Valtakatu 16, 96200 Rovaniemi

SALO

**Salon
Hammaslääkärikeskus Oy**

Turuntie 8, 24100 Salo
Puh. 02-727 6600

PlusTerveys HymyDent

Turuntie 1, 3 krs., 24100 Salo
Puh. 02-733 2211

TAMPERE

**PIRKANMAAN
HAMMASLÄÄKÄRIASEMA**

Aleksis Kiven katu 10 E, 33210 Tampere

Marja Heinonen

puh. 03-212 3584

Hanna-Mari Kairtamo

puh. 03-214 7480

Anne Latvanne

puh. 03-212 3340

Sami Kangas

puh. 03-214 6396

**HAMMASLÄÄKÄRI
PÄIVI VIRTANEN**

Puh. 03-214 8648, e-mail. paivi.virtanen@gmail.com
Hämeenkatu 14 C, 3. krs, Tampere

**Hammaslääkärikeskus
Koskident**

Koskikeskus 4 krs., Hatanpäänvaltatie 1
33100 Tampere
ajanvaraus puh. 010 835 5600

**Hammaslääkäriasema
Dentapex Oy**

Enqvistinkatu 7, puh. 03-345 3372,
Sammon Valtatie 7, puh. 03-255 4519, TAMPERE

TURKU

Reijo Kari
kliinisen hammashoidon
erikoislääkäri

Ajanvaraus ma-to klo 8-17, pe klo 8-12

hammaskari oy

Hämeenkatu 16 A 1, TURKU, puh. (02) 231 1710

Hammaspulssi

Humalistonkatu 11, 20100 Turku
Puh. 02-277 7000

**Hyvältä
tuntuva
hymy**

Puutarhakatu 12, 4 krs.
20100 Turku
Puh. 02-2333 222

**Turun
Hammaslääkärikeskus**

Hämeenkatu 2, 20500 Turku
(esteetön kulku liikuntarajoitteisille)
Puh. 02-2333 778

VAASA

**AJAN HAMMAS
TIDENS TAND**

Hietasaarenkatu 24, Sandögatan 24
65100 VAASA-VAASA
Puh. 06-320 2700

Haetaan yhteyttä

Suodenniemeläinen **Kalevi Hakala** (kuvassa oikealla) tiedustellee hänen vieressään istuvan lääkintämiehen henkilöllisyyttä. Joukko-osasto oli JR 35 ja paikka Ihantalassa 1944 suurhyökkäyksen jälkeen. Paikasta noin 150 metrin etäisyydellä on eversti Vihman kaatumispaikka. Yhteydenotot: Kalevi Hakala, Nokkamaantie 207, 38510 Sastamala, puh (03) 517 7155.

* * * * *

Etsin isäni **Ahti Kalervo Lehtosen** (5.10.1916-13.10.1985) mahdollisia sotakavereita. Isäni palveli Talvisodassa 14. Viestikomppaniassa puhelinmiehenä ja 1. Komppanian Viestipataljoona 6.:ssa, jatkosodassa 61./Ilmavalvontapataljoona 7:ssä ja 60./Ilmavalvontapataljoona 7:ssä radiosähköttäjänä. Yhteydenotot: Pentti Lehtonen, puh. 040 730 4310, pentti.lehtonen50@gmail.com

* * * * *

Arvoisa sotiemme veteraani!

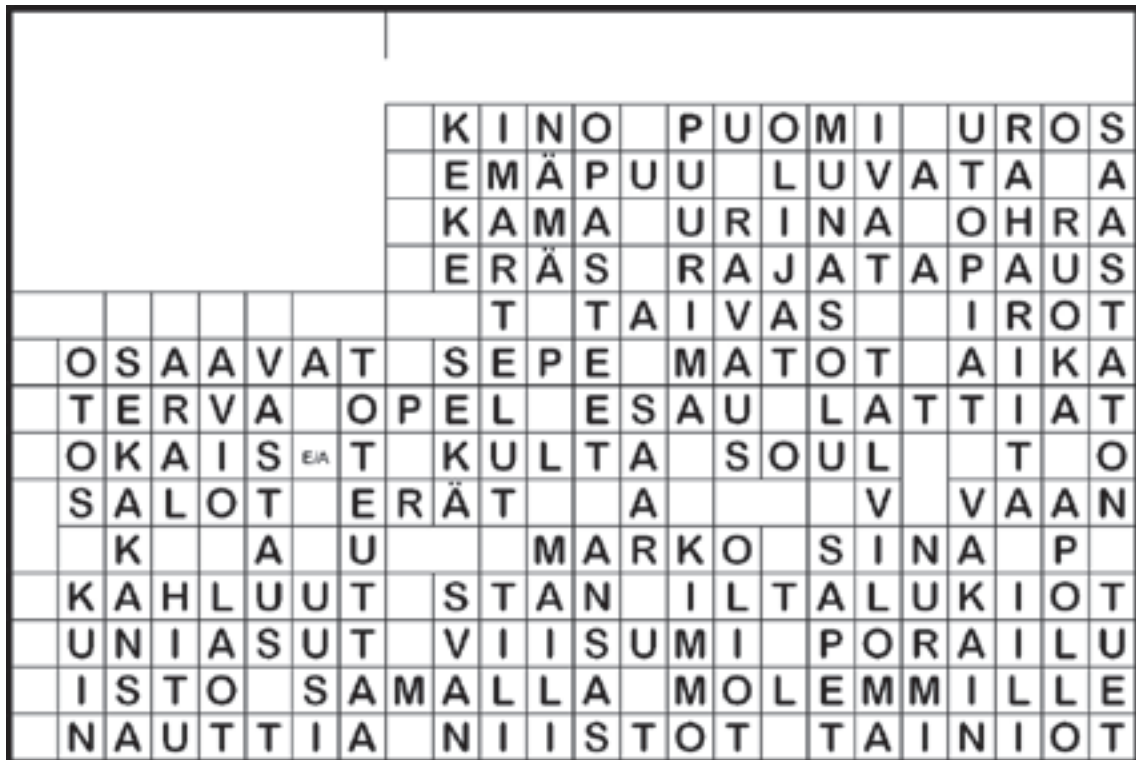
Olemme tekemässä kirjaa Talvisodan asevelimerkeistä. Nyt toivomme aikalaistietoja ja -muistikuvia asevelimerkkien syntymisen ajalta.

Kaikki tieto asevelikerhojen sekä -yhdistysten perustamisesta ja erityisesti asevelimerkkien syntymisestä talvisodan päätymisen ja välirauhan ajalta kiinnostaa meitä. Ystävällisesti tiedot tai yhteydenotot:

Matti Allonen, 040 827 2835 tai matti.allonen@kolumbus.fi

Jari Nykänen, 040 557 2841 tai jari.nykanen@pp.inet.fi

Ristikon ratkaisu

Kokoonnutaan

Antrean ja Vuoksenrannan komppanian (1736. ISK.) veteraanit ja sotilaspojat puolisoineen. Kokoonnumme perjantaina 20.9. klo 12.00 Marskin majalla Lopella veljestapaamisen ja ruokailun merkeissä. Ilmoittautumiset 16.9. mennessä: Mauri Jantunen, puh. (03) 672 3179 tai 0400 728 922.

* * * * *

Niinisalon RUK 48 (12.7. - 8.11.1940)

Kurssimme kokoontuu 73-vuotiskurssilounaalle (avec) Pääesikuntaan, Fabianinkatu 2, Helsinki, perjantaina 8.11. klo 12.00. Isäntänä kummikurssimme RUK 148 Nuijamiehet/vara-amiraali Juha Rannikko, arkipuku. Ilmoittautumiset 1.11. mennessä: Pekka Jokela, puh 0400 315 647.

Hyvät veljet, joukolla mukaan!

Julkaisija

**Suomen Sotaveteraaniliitto ry – Finlands
Krigsveteranförbund rf**

Suomen Aikakauslehtien liiton jäsen

Päätoimittaja Markku Seppä

Toimitus

Kellosilta 4 C
00520 Helsinki
puh. päätoimittaja (09) 6126 2012
sähköposti markku.seppa@sotaveteraaniliitto.fi
tai toimitus@sotaveteraaniliitto.fi
faksi (09) 6126 2020
internet www.sotaveteraaniliitto.fi

Osoitteenmuutokset ja lehden peruutukset

Sotaveteraaniliiton jäsenet ilmoittavat osoitteenmuutoksista omaan yhdistykseensä tai liittoon Riina Lillforsille,
PL 600
00521 Helsinki
puh. (09) 6126 2015
sähköposti riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi

Lehden tilaukset ja hinnat

**Sotaveteraaniliittoon kuulumattomat voivat tilata Sotaveteraani-lehden liiton toimistosta puh. (09) 6126 2015 / Riina Lillfors. Lehden vuosikerran hinta on 15 euroa.
Irttonumero maksaa 4 euroa.**

Toimitusneuvosto

Puheenjohtaja Jyrki Vesikansa
Jäsenet: Anni Grundström, Antti Henttonen, Raija Hinkkala,
Göran Lindgren, Pertti Nieminen, Markku Seppä, Aarno Strömmer,
Eeva Tammi, Finn-Göran Wennström, sihteeri Marja Riukka

Toimitus ei voi vastata pyytämättä lähetetystä aineistosta.

Ilmestymisen 2013

1/13: 20. helmikuuta • 4/13: 11. syyskuuta
2/13: 17. huhtikuuta • 5/13: 30. lokakuuta
3/13: 12. kesäkuuta • 6/13: 11. joulukuuta

Ilmoitushinnat

1,60 euroa/pmm. Väri- ja määräpaikkailmoituksista sovitaan erikseen.

Lehti CD-levynä

Sotaveteraani-lehden pääsisältö on kuunneltavissa CD-levynä (ns. Daisy-äänite), jonka vuosikerran hinta on liiton jäsenille 8,50 euroa ja muille 17 euroa. Näkövammaisten Keskusliitto lainaa kuunteluun tarkoitettuja Daisy-soittimia. CD-levyjä voi tilata Sotaveteraaniiliiton myyntitoimistosta PL 600, 00521 Helsinki, puh. (09) 6126 2015, sähköposti riina.lillfors@sotaveteraaniiliitto.fi

Ilmoitusmyynti

Media-ammattilainen Adspace Oy
Kylänvanhimmantie 29
00640 Helsinki
puh. (09) 877 6136, 040 735 7531
faksi (09) 726 1306
Isto Valkeapää
puh. 040 735 7571

Taitto

Taittalo PrintOne
Vehkalahdentie 12 A
00950 Helsinki
puh. 050 320 8972
sähköposti minna.komppa@printone.fi

Painopaikka

Suomen Lehtiyhtymä Oy, Tuusula 2013
ISSN 0782-8543

Väärässä paikassa
SÄÄSTÄMINEN
ei kannata.
TULE AKTIAAN.
Se on oikea paikka

1%
 VUOTUISTA KORKOA

Säästötalletus on turvallinen tili säästämistä varten. Voit tehdä tilillepanoja ja nostoja milloin haluat.

Kysy lisää talletustarjouksistamme ja varaa aika rahaa säästävään tapaamiseen **www.aktia.fi** tai puh. **0800 0 2470**.

Tervetuloa Aktiaan!

Aktia

Näkee jokaisessa asiakkaassaan ihmisen.

**UUSI
 NIVELTUOTE
 JOKA MYÖS ON HYVÄKSI
 SYDÄMELLE**

Lisää nivelten liikkuvuutta ja notkeutta.

Myös hyväksi sydämelle.

- Rajoittavatko nivelesi liikkumistasi?
- Naksuvatko polvesi?
- Tunnetko itsesi kankeaksi?

Jäykät nivelet?

Kaksi hyötyainetta samassa kapselissa:

EKOLOGINEN KURKUMAUUTE, JOKA SISÄLTÄÄ OMEGA-3:A.

tietoa curcuminista™

Hyväksi sekä nivelille että sydämelle.

- Ekologinen kurkumauute edistää nivelten toimintaa ja terveyttä
- Omega-3 edistää sydän- ja verisuonijärjestelmän terveyttä
- C-vitamiini, joka on tarpeen elimistön normaaliin kollageenituotantoon mm. nivelissä

Tuotetta voi ostaa terveystuotteista ja joistakin apteekeista sekä tilata rahtivapaasti numerosta **06 34 36506** tai osoitteesta www.elexironline.fi suoraan kotiin kannettuna 2-3 arkipäivässä.

Hinta: 32 €/60 kapselia. Ei lisämaksuja

ELEXIRPHARMA TUKEE REUMAATIKKO-RAHASTOA RUOTSISSA.

elexir pharma

Sotaveteraaniliiton myyntitoimisto palvelee

Toimisto avoinna ma-pe 8.30-16.00

Soita Riinalle (09) 6126 2015 tai Marjalle (09) 6126 2016

Sähköposti: riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi • marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Verkkokauppa palvelee osoitteessa: www.sotaveteraaniliitto.fi

35 Sotaveteraanikalenteri vuodelle 2014

Kalenteri on tarpeellinen ja hyvä tietopaketti jokaisen jäsenen taskuun.

Hinta 6 euroa

1 Sotaveteraanimitali

Myös kannattajajäsenille

Hinta 15 euroa

2 Jäsenmerkki

Myös kannattajajäsenille

Hinta 15 euroa

4 Liiton standaari Hinta 35 euroa

6 Suomen lippu Hinta 30 euroa

43 Sama kaiku on askelten -CD

Kymmenen sotaveteraani-kuoron ja Haminassa sotaveteraanien konsertissa taltioituista äänitteistä on koottu 38 laulua sisältävä tupla-CD.

Uusi painos

Hinta 20 euroa

5 Isännänviiri

Kotipihalle tai mökille. Sinivalkoisen viirin pituus neljä tai viisi metriä.

Hinnat 60 ja 70 euroa

KÄYNTIOSOITE: Kelloilta 4 C, Itä-Pasila. Raitiovaunu 7 B kulkee Kellostalon pysäkillä.

TILAUSKORTTI

Suomen Sotaveteraaniliitto
 PL 600, 00521 HELSINKI

Nimi (tekstaten):

Lähiosoite:

Postinumero ja -toimipaikka:

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Täytä ja postita oheinen tilauskuponki tai tilaa puhelimitse.